

Universitetet
i Stavanger

DET HUMANISTISKE FAKULTET

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: MHIMAS

Vårsemesteret, 2016

Åpen

Forfatter: Bernhard Veland

.....
(signatur forfatter)

Veileder: May-Brith Ohman Nielsen

Tittel på masteroppgaven: Utenlandsfødte i Stavanger og Hetland i tiden før og etter veksten i hermetikkindustrien

Engelsk tittel: A study of foreign-born in Stavanger and Hetland before and after the growth of the canning industry

Emneord: Migrasjon, Stavanger,
utenlandsfødte, 1800-tallet, 1900-tallet

Sidetall:146.....
+ vedlegg/annet: ...46.....

Stavanger,
dato/år

INNHold

Kapittel 1: Innledning og problemstilling.....	7
1.1. Stavanger og innvandring	7
1.2. Problemstilling.....	8
1.3. Kildene.....	9
1.4. Krise og vekst	9
Kapittel 2: Om kildene	11
2.1. Folketellinger	11
2.2. Fordeler og utfordringer.....	13
2.3. Andre kilder	13
2.4 Konklusjon om kildene	15
Kapittel 3: Metode	16
3.1. Valget av oppgave.....	16
3.2 Kildearbeidet/Hetland	16
3.3 Utlendinger eller utenlandsfødte?	17
3.4. Navn.....	18
3.5. Utfordringer med kildene.....	19
3.6. Digitale tellinger	19
3.7. Analysen	20
3.8. Teori og kvantitativ metode	20
Kapittel 4: Tidligere forskning og litteratur	22
4.1 Migrasjon	22
4.2 Norsk innvandringshistorie.....	22
4.3. Hovedfagsoppgaver om utenlandsk arbeidskraft.....	23

4.4. Lokalt: Industristedene.....	24
4.5. Lokalt: Stavanger.....	24
4.6. Migrasjonsteori.....	25
Kapittel 5: Migrasjonsteori.....	26
5.1. Definisjoner.....	26
5.2. Teoriene.....	28
Om analysen.....	32
Kapittel 6: 1865.....	34
6.1. Fra jordbruk til industri i Europa.....	34
6.2. Sildefisket.....	35
6.3. Norden og Nord-Europa.....	36
6.4. Danmark dominerer.....	37
6.5. Krig mellom dansker og tyskere.....	38
6.6. Svenskene bosatte seg andre steder.....	39
6.7. Barn.....	40
6.8. Sivilstand.....	40
6.9. Sysselsetting.....	41
6.10. Bøkkerne.....	45
6.11. Oppsummering.....	46
Kapittel 7: 1875.....	48
7.1. Vekst i folketallet.....	48
7.2. Fødested.....	50
7.3. Sivilstand.....	52
7.4. Barneandel.....	53
7.5. Sysselsetting.....	53
7.6. Svenskene kom, nordmenn dro.....	54
7.7. Byggingen av jernbanen.....	55

7.8. Sjøen lokket	57
7.9. Industri	57
7.10. Oppsummering.....	59
Kapittel 8: 1885	60
8.1. Stagnasjon	62
8.2. Fortsatt flest svensker	65
8.3. Utenlandsk konkurranse.....	66
8.4. Sjøfart og handel	68
8.5. Underholdning	69
8.6. Oppsummering.....	69
Kapittel 9: 1891	71
9.1. Endringer i næringslivet.....	71
9.2. Norskamerikanere og misjonærbarn	72
9.3 Madagaskar og Amerika	75
9.4. Svekket nordisk andel	78
9.5. Sivilstand.....	79
9.6. Barn.....	80
9.7. Sysselsetting.....	80
9.8. Handel	82
9.8.1. Max Drechler	82
9.8.2. Gustaf Fredrik Hellström	84
9.8.3. Carl Emil Buch.....	84
9.9. Bosted	85
9.10. Oppsummering.....	87
Kapittel 10: 1900	88
10.1. Flere fabrikker.....	88
10.2. Fødested	89
10.3. Statsborgerskap	93

10.3.1. Hvordan var registreringen?	93
10.3.2. Flere giftet seg til statsborgerskap.....	94
10.4. Sivilstand og barn	97
10.5. Sysselsetting.....	98
10.5.1. Ny tid?	101
10.5.2. Steinarbeiderne.....	102
10.5.3. Andre yrker	103
10.6. Bosted	104
10.7. Oppsummering.....	105
Kapittel 11: 1910	106
11.1. Byens nye livsnerve	106
11.2. Amerika størst.....	107
11.3. Uønsket i øst, velkomne i vest	118
11.4. Sivilstand og barneandel	111
11.5. Sysselsetting.....	112
11.5.1. Hermetikk.....	113
11.5.2. Underleverandører og støttenæringer.....	115
11.5.3. Tyskland.....	117
11.5.4. Vekstens skyggeside	119
11.6. Andre yrker	121
11.7. Bosted	122
11.8. Amerikanskfødte	123
11.9. Oppsummering.....	124
Kapittel 12: Tilleggsanalyser	125
12.1. Stavanger/Hetland og resten av Norge	125
12.2. Storbritannia og Tyskland.....	127
12.3. Forholdene på hjemstedet	129
12.4. Kvinner i arbeid	129
12.5. Barn i arbeid.....	131
12.6. Barneandel	132

12.7. Unionen.....	132
12.8. Religion.....	133
Kapittel 13: Konklusjon	134
13.1. Fødested	134
13.2. Sysselsettingen.....	137
13.3. Migrasjonsteoriene.....	137
Bibliografi	139
Vedlegg.....	147

KAPITTEL 1 - INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING

1.1. Stavanger og innvandring

Selv om Stavanger før oljealderen kanskje først og fremst blir sett på som en utvandrerhavn, fantes det utlendinger i byen også før den fikk status som oljehovedstad, om enn i mindre grad enn andre av de større byene i Norge. At Stavanger hadde færre utenlandske innvandrere enn andre byer, blir påpekt av blant andre Magnus Otto Rønningen i en hovedfagsoppgave om utenlandsk innvandring.¹ Også forfatter og historiker Hans Eyvind Næss hevder at flesteparten av innvandrerne til Stavanger på 1800-tallet kom fra de nærmeste bygdene. «Antallet immigranter var ubetydelig», skriver han.²

Mitt inntrykk er at historikere som har forsket på Stavanger deler oppfatningen av byen som et område med relativt få utlendinger, og at de derfor heller aldri har blitt grundig undersøkt. Før jeg startet arbeidet med en kartlegging av utenlandsfødte i Stavanger, var jeg derfor tvilende til hva kildene kunne gi. Var utlendingene mange nok til å kunne rettferdiggjøre en masteroppgave?

I dag er fokuset på innvandringsspørsmål stort. Gjennom store deler av 2015 og 2016 ble den politiske debatten i Norge dominert av spørsmålet om flyktninger fra land som Irak, Afghanistan og Syria. Et tema som overhodet ikke er et særnorsk fenomen, ifølge sosiolog Grete Brochmann. «Internasjonal migrasjon har i de senere årene blitt et av de mest diskuterte temaer i den vestlige verden, forbundet med turbulens? til og med drama? politisk, sosialt og kulturelt»,³ hevder hun.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det var 95,700 polakker bosatt i Norge ved inngangen til 2016. I Stavanger er det vanskelig å fylle bensin eller gå på kafé uten at det er en svenske som tar betalt. Ifølge den samme statistikken bodde det om lag 37,000 svensker i Norge i begynnelsen av 2016 og rundt 37,400 litauere. Den fjerde største innvandrergruppen var somaliere, med 28,300. Her må det legges til at egne regler gjelder for de nordiske landene,

¹ Rønningen 2000: 149

² Næss 1975: 46

³ Brochmann 2006: 9

slik at svensker ikke registreres på samme måte som østeuropeere og afrikanere. Antallet svensker er med andre ord langt høyere enn det som statistikken viser.⁴

Hvilket preg satte utenlandsfødte på Stavanger på andre del av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet?

Migrasjon - eller forflytning - er et stort felt innen historieforskningen, samtidig er det også mange undersøkelser som ikke er blitt gjort og områder som ikke er videre belyst. En sjekk av tidligere forskning og litteratur om migrasjon i Norge, viser at mange har skrevet både om utvandringen fra Stavanger til Amerika og om innvandringen i oljealderen. Det er derimot ikke gjort noen grundig studie av utlendingenes rolle i bybefolkningen i tiden mellom 1865 og 1910. Stavanger opplevde en både en krise og vanvittig vekst, og hermetikken ble den dominerende næringsveien i byen.

1.2. Problemstillingen

Problemstillingen blir som følger:

Hvordan var innslaget av utenlandsfødte i Stavanger og Hetland i tiden før og etter veksten i hermetikkindustrien?

Grunnen til akkurat denne problemstillingen er at en økonomisk krise i byen på 1870- og 1880-tallet ble fulgt av en rask vekst på slutten av 1800- og starten av 1900-tallet. Dermed er det interessant, til tross for eller kanskje til og med på grunn av at Stavanger ikke blir sett på som en by med stort innslag av utlendinger, å undersøke hvor mange utlendinger som kom hit, hvem de var og hva de gjorde. Og ikke minst hvordan dette bildet endret seg med veksten i folketall og industrien. Stavanger vokste bokstavelig talt utover sine grenser i denne perioden, og deler av nabokommunen Hetland ble overført til Stavanger gjennom flere byutvidelser. Disse utvidelsene er også grunnen til at jeg har inkludert begge kommunene i en undersøkelse som særlig fokuserer på Stavangers vekst. Mer om dette i metodekapittelet.

⁴ Statistisk sentralbyrå 2016i og Folkeregistrering i Norge 2015

1.3. Kildene

Undersøkelsen skal gjøres ved å bruke statlige folketellinger fra og med 1865 til og med 1910. Det er en del svakheter og styrker ved disse kildene, noe som utdypes i kapittel 2, likevel har jeg konkludert med at jeg best kan svare på problemstillingen med disse tellingene som hovedkilder.

Utgangspunktet mitt var kun å bruke to av tellingene, for 1875 og 1910. Men etter hvert som oppgaven har tatt form, er det klart at kvaliteten på analysen løftes ved å bruke alle tellingene fra 1865 til 1910. Slik får jeg mer enn bare to øyeblikksbilder og kan følge utviklingen over en 45-årsperiode med folketellinger omtrent hvert tiende år.

Det er også verdt å nevne at det finnes en tilgjengelig folketelling fra 1801, men da denne ikke inneholder fødested eller statsborgerskap, er den ikke nyttig i min undersøkelse.

Kort oppsummert vil tellingene fra 1865 og 1875 være en pekepinn på forholdene i Stavanger før den økonomiske krisen slo til og det fortsatt var tradisjonelle næringsveier som dominerte. Fra 1885-tellingen vil det gå an å si noe om hvordan innslaget av utenlandsfødte hadde endret seg i Stavanger i en krevende tid. Folketellingene fra 1891-1910 viser hvordan veksten i hermetikkindustrien hadde ført til forandringer i den utenlandske innvandringen. I 1910 var det etablert en stor industri i byen som ikke fantes noen få tiår tidligere. Stavanger hadde vært gjennom en stor omveltning og vekst.

I tillegg vil jeg bruke andre kilder, som Amtmannens femårsberetninger og relevant litteratur for å belyse endringer i perioden. Det er viktig å presisere at dette ikke er en analyse av hermetikkindustrien. Den økonomiske krisen og etterfølgende veksten brukes i denne oppgaven som bakteppe og katalysatorer for svingningene i den utenlandske innvandringen til Stavanger og Hetland fra 1865 til 1910.

1.4. Krise og vekst

I 1870-årene kom de første tegnene på at noe var galt med økonomien i Stavanger, men det var først på starten av det neste tiåret at en større krise utviklet seg. Gamle handelshus og næringer ble kraftig rammet. Spesielt gikk det ut over eksporthandelen og tradisjonelle

eksportnæringer som skipsfart, fiske og trelast.⁵ I årene etter 1890 kom oppgangen, og det er vanlig å tilskrive den økonomiske veksten til hermetikkindustrien, som fikk en kraftig økning. Perioden fra 1890 og framover starter med en rask vekst ut av en dyp krise, hvor hermetikken etter hvert gjorde Stavanger til den mest industrialiserte av de store norske byene, eksportrettet og sterkt konjunkturavhengig, skriver Anders Haaland i forordet i tredje bind av *Stavanger bys historie*.⁶

Hvordan ble innslaget av utlendinger påvirket av denne krisen og den påfølgende endringen i næringsveien? I resten av landet var det en sterk økning i utenlandsk innvandring på denne tiden. På 35 år økte antallet utenlandsfødte i Norge fra om lag 21,000 i 1865 til 65,000 i 1900. En tredobling. Andelen utenlandsfødte økte fra 1,2 prosent til 2,9 prosent, en stor andel sammenlignet med mange andre europeiske land, og høyere enn både Sverige og Danmark.⁷

Hvordan ble Stavanger påvirket av denne innvandringsveksten? Ifølge Anders Haaland skyldtes noe av veksten tilflyttere, men dette hevder han var tilflyttere fra det nære omland, som Jæren eller Ryfylke. Det var ifølge Haaland lokale innvandrere som flyttet til Stavanger ved århundreskiftet.⁸

Likevel var det i perioden et økende antall utenlandsfødte også i Stavanger, viser min undersøkelse. Kom de på grunn av hermetikkindustrien? Hvis ikke, hvorfor kom de og hva jobbet de med? Det er noen av spørsmålene jeg ønsker å belyse denne undersøkelsen.

⁵ Kallelid, 2012: 347-348

⁶ Haaland, 2012: 9

⁷ Myhre, 2003: 179-180

⁸ Haaland, 2012: 97

KAPITTEL 2 - OM KILDENE

2.1. Folketellinger

Ifølge historiker Lars-Arne Norborg er det svært utfordrende å finne pålitelige kilder for befolkningsendringer:

For at man med en viss presisjon skal kunne beregne befolkningsstørrelsen i et bestemt område på et gitt tidspunkt, må man egentlig ha materiale fra folketellinger utført med pålitelige metoder. Men slikt forekommer sjelden. I eldre tid ble det foretatt sporadiske folketellinger i for eksempel Israel, Romerriket, Kina og Japan. Disse er imidlertid vanskelige å dra nytte av, for vi vet for lite om innsamlingsmetodene eller om hva man egentlig hadde til hensikt å registrere.⁹

Sverige-Finland var det landet som først innførte regelmessige og noenlunde pålitelige folketellinger fra 1749.¹⁰ Det finnes mange kilder for å studere Norges befolkning og demografi fra 1800-tallet og framover, men det blir straks mer utfordrende når det er snakk om innvandring.

For å kartlegge og analysere utenlandsk innvandring til Stavanger, er det en forutsetning at innflytterne har blitt registrert. En slik registrering er det naturlig at myndighetene gjennomfører. Statlige folketellinger er tilgjengelige digitalisert helt fra 1801, men 1801-tellingen har begrensede biografiske opplysninger og forteller ingenting om nasjonalitet og opphavsland. Det vil si, navnet kan være en markør på nasjonalitet, men en registrering av utlendinger ble ikke gjort i de tidlige folketellingene. Som Jan Eivind Myhre påpeker i andre bind av trebindsverket *Norsk innvandringshistorie*, har norske myndigheters registrering av utlendinger vært til dels mangelfull:

«Norske myndigheter i 1850-årene visste ikke med noen nøyaktighet hvor mange som vandret ut, og den visse i alle fall ikke hvor mange som vandret inn til Norge.»¹¹

Fra 1812 var det ifølge Myhre påbudt for Kirken å registrere tilflyttere, men han mener at

⁹ Norborg, 1986: 11

¹⁰ Norborg, 1986: 11

¹¹ Myhre, 2003: 177

denne registreringen ikke var særlig effektiv og kun gjaldt den religiøse gruppen lutheranere.¹² I folketellingen fra 1865, den første siden 1801 som oppga navn på innbyggerne, går det an å finne fødested og på den måten danne seg et bilde av andelen utlendinger der disse kildene er tilgjengelige. Informasjonen i folketellingen fra 1865 gir oss de første sikre tallene for hvor mange som innvandret til landet. Om lag 21,000 personer, som utgjorde 1,2 prosent av befolkningen, oppga å være født utenfor Norge. Dermed må de også ha innvandret på et eller annet tidspunkt. Senere folketellinger (1875, 1885 (for byene), 1890 og 1900) ga samme type opplysninger, men er ikke tilstrekkelig for å rekonstruere innvandringens omfang, mener Myhre. Han har blant annet innvendinger mot tidsintervallet i folketellingene. Registreringen av utenlandsfødte hvert tiende år er jo ikke en registrering av innvandring, men hvem som bodde i Norge på tidspunktet for tellingene. For å få en nøyaktig rekonstruksjon av innvandringen i en periode, går det an å sammenligne navnene i en telling med en annen og så finne ut hvem som døde og flyttet ut i løpet av denne perioden. Men en slik metode er for arbeidskrevende.¹³

Uansett hvilke svakheter de måtte ha er statlige folketellinger er den fremste kilden for å kartlegge innvandringen i det tidsrommet undersøkelsen tar for seg, og det er disse som er mine hovedkilder og mitt utgangspunkt. Etter at *Norsk innvandringshistorie* ble utgitt i 2003, har også folketellingen for 1910 blitt offentlig tilgjengelig og vil bli tatt i bruk i min undersøkelse.

Gjennomføringen av folketellingene kan si noen om hvor pålitelig kilden er. I byene var det opp til hver enkelt husstand å fylle ut informasjonen, men byens myndigheter oppnevnte kyndige personer som gikk gjennom listene sammen med medlemmer fra husstanden. I landkommunene gikk tellerne, gjerne skolelærere, fra hus til hus for å fylle ut listene. Dette ser ut til å ha vært den gjeldende praksis både i 1865¹⁴ og i 1910.¹⁵

2.2 Fordeler og utfordringer

Etter en kartlegging av flere kilder, er konklusjonen de statlige folketellingene gir best grunnlag for en sammenligning over flere år, og det er nettopp det denne oppgaven skal gjøre. I motsetning til andre kilder er de statlige tellingene mer fullstendige og systematisk

¹² Myhre, 2003: 177

¹³ Myhre, 2003: 178, 180 og 181

¹⁴ Registreringssentral for historiske data: Om folketellingen 1865

¹⁵ Digitalarkivet: Om folketellingen 1910

utarbeidet, noe som gjør arbeidet betydelig lettere. Og de inneholder den viktigste opplysningen i denne undersøkelsen, fødestedet.

Men det er en rekke utfordringer knyttet til kildematerialet i en oppgave som dette, noe som påpekes i flere av de arbeidene jeg har brukt som støttelitteratur, både fagbøker og masteroppgaver. Som Myhre hevder kan ikke folketellingene gi noe fullstendig bilde av innvandringens omfang. Tellingene er øyeblikksbilder hvert tiende år eller så, ikke en kontinuerlig registrering ved grensene. Dette gjør at vi vet mye om hvem som bodde i Norge i 1865, men ikke de ti neste årene. Det vil si at mange utlendinger kan ha bodd i landet i opp mot ti år uten å bli registrert i folketellingene. Det er heller ikke sikkert at en person er utenlandsk bare fordi hun eller han er født utenlands, men det er den beste markøren for en undersøkelse av utenlandsk innvandring til Stavanger i perioden.

2.3. Andre kilder

Jeg har også undersøkt og delvis forkastet en del andre kilder før beslutningen om å bruke statlige folketellinger som hovedkilde. Nedenfor blir det redegjort for vurderingen av kildene og hvorfor noen er brukt og andre ikke.

A: For Stavanger finnes årlige kommunale folketellinger tilgjengelig digitalisert i årene 1894-1916.

B: Protokoller over inn- og utflyttede ble ført 1901-1942 etter fattigloven for 1900 og finnes i arkivene etter politi/lensmenn eller folkeregistre.

I utgangspunktet er begge disse potensielt nyttige i mitt arbeid. Problemet er bare at de, i motsetning til de statlige tellingene, varierer veldig mye i kvalitet. Et eksempel er kommunene Strand og Forsand, som tilhørte samme lensmannsdistrikt. For dette distriktet er flytteprotokollen et detaljert og håndterbart verktøy som gir en fullstendig oversikt over alle inn- og utflyttede i perioden, inkludert nasjonalitet/fødested.

For Stavangers del derimot, gikk mye arkivmateriale tapt etter en brann på Stavanger politikammer i 1929, derfor er det begrenset tilgang til arkivet fra før denne perioden. Mens flere kommuner har godt bevarte flytteprotokoller, finnes det for Stavanger bare tilgjengelige

protokoller fra årene 1903-1905 og 1908-1910. Til tross for denne begrensningen, kunne protokollene være supplement til de statlige folketellingene fra denne perioden, men jeg har ikke brukt dem i denne oppgaven.

Det er også ført kommunale folketellingene for Stavanger fra 1894. Hvor grundig arbeidet er gjort, ser ut til å ha vært nærmest personavhengig. Enkelte oppføringer gir god informasjon, bedre enn de statlige tellingene, mens registreringen av informasjon fra deler av tellingen er så mangelfull at jeg har valgt ikke å bruke disse i min undersøkelse. Det er generelt sett et dårlig tegn når kvaliteten på et kildemateriale spriker mye.

C: Statistisk sentralbyrå har gitt ut årbøker med blant annet befolkningsstatistikk fra 1880-2013. Til bruk i et arbeid om innvandring til et enkelt sted, som Stavanger, er disse årbøkene ufullstendige, men nyttige for å finne statistikk for hele landet, som utenlandsfødte fordelt på fødested. Jan Eivind Myhre vurderer det slik: «I forhold til den imponerende mengden statistikk som ble produsert av Det Statistiske Centralbureau på slutten av århundret, var opplysningene om innvandringen tynn. Bare folketellingene fortalte noe substansielt.»¹⁶

D: Private og offentlige arkiver utover de som allerede er nevnt vil kunne gi en del nyttig tilleggsinformasjon. På Stavanger byarkiv er det bevart store mengder kildemateriale, både bedriftsarkiver og kommunale papirer som for eksempel forhandlinger i bystyret, fra det tidsrommet jeg jobber med. Det største problemet med mange av disse kildene er at de er svært tidkrevende å lete i. For å skaffe seg oversikt, kreves mye manuell gjennomgang, og det kan være langt mellom hver gang en finner noe av interesse. Til mitt bruk fant jeg lite av interesse, men klarte å finne spor etter utenlandsfødte i medlemslistene til Stavanger handelsforening og har benyttet disse i drøftingen.

E: Amtmannens femårsberetninger bør også nevnes. Her blir statistikk og betraktninger om Stavanger amt (Rogaland fylke) presentert. Det er god informasjon om både befolkning, næringsliv og offentlige forhold, både for Stavanger og Hetland, i hele perioden 1865-1910. Så i stedet for å basere meg på andres tolkninger, har jeg her en god primærkilde. Disse beretningene, eller rapportene, er nyttige først og fremst for å lage et tidsbilde i forbindelse med analysen av folketellingene. For eksempel er det svært nyttig å kunne tolke innslaget av

¹⁶ Myhre, 2003: 191

utenlandsfødte i tellingen i kriseåret 1885 eller vekstperioden etter 1890 med amtmannsberetningene som referansepunkt.

2.4. Konklusjon om kildene

Statlige folketellinger er de mest pålitelige kildene og gir helt klart det beste sammenligningsgrunnlaget i denne undersøkelsen. Selv om det er knyttet mange utfordringer til bruken av folketellingene, er det etter min mening de beste kildene vi har, noe også andre som har drevet med historisk arbeid har kommet fram til.

I kombinasjon med de andre kildene som her er nevnt, er det fullt mulig å finne et grunnlag for å lage en hensiktsmessig analyse basert på informasjonen kildene gir.

KAPITTEL 3 – METODE

I kapittelet om kilder er det forklart hvorfor kildene er valgt og noen svakheter og styrker ved dem. I denne delen vil jeg utdype litt mer om prosessen fram mot valgene som er tatt og om den praktiske gjennomføringen av oppgaven.

3.1. Valget av oppgave

Da jeg startet arbeidet med å velge en masteroppgave om migrasjon, gikk jeg bredt ut. Til slutt endte jeg opp med to mulige skisser: En undersøkelse av de mindre industristedene på Vestlandet og den utenlandske arbeidskraften, eller en undersøkelse av utenlandsk migrasjon til Stavanger.

For å kunne gjøre en noenlunde begrunnet vurdering, kontaktet jeg en rekke forskere, forfattere og tidligere master/hovedfagsstudenter. Både for å få en oversikt over temaet, men også tilbakemeldinger på mine ideer. Som eksempel kan nevnes at jeg var i kontakt med personer med litt ulike bakgrunner, som Lars Gaute Jøssang og Atle Oanes, som begge har skrevet hovedfagsoppgaver om industristedet Jørpeland, Knut Kjeldstadli, medforfatter av *Norsk innvandringshistorie*, og Anders Haaland, medforfatter av firebindsverket *Stavanger bys historie*. Etter nøye vurdering ble konklusjonen at det er mest nytt å hente i en oppgave om Stavangers innvandring, da dette temaet trolig er mest underbelyst.

3.2 Kildearbeidet/Hetland

Som nevnt i kildekapittelet vurderte jeg flere muligheter før jeg endte opp med de statlige folketellingene som empirisk grunnlag for analysen. Mens andre masteroppgaver gjerne har kildene lett tilgjengelige og klart definerte fra starten, er det innsamling av informasjon og bearbeiding av kildene som har tatt mest tid for min del, heller enn selve skrivearbeidet.

Et ikke ubetydelig problem i starten av arbeidet med kildene er at Stavanger kommunes grenser ikke så like ut i 1910 som i 1865. For å få en relevant sammenligning over tid må det geografiske grunnlaget være mest mulig likt.

Og her er det på sin plass å forklare hvorfor en oppgave som handler om Stavangers krise og vekst også inkluderer Hetland. Grunnen er at Stavanger i perioden mellom 1865 og 1910 gjennom tre byutvidelser innlemmet områder fra Hetland kommune, som omkranset Stavanger på alle kanter. Enkelt forklart: Å sammenligne Stavanger slik byen så ut i 1865 med 1910 blir utfordrende med tanke på byutvidelsene i perioden. Mine primærkilder folketellingene tar jo ikke hensyn til dette. Så for å få en mest mulig nøyaktig sammenligning, valgte jeg å inkludere Hetland i undersøkelsen. Slik fanger jeg opp alle Stavangers byutvidelser i perioden, samt at kildegrunnlaget blir større.

Inkluderingen av Hetland er heller ikke unaturlig med tanke på at Stavangers vekst også påvirket nabokommunen. Med større behov for arbeidskraft i den arealmessig bittelille kommunen Stavanger, ble Hetland mer attraktiv som bostedskommune. Og de utenlandsfødte som bodde i Hetland, bodde i de sentrumsnære strøkene, som Storhaug og Eiganes, som undersøkelsen vil vise.

3.3 Utlendinger eller utenlandsfødte?

I løpet av arbeidet med oppgaven har jeg omdefinert «utlendinger» til «utenlandsfødte». Det er vanskelig å slå hundre prosent fast at en person er utlending kun basert på fødested. Statsborgerskap er heller ingen sikker markør. Det var ikke før i 1888 at loven om statsborgerskap ble vedtatt i Norge, dermed er heller ikke statsborgerskap registrert i folketellingene før 1891. Dette gjør det selvsagt vanskeligere å vurdere en persons nasjonalitet.¹⁷

Dette understreker poenget med at fødested er den sikreste markøren for å sile ut utlendinger fra nordmenn. Og uansett må en person født i utlandet nødvendigvis være innvandrere hvis vedkommende er registrert bosatt i Norge på tidspunktet for folketellingen, og er på den måten relevant for oppgaven. Selv om jeg kommer til å bruke formuleringen «utenlandsfødte» mye i det videre arbeidet, vil det noen ganger refereres til mer generelle beskrivelser som «utlendinger», «innvandrere» eller «dansker». Mange utenlandsfødte var jo både innvandrere og utlendinger, og det vil framstå som oppstyttet dersom all beskrivelse av personer født i utlandet konsekvent blir «tyskfødt» og «utenlandsfødt.»

¹⁷ Myhre, 2003: 196

En annen faktor er hvordan de som utførte folketellingene og ikke minst de som ble spurt, oppfattet spørsmålet om statsborgerskap. Etter at loven om statsborgerskap ble innført, fikk over 6000 personer innvilget søknadene om norsk statsborgerskap mellom 1891 og 1910.¹⁸ Her er det mulig, for å få endelig bekreftelse på hvorvidt en person var utledning eller ikke fra 1900, å sjekke folketellingene opp mot søknader om statsborgerskap. Men for det første er jeg første usikker på kvaliteten på kildematerialet. Ifølge Digitalarkivet er alle innvilgede søknader fra 1888 til 1921 publisert og tilgjengelig, men ikke søknadene som ble avvist.¹⁹ Da vil man uansett ikke fange opp alle utlendinger.

For det andre stiller jeg meg tvilende til gevinsten av kanskje å kunne påvise hundre prosent at noen av de utenlandsfødte virkelig var utlendinger, det forteller ingenting om alle som ikke fikk innvilget søknadene. Og ikke minst gjelder det bare for siste del av perioden, etter 1888.

Dermed blir det formålsløst å bruke tid noe som er høyst usikkert om vil høyne kildekvaliteten på arbeidet. Oppsummert så vil noen nordmenn blant alle de utlandsfødte bli fanget opp, men siden tallmaterialet er såpass omfattende, konkluderer jeg med at disse «falske utlendingene» ikke vil påvirke analysen i særlig grad.

I et senere kapittel blir andelen utenlandsfødte med norsk statsborgerskap drøftet nærmere.²⁰

3.4. Navn

Som nevnt i kapittelet om kildene, kan navn være en markør på statstilhørighet. I tellingene finnes det mange eksempler på tyske navn som Kayser og Drexler, og en mengde typisk svenske navn som ender på Kvist og Strøm. Danskene er vanskeligere å skille ut.

Men betyr et norsk klingende navn at det er mindre sannsynlig at det er snakk om en faktisk utlending? Ikke nødvendigvis. Det kan ganske enkelt være at svenske innvandrere valgte å fornorske sine etternavn eller at de giftet seg til norske etternavn. Dessuten er språkene i Norge, Sverige og Danmark så nært beslektet at det ofte vil være vanskelig å konkludere nasjonalitet ut fra kun navnet.

En utfordring fra de senere tellingene er at påfallende mange, spesielt fra 1900 av, er født i USA, og svært mange er under ti år gamle. Dette er åpenbart barn av norske utvandrere og

¹⁸ Kjeldstadli, 2003: 437-38

¹⁹ Digitalarkivet: Statsborgerskapsbevillinger 1888-1921

²⁰ Se kapittel 10

behandles som en egen del av analysen. Det samme gjelder de mange som var født i Zululand og på Madagaskar – like åpenbart barn av norske misjonærer som vendte tilbake til Norge med foreldrene sine etter endt opphold på misjonsmarken. Like fullt er de født i utlandet og har sin plass i oppgaven.

3.5. utfordringer med kildene

Til sammen har jeg gått gjennom alle 11 statlige folketellinger i perioden 1865-1910: Seks for Stavanger og fem for Hetland (kun byene gjennomførte folketellinger i 1885).

Til sammen inneholder disse tellingene om lag 176.000 navn. Til slutt endte jeg opp med om lag 2170 utlandsfødte personer som grunnlag for oppgaven.

Det sier seg selv at det er en stor jobb å gå gjennom så mye materiale. Her kommer en kort redegjørelse for hvordan jeg valgte å løse det.

3.6. Digitaliserte tellinger

Alle folketellingene som er brukt, er digitaliserte og søkbare på arkivverket.no, bortsett fra hele Stavanger-tellingen og deler av Hetland-tellingen for 1891. Disse er derimot skannet, så jeg har bladd meg fram side for side, person for person for å sile ut utlandsfødte.

Det sier seg selv at det er en stor jobb å gå gjennom så mye kildemateriale som er nødvendig for å svare på problemstillingen i denne oppgaven, og flere ganger i prosessen har jeg vært i tvil om det i det hele tatt lot seg gjennomføre. I utgangspunktet var meningen å søke manuelt i tellingene, gå gjennom alle oppføringene for å finne de som er født i utlandet. Dette viste seg ikke å være mulig, siden tallmaterialet rett og slett er for stort – det går ikke an å jobbe med så mye informasjon på Digitalarkivets sider.

Søkbare kilder betyr ikke at en finner svaret i løpet av sekunder - det går for eksempel ikke an å søke på «Sverige» og tro at alle Sverige-fødte personer dukker opp. Noen ganger er fødested skrevet ned som fødeland og korrekt stavet, mens andre ganger dukker Sverige opp som «Sverrige» og Tyskland er blitt til «Tydskland». Og andre ganger er byen eller regionen oppført. Så å bruke søkefunksjonen på denne måten, ville vært svært unøyaktig.

Løsningen ble Digitalarkivet. Etter en dialog med dem, fikk jeg tilsendt de fem tilgjengelige digitaliserte Stavanger-tellingene som et excel-dokument. Dermed kunne det møysommelige arbeidet med å sile ut relevante navn gjennomføres. Materiale fra Digitalarkivet var selvsagt ikke tilpasset mitt behov, så det gjensto fortsatt mye arbeid i arkivets søkbare database, blant annet for å finne bosted og antall barn. For Hetland derimot, er tallmaterialet såpass lite og overkommelig at det går an å søke manuelt via Digitalarkivets nettsider.

3.7. Analysen

Analysedelen er bygd opp rundt folketellingene og delt inn kronologisk, det vil si at 1865-tellingen drøftes i et kapittel, 1875-tellingen i det neste og så videre. I tillegg vil temaer som ikke allerede er tatt opp, drøftes i et senere kapittel. Folketellingene er hovedkildene, men jeg vil også bruke andre kilder, migrasjonsteori og litteratur for å belyse funnene. Viktigst for analysen er naturlig nok fødestedet. Men også yrke, kjønn, alder og sivilstatus er noe som undersøkes nærmere.

Det er ikke alle tellingene som er helt likt gjennomført, dermed er informasjonen og sammenligningsgrunnlaget litt sprikende. Derfor har jeg for eksempel valgt å se nærmere på sivilstatus for noen av årene, bosted for noen og så videre. Det jeg først og fremst ønsker å finne ut av, er hvor de kom fra, hva de levde av, andelen kvinner, menn og barn og eventuelle endringer i perioden. Denne informasjonen finnes for alle årene.

Selv om statistikken og tallene fra folketellingene utgjør stammen i oppgaven, har jeg innimellom valgt å utdype og fortelle en liten del av historien til noen grupper og enkeltpersoner. Dette gjøres for å komme nærmere menneskene bak de kvantitative dataene og for å vise hva som finnes av informasjon i kildene, utover ren statistikk. Likevel er det ikke brukt mye plass på å gå «bak tallene», fordi drøftingen av statistikken er det viktigste for progresjonen i analysen og for derfor mest plass.

3.8. Teori og kvantitativ metode

Arbeidsmetoden i min oppgave ligger nærmest den kvantitative. Kvantitative forskningsmetoder blir anvendt i ulike typer forskning og innsamling av ulike typer av data.²¹

Den kjennetegnes gjerne av store representative utvalg og statistiske analyseteknikker, i motsetning til kvalitativ metode, som gjerne er observasjonsbasert og gjennomføres med hjelp av intervjuer.²² Oppgaven min inneholder flere elementer, men en stor del av analysen er basert på statistisk materiale fra 2170 personer.

Alan Bryman har laget denne oversikten over kvalitative og kvantitative forskningsstrategier:

- 1: Eksperimentell
- 2: Tverrsnitt
- 3: Langsgående
- 4: Casestudie
- 5: Komparativ²³

I denne oppgaven er særlig tre av disse strategiene brukt. Først og fremst den komparative, siden folketellingene kartlegges og sammenlignes over flere år. Samtidig gjøres både et tverrsnitt, siden tellingene representerer ett tidspunkt, og en langsgående analyse, siden en eller flere analyseenheter følges over tid. «Hensikten med langsgående tidsdesign er å studere endring og stabilitet, eller følge en prosess over tid.»²⁴

Kvantitativ metode knyttes gjerne til positivismen, som er en vitenskapsteoretisk retning som blant annet fokuserer på å oppnå objektive årsaksforklaringer.²⁵ Men i historiefaget er det vanligere å bruke hermeneutikken, en vitenskapsteoretisk retning som baserer seg på forståelse og fortolkning av tekster og andre historiske kilder heller enn å finne objektive sannheter, som positivismen.²⁶

²¹ Bryman, 1988: 11

²² Ringdal, 2013: 104

²³ Ringdal, 2013: 106

²⁴ Ringdal, 2013: 107

²⁵ Weirsøe, 2006: 68 og 69

²⁶ Alnes, 2015

KAPITTEL 4 - TIDLIGERE FORSKNING OG LITTERATUR

4.1. Migrasjon

Migrasjon er et så stort fagfelt at å få en 100 % komplett oversikt over hva som har blitt skrevet tidligere, er vanskelig. Men en tidlig observasjon i arbeidet med å skaffe seg oversikt, er at ordene «migrasjon» og «Norge» ofte handler om utvandringen fra Norge, og da oftest den omfattende forflytningen til Amerika på 1800- og begynnelsen av 1900-tallet.

Men selv om oppgaven snevres ned til utenlandsk innvandring til Norge, finnes det selvsagt mye litteratur, både i form av forskning, annen faglitteratur, bygde/bybøker og utgivelser fra historielag.

4.2. Norsk innvandringshistorie

Norsk innvandringshistorie (2003) er det mest omfattende verket om innvandringen til Norge. Trebindsverket behandler deler av innvandringshistorien noe overfladisk, siden det skal dekke over et langt tidsperspektiv. På samme tid er det plass til mye informasjon over tre bind og over 1200 sider.

Som referanseverk er dette meget nyttig. Norsk innvandringshistorie prøver å gi svar på en rekke spørsmål, eksempelvis: Hvorfor reiste de hit? Hvordan var arbeidsmarkedet? Hvordan var regelverket? Det siste punktet er viktig og nyttig, for lover og regler er også et uttrykk for styresmaktenes og politikernes vilje - og kan slik sett være et representativt uttrykk for generelle holdninger blant nordmenn.

Historien i dette verket starter i år 900 og slutter cirka år 2000. Med et så omfattende tidsspenn blir det som nevnt vanskelig å gå grundig til verks i alle deler av innvandringshistorien, og mye er ikke utforsket ennå. Norsk innvandringshistorie delt inn etter emner heller enn geografi og har ikke mange detaljer om forholdene i Stavanger i den perioden jeg har valgt.

4.3. Hovedfagsoppgaver om utenlandsk arbeidskraft

Det finnes studier av utenlandske arbeidere i Norge, også for den tiden jeg skriver om. Jeg vil trekke fram et par av disse.

Liv Brox Haugens hovedoppgave *Innvandrede arbeideres bidrag til industrialiseringen av Norge i perioden 1840-1900* (2001) inneholder en grundig oversikt over dette temaet.

Forenklet sagt så er oppgaven en analyse av hvorfor utenlandske arbeidere valgte å dra til Norge i denne perioden, og hvorfor norske arbeidsgivere valgte å ta inn utlendinger til å fylle stillingene i en periode med industrivekst og økt behov for arbeidskraft i Norge.

Men selv om oppgaven er grundig, har den begrenset anvendelighet for mitt formål. Både fordi Brox Haugen ser landet under ett, med unntak av noen eksempler, og de er stort sett hentet fra Østlandet, og også fordi hun nesten utelukkende tar for seg utviklingen i industrien. Dette er ikke en begrensning lagt i min oppgave.

Det er likevel ingen tvil om at Brox Haugen har hatt mange av de samme utfordringene når det gjelder kilder, litteratur og analysemetode som jeg, derfor har jeg hatt nytte av å kunne bruke hennes oppgave, både som henvisning og som et godt eksempel på framgangsmåte og metode.

Utenlandske arbeidstakere og norske arbeidsgivere 1914-1927 (2000) av Magnus Otto Rønningen går svært grundig til verks i sin oppgave - og som tittelen tilsier er oppgaven en analyse av hele landet.

Arbeidet hans er nyttig for meg mer som bakgrunnsinformasjon mer enn referanse, fordi tidsperioden er utenfor den begrensningen jeg har valgt, og fordi Stavanger eller Rogaland ikke er tillagt særlig stor vekt. Når det er sagt, så er mye interessant i Rønningens oppgave om utlendingers rolle i norsk arbeidsliv i en tid som for Stavangers del ikke skiller seg vesentlig fra den siste perioden min oppgave tar for seg.

4.4. Lokalt: Industristedene

Når det gjelder utenlandsk innvandring til stavangerregionen, er mitt inntrykk at det er de

mindre industristedene som er grundigst behandlet. Småsteder som Sauda, Jørpeland Odda/Tyssedal, Høyanger og Rjukan er eksempler på steder som i større eller mindre grad ble preget av den utenlandske arbeidsstokken som kom for å bygge opp industrien.

For å holde oss til Rogaland, så er det skrevet en hel del om både Sauda og Jørpeland.

Finn Skagens *Industriens påvirkning på Sauda 1915-1940* (1977) og Willy Hagens *Innflyttingen til industristedet Sauda: vandringsveier og vandringsmåte* (1953) er blant de som har skrevet hovedfagsoppgaver om arbeidsinnvandring til Sauda.

Atle Oanes' *Lov og lokalsamfunn; konsesjonslovene og Jørpeland 1910-1930* (1994) og Lars Gaute Jøssangs *Arbeidsprosessar og arbeidarpolitikk ved Stavanger Electro Staalverk A/S 1913-1931* (1987) er to hovedfagsoppgaver hvor blant annet utlendingenes påvirkning på Jørpeland er tema.

I tillegg kommer ganske omfattende bygdebokutgivelser, som Jan Alsviks *Strand bygdebok* (1991) og Arnvid Lillehammers *Soga om Sauda* (1973).

4.5. Lokalt: Stavanger

For Stavangers del er bildet et noe annet. Selv om jeg i denne oppgaven kommer til å vise at det har vært et ikke ubetydelig innslag av utenlandsk innvandring til byen, virker ikke dette å være et like interessant tema i forskningen som innvandringen til mindre steder. Kanskje skyldes det størrelsen på stedet. De utlendingene som kom, var ikke mange nok til å endre byens karakter, mens et noen titall utlendinger på Jørpeland var veldig synlige i den lille bygda.

Et søk i mer generell litteratur gir samme inntrykk: Stavanger som innreiseby, vel å merke før den ble attraktiv som oljeby, er ikke like interessant å skrive om som dem som reiste ut av byen.

Stavanger bys historie utgitt i 2012 er et omfattende og detaljrikt firebindsverk om byens historie. Heller ikke her er det verken gjort undersøkelse av eller lagt særlig vekt på utlendingenes tilstedeværelse i byen i den aktuelle perioden. Men som et oppslagsverk og

ikke minst bakgrunnsinformasjon om tidsrommet, er *Stavanger bys historie* en veldig god referanse og blir brukt som støtte for min undersøkelse, i tillegg til annen litteratur om lokalhistorie.

4.6. Migrasjonsteori

Oppgaven min har eget kapittel om migrasjonsteorie for å få undersøkelsen og analysen teoretisk forankret. Som nevnt helt innledningsvis i dette kapitlet er migrasjon et stort forskningsfelt.

Mange har skrevet mye om emnet, derfor har det heller ikke vært et problem å finne litteratur, jeg har blant annet brukt både norske studier av Grete Brochmann og Øyvind Fuglerud og utenlandske arbeider av W. T. R. Pryce, Michael for å orientere meg om aktuelle teorier på feltet.

Min konklusjon er at det er gjort mye og bra arbeid om innvandring til Norge og om Stavangers historie, men at det ofte er de store trekkene ved historien som er tema. Det er med andre et kunnskapsbehov til en undersøkelse som går i dybden og belyser avgrensede områder og spørsmål, som innvandringen til Stavanger før og etter 1880-årenes krise.

KAPITTEL 5 - MIGRASJONSTEORI

5.1. Definisjoner

Hvorfor flytter folk? Det er en rekke årsaker til at mennesker velger oppbrudd og flytter fra sine hjemsteder eller fra stedet der de har bodd. Ordet *migrasjon* beskriver menneskers forflytning og kommer av det latinske ordet for vandring. Begrepet dekker frivillig og tvungen inn- og utvandring.²⁷

I dette kapittelet vil jeg presentere ulike begreper og teorier om migrasjon.

Migrasjon er permanent eller midlertidig forflytning av individer eller grupper. Vanligvis blir ikke daglige eller ukentlige jobbreiser sett på som migrering, mens sesongarbeid gjerne føyer seg innenfor definisjonen.²⁸ Erik Opsahl refererer til Harald Kleinschmidt når han skriver at en må skille mellom to typer «menneskelig geografisk mobilitet»: Reiser og migrasjon. Migrasjon er forflytning uten mål om å vende tilbake til utgangspunktet, mens en reise er forflytning med mål om å vende tilbake. Ifølge Kleinschmidt må de to holdes atskilt.²⁹

Kleinschmidt har her en noe annen definisjon og forklaring på hva migrasjon er og mener at migrasjonsbegrepet blir for snevert - mens Pryce og Drake også inkluderer sesongarbeid i begrepet - en forflytning som innebærer en klar intensjon om å vende tilbake til utgangspunktet.

Det skilles både i forskningen og i allmenn språkbruk mellom immigrasjon og emigrasjon: Immigrasjon er permanent flytting inn fra et fremmed land til en annet, mens emigrasjon er flytting ut til et annet land.³⁰

Det finnes en rekke årsaker og motivasjoner til å flytte fra et land til et annet: Utsikter til økonomisk gevinst/arbeid, flukt fra konflikter, ufrihet og forfølgelse og familiegjenforening er noen. Grete Brochmann bruker følgende generelle beskrivelse:

²⁷ Migrasjon, 2015

²⁸ Pryce og Drake, 2001: 5

²⁹ Opsahl, 2003: 25-26

³⁰ Pryce og Drake, 1994: 6

«Folk flytter. Dette er et historisk faktum. Utveksling av ideer og arbeidskraft gjennom folkeforflytninger går som en rød tråd gjennom historien. Samtidig har kriger, konflikter og katastrofer presset mennesker ut fra deres hjemmeområder til å søke beskyttelse på fremmed territorium. Så langt tilbake det finnes registreringer, har mennesker vært på vandring eller flukt». ³¹

Også innvandringen til Norge har delvis endret seg etter hvor det har vært væpnede konflikter som tvinger folk på flukt fra sitt land, eller økonomiske nedgangstider som har gjort at inntekts- og arbeidsmuligheter virker forlokkende.

Grete Brochmann peker også på at inndelingen av verden i nasjonalstater og et økende velferdsgap mellom nasjonene både gjør at motivasjonen for å flytte endres, og at nasjonalstatenes reaksjoner på forflytningen endres. ³²

Hun skriver at det er et velferdsgap mellom nasjonene. Dette er lett å se for seg i 2016. Norge er et rikt land det er attraktivt å komme til. Men på slutten av 1800- og starten på 1900-tallet var det nesten omvendt. Norge var et fattig land som mange reiste fra, og disse reiste langt bort, oftest til Amerika.

Hvorfor reiste så mange til Norge, landet hundretusenvis forlot? Antall utenlandsfødte i Norge ble om lag tredoblet fra 1865 til 1900, til cirka 65.000. ³³Mange av innflytterne kom fra landene nærmest Norge. Var danskene og svenskene så desperate at de måtte reise til fattige Norge for å finne arbeid? Det er en sammenheng mellom hvor innvandrerne kom fra og hvilke egenskaper de hadde. Ifølge Liv Brox Haugen er sammenhengen mellom flytteavstand og flytternes ressurser velkjent innen migrasjonsforskningen.

«Et generelt trekk er at jo lengre avstand folk flytter over, jo mer krever det fra flytterne i form av kostnader forbundet med reisen og i form av evnen til å skaffe informasjon om stedet man vil flytte til og til å forberede og gjennomføre reisen.» ³⁴

Avstand er nok en avgjørende faktor. For de tusenvis av svenskene som befant seg innenfor

³¹ Brochmann, 2006: 9

³² Brochmann, 2006: 9

³³ Myhre, 2003: 179-180

³⁴ Brox Haugen, 2001: 88

Norges grenser til enhver tid, var det ikke like stor økonomisk risiko knyttet til å reise fra for eksempel Karlstad eller Arvika til Østlandet. Og de som flyttet til Norge for å finne arbeid, var åpenbart villige til å flytte dit arbeidet fantes i øyeblikket, samme om det var i grensetraktene eller på Vestlandet. Det er likevel grunnlag for en videre analyse i hoveddelen: Hva trakk utlendingene til Norge?

5.2. Teoriene

Det er gjort mange forsøk på å forklare migrasjon og hvorfor folk flytter gjennom å teoretisere fenomenet. Her er noen av de mest kjente presentert.

E.G. Ravensteins migrasjonslover

Opprinnelsen til moderne migrasjonsforskning tidfestes gjerne til 17. mars 1885. Den dagen presenterte demografen E. G. Ravenstein sin artikkel Migrasjonens lover. I artikkelen var det en analyse av folketellingen i Storbritannia fra 1881, og Ravenstein forsøkte å sette enkeltpersoners valg i en modell som kunne minne om naturvitenskapens modeller.³⁵

Basert på analysen lagde Ravenstein sine migrasjonslover:

1. De fleste migranter reiser kun en kort distanse.
2. Migrasjonen skjer gradvis.
3. Migranter som reiser langt, ender som regel opp i store handels- eller industrisentra.
4. Enhver migrasjonsstrøm har en motstrøm.
5. Byboere er mer stedbundne enn folk på bygda.
6. Kvinner er mer villige til å flytte korte distanser, mens menn flytter lengre distanser.
7. De fleste migranter er voksne, det er sjelden familier flytter på seg.
8. Store byer vokser mer som følge av innvandring enn fødselsoverskudd.
9. Migrasjonen eskalerer i takt med utvikling av industri og transportmetoder.
10. Hoveddelen av migrasjonen går fra landlige områder til byene.
11. Hovedgrunnen til å flytte er økonomisk.³⁶

³⁵ Fuglerud, 2001: 20

³⁶ Pryce og Drake, 1994: 11-12

Ravensteins teorier har hatt innflytelse også på senere migrasjonsforskning - i 1966 la statistikeren E. S. Lee fram flere hypoteser som bekreftet Ravensteins, men Lee utdyper disse på enkelte områder.³⁷

Det er trolig ikke hensiktsmessig å følge Ravensteins lover bokstavelig for å analysere innvandringen til Stavanger århundreskiftet mellom 1865 og 1910. Storbritannia var langt mer industrialisert enn Norge var på den tiden, og Ravenstein konkluderer ut fra situasjonen i Storbritannia. Og han ser først og fremst på flyttingen mellom distriktene innad i landet, ikke utlendinger. I tillegg vil flere andre faktorer gjøre det vanskelig å overføre disse funnene direkte til norske forhold: Levestandard, transportmuligheter og ulikt arbeidsmarked, blant annet.

Den demografiske tilnærmingen som Ravenstein og Lee har, minner om det som i migrasjonsforskningen kalles for neoklassiske økonomiske modeller. De fokuserer på ulikheter i lønns- og arbeidsbetingelser og på kostnader forbundet med å forflytte seg som bestemmende for migrasjon. Forståelsen av migrasjon går gjennom å finne faktorer som påvirker den enkeltes valg.³⁸

Teorier som beskriver hvorfor personer gjør sine valg blir gjerne kalt push-pull-teorier.

Push-pull

W. T. R. Pryce og Michael Drake forklarer push-pull-teorien slik: «The so-called push-pull models, which deal with movements in terms of the relative attractiveness of different locations, are, perhaps, the most basic of all explanations.»³⁹ Enkelt forklart handler det om hvilke faktorer som gjør at noen ønsker å dra *fra* et sted, og hvilke faktorer som gjør det attraktivt å dra *til* et sted.

Her er noen eksempler på push-pull-faktorene.

Push-faktorer: En utarming av naturressursene, arbeidsledighet, undertrykking på grunn av

³⁷ Fuglerud, 2001: 20

³⁸ Fuglerud, 2001: 22

³⁹ Pryce og Drake, 1994: 13

religion, etnisitet eller politikk, utestengelsen fra et samfunn eller familie, manglende muligheter for personlig utvikling og naturkatastrofer.

Pull-faktorer: Utsikter til arbeid eller utdanning, høyere levestandard, avhengighetsforhold til en annen person, for eksempel at en reiser sammen med foreldre eller ektefellen og utsikter til nye muligheter.⁴⁰

Push-pull-modellen får kritikk fra flere hold. Tilhengere av en retning ofte kalt den nye migrasjonsøkonomien mener at en beslutning om å flytte ofte ikke tas av et individ, men av større sosiale enheter, som familie eller hushold.⁴¹

«Hvis «push-pull»-teoriens framstilling av årsakene til migrasjon skulle tas bokstavelig, skulle de fleste arbeidsmigranter til de rike landene i Vesten komme fra de fattigste landene i verden og fra de fattigste delene av dette landet. Dette er simpelthen ikke tilfellet.»⁴² Også Grete Brochmann problematiserer denne teorien og kaller den utdatert - hun mener den er for enkel. Hun hevder også at det ikke finnes en helhetlig migrasjonsteori, men mange delteorier.⁴³

Kjedemigrasjon

Selv framhever Brochmann en teori som går på nettverksdannelse og selvforsterkende mekanismer, kalt cumulative causation. Når noen fra et sted først har begynt å flytte utenlands, etableres det nettverk og såkalte migrasjonsbroer mellom opprinnelsesområdet og destinasjonsområdet.⁴⁴ Enkelt sagt så er det lettere å flytte et sted hvor det allerede finnes likesinnede, folk som har gått opp stien før deg. Cumulative causation-teorien har mange likheter med det som kalles chain migration, eller kjedemigrasjon. De første som flytter - ofte unge menn - leter etter og finner bedre muligheter et annet sted, og slår seg ned. Disse pionerene etablerer seg og gir så beskjed hjemover om mulighetene på det nye stedet. Denne typen migrasjon drives av personlig informasjon, det vil si den ofte skjer innenfor en familie

⁴⁰ Pryce og Drake, 1994: 13

⁴¹ Fuglerud, 2001: 23

⁴² Fuglerud, 2001: 25

⁴³ Brochmann, 2006: 22 og 23

⁴⁴ Brochmann, 2006, 22-23

eller andre grupper med tette bånd.⁴⁵

Analysen og drøftingen som kommer i de neste kapitlene baserer seg ikke på migrasjonsteori, men noen av teoriene som er presentert i dette kapitlet brukes noen steder for å støtte mine egne konklusjoner og andre steder for å få et annet perspektiv på materialet enn jeg selv har.

⁴⁵ Pryce og Drake, 1994: 15

OM ANALYSEN

I analysedelen blir alle folketellingene drøftes i egne kapitler etter når tellingene ble gjennomført. Noen av analysedelene er de samme i hvert kapittel, som fødeland og yrke, mens noen vil variere etter hvilken folketelling det er snakk om. Dette er blant annet fordi tellingene ikke inneholder lik informasjon fra 1865 til 1910. For eksempel ble ikke loven om statsborgerrett innført før i 1888, og derfor er informasjon om statsborgerskap kun relevant fra og med tellingen i 1891.⁴⁶ I 1885-tellingen, som kun ble gjennomført for byene og ikke inkluderte en landkommune som Hetland, er ikke sivilstand registrert, og derfor heller ikke antall barn.

Når det gjelder bosted, har jeg valgt ikke å kartlegge dette før 1891. Dette har både å gjøre med at det tidvis er krevende å hente ut denne informasjonen i enkelte av tellingene, og at kommunegrensene endret seg mye i løpet av perioden 1865-1910. Det er først i de senere årene av perioden det går an å se at folk bodde spredt innenfor et geografisk område. I 1865 bodde alle samlet innenfor et lite område, og for å finne noen forskjeller, måtte en undersøkt boforholdene på gate- og bolignivå. Det kunne vært en interessant kartlegging, men det er altfor omfattende å gjøre noe slikt i denne oppgaven, derfor har jeg heller valgt å dele inn utenlandsfødte etter hvilke bydeler de bodde i fra og med 1891. Utgangspunktet for den geografiske inndelingen er tatt i dagens bydelsgrenser i Stavanger.

Selv om Hetland er inkludert i oppgaven, er det først og fremst av praktiske hensyn.⁴⁷ Dette er en oppgave som studerer hvordan innslaget av utenlandsfødte i Stavanger endret seg. Veksten i Stavanger var katalysatoren også for økt sysselsetting i nabokommunen Hetland, og Stavangers næringsliv var det som trakk folk til seg. Det er på sin plass også å nevne Hetland der det er nødvendig, men normen er at jeg behandler tallene samlet, ikke Stavanger og Hetland hver for seg. Så hvis der det for eksempel står at det «bosatte seg mange tyskere i Stavanger», kan tyskfødte bosatt i Hetland også være en del av tallgrunnlaget, men siden det stort sett var Stavanger som hadde virksomhetene som fikk folk til å bosette seg i området, er det også riktig å ha et Stavanger-perspektiv i drøftingen.

⁴⁶ Se kapittel 3

⁴⁷ Se kapittel 3

Danmark, Sverige og Tyskland har fått mest plass i denne studien. Disse landene skiller seg ut ved at de har en stabilt høy andel av utenlandsfødte helt fra 1865 og dominerer innvandringen helt til 1910, i alle fall for den voksne del av utenlandsfødte. Dessuten var det bare unntaksvis flere enn ti utenlandsfødte fra noen andre enn disse nasjonene de første tiårene av perioden, og det er mer konstruktivt å studere en gruppe på 50-100 personer nærmere enn én enslig sveitser. Det er også lettere å analysere hele perioden sett under ett når disse tre landene skiller seg såpass klart ut helt fra starten.

Ikke alle kapitlene er bygd opp på samme måte, ulike temaer er valgt for de ulike folketellingene. For eksempel kan det være riktig å legge en grundig analyse av antallet utenlandsfødte med norsk statsborgerskap til et kapittel og veksten i hermetikkindustrien til et annet. Ved at ikke alle kapitlene følger nøyaktig samme mal, unngås det at drøftingen blir for statisk og gjør også at det er rom for å utdype enkelte emner der det er nødvendig. Starten av hvert kapittel har en innledning med en beskrivelse, eller et tidsbilde, av hvordan forholdene var på tidspunktet for tellingen. Både litteratur og Amtmannens femårsberetninger er brukt i det arbeidet.

De seks hovedkapitlene følges av et tilleggskapittel med drøftinger av temaer som ikke har fått plass tidligere.

KAPITTEL 6 – 1865

Før jeg går løs på funnene i folketellingene skal vi se på det samfunnet menneskene flyttet til. Hvordan så verden, Norge og Stavanger ut i 1860-årene?

6.1. Fra jordbruk til industri i Europa

På første halvdel av 1800-tallet var det en gradvis reduksjon i sysselsettingen i jordbruket, noe som skyldtes både mer effektiv produksjonsteknikk og økt behov for arbeidskraft i andre næringer. Handel på tvers av lande- og sjøgrenser var mer utbredt enn tidligere, også med andre verdensdeler, det vil særlig si Europas kolonier på andre kontinenter.⁴⁸

Industrialiseringen av Europa skjøt virkelig fart på 1800-tallet. Et fundament for den kraftige økningen i industriproduksjon, var selvsagt at varene kunne omsettes. Dermed var det også nødvendig med bedre kommunikasjon og transportmuligheter for å flytte varene til de forskjellige markedene.⁴⁹ Industrialisering, økt handel mellom landene og mer penger i omløp gjorde også at de ulike lands økonomier ble tettere knyttet sammen. Slik beskriver historiker Lars-Arne Norborg denne endringen: «Det ble skapt et verdensomspennende økonomisk system, et slags blodomløp med hjertet i London.»⁵⁰

For Norges del stemmer ikke dette helt. Landet var en del av et større internasjonalt marked på 1860-tallet, og til og med en viktig del, med tanke på at mye av kommunikasjonen den gangen gikk sjøveien, men det var fortsatt en utkant i Europa der industrialiseringen ikke var kommet like langt som i andre land. I 1860 var en liten del av sysselsettingen i Norge knyttet til industri og skipsfart, hovedsakelig på Sør- og Østlandet, mens hovednæringene var innen jord- og skogbruk og fiske.⁵¹

På den annen side gjorde bedre kommunikasjon og mer handel med utlandet at utlandet og utlendinger ble oppmerksomme på Norge og de mulighetene som her fantes, spesielt i de større kystbyene og havnene her. På samme vis gjorde bedre transport- og kommunikasjonsmuligheter at det ble lettere å reise bort fra etter hvert trangbodde Norge.

⁴⁸ Nordborg, 1986: 44 ff

⁴⁹ Nordborg, 1986: 58

⁵⁰ Nordborg, 1986: 65

⁵¹ Seip, 1997: 93

Selv om det var noe innvandring til Norge i tiårene etter unionsoppløsningen fra Danmark i 1814, var tiden preget av utvandring. Folk flyttet på seg også innad i landet, men mange – 200.000 fra 1825 til 75 – reiste ut av landet, de fleste reiste fra norske jordbruksbygder til Amerika.⁵²

Intensiteten i utvandringen varierte sterkt mellom forskjellige deler av Norden. I Norge kom utvandrerne spesielt fra Sørvestlandet, fjellbygdene i innlandet og samt Sørlandet etter krisen innen seilskutefarten.⁵³

Det var uår i Norge i 1859-60.⁵⁴ På denne tiden var utvandringen til Amerika allerede godt i gang, og slike uår må ganske sikkert ha påvirket utvandringen og virket som en katalysator. Norske myndigheter hadde en liberal holdning til utenlandske innvandrere, og i 1859 var det slutt på passtvangen. Et av argumentene for å oppheve passtvangen var at flytting over landegrensene var gunstig både for økonomi og kultur. Det var fri innvandring til Norge.⁵⁵

6.2. Sildefisket

Stavangers historie er og har vært knyttet til havet. Etter mange år med stavangersk stillstand, lite utvikling og et noenlunde stabilt folketall på et par tusen, vendte silda tilbake til rogalandskysten våren 1808. I 1865 var byens næringsliv fortsatt sentrert rundt sildeeventyret som aldri så ut til å ta slutt, men som den gangen var på vei mot slutten.

Amtmannen sa det slik: «Vaasildefiskeriet udgjør som bekjendt en af Distriktets vigtigste Næringskilder.»⁵⁶

Det årlige sildeeventyret varte til omkring 1870 og ble starten på en økonomisk framgangstid. Fisket, foredlingen og eksporten sysselsatte mange midt på 1800-tallet. Eksporten var lite

⁵² Seip, 1997: 78-83

⁵³ Norborg, 1986: 27

⁵⁴ Norborg, 1986: 26

⁵⁵ Myhre, 2003: 177

⁵⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1861-65: 10

kapitalkrevende, noe som gjorde at det ikke bare var de etablerte handelshusene som hadde råd til å drive virksomheten.⁵⁷

Og til tross for noen bølgedaler for næringslivet på 1850- og 60-tallet, hadde Stavanger-økonomien klart seg bra, takket være forsiktige investeringer og heldige konjunkturer. Sildefisket og all aktiviteten rundt ble en så stor næring at det bidro til at folketallet i Stavanger økte sterkt. Bare fra 1855 til 1865 økte befolkningen fra 11.717 til 16.647.⁵⁸ I 1875 var innbyggertallet 20.000. Behovet for arbeidskraft ble blant annet dekket ved tilflytting fra distriktene. Det ble også spesialisering innen håndverk knyttet til næringen, bøkkere til å lage tønner og seilmakere til å sy seil, blant annet.⁵⁹

Slik var altså forholdene i Stavanger i 1865. En i medgang på grunn av et gunstig sildefiske. En by med et omland i vekst, men også en by i et land som ikke var like preget av industrialiseringen som i andre europeiske land. Ifølge folketellingen for 1865 befant det seg 131 utenlandsfødte i Stavanger og Hetland det året. Hvilke utlendinger kom hit?

6.3. Fødested

FØDESTED	TOTALT	KVINNER	MENN	BARN	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
DANMARK	53	21	28	4	47/52,8/46
SVERIGE	37	9	28	0	43/45,3/42
TYSKLAND	31	11	18	2	39/41,6/40,5
STORBRIT.	4	2	2		
ISLAND	2	1	1		
FINLAND	2	0	2		
RUSSLAND	1			1	
SVEITS	1		1		
AMERIKA	1			1	
PERU	1			1	

⁵⁷ Kallelid, 2012: 29-39

⁵⁸ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1861-65: 16

⁵⁹ Kallelid, 2012: 43

TOTALT	131	45	78	9	42
--------	-----	----	----	---	----

Tabell 1: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865. For forklaring til tabellen, se fotnoter: ⁶⁰, ⁶¹, ⁶², ⁶³

Over 90 % av de 131 vi finner i folketellingen for 1865 var født i tre land. Den danskfødte andelen var størst med 40,5 %, så fulgte svenskfødte med 28,2 % og tyskfødte med en andel på 23,6 %. Selv om andelen fra disse tre landene ble mindre etter århundreskiftet, ble denne nordiske/tyske dominansen veldig tydelig også framover, spesielt når det er snakk om voksne personer. 1865 var det bare 12 utenlandsfødte personer som oppga å være født utenfor de tre nevnte landene, og bare fire utenfor Nord-Europa.

6.4. Danmark dominerer

40,5 % var altså innvandret fra Danmark, noe som gjør det danske innslaget stort i Stavanger sammenlignet med de andre landene. Stavangers danske befolkning skiller seg også ut om en ser Norge under ett. For ifølge Statistisk sentralbyrås årbok for 1880, der folketellingene for 1865 er tatt med, var tallene slik: Sverige 15.784, Danmark 1791, Finland 1684 og Tyskland/Østerrike 1257. Til sammen var det registrert 21.260 utenlandsfødte i Norge, 1,2% av befolkningen.⁶⁴

Det bodde altså nesten ti ganger så mange svenskfødte som danskfødte i Norge i 1865, mens i Stavanger var antallet danskfødte størst. Hvordan kan det ha seg? At våre naboland, og spesielt Sverige, er sterkt representert, vil være naturlig på grunn av geografisk nærhet og etniske, språklige, kulturelle og historiske bånd. Men dette gjelder nok i størst grad Østlandet på denne tiden. Svenskene, skal det senere vise seg, øker i antall og andel også i Stavanger etter hvert som det ble mer arbeid i anlegg og industri.

Jan Eivind Myhre kommenterer danskandelen slik: «Sett i lys av en lang foreningstid, kom det for eksempel forbausende få fra Danmark.»⁶⁵

⁶⁰ Kildene for all statistikk i dette kapittelet er de statlige folketellingene for Stavanger kjøpstad og Hetland herred i 1865, med mindre annet er oppgitt. Se også vedlegg 1: Folketelling for Stavanger og Hetland 1865

⁶¹ Snittalderen for menn og kvinner er regnet ut fra personer over 18 år i hele oppgaven

⁶² Personer under 18 år regnes i statistikkene som barn i hele oppgaven

⁶³ Med Amerika menes i all hovedsak USA. Også innvandrere fra Canada er plassert i denne kategorien. Samme prinsipp er brukt i hele oppgaven

⁶⁴ Statistisk sentralbyrå, 1881: 17

⁶⁵ Myhre, 2003: 223

Men Stavanger anno 1865 var fortsatt en fiskerhavn, og næringsveiene hadde stort sett vært stabile gjennom hele 1800-tallet. Kanskje går det an å si at svenskene tilhørte den nye tid og representerte endringer, mens Stavanger i 1865 var preget av tradisjoner i større grad enn Østlandet, der industrien var mer framtrædende. De danskfødte var ikke unike for Stavanger, også i byene langs agderkysten var det mange dansker. Mange av disse drev med handel og sjøfart.⁶⁶Også mange av Stavangers danskfødte var sysselsatt med dette.⁶⁷

6.5. Krig mellom dansker og tyskere

En del av de danskfødte oppga byer som fødested, blant annet 16 fra København. Men også fra de danske områdene lengst borte fra Norge, Slesvig og Holstein, reiste folk til Stavangerområdet. Sju personer oppga i 1865-tellingen at de var født i de tysk-danske grensestrøkene. I 1860-årene var det væpnede konflikter mellom danske og tyske styrker i området, og i 1864 måtte Danmark avstå Slesvig og Holstein til Det tyske forbund.⁶⁸ Historien om disse områdene er komplisert, og begge er knyttet både til Tyskland og Danmark. Holstein var rundt 1860 rent tysk, mens Slesvig hadde blandet tysk og dansk befolkning. Samtidig var begge forent med Danmark på den måten at kongen av Danmark også var hertug i Slesvig og Holstein.⁶⁹

Det går ikke an å slå fast på bakgrunn av folketellingene, men det kan tenkes at krigen i de to hertugdømmene drev folk bort, en *pull-faktor*⁷⁰, og at noen av disse endte opp i Stavanger. Det er i alle fall påfallende at det er et større innslag av personer født i dette konfliktområdet i tellingen fra 1865 – ett år etter at krigen sluttet – enn i noen av de andre tellingene.

Siden disse har danske markørnavn, er de regnet med i den danske statistikken, og det er ingen garanti for at alle er plassert riktig. Samme vurdering er gjort for personer født i disse områdene også i senere kapitler.

Også Grønland er inkludert under Danmark, men ikke Island, som senere utgjør en større andel av utenlandsfødte, og derfor er behandlet dem som en egen kategori helt fra starten,

⁶⁶ Ohman-Nielsen, 2011: 46

⁶⁷ Se tabell 4 i dette kapitlet

⁶⁸ Norborg, 1986: 256-257

⁶⁹ Norborg, 1986: 256

⁷⁰ Se kapittel 5

selv om landet ikke ble selvstendig fra Danmark før 1944. Personer født i tyske områder før samlingen av landet på starten av 1870-tallet, er regnet som tyskfødte i statistikken.

Eksempler på tyske fødesteder er Preussen, Mecklenburg og Hannover.

I folketellingene er det oppført en blanding av tettsteder, byer, regioner og land som fødested, dermed er det vanskelig å kartlegge for eksempel hvilke regioner de utenlandsfødte kom fra, siden opplysningene avviker.

6.6. Svenskene bosatte seg andre steder

Mange av svenskene, som var den dominerende innvandrergruppen, dro til områder i Norge hvor det var økonomisk vekst og arbeid å få, som Sørlandet da skipsfarten hadde gunstige vilkår fra 1850-årene til 1880-årene, til industribyer på Østlandet og til gruver og anleggsarbeid over hele landet. De var mer mobile enn nordmenn fordi de var unge og ofte barnløse, hevder Jan Eivind Myhre.⁷¹

Dette stemmer bare delvis. Myhre har rett i at svenskene nok var mer mobile. De svenskfødte mennene var overtallige i mye større grad enn danskene og tyskerne, hele 28 av 37 innvandrede svensker var menn. Det var heller ingen svenskfødte barn i Stavanger i 1865, noe som tyder på at svenskene ikke flyttet til Norge sammen med familien. Det samme gjelder for øvrig for alle nasjonaliteter, det var svært få utenlandsfødte barn blant dem, noe som tyder på at barna enten bodde i andre kommuner eller kanskje ble igjen i fødelandet. Ut fra folketellingene er det kun mulig å finne de barna som bodde på samme sted. Mest sannsynlig er det likevel at det ikke var mange barnefamilier som flyttet til Norge, for de utenlandsfødte hadde mange barn, de var bare født i Norge.

⁷¹ Myhre, 2003: 228

6.7. Barn

Slik var andelen barn blant de utelandsfødte i 1865:

FØDESTED	BARN	ANDEL TOTALT
DANMARK	91	1,85
SVERIGE	58	1,57
TYSKLAND	19	1,11
ALLE LAND	171	1,39

Tabell 2: Barneandel i de utenlandsfødte familiene 1865^{72, 73}

Det var høyest andel barn blant de danskfødte, mens de tyskfødte, som er den gruppen med lavest gjennomsnittsalder, skiller seg klart ut med lavest andel barn. Hvorfor det er et såpass stort hopp fra Tyskland og opp til Danmark og Sverige, er vanskelig å si kun ut fra tallene. Tyskerne har faktisk den yngste befolkningen av de tre landene. Heller ikke er det større andel enslige blant tyskerne, viser folketellingens opplysninger om sivilstand.

6.8. Sivilstand

FØDESTED	ANTALL GIFTE (VOKSNE TOT.)	GIFTE KVINNER	GIFTE MENN	ENKER/ENKE MENN	UGIFTE
DANMARK	28 (49)	10 (21)	18 (28)	11	10
SVERIGE	24 (36)	7 (9)	17 (27)	4	8
TYSKLAND	17 (29)	6 (11)	11 (18)	4	8
ALLE LAND	73 (123)	24 (46)	48 (77)	21	30

Tabell 3: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865

Her viser gjennomgangen at en relativt høy andel av de voksne var eller hadde vært gift (enker/enkemenn). Bare 30 av 123 var ugifte, cirka en fjerdedel.

⁷² Kolonnen «andel totalt» andelen barn regnet ut fra det totale antallet voksne. For de danskfødte var det i 1865 1,85 barn per voksen

⁷³ Kolonnen «alle land» inkluderer alle landene i tellingen og er ikke en sum av enkeltlandene i tabellen

Blant danskene var 57 % gifte, 48 % av kvinnene og 60 % av mennene. Over halvparten av enkene og enkemennene var født i Danmark, noe som stemmer med tanke på den høye gjennomsnittsalderen hos danskene. Snittalderen til danskene var den høyeste med 47 år, og mennene var i snitt 52,8 år. Mange gamle menn gjorde sitt til at mange kvinner endte opp som enker. Alle gifte dansker var gifte med en norskfødt kvinne eller mann.

De svenskfødte hadde den høyeste andelen gifte i 1865 med 66,7 %, 77,8 % av kvinnene og 62,9 % av mennene. Dette stemmer dårlig med Jan Eivind Myhres konklusjon.⁷⁴ Mange av dem var gifte, og de hadde barn. Men Myhre kan ha rett i at svenskene i utgangspunktet var ganske mobile da de forlot hjemlandet, for 18 av de 24 svenskfødte fant en norsk ektefelle. Om de var ugifte da de ennå bodde i Sverige, kan ikke slås fast hundre prosent, men tendensen er tydelig: Svenskene fant seg norske ektefeller.

58,6 % av de tyskfødte var gifte, 54,5 % av kvinnene og 61 % prosent av mennene. Fire tyske kvinner og åtte menn giftet seg med en norskfødt, 12 av 17.

Det betyr at 60 av 72 utenlandsfødte i 1865 var gift med en norskfødt og på den måten var integrert forholdsvis tett i lokalsamfunnet.

6.9. Sysselsetting

Det er vanskelig å lage hensiktsmessige kategorier over alle typer arbeid, derfor er noen veldig generelle, mens andre er mer detaljerte. En rask konklusjon forteller oss at det er mange spesialistyrker, som urmaker, rørlegger og gullsmed. Og både svensker, dansker og tyskere var ganske bredt representert. Det var typisk at spesialistene kom fra disse tre landene, samt Storbritannia.⁷⁵ Her er oversikten som viser hvilke levebrød de utenlandsfødte hadde i sildebyen Stavanger.

⁷⁴ Se kapittel 6.5.

⁷⁵ Myhre, 2003: 254

VIRKSOMHET	DANMARK	SVERIGE	TYSKLAND	ANDRE	SUM
HANDEL	9	1		2	12
SJØFART	4	3	1	2	10
HUSHOLDNING	1	1		1	3
BØKKER	3	7			10
TØMMERMANN	1	2			3
SKOMAKER	1	2			3
TEKSTIL	2	4	1		7
MAT/NÆRINGSM.	1	1	3		4
SMED		2			2
STEINARBEIDER		3			3
MØLLER		1			1
JORDBRUK	1		1		2
GULLSMED		1			1
FOTOGRAF	2				2
LÆRER		1	1		2
URMAKER	1				1
FEIERMESTER			1		1
RØRLEGGER			1		1
ANNET HÅNDVERK			6		6
OFFENTLIG ANS.	3		2		5
ANNET	3		2		5

Tabell 4: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865

Men det finnes selvsagt forskjeller. For eksempel var danskene overrepresentert i handel, mens tyskerne var håndverkere og fagarbeidere, samt involvert i mat- og næringsmiddelproduksjon. Derimot arbeider de sjelden med oppgaver direkte knyttet til sjøfart og fiskeeksport, slik som danskene og svenskene. Med andre ord ga aktiviteten til sjøs

ga ringvirkninger, og veksten i næringen gjorde at behovet for folk med kunnskaper også i andre bransjer økte. Slik beskriver Ole Kallelid dette forholdet i *Stavanger bys historie*:

«En næring i vekst er avhengig av at andre grener av det lokale næringslivet er levedyktige. Det gjaldt for sildevirksomhetern i Stavanger i den første halvdel av 1800-tallet, da håndverksvirksomhetern i byen fikk et oppsving. På samme måte levde også skipsfarten i samspill med bysamfunnet.»⁷⁶ Selv om Kallelid beskriver forholdene i den første halvdel av 1800-tallet, er det ingen grunn til å tro at dette var vesentlig endret i 1865.

En detaljert oversikt over samtlige yrker i folketellingen viser variasjonen mellom landene.

De tyskfødte: Huseier, stevnevitne (offentlig tjenestemann), slaktermester, farver, feiermester, rørlegger, støper, repslager, stadsingeniør, musikk lærer, gartner, murmester (2), tjenesteytende, matros, kurvearbeider, murersvenn, bakersvenn og konditorsvenn.

De tyskfødte hadde kunnskaper spredt over mange felt, men to fagfelt skilte seg litt ut, nemlig håndverk som muring, støping og rørlegging, samt mat. Ni personer jobbet innen håndverk, mens tre personer tjente penger som slaktermester, konditorsvenn eller bakersvenn. Dette er litt typisk for de tyskfødte også senere: Det var få sjøfolk og ufaglærte arbeidere, mange var svenner eller mestere, altså faglærte. Og selv om tre personer sysselsatt i næringsmiddelbransjen ikke er mange, er dette en tendens som vedvarer og delvis forsterkes også i årene etter 1865.⁷⁷

De danskfødte var også fagfolk, men de fleste var sysselsatt med handel eller innen det som har med sjøfart/fiske å gjøre. Slik er fordelingen: Syerske, kommisjonær (ikke spesifisert), snekker, melkeutselger, skipper (2), skomaker, fotograf (2), fattigfogd, bøkker (3), handelsmann (4), urmaker, skysskar, overtollbetjent, tollbetjent, kjøpmann (2), brennevinshandler, organist/kantor, gårdbruker, matros (2), motehandlerinne, bokhandler, husjomfru.

Av dem som drev med handel var flere ikke spesifisert, men ellers fordeler det seg fra motehandlerinne til brennevinshandler. Det var også fire danske sjøfolk registrert i tellingen,

⁷⁶ Kallelid, 2012: 342

⁷⁷ Se blant annet kapittel 10 og 11

to skipper og to matroser. De var ikke mange, men danskene hadde i motsetning til de andre landene også offentlige tjenestemenn, en var fattigfogd og to var tollbetjenter.

De svenskfødte oppga følgende yrker i 1865: Bøkker (6), husjomfru, sjømann (3), skomakermester (2), hattemaker (3), konditor, tømmermann (2), møller, bøkkmester, skreddermester, smed, kobbersmed, løytnant/skrivelærer, handelsreisende, gullsmesvenn og steinarbeider (3).

Påfallende er det at flere svensker ser ut til å ha vært opptatt med å kle og sko Stavangerfolk, for blant de svenskfødte finner vi to skomakermestere, tre hattmakere og en skreddermester. Men overlegent flest svensker jobbet som bøkkere, eller tønnemakere, sju stykker inkludert en bøkkmester. Bøkkerne blir drøftet nærmere nedenfor.

For de resterende landene fordeler sysselsettingen seg slik: Blant de finskfødte var to matroser, de britiskfødte sysselsatte seg som handelsmann og husjomfru, mens en sveitser var handelsfullmektig.

En foreløpig konklusjon må være at Tyskland, Danmark og Sverige alle hadde sine spesialområder. Tyskfødte var særlig representert som faglærte håndverkere, svenskfødte var arbeidere og jobbet med tekstil mens danskfødte var handelsfolk. Samtidig er det også mange likheter mellom de tre folkegruppene.

Oversikten viser at 11 av til sammen 45 utenlandsfødte kvinner var i betalt arbeid eller hadde egne inntekter, etter det som er mulig å lese ut fra folketellingen. Av disse var en kvinne oppført som huseier og en annen som rentier. Begge disse var tyskfødte og enker. I tillegg var det tre husjomfruer. En husjomfru er en kvinne som styrer en husholdning for andre. To danske kvinner drev med handel, en motehandler og en melkeutselger. Når det gjelder mennene, er det ytterst få tilfeller hvor de ikke har oppgitt at de arbeider. En oversikt over kvinner i arbeid for hele perioden 1865-1910 kommer senere i oppgaven.⁷⁸

⁷⁸ Se kapittel 12

6.10. Bøkkerne

Stavangers næringsliv hadde to pilarer som også var årsaken til den enorme veksten, og slik oppsummerer Ole Kallelid situasjonen i Stavanger i store deler av 1800-tallet: «...en betydelig del av næringslivet i Stavanger direkte eller indirekte var tilknyttet sild eller seil.»⁷⁹

I oversikten er det ikke nevnt en eneste fisker blant de utenlandsfødte, til tross for at så mye av byens næringsliv dreiet seg om fisk. Men fangsten måtte pakkes og saltet før den ble skipet ut fra Stavanger, og silden ble fraktet i tretønner. De som lagde tønnene, ble kalt bøkkere, og til sammen var det ti utenlandsfødte bøkkere i Stavanger i 1865. Til sammenligning fantes det bare én bøkker blant de utenlandsfødte i Stavanger i 1875.

Det kan være flere årsaker til dette. En åpenbar grunn er at sildefisket var dårligere, og at det rett og slett ikke var like stort behov for denne type arbeid etter 1865. En annen årsak kan være at bøkkerne var opportunister som reiste fra sted til sted der det fantes fisk å fylle i tønner, eller annet arbeid for den saks skyld. Sildefangsten varierte, og det var også sesongbetont. Men samtidig var det ingenting i veien for å lage tønner hele året – så akkurat bøkker var kanskje ikke den type arbeid som varierte mest med årstiden.

Amtmannens femårsberetning gir svar på det første spørsmålet: Det var dårligere sildefiske i årene fram mot 1875. En nedgang på hele 690.000 tønner i 1869 til bare 160.000 tønner året etterpå. I årene som fulgte, opphørte så godt som dette fisket.⁸⁰ Selvsagt var det ikke bare sild som ble fisket opp fra fjordene og ble fraktet i tønner, men det er likevel grunn til å anta at nedgangen i sildefisket påvirket bøkkeryrket.

En sammenligning av alle folketellingene fra 1865-1910 viser at det i 1865 var cirka 220 personer som jobbet som bøkkere i Stavanger og Hetland. I 1875 var det rundt 140, altså hadde hele 80 av 220 bøkkere forsvunnet sammen med silden. Ifølge 1885-tellingen, som kun ble gjennomført for Stavanger og ikke Hetland, var det 130 bøkkere, i 1900 155 og i 1910 147.

⁷⁹ Kallelid, 2012: 342

⁸⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1871-1875

Folketellingene viser at noen av de norske bøkkerne hadde tønnelaging som sideinntekt, blant dem va flere bønder, mens de utenlandsfødte oppga bøkker som eneste yrke. Det er interessant å følge disse ti utlandsfødte bøkkerne. Flyttet de videre til andre deler av Norge, ble de værende i Stavanger eller flyttet de ut av landet?

De som i 1865 opplyste at de lagde tønner:

Rasmus Jensen, født i 1807 i Danmark

Jesper Eckmann, født i 1801 i Danmark

Andrias Hofmand, født i 1813 i Danmark

Pitter Malmgren, født i 1800 i Sverige

Ole Strat, født i 1794 i Sverige

Johannes Guldberg, født i 1802 i Sverige

Peter Edstrøm, født i 1802 i Sverige

Johan Conrad Lind, født i 1830 i Sverige

Hans Peterson, født i 1793 i Sverige

Tore Olsen Tygesen, født i 1778 i Sverige

Av disse ti bodde kun Jesper Eckmann i Stavanger på et annet tidspunkt enn i 1865, viser folketellingene. I 1875 jobbet han ikke lenger, men var «delvis understøttet av byen, delvis av sønnen.» Eckmann er faktisk den eneste som er å finne i andre folketellinger, ingen av de andre ni er det spor av i tellingene fra 1865 til 1910. Og da er det søkt i tellinger for hele Norge.

Alder spiller nok inn her, tre av ti var født på 1700-tallet og var over 70 år gamle i 1865. Og flere av de andre ville vært godt over 70 år innen 1875, derfor er det mulig at noen av dem døde mellom 1865 og 1875. Den høye alderen tyder kanskje på at flere av dem hadde vært i Stavanger en stund. Sju av dem var i alle fall gift med en norsk kvinne.

6.11. Oppsummering

Stavanger i 1865 ser ut til å ha vært en by hvor det ikke hadde skjedd store omveltninger på lenge. Ennå var det lite industri, og sildefisket sammen med skipsfarten som en naturlig ringvirkning, var hovednæringen. Dette litt trauste inntrykket forsterkes av den

utenlandsfødte befolkningen. Gjennomsnittsalderen var høy sammenlignet med senere folketellinger, det var mange godt voksne utlendinger, og de jobbet som spesialister og håndverkere. Yrker det var bruk for uavhengig av hvordan næringslivet ellers så ut. Et unntak var bøkkerne, som lagde tønner til å frakte silden i.

Inntrykket er at mange av de utenlandsfødte hadde bodd i byen i flere tiår, og at innvandringen hadde skjedd over flere år. Det var ingen store horder av utlendinger som kom til Stavanger for å finne arbeid. Om det vært noe gullrush i forbindelse med at havets sølv vendte tilbake i 1808, så hadde det nok roet seg i tiden fram mot 1865.

Samtidig som sildefisket skapte direkte arbeidsplasser, var en ringvirkning at byens seilskuteflåte vokste seg stor. Det gjorde at Stavangers næringsliv hadde flere bein å stå på da silden forsvant fra kysten i 1870-årene.

KAPITTEL 7 – 1875

Det kan virke overflødig å ha en analyse av innvandringen for hvert tiende år, for så mye kan ikke ha endret seg fra 1865 til 1875? Men for Stavanger var årene fra 1870 og framover dramatiske nok, og også innvandringsbildet var i kraftig endring.

7.1. Vekst i folketallet

Den store befolkningsøkningen i Stavanger på 1800-tallet skyldtes innvandring.

Innbyggertallet sto stille på om lag 2500 mellom 1801 og 1815, men var økt til over 20.000 i 1875. Og Stavangers befolkning økte raskere enn andre norske byer. Noe av veksten har sin årsak i byutvidelser.⁸¹

Rundt 1870 ble sildefisket betraktelig redusert, og fisket nådde aldri sitt tidligere nivå. Men tross den dramatiske nedgangen, var det ikke en pessimistisk tone i amtmannens rapporter for femåret 1871-75: «Naar tages i Betragtning, at der her fra Distriktet i de foregaande Aar havnde deltaget i Fisket aarligen 13.000-14.000 Fiskere (...) er det en Selvfølge, at den indtraadte Forandring maatte medføre en væsentlig Forrykkelse i Distriktes Næringsforholde.»⁸²

Videre heter det at konsekvensene ikke ble så store som fryktet, blant annet fordi mange av fiskerne var gårdbrukere som hadde et livsgrunnlag utenom fisket. I tillegg ble det satt i gang offentlige prosjekter som veiarbeid der nøden var størst.⁸³ Her er nok en del av forklaringen på at det knapt var fiskere å finne blant de utenlandsfødte. Fiske var en typisk binæring for norske bønder og andre som hadde mulighet til å dra da det var rolige perioder i det som var hovednæringen.

Amtmannens femårsberetning bekrefter at folketallet for det meste hadde økt i hele Stavanger amt, som nå tilsvarer Rogaland fylke. I tiåret mellom 1865 og 1875 hadde befolkningen for hele amtet økt med 9296. Både i byene, på Jæren og i Dalane bodde det flere, mens det i Ryfylke Fogderi, som den gang omfattet det som i dag blir kalt Haugalandet, hadde vært

⁸¹ Næss, 1975: 42-51

⁸² Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-1875: 10

⁸³ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-1875: 10

stillstand. «Denne Stilstand maa væsentlig tilregnes Udflytningen, dels til Amerika, dels, og i ikke lidet Omfang, til de nordlige Dele af Landet.»⁸⁴

I omtalen av «kjøpstaden Stavanger» framheves det at byen hadde klart seg bra i en økonomisk krevende periode for landet. Det manglende vårsildfisket var delvis blitt erstattet av andre typer fiske, og også fraktfarten var blitt en viktig økonomisk faktor. Oppstarten av den første hermetikkfabrikken i byen, Stavanger Preservering i 1873, nevnes særskilt, og det blir hevdet at forholdene er «heldige» for en slik type virksomhet nettopp i Stavanger, med dets «gode Opland».⁸⁵ Med det gode opplandet menes nok landbruket på Jæren, for det var jordbruksprodukter og fisk ble lagret som hermetikk.

Skipsreder K. Knudsen, grosserer Georg William Groom, byfogd H. Finne og Konsul L. Berentsen i 1873 sto bak oppstarten av Stavanger Preservering. I hovedsak besto produksjonen av hermetisk kjøtt og en del «delikatessevarer som ansjos, laks og hummer».⁸⁶ Wiliam Groom ble født i 1829 Harwich i England. Han hadde i 1865 oppgitt handelsmann som yrke. I 1875 bodde den ugifte Groom i Nedre Strandgate i Stavanger, og var da oppført som kjøpmann.⁸⁷ Siden Stavanger Preservering var byens første hermetikkfabrikk, ser vi her at en utlending spilte en vesentlig rolle i oppstarten av det som etter hvert ble et industrieventyr som endret hele Stavanger.

I Stavanger handelsforenings jubileumbok utgitt i 1936 er det samlet korrespondanse fra foreningens første hundre år. Disse brevene og beretningene er ganske beskrivende for perioden og nyttige for å forstå hva handelsnæringen var opptatt av. Den 30. august 1877 klagde Handelsforeningen til marine- og postdepartementet over at Stavanger ennå ikke fikk daglig post fra utlandet.

«...Selv om Mangelen delvis kan avhjelpes ved Telegrafen, er det allikevel saa mange Tilfælder hvor dette Meddelelsesmiddel i Længden bliver for byrdefuldt. Dertil kommer at Beretningen om de forskjellige Markeders Stilling i Utlandet seede samlet i de større Dagbladets Telegrammer giver en ganske anden paalidelig Rettesnor for Situationen end den

⁸⁴ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-1875: 10

⁸⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-1875: 19

⁸⁶ Espeland, 1936: 85

⁸⁷ Se vedlegg 1 og 2

Underretning den enkelte kan skaffe sid fra et bestemt Sted.»⁸⁸ For Stavangers næringsdrivende var det altså viktig å følge med på de utenlandske markedene.

Hva så med den utenlandske innvandringen på denne tiden? I annen halvdel av 1800-tallet flyttet langt over 100.000 mennesker utenfra til norsk territorium for å bosette seg der for kortere eller lengre tid. De fleste, kanskje bortimot 100.000, kom fra Sverige, noen tusen kom fra Danmark, Finland, Tyskland, USA og Storbritannia, og noen få hundretalls eller titalls fra andre stater. De kom alle, mer eller mindre, for å skaffe seg et levebrød. (Myhre, 2003: 227)

7.2. Fødested

Som oversikten viser, stemmer bildet av svensker som den overlegent største innvandrerguppen i Norge nå bedre overens med situasjonen også i Stavanger/Hetland.

FØDESTED	TOTALANTALL	KVINNER	MENN	BARN	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
SVERIGE	97	15	69	13	31/32,6/40,9
DANMARK	52	21	24	7	41/44,9/46,6
TYSKLAND	32	12	20		40,2/41/38,8
STORBRIANNIA	20	8	3	9	20,5/35/29,9
ISLAND	2	1	1		
POLEN	2		2		
BELGIA	2	2			
SVEITS	1		1		
ØSTERRIKE	1		1		
AMERIKA	2			2	
FINLAND	2		2		
ZULULANDET/SØR- AFRIKA	2		1	1	
TOTALT	216	59	125	32	33,5

Tabell 5: Fødested for utelandsfødte i Stavanger og Hetland 1875.⁸⁹

⁸⁸ Espeland, 1936: 102

Fortsatt var det nordisk og nordeuropeisk dominans, men samtidig har bildet endret seg, mye. For det første hadde antallet utenlandsfødte økt fra 131 til 216 på bare ti år: En økning på 85 personer og 65 %. For det andre hadde svenskene har utkonkurrert de andre fødelandene i å være mest tallrike. Nesten halvparten, 45 % av de utenlandsfødte var født i Sverige, mot 28 % i 1865. Og det var mennene som står for økningen, fra 28 til 69 på ti år.

Vi ser også en tydeligere tendens til at svenskene flyttet til Norge med familiene sine. Snittalderen var omtrent ti år lavere enn de dansk- og tyskfødte. Dette har sammenheng både med at det var en del barn som flyttet sammen med de voksne, men også at det var mange unge menn blant svenskene. Gjennomsnittsalder for svenske menn var bare 32,6 år, mens danske og tyske menn var over 40. Snittalderen for alle de utenlandsfødte i tellingen var 33,5 år, mot 42 i 1865. Den økte barneandelen, fra 9 av 131 til 32 av 216 i 1875, forklarer en del av foryngelsen, men ikke alt, mange av de unge voksne bidro også til lav snittalder.

Det totale antallet tyskfødte økte med en person i løpet av de ti årene siden forrige telling, og forholdet mellom antallet menn og kvinner var omtrent likt som i 1865. For de danskfødte var det heller ingen store endringer i totalantallet, men i 1875 var det nesten like mange kvinner som menn, 21 mot 24, mens det i 1865 var en høyere andel menn. Det var cirka like mange dansker og tyskere som ti år før, men prosentandelen gikk naturlig nok ned. Storbritannia utgjorde også en relativt stor gruppe utenlandsfødte, og gruppen økte fra fire til 20. Halvparten av denne økningen skyldes familiene Melville og Sinniswood, hvor fedrene i husstanden kom for å jobbe på den kjemiske fabrikken.

I Amtmannens femårsberetninger for perioden er ikke fabrikkdrift nevnt i særlig grad, men Stavanger Kjemiske Fabrik i Kalhammerviken nevnes spesielt - den lå for en «Del paa Byens og for en Del paa Landets Grund.»⁹⁰ Kalhammeren ligger i dag i sin helhet i Stavanger kommune, men lå den gangen i både Hetland og Stavanger.

David Melville er oppført som bestyrer på fabrikken, mens R. I. Sinniswood var kjemiker. Slik ekspertise var da trolig mangelvare i Stavanger på denne tiden, siden ekspertene måtte

⁸⁹ Kildene for all statistikk i dette kapitlet er de statlige folketellingene for Stavanger kjøpstad og Hetland herred i 1875, med mindre annet er oppgitt. Se også vedlegg 2: Folketelling for Stavanger og Hetland 1875

⁹⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-75: 23

hentes fra Storbritannia. For øvrig er det ikke spor etter hverken Melville eller Sinniswood i andre folketellinger, og trolig bidro de derfor kun i oppstartsfasen av fabrikken.

Det er også noen flere nye land representert i denne folketellingen i forhold til 1865, som Østerrike og Belgia, men ikke med flere enn to personer fra samme land.

7.3. Sivilstand

FØDESTED	ANT. G. (V. TOT.)	GIFTE KVINNER	GIFTE MENN	ENKER/ENKEM.	UGIFTE
SVERIGE	45 (84)	9 (15)	36 (69)	5	35
DANMARK	27 (45)	12 (21)	15 (24)	9	9
TYSKLAND	21 (32)	8 (12)	13 (19)	5	6
ALLE	105 (184)	36 (59)	69 (125)	21	58

Tabell 6: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

I den tysk- og danskfødte befolkningen hadde andelen gifte økt siden 1865. Blant de tyskfødte var 65,6 % gifte, 66,7 % av kvinnene og 68,4 % prosent av mennene. Blant de danskfødte var 60 % var gifte, 57,1 % av kvinnene og 62,5 % av mennene. Andelen gifte for begge disse gruppene var under 60 % ti år tidligere. For svenskene var andelen gifte litt lavere, med 53,5 % totalt, 60 % av kvinnene og 52,29 % av mennene. Dette var en nedgang fra 1865, da 66,7 % av alle voksne svensker var gifte.⁹¹ Mange av de ugifte svenskfødte var unge menn, og dette var menn som reiste dit det var arbeid å få. Hva de levde av, belyses senere i dette kapittelet. Totalt for alle fødesteder var 57 % gifte, 55,2 % av mennene og 61 % av kvinnene.

Når det gjelder hvor mange som var gifte med norskfødte, fordeler det seg slik: 33 av 45 svensker, 16 av 27 dansker og 15 av 21 tyskere var gifte med en norskfødt. Dermed fortsatte trenden fra ti år tidligere med at de aller fleste valgte seg norskfødte ektefeller, men det var likevel en markant endring hos de danskfødte: Der samtlige 28 gifte dansker i 1865 hadde giftet seg med en norskfødt, var tallet 16 av 27 i 1875. Det må presiseres at det ikke alltid er mulig å finne opplysninger om ektefellen i folketellingene: Noen var i Norge kun midlertidig

⁹¹ Se tabell 2 kapittel 6

og reiste alene til landet. Da er det kun mulig å finne ut om vedkommende var gift, men ikke med hvem. Den store andelen unge og ugifte svensker i 1875 blir synlig i barnestatistikken.

7.4. Barneandel

FØDESTED	BARN TOTALT	AND. TOT.
SVERIGE	78	0,93
DANMARK	43	0,95
TYSKLAND	33	1,03
ALLE	180	0,98

Tabell 7: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1875

Igjen må det presiseres at dette er barn som bor sammen med en eller flere av foreldrene. Her var det kun for de tyskfødte at barneandelen var stabil, for både blant de dansk- og svenskfødte gikk barneandelen ned, fra 1,85 barn per voksne danskfødte og fra 1,58 per voksne svenskfødte til under 1 for begge land. Da en stor andel av de svenskfødte var unge og ugifte menn i 1875, er det en god forklaring på nedgangen i barneandel for den gruppen, men det er litt verre å forklare hvorfor det ble så mange færre barn blant de danskfødte. En mulighet er at barna fra 1865 var blitt så gamle at de hadde flyttet bort. Gjennomsnittsalderen for de voksne danskene hadde ikke endret seg mye endret fra 1865 til 1875, heller ikke hvor mange av dem som var gifte, så at det var lavere barneandel kan være tilfeldig.

7.5. Sysselsetting

VIRKSOMHET	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ANDRE	SUM
HANDEL	2	5	2	1	10
SJØFART	14	4	2	3	23
JERNBANEARB.	22				22
HUSHOLDNING	2				2
MEKANISK/SMED	4	1	2	2	9
BØKKER	1				1
HÅNDVERK	2	2	2		6
TYPOGRAF	1	1			2

TANNLEGE		1			1
SKOMAKER	4	1			5
TEKSTIL	8	2	2	1	13
MAT/NÆRINGSM.			3		3
KJEMISK	5			2	7
GULLSMED	2				2
JORDBRUK		1	1		2
GARVER	2				2
FOTOGRAF				1	1
LÆRER		2	1		3
URMAKER		1			1
OFFENTLIG ANS.		3	1		4
ANNET	10	4	3		17

Tabell 8: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

Forrige kapittel hadde en oversikt over samtlige yrker det var om i folketellingen. Gjennom oversikten kom variasjonen i sysselsettingen fram. Denne oppramsingen blir ikke gjentatt i resten av oppgaven fordi det fort kan bli repeterende og ensformig. Hvis det er noen yrker jeg synes bør skilles ut fra oversikten, blir de drøftet nærmere i teksten.

7.6. Svenskene kom, nordmenn dro

Denne delen skal gå inn på svenskene og hva de gjorde, siden de utgjorde en stor endring fra 1865. Først skal vi imidlertid gå inn på noe som mange trolig vil se som et paradoks. Når folk reiste ut fra Stavanger og Norge på 1800-tallet, hvordan kan det da ha seg at andre nasjonaliteter fant veien hit for å få et levebrød? Ville ikke nordmennene blitt værende om det var noe å livnære seg av? Norge var på denne tiden et utvandrerland og Stavanger-regionen en utvandrerregion. Dette påpekes i Amtmannens femårsberetninger for 1871-75.⁹² Professor Grete Brochmann, som forsker på migrasjon, hevder det samme.

⁹² Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-75: 1

«Når det gjelder internasjonal migrasjon, hadde bildet av Norge festet seg som en sender-nasjon – et utvandringsland, gjennom den omfattende folkeforflytningen til USA fra 1860-årene opp til 1920-tallet. En fjerdedel av befolkningen forlot landet – og la bak seg familie, venner, minner og eiendom, men kanskje først og fremst fattigdom eller bristende forhåpninger til framtiden i gamlelandet».⁹³

Så hva skulle utlendinger gjøre i Stavanger og Norge? Det kan ha åpnet seg muligheter for utenlandsfødte da nordmennene dro. Verdiskapningen og sysselsettingen forsvant ikke emigrantene og behovet for arbeidskraft eksisterte fortsatt i Norge. Nordmennene som flyttet, enten det var til USA eller andre steder, gjorde det fordi de håpte på en bedre framtid et annet sted, slik Grete Brochmann formulerer det. Slik må det også ha vært for svenskene som reiste til Norge.

I flere år, men særlig på slutten av 1860-tallet, var det uår på den svenske landsbygda. Men ikke alle svenskene som kom til Norge i perioden, gjorde det på grunn av nød, det var en del av en vanlig migrasjon der målet var å finne et levebrød. Mange endte opp i Amerika, mens Norge for noen ble et alternativ til den oversjøiske emigrasjonen.⁹⁴ Ikke bare landbruket, men også deler av industrien som tekstilbransjen, opplevde kriser på slutten av 1800-tallet. Disse krisene kan ha gjort at svenskene flyttet på seg for å finne arbeid. Mange reiste til USA, og noen endte opp i Norge og Stavanger.⁹⁵

7.7. Byggingen av jernbanen

Flest av de utenlandsfødte var sysselsatt innen sjøfart, 23 personer, ifølge folketellingen. Den nest største arbeidstakergruppen var jernbanearbeider, med 22. Byggingen av en jernbane mellom Stavanger og Egersund i Dalane startet i 1875. Det var ifølge amtmannen store forhåpninger til det store samferdselsprosjektet:

Paa Storthingen i 1874 blev der fattet Beslutning om Anlæs af en Jernbane fra Stavanger til Egersund, hvilket Anlæg nyu er under Arbeide, og nærer man det Haab, at Aabningen af denne Bane vil give Stødet til en rask Udvikling ikke alene for de Landdistrikter,

⁹³ Brochmann, 2006: 10

⁹⁴ Myhre, 2012: 235

⁹⁵ Linton, 1994: 97 og 98

hvorigjennem Banen gaar, men ogsaa for Stavanger By. Med hvilken Interesse Anlægget omfattedes her i Byen, kan sees deraf, at Kommunen tegnede Aktier i samme for 600.,000 Kr. Og Private for ca. 480,000 Kr.⁹⁶

Arbeidet startet i 1874, og jernbanen ble åpnet i 1878.⁹⁷ Dermed vil denne typen arbeide kun eksistere i årene før og etter 1875. Det forteller noe om folketellingenes svakhet som kilder at dersom jernbanen ble bygd mellom 1866 og 1874, ville ikke noen av tellingene fanget opp at mange av dem som bygde jernbanen, var svenskfødte.

Det var ikke uvanlig at norske industribedrifter foretok rekrutteringsreiser på 1800-tallet, ofte i forbindelse med utdanning og maskinkjøp i utlandet. Norske arbeidsgivere avverterte også i aviser etter arbeidere. For det meste dreide dette seg om spesialister. Behovet for anleggsarbeidere, sjauere og lignende ble fylt opp av svensker som kom på eget initiativ og nordmenn som valgte å ta arbeid i industrien. Også håndverkere kom til Norge på eget initiativ.⁹⁸

Hvorvidt de svenskfødte jernbanearbeiderne kom til Stavanger og Hetland på eget initiativ eller etter en rekrutteringsreise er ikke mulig å fastslå ut fra informasjonen i folketellingene, men det er ingen tvil om at det i denne perioden ble bygd mange kilometer jernbane i Norge, og at en del av svenskene reiste fra anlegg til anlegg.⁹⁹

Til sammen bodde det rundt 100 personer i Stavanger og Hetland som i 1875 jobbet i tilknytning til jernbanen, 23 i Stavanger og hele 77 i Hetland. Mer enn hver femte jernbanearbeider var svenskfødt, de fleste andre nordmenn. Av svenskene bodde 13 av dem i Hetland. At det var en overvekt av svensker i Hetland, må skyldes geografien. Det var mest praktisk å bo nær jernbanen i anleggsperioden, og en mye lengre del av banen skulle gå gjennom Hetland, som på den tiden var mye større enn Stavanger i utbredelse. Ni av Hetland-svenskene bodde for eksempel på Kristianslyst/Mariero, tett på arbeidsplassen.

Liv Brox Haugen beskriver det hun kaller svenskeinvasjoner til Norge, både sesongarbeidere og andre. Hun oppgir blant annet teglverk og sagbruk som hadde svenske arbeidere. Et

⁹⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-75: 19

⁹⁷ Løvik og Moi, 2012: 17 og 48

⁹⁸ Brox Haugen, 2001: 141-142

⁹⁹ Jernbane, 2009

uttrykk som blir brukt om svenskene, er grågåås - de var trekkfugler - sesongarbeidere som ikke var bofaste i Norge utenom når det var sesongbetont arbeid å finne.¹⁰⁰

Jernbanebyggingen kan neppe karakteriseres som sesongarbeid. Det var kanskje først og fremst i områdene nær svenskegrensen at en slik type arbeid var mest aktuelt – der hvor reiseavstandene mellom Norge og Sverige var korte. Men anleggsarbeidet på jernbanen ved Stavanger hadde sin begynnelse og slutt i løpet av fire-fem år. Så måtte arbeiderne enten finne seg nytt arbeid i området eller flytte på seg. De fleste flyttet på seg og er ikke å finne i senere eller tidligere folketellinger for Stavanger og Hetland. Metaforen om trekkfuglene stemmer slik sett ganske bra for jernbanesvenskene, selv om Brox Haugen bruker den for å beskrive sesongarbeiderne. Ugifte menn var mer mobile enn gifte, og bare fem av de 22 svenskfødte jernbanearbeiderne var gifte, inkludert en 42-årig oppsynsmann. De aller fleste var i tyveårene. Livet som anleggsarbeider var altså ikke noe liv for familier.

7.8. Sjøen lokket

Den andre store gruppen arbeidere var sjøfolk. Igjen var svenskene flest, men også noen dansker, tyskere og andre nasjonaliteter livnærte seg på sjøen.

Ifølge Ole Kallelid var den viktigste ringvirkningen av fisket og handelen med sild at det ble bygd mange seilskip i Stavanger-området. Til å begynne med var det i stor grad svenske skip som fraktet silda, som ble solgt i Østersjøområdet, men rundt 1850 hadde skip fra Stavanger overtatt.¹⁰¹

I begynnelsen av 1870-årene var tidene gode i Norge etter 1860-årenes jordbrukskrise. I Stavanger og Rogaland var sildefisket en viktig del av økonomien, men da fisken forsvant fra kysten i sør, dro rogalendingene nordover for å fiske. Og gode skipsfartkonjunkturer gjorde at rederne utvidet virksomheten og økte byens flåte med 200 skip i løpet av tiåret.¹⁰²

Selv om det ikke kommer til syne i folketellingen fra 1865, må mange svenske sjøfolk hatt kjennskap til Stavanger som en sjøfartsby. Hvorfor det er et såpass mye større innslag av folk

¹⁰⁰ Brox Haugen, 2001: 76-81

¹⁰¹ Kallelid, 2012: 44

¹⁰² Hagemann, 1997: 12

som jobbet i sjøfarten i 1875 enn i 1865, kan det være flere årsaker til. Men forklaringen er nok så enkel som at Stavanger var en by med stor sjøfartsaktivitet i 1870-årene, og svenske sjøfolk fant arbeid her. Silda var svært viktig for Stavangers økonomi helt fram til cirka 1870, men til tross for at fisket ble redusert, økte både befolkningen og innvandringen mellom 1865 og 1875. Utlendingene kom til Stavanger og Hetland på grunn av mange arbeidsplasser, både i sjøfarten og med byggingen av jernbane. Det var en tid med stor aktivitet i distriktet, til tross for dårlige tider i det viktige sildefisket.

7.9. Industri

Også industrien i distriktet ga folk arbeid, og i 1875 var det 100 industrielle anlegg, med til sammen 1730 arbeidere. Jæren og Dalane hadde 32 anlegg i Ryfylke 42, og i kjøp- og ladestedene, som blant annet inkluderte Stavanger, fantes 26 industrivirksomheter. Samlet for byene var 773 arbeidere sysselsatt i disse anleggene, som for det meste besto i skipsbyggerier, men også teglverk og repslagere. Det framheves at skipsbygging får ringvirkninger for andre næringer, som repslagere, seilmakere, smeder, blikkenslagere, snekkere og malere.¹⁰³ Og det var noen mekanikere, blikkenslagere, smeder, tømmermenn og repslagere blant de utenlandsfødte i 1875. Selv om ikke mange utenlandsfødte var sysselsatt direkte med skipsbygging, var de en del av det samme arbeidsmarkedet.

Ellers så jobbet sju utelandsfødte på den kjemiske fabrikken som nevnt tidligere i dette kapitlet, det var fem svenskfødte i tillegg til de to britene. Også spesialistyrker som tannlege, gullsmed og fotograf er representert i oversikten, og i likhet med 1865 var tre tyskfødte sysselsatt inne næringsmiddelproduksjon. Antallet utenlandsfødte innen tekstilbransjen økte fra sju til 13, og spesielt arbeidet svenskene med blant annet farging av tøy eller som skredder. «Stedets Manufaktur- og Kolonialhandel har i den forløbne Tid været jævnt fremadskridende», var amtmannens konklusjon.¹⁰⁴

¹⁰³ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-75: 16 og 22

¹⁰⁴ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1871-75: 16 og 22

7.10. Oppsummering

Til tross for at det tidligere svært så viktige sildefisket nærmest opphørte i 1870-årene, var det stor aktivitet i Stavanger. Byens næringsliv hadde kommet gjennom endringene på en god måte, og oppgangen i fraktfart bidro til å demme opp for nedgangen i fisket. Økningen i antallet utenlandsfødte, spesielt svenskene, tyder også på gode tider, der også det offentlige prosjektet med å bygge jernbane var et stort bidrag i sysselsettingen. Tonen i amtmannens rapporter var nøktern nok, men samtidig positiv og optimistisk. Det skulle endre seg mye på ti år.

KAPITTEL 8 - 1885

«Allerede i 1882 viste der sig imidlertid betænkelige Tegn paa Overspekulatuion og usunde Forhold, og de mislykkede Sildeexpeditioner paa Noardland og Island fremkaldte mod Enden af 1882 flere større Fallissementer, der i 1883 etterfulgtes at en Række Standsninger.»¹⁰⁵

Sitatet er hentet fra Amtmannens femårsberetninger for 1881-85 og er en beskrivelse av den store krisen som rammet Stavangers næringsliv i starten av 1880-årene. For selv om sildefisket, som hadde vært en av de økonomiske pilarene helt siden tidlig på 1800-tallet, minket drastisk ved inngangen til 1870-årene, hadde byen klart seg bra også i årene etterpå.

Det endret seg. Krisen rammet med full styrke først i 1880-årene, men tonen i amtmannens rapport for femåret 1876-80 var en anelse dystre enn tidligere. Det var mindre penger i omløp i denne perioden, det var ikke like stor villighet til å investere i nedgangstidene. Pengeforholdene var vanskelige i årene fram til 1875, og dette forverret seg i 1876, 77 og 78, noe som gikk ut over handelen. Viljen til å investere tok seg noe opp fram mot 1880.¹⁰⁶

Historiker Gro Hagemann beskriver situasjonen slik: «Landet over hadde amtmennene rapportert om gode tider i midten av 1870-årene. I virkeligheten var det i høy grad en tid som gikk svanger med kriser. Omslaget kom raskere og kraftigere enn noen kunne ha forestilt seg i begynnelsen av tiåret. 1875 rådde optimismen grunnen. Året etter var situasjonen totalt endret.»¹⁰⁷

Nedgangen i sildefisket lokalt i Rogaland ble ikke oppveid av handelen med sild fra Nord-Norge og andre steder. Selv om det var noen tegn på krise internasjonalt allerede i 1873, trodde redere i Stavanger at nedgangen var forbigående, og antallet skip bygd i Stavanger, økte. De som prøvde å advare mot krisen, ble for det meste overhørt, men det var all grunn til å ta advarslene på alvor. De neste årene ble preget av prisfall, pengemangel og konkurser. Om lag 100 konkurser ble registrert i Stavanger fra 1876-80. Rederne som ikke trodde på krisetider, så at Stavangers seilskuteflåte ble utkonkurrert av dampbåter. Bunnpunktet kom i 1879, og tendensene var like i hele Norge. Både arbeidsledighet og utgiftene til fattighjelp

¹⁰⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1881-85: 33

¹⁰⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1876-80: 33

¹⁰⁷ Hagemann, 1997: 15

økte.¹⁰⁸ Bergen klarte seg bedre enn særskilt Stavanger, men også mange andre norske byer, blant annet fordi byens redere klarte overgangen fra seil til damp tidlig, noe som var et konkurransefortrinn.¹⁰⁹

Stavanger amts myndigheter var klar over utfordringene med å være på etterskudd i overgangen fra seil til damp, og i Amtmannens femårsberetninger ble viktigheten av omstilling påpekt. For øvrig ble det i 1880 ikke bygd et eneste seilskip i byen.¹¹⁰ Kontrasten fra 1875 var stor: Da var 300 personer sysselsatt ved verftene.¹¹¹

«Plutselige Omvexlinger fra Luxus til Blottelse, uforskyldte Tab av Tillid til de over 100 Aar gamle Huse, Sparepenge forsvundne, Børns og Kvinders Fonds inddragne i Hvirvelen». Slik var forfatter Alexander Kielland vurdering av Stavangers situasjon i et brev til en kollega. Tre av byens forretningshus gikk konkurs i 1882, og dette førte igjen til mange større og mindre konkurser. Slik startet Stavangers krise for alvor.¹¹²

Det kan hende at der vekslende fisket i 1870-årene bidro til at omstillingsevnen var god i Stavanger. Både skipsfarten og en begynnende industrivirksomhet bidro til å fylle tomrommet etter silden i 1870-årene. Også offentlige prosjekter som byggingen av jernbanen skaffet folk levebrød.¹¹³

Stavanger hadde vært i en permanent krise siden 1883, står det i Amtmannens femårsberetninger for 1881-85, men samtidig fantes det lyspunkter. Byens middelklasse og arbeiderklasse var driftige, og i kombinasjon med sparsomhet og nøkternhet, var det håp om framgang.¹¹⁴ Det bør også legges til at færre personer fikk fattighjelp i 1883, da krisen hadde rammet for fullt, enn i 1881. Det var nedgang i antallet både i by- og landkommuner.¹¹⁵

Men det ble en langvarig krise for hele kysten mellom Arendal og Bergen, inkludert Stavanger. Norske varer var ikke lenger like etterspurte blant handelspartnere som Tyskland

¹⁰⁸ Hagemann, 1997: 15-17

¹⁰⁹ Hagemann, 1997: 140-141

¹¹⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1876-80: 34

¹¹¹ Kallelid, 2012: 360

¹¹² Hagemann, 1997: 17

¹¹³ Se kapittel 7

¹¹⁴ Amtmannens femårsberetning for Stavanger Amt 1881-1885

¹¹⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1881-85: 30-31

og Danmark, som selv slet økonomisk. Det var i overkant av 500 konkurser mellom 1881 og 1886 bare i Stavanger. Både store og små investorer tapte penger.¹¹⁶

Også Storbritannia var et viktig eksportmarked for Norge og Stavanger, blant annet ble fisk og tømmer solgt vestover. Også for fraktskutene var de britiske øyer et viktig marked, og da britene ble rammet av krisen, fikk det store konsekvenser også for Norge.¹¹⁷ Krisen gikk også ut over importen til Stavanger, og innførselen av en rekke varer stagnerte i årene 1881-85, blant annet bygg, rug, brennevin og særlig petroleum.¹¹⁸

8.1. Stagnasjon

Krisetidene var ikke nok til å holde alle utenlandsfødte borte fra konkurs- og nedgangsrammede Stavanger. Også norskamerikanerne begynte å vende tilbake til sitt fødeland i denne vanskelige perioden. *Slik er fordelingen mellom de ulike fødestedene:*

FØDESTED	TOTALANT.	KVINNE R	MEN N	BAR N	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
SVERIGE	98	24	66	8	35,7/37/41,4
DANMARK	34	16	15	3	42,8/42,7/48,6
TYSKLAND	27	8	18	1	38,5/40,6/38,5
STORBRIT./IRLAND	9	3	2	4	
ISLAND	6	1	5		
POLEN	1		1		
BELGIA	1	1			
SVEITS	1		1		
RUSSLAND	1			1	
AMERIKA	18		4	14	10,8
FINLAND	4		4		

¹¹⁶ Kallelid 2012: 347 ff

¹¹⁷ Hagemann, 1997: 17

¹¹⁸ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1881-1885: 33

MADAG./AFRIKA	2			2	
FRANKRIKE	1			1	
SØR-AMERIKA	1			1	
KINA	1	1			
SUM	205	54	116	35	34

Tabell 9: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger 1885¹¹⁹

1885-tellingen ble kun gjennomført for byene, dermed er ikke Hetland inkludert. Fra tellingen i 1875 var det 23 registrerte utenlandsfødte i Hetland, i 1891 16. En nøktern beregning kan da være at mellom 10 og 20 personer bosatt i Hetland i 1885 ikke er med i denne oversikten.

Så selv om Hetland ikke inkluderes her, er forskjellen i folkemengde og omfanget av næringslivet så stor sammenlignet med Stavanger at det er forsvarlig å trekke inn folketellingen for 1885 inn som en fullverdig del av analysen. Og utover på 1800-tallet økte byens areal på bekostning av nettopp Hetland gjennom flere byutvidelser. For eksempel bodde det i 1875 1264 personer i området som ble flyttet fra Hetland til Stavanger i forbindelse med byutvidelsen i 1878.¹²⁰

For at sammenligningen mellom 1875 og 1885 skal bli mest mulig nøyaktig, kan Stavanger-tallene fra tellingen i 1875 skille ut. Da bodde 194 utenlandsfødte innenfor byens grenser, mot 205 i 1885. En økning på bare 11 utenlandsfødte personer, og det til tross for byutvidelsen i 1878.

Dermed hadde økningen i antallet utenlandsfødte omtrent stoppet helt opp mellom 1875 og 1885, og sammenlignet med den forrige tiårsperioden fra 1865 til 1875, blir denne utviklingen enda mer synlig. Da økte antallet fra 131 til 216 utenlandsfødte totalt for Stavanger og Hetland. En økning på bare 11 personer de neste er derfor ganske

¹¹⁹ Kilden for all statistikk i tabellen og ellers i kapittelet er hentet fra den statlige folketellingen for Stavanger kjøpstad 1885, med mindre annet er oppgitt. Se også vedlegg 3. I folketellingen for 1885 finnes det ikke opplysninger om sivilstand, derfor er ikke antallet gifte eller barneandel tatt med i drøftingen

¹²⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1876-1880: 1

oppsiktsvekkende, spesielt med tanke på at byens totale folketall økte mye i samme tidsrom, fra om lag 20,000 til 23,911.¹²¹

De økonomiske nedgangstidene er hovedforklaringen på hvorfor innvandringen fra utlandet stagnerte. At økonomiske forhold også fikk konsekvenser for innvandringen til et sted, er et mønster som er synlig flere ganger i perioden på slutten av 1800-tallet, ikke bare i Stavanger. Dette påpekes blant annet av Jan Eivind Myhre:

«Det er imidlertid påfallende at innvandringen fra Europa grovt synes å falle sammen med de økonomiske konjunktorene i Norge; gode tider rundt 1870 og på 1890-tallet falt sammen med stor immigrasjon; dårlige tider på slutten av 1870-tallet og begynnelse av 1880-tallet synes å ha lokket langt færre.»¹²²

I tillegg til at tradisjonelle næringsveier som handel og sjøfart slet i de vanskelige tidene, vil enkeltsatsinger som byggingen av jernbanen bety mye for tiltrekningskraften for personer på jakt etter arbeid. Et så stort prosjekt var selvfølgelig attraktivt også for utlendinger, og de typiske «trekkfuglene», en beskrivelse brukt om svenske arbeidere reiste videre når det var arbeid å få andre steder.¹²³

Jernbanen sto ferdig i 1878 og sysselsatte 22 utlendinger i 1875, i 1885 var bare fire personer sysselsatt med driften av jernbanen. De fleste dro videre etter at anleggsperioden var over og ble ikke konduktører, lokførere eller oppsynsmenn på jernbanen.

Men det var tilflytting til Stavanger i denne perioden, for byutvidelsen alene var ikke årsaken til folkeveksten. Selv i krisetider var det for mange bedre muligheter i Stavanger enn på hjemstedet. For en utlending var nok det å flytte til et annet land en mye større avgjørelse enn det var for folk fra bygdene rundt Stavanger eller fra andre steder i Norge. Og når mulighetene til et bedre liv eller mer penger bare var minimalt større i et annet land, da ble kanskje risikoen ved å flytte utlignet av tryggheten ved å bli boende på hjemstedet. En reise fra for eksempel Sverige til Vestlandet må jo også ha krevd ressurser, både i form av penger og personlige egenskaper.

¹²¹ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1881-85: 2

¹²² Myhre, 2003: 187

¹²³ Se kapittel 7

På denne tiden utvandret ennå mange til Amerika fra Norge og Rogaland. En liberal innvandringspolitikk i USA tok av for mye av befolkningsveksten i Norge. I Rogaland ble det en foreløpig utvandringstopp da silda forsvant i 1870-årene. I løpet av fire år rundt 1880 dro rundt 100,000 nordmenn til Amerika. I norske bygder var tvangsauksjoner vanlige, mens det var høykonjunktur på andre siden av Atlanteren.¹²⁴ Sørvestlandet var et av områdene i Norge der flest utvandret fra.¹²⁵ 1880-årene var den mest intensive utvandringsperioden i norsk historie til da, likevel opplevde Stavanger vekst i folketallet.

8.2. Fortsatt flest svensker

Den tydelige trenden fra 1875 fortsatte, og det var omtrent like mange svenskfødte i 1885, men gruppen var blitt større sammenlignet med de andre fødestedene og utgjorde bortimot halvparten av alle utenlandsfødte, 48 %. Antallet danskfødte gikk ned fra 53 til 34, mens antallet tyskfødte var noenlunde stabilt.

Selv om de svenskfødte i 1885 var den største gruppen blant utelandsfødte, er det heller snakk om en stagnasjon i innvandringen fra Sverige i forhold til den forrige tiårsperioden, og de dårlige tidene i Stavangers økonomi må være grunnen til at innvandringen avtok i styrke.

Det er også innslag fra flere land i 1885-tellingen enn i for eksempel 1865. Stort sett er snakk om en eller to personer fra hvert av disse landene, men flere fødesteder hadde større innslag. I 1885 var det registrert åtte personer med fødested enten i Storbritannia eller Irland. Flere av disse hadde såkalt norske markørnavn, og sannsynligheten er nok stor for at disse britene/irene egentlig var nordmenn født i utlandet.

Da er to andre fødesteder i 1885 som er mer interessante, Island og Amerika. Selv om det kun var seks personer født på Island som bodde i Stavanger i 1885, viser dette starten på en tendens som økte i tiårene framover. Blant de seks islandskfødte var fem menn som fant seg levebrød i Stavanger, tre jobbet på sjøen, en var snekker og en var urmakerlærling.

¹²⁴ Hagemann, 1997: 29 og 79

¹²⁵ Norborg, 1986: 27

Amerika ble den fjerde største gruppen av utenlandsfødte i Stavanger i 1885, etter å ha vært fåtallige i de to foregående tellingene. Siden statsborgerskap ikke ble innført i Norge før 1888 og ikke er registrert i 1885-tellingen, er det umulig å slå fast nasjonalitet hundre prosent, men det er ingen grunn til å tro annet enn at dette var barn av norske utvandrere, og at foreldrene enten var på besøk i eller hadde flyttet tilbake til Stavanger. Snittalderen på de Amerika-fødte var 10,8 år, og 14 av 18 var under 18 år gamle. De Amerika-fødte skal drøftes grundig i senere kapitler, for i løpet av noen få tiår vokste de til å bli den aller største gruppen av utenlandsfødte.

8.3. Utenlandsk konkurranse

Det var flere endringer i yrkesvalgene til de utenlandsfødte i 1885 i forhold til 1875, og noen bransjer slet mer enn andre, viser oversikten.

VIRKSOMHET	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ANDRE	SUM
HANDEL	5	6	2	2	15
SJØFART	18	4	3	1	25
HÅNDVERKER	4		3	1	8
SKOMAKER	3				3
MASK./MEK.	5	1		1	7
TEKSTIL	1		2		3
MAT/NÆRINGSM		2	2		4
SMED/STØPING	4		1		5
STEINARBEIDER	4				4
SKUESPILLER				1	1
AKROBAT	2		1		3
LIRESPILLER	1				1
TYPO./TRYKKER	1	2			3
GULLSMED	2				2

FOTOGRAF		1	2		3
URMAKER	1			1	2
VEIARB./ANNET	4				8
KONTOR		2			2
REPSLAGER	3	1	1		5
ANNET	9	2	2		9

Tabell 10: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger 1885

Nesten ingen jobbet lenger med jernbanen, som tidligere nevnt, og også i tekstilbransjen var det færre utenlandsfødte involvert enn i 1885 enn 1875. Og på Stavanger kemiske fabrikk, som i 1875 sysselsatte sju utenlandsfødte, jobbet det i 1885 bare én. Driften på fabrikkene så for øvrig ut til å gå bra også i 1885, så de økonomiske nedgangstidene var ikke årsaken til alle endringer.¹²⁶ Men for flere håndverk gikk det nedover ved inngangen til 1880-tallet, blant annet garvere og hattemakere. Handelsnæringen klaget på økt konkurranse fra utlandet.¹²⁷ Antallet hattemakere var helt likt blant de utenlandsfødte i 1885 som i 1875, men siden det bare var to utenlandsfødte personer som var sysselsatt i hattenæringen, forteller det at det ikke var først og fremst hattemakere blant utlendingene som reiste til Stavanger. Garvere, personer som jobbet med dyrehuder, fantes det ingen igjen av i 1885. Og tekstilbransjen sett under ett, var det bare tre personer igjen som sysselsatte seg med dette, mot 13 i 1875. Kanskje Stavangers befolkning ikke brukte like mye penger på klær i nedgangstidene, eller var det, som med hattemakere og garvere, billigere å kjøpe utenlandsk? Noen av bedriftene innen tekstilbransjen som ble drevet av utenlandsfødte kan ha gått konkurs i perioden.

Selv om noen bransjer slet, var det ennå i 1880-årene behov for arbeidskraft i industri, anlegg, handel og utdanning. Det gikk en jevn strøm av folk fra landsbygda til byer og tettsteder.¹²⁸

I Amtmannens femårsberetninger i tiårene fram mot århundreskiftet, ble det stadig rapportert at industrien skapte arbeidsplasser, og hermetikkindustrien mer og mer så ut til å overta for den tradisjonelle industrien, som båtbygging. Blant heter det i beretningen fra perioden 1876-

¹²⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1881-85: 35

¹²⁷ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1876-80: 36-37

¹²⁸ Hagemann, 1997: 78

80 at hermetikken hadde fått et oppsving, og at det i 1880 ble eksportert 4982 hektoliter med «Ansios etc.».¹²⁹ I beretningen om den neste perioden er det tydelig at en større del av befolkningen var sysselsatt i hermetisk industri. Mens fisket og skipsfarten ikke hadde gitt store inntekter, blir det lagt vekt på at det ble stadig flere hermetikkbedrifter. Spesielt kvinner arbeidet i denne virksomheten.¹³⁰

Når det gjelder industrien, er det vanskelig å vite nøyaktig hvem som jobbet der, for folketellingene kan være upresise. Noen mekanikere, repslagere eller andre håndverkere har nok jobbet innen industrien, men dette ser ikke ut til å ha vært noe som sysselsatte særlig mange utenlandsfødte i 1885.

8.4. Sjøfart og handel

De utenlandsfødte fant heller arbeid innen særlig sjøfart og handel. 25 jobbet på sjøen, 15 drev med handel. Spesielt svenskene var sjøfolk, men også noen dansker og tyskere valgte det maritime. Så selv om Stavanger var sent ute med overgangen fra seil til damp, er det ingen tvil om at det var behov for arbeidskraft i sjøfarten, i alle fall i 1885.

Det går an å stille spørsmål om båtene de jobbet på var norske, og om de bare tilfeldigvis befant seg i Stavanger på tidspunktet for folketellingen. Siden det ikke er opplysninger om sivilstand i 1885-tellingen, brukes 1875 som eksempel. Der var ni av 14 svenskfødte sjøfolk gifte og bodde med en norsk kvinne. Dermed er det all grunn til å tro at de var bofaste i Stavanger. I alle tilfeller må det konkluderes med at Stavanger trakk til seg sjøfolk. Noe større offentlig anleggsarbeid i Stavanger, som byggingen av jernbanen ti år tidligere, er ikke oppgitt i beretningene, men fire av svenskene bosatt i Stavanger jobbet som veiarbeidere.

I norsk innvandringshistorie er det et fenomen som går igjen, og det er at mange av utlendingene som kom til Norge, var såkalte eksperter.¹³¹ Spesielt var det trolig bruk for dem ved oppstarten av visse typer fabrikkarbeid, et eksempel så vi i 1875, da to briter var i Stavanger for å jobbe på den kjemiske fabrikken, som den gangen var nystartet. Den ene av

¹²⁹ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1876-80: 35

¹³⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger Amt 1881-1885: 35

¹³¹ Myhre, 2003: 218 og 228 ff

disse var bestyrer for fabrikken og var tydeligvis hentet inn for å hjelpe til i oppstartsfasen. Men også mer tradisjonelle sysler krevde utenlandsk ekspertise. I 1885 var det blant de tyskfødte to murmestere, en fotograf, en slaktemester, og en rørlegger. Danskene hadde yrker som fotograf og maskinist, mens det blant svenskene fantes smeder og maskinister. Inntrykket ut fra 1885-tellingen er at de tyskfødte hadde de mest spesialiserte yrkesutøverne, danskene drev mye med handel, mens svenskene fant seg arbeid innenfor alle kategorier, de var både spesialister, handelsfolk og ufaglærte arbeidere.

8.5. Underholdning

De aller fleste av yrkeskategoriene er å finne i alle tellingene, og er slikt en kanskje forventer at folk drev med på slutten av 1800-tallet. Men noen yrker var kuriøse enn andre og skiller seg ut. Tre personer står oppført som «akrobak» i 1885-tellingen. Et søk i alle folketellingene viser at dette ikke var noe vanlig yrke – faktisk er disse tre de eneste som noensinne har utøvd yrket i Norge. Mer sannsynlig er det at de tre var akrobater, og at registreringen i dette tilfellet var feil. De tre var henholdsvis et tysk/svensk ektepar med et barn og en ugift svensk mann, og alle bodde på samme adresse. De kan ha vært i byen i forbindelse med et omreisende sirkus, et marked eller lignende. I 1885-tellingen er det også oppført en lirespiller, en ugift svensk kvinne, kanskje ikke uvanlig å se sammen med akrobater og artister? Alle fire er for øvrig ført inn i tellingen med bostatus som midlertidig – de hadde med andre ord ikke tenkt å oppholde seg i byen særlig lenge. Kanskje var de tre akrobatene, lirespilleren og deres kolleger noe byens befolkning trengte for å muntres opp i de vanskelige tidene? Et marked for underholdning må det ha vært i den tidligere sildebyen, hvis ikke hadde de neppe reist til Stavanger.

8.6. Oppsummering

På mindre enn 20 år hadde to viktige næringsveier for Stavanger blitt delvis borte eller hatt nedgang. Sildefisket var ikke lenger den pilaren det hadde vært for økonomien, og da fraktfarten til sjøs i tillegg slet med dårligere lønnsomhet, havnet byen i en krise. Ut fra Amtmannens femårsberetninger kan vi tolke at byens befolkning klarte seg noenlunde greit. Tross de mange konkursene, var det ikke flere som fikk fattigstøtte enn før den verste kriseperioden. Men folketellingen forteller også at innvandringen av svensker, tyskere og dansker stagnerte. I årene fra 1885 og til neste folketelling i 1891 var det nye grupper

utenlandsfødte innflyttere som ble tallrike. Og en ny type næring begynte så smått å fylle tomrommet etter de gamle næringsveiene.

KAPITTEL 9 – 1891

9.1. Endringer i næringslivet

En økonomisk depresjon hadde preget Norge nesten sammenhengende siden midten av 1870-årene, og tendensene til oppgangstider var ikke langvarige. Landet var fattigere i 1890 enn i 1875.¹³²

Denne lite lystige situasjonen preget altså den norske økonomien, og krisen rammet Stavanger hardere enn flere andre byer, blant annet fordi byens økonomi var veldig avhengig av gode konjunkturer internasjonalt, og dermed sårbar for svingningene hos nære handelspartnere som for eksempel Storbritannia.¹³³

Men allerede i 1885 var det en gryende optimisme med tanke på den økonomiske situasjonen i Stavanger, og dette inntrykket forsterket seg ved inngangen til 1890-årene. Følgende sitat er hentet fra Amtmannens femårsberetning for siste halvdel av 1880-årene: «Stavanger er ikke som i tidligere Tider aldeles afhængig af Fiskeri og Skibsfart. Denne sidste er jo fremdeles af en meget stor Betydning for Byen; men ved Siden heraf er der opkommet andre Bedrifter, hvoraf specielt bør nævnes Byens hermetiske Fabriker, som i Femaaret har været drevne godt og skaber en ikke ubetydelig Rørelse i Byen.»¹³⁴

Sitatet viser at tendensen fra de foregående årene fortsatte. Mindre av verdiskapningen skjedde på havet og mer innendørs i fabrikkhaller. Skipsfarten var fremdeles en viktig næringsvei, men konklusjonen blir at Stavanger ikke lenger hadde et ensidig næringsliv, men fikk flere bein å stå på etter endringer og krise på 1870- og 1880-tallet, og slik sett ikke var så sårbar for svingninger i én enkelt bransje. Det har vært gode tider for arbeiderne i byen, slår amtmannen fast, spesielt for skips- og bygningsarbeidere, men også håndverksarbeidere, selv om ikke alle var enige i dette. Håndverksforeningen mente at det ikke var særlig framgang å spore, trolig fordi det var lett tilgjengelige ferdigprodukter fra utlandet. Den dårlige lønnen til bakerne framheves spesielt.¹³⁵

¹³² Hagemann, 1997: 140

¹³³ Se Hagemann, 1997: 17 og kapittel 8

¹³⁴ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1886-90: 30

¹³⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1886-90: 33 og 37

9.2. Norskamerikanere og misjonærbarn

I og med at det i 1891 bare var seks år siden forrige folketelling, er det kanskje ikke å forvente mange endringer i løpet av perioden. I tillegg var det en tid med krise og stillstand i norsk økonomi, selv om det for Stavangers del var en forsiktig optimisme.¹³⁶

FØDESTED	TOTALT	KVINNER	MENN	BARN	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
SVERIGE	98	14	74	10	38,8/41,2/46,9
DANMARK	40	14	17	9	38,4/42,8/50,7
TYSKLAND	39	16	20	3	38/41,2/39,8
STORBRIANNIA	10	6	2	2	
ISLAND	13	5	7	1	
POLEN	1		1		
BELGIA	3	2	1		
SVEITS	1		1		
RUSSLAND	1			1	
AMERIKA	31	2	1	28	7,8
FRANKRIKE	4	1		3	
FINLAND	3		2	1	
AUSTRALIA	1		1		
NEDERLAND	2	1		1	
SØR-AMERIKA	2		2		
MADAGASKAR	34	1	1	32	
AFRIKA ELLERS	7	3	1	3	
SUM	290	62	133	95	30,4

Tabell 11: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891¹³⁷

¹³⁶ Se kapittel 8

Ut fra statistikken over utenlandsfødte kan det se ut som innvandringen hadde hatt en stor økning på få år. For Stavanger alene økte den utenlandsfødte delen av befolkningen fra 207 til 274, en økning på 32,3 %. Inkludert Hetland var antallet utenlandsfødte 290. Men bildet er betraktelig mer nyansert. Jeg vil igjen begynne med den svenskfødte gruppen, som i 1891 i likhet med både 1875 og 1885, var den største blant de utenlandsfødte.

Det totale antallet svenskfødte i Stavanger og Hetland var 98 stykker, nøyaktig det samme som i 1885, som var en ren Stavanger-telling, men mer interessant er det at antallet svenskfødte i 1875 var 97. Andelen svenskfødte sto med andre ord stille i 16 år, mens det fra 1865 til 1875 var nesten en tredobling av denne gruppen. Basert på disse tallene er det rimelig trygt å slå fast at innvandringen følger konjunktorene, og at innvandrerne søker de økonomiske mulighetene som finnes. De utenlandsfødte dro gjerne til Norge og Stavanger, men da kun hvis det innebar en lav risiko sammenlignet med å bli værende i hjemlandet. Ut fra folketellingene kan vi tolke at det var oppgangstider og arbeid å få fra 1865 til 1875, men at de gode tidene stoppet opp en gang i løpet av det neste tiåret. At innvandringen var konjunkturavhengig har også historiker Jan Eivind Myhre konkludert med.¹³⁸

Gjennomsnittsalderen blant de svenskfødte hadde økt med 3,1 år fra forrige telling. Antallet barn var nesten det samme som i 1885, så det betyr at det var færre unge blant de voksne svenskfødte, og sammenlignet med 1875 var gjennomsnittsalderen økt enda mer, med 7,5 år. En mulig og sannsynlig forklaring er at det var mindre anleggsarbeid å få, og at det derfor var færre unge svenske anleggsarbeidere i både 1885 og 1891 enn i 1875, da jernbanen ble bygd.¹³⁹

Som beskrevet i kapittelet om 1875, bodde veldig mange av jernbanearbeiderne i Hetland kommune, og til sammen var det 23 utenlandsfødte i kommunen det året, mot 16 i 1891. Grunnen til at det var såpass høyt 16 år tidligere, har nok mye med byggingen av jernbanen å gjøre, men også byutvidelsen i 1878, der Hetland mistet både areal og befolkning til Stavanger. Områdene Hetland mistet var også delvis sentrale områder i det som senere ble

¹³⁷ Kilden for all statistikk i tabellen og ellers i kapittelet er hentet fra de statlige folketellingene for Stavanger kjøpstad og Hetland herred 1891, med mindre annet er oppgitt. Se også vedlegg 4

¹³⁸ Se kapittel 7

¹³⁹ Se kapittel 7

Storhaug bydel, folkerike områder hvor det bodde mange utenlandsfødte, som en oversikt senere i dette kapittelet viser.

Kart 1: Stavangers byutvidelser.¹⁴⁰

Stavanger slik bygrensene var før 1848 er markert i svart. Det året ble området øst for bygrensen, helt nord i det som i dag er Storhaug bydel, innlemmet i byen. I 1866 ble også Eiganes formelt en del av byen. I 1878 ble så en stor del av det som i dag er Storhaug og Våland, samt et område nord for Kalhammeren og byøyene Engøy og Buøy en del av Stavanger. Områdene på Storhaug og Våland var de tettest befolkede av disse.¹⁴¹

¹⁴⁰ Næss, 2008: 22

¹⁴¹ Næss, 2008: 19-22

9.3. Madagaskar og Amerika

Gjennomsnittsalderen for alle utenlandsfødte totalt var den laveste for alle tellingene fra 1865 og fram til da, med 30,4 år. Forklaringen finnes på Madagaskar og i Nord-Amerika. I 1891 begynte å bli mange Amerika-fødte i Stavanger, og så å si alle var barn. Men en enda større gruppe var madagaskarfødte, og 34 personer født der bodde i Stavanger i 1891. Til sammen var 60 av 65 amerika- og Madagaskarfødte under 18 år. Når det gjelder de amerikanskfødte barna, er det ganske sikkert at de aller fleste reiste tilbake til Stavanger sammen med foreldrene sine. Det er en vanlig oppfatning innen migrasjonsforskningen at mange av migrantene vender tilbake til sitt hjemsted. Ifølge Ravensteins fjerde migrasjonslov, har *enhver migrasjonsstrøm en motstrøm*.¹⁴²

Og utvandringen fra Norge til Nord-Amerika var stor på andre halvdel av 1800-tallet. Hvorfor tilbakevandringen skjedde i så stort omfang fra 1891 og de neste tiårene, kan det være mange årsaker til, men det synes å ha en klar sammenheng med hvor mange som reiste ut. Den første store utvandringsbølgen var i 1860-årene, den neste fra 1880-82, da nesten 100.000 nordmenn vandret ut.¹⁴³ Det kan ha vært mange fra den siste gruppen som begynte å dukke opp i Stavanger i 1891. Og at det var en så markant økning i antallet amerikafødte fra 1891 og tiårene framover, kan også tyde på at de som dro i den første bølgen i 1860-årene, i mindre grad reiste tilbake. En annen forklaring på at antallet amerikafødte i Stavanger økte mest fra 1891 og framover, er at utvandringen var høyest på det indre Østlandet fram til om lag 1890. Etterpå var det rogalendinger og sørlendinger som tok over som de mest tallrike gruppene. Utvandringen var ikke like intens i 1890-årene som tidligere, mens en ny utvandringsbølge fulgte like etter århundreskiftet.¹⁴⁴

Ifølge Amtmannens femårsberetninger var utvandringen fra hele Stavanger amt på 9076 personer fra 1901-1905, et større antall enn i noen tidligere femårsperiode til da, og nesten en tredobling fra perioden 1896-1900. I 1886-90 utvandret 8436, fra 1891-95 var tallet 5842 Det er ikke alltid antallet av emigrantene som var bosatt i Stavanger er oppgitt, ofte er det bare opplyst hvor mange som ble registrert hos byens myndigheter, og det var mange som reiste ut fra Stavanger som ikke hadde sitt hjemsted i byen. Men i akkurat 1901-05- rapporten fra

¹⁴² Se kapittel 5

¹⁴³ Se blant annet kapittel 8

¹⁴⁴ Hagemann, 1997: 74-75

amtmanden er dette opplyst, og 2225 av emigrantene som reiste ut i løpet av disse årene var fra Stavanger. Det er ikke spesifisert hvilke land emigrantene reiste til. Sannsynligheten er stor for at mange reiste til Amerika.¹⁴⁵

De generelle utvandringmønstrene i deler av denne perioden stemmer ganske bra overens med tendensene i remigrasjonen. For de tre tellingene i 1865, 75 og 85 var det til sammen registrert kun 21 personer født i Nord-Amerika med bosted i Stavanger/Hetland. Reelt sett har det trolig vært mange flere i løpet av denne 20-årsperioden som folketellingene ikke har fanget opp. Utviklingen de neste tiårene, og spesielt fra og med 1900, var eksplosiv

På samme tid som utvandringen nådde en ny topp, se avsnitt over, nådde også innvandringen til Stavanger nye høyder rett etter århundreskiftet.¹⁴⁶ Det var jobber å få i Stavanger, men rogalendingene reiste likevel ut av fylket, ut av landet og ut av verdensdelen samtidig som utenlandsfødte strømmet til byen. I og med at utvandringen eskalerte og var på sitt største i årene før og etter århundreskiftet, kan det også ha vært flere som ikke lyktes i sine forsøk på å få et bedre liv på den andre siden av Atlanteren. Derfor reiste de tilbake til Norge og tok med seg barn. I alt skal 155,000 mennesker ha vendt tilbake til Norge mellom 1891 og 1940.¹⁴⁷

Det er heller ikke utenkelig at den amerikanske drømmen falmet for mange nordmenn etter alle årene med intensiv innvandring. Det må ha vært grenser for hvor lenge USA kunne takle en millionstrøm av migranter fra blant annet Europa, og det etter hvert ble mange som kjempet om den beste jorda og de beste jobbene.

Om lag en femtedel av de som utvandret fra de nordiske landene, vendte tilbake, men denne tilbakevendingen, eller re-migrasjonen, var ulikt fordelt på de ulike periodene. De fleste pionerene, de første som reiste, ble værende i Amerika, og sjansen for å vende tilbake økte jo lenger ut i utvandringstiden man reiste. Det var færre enn 5 % av de utreiste svenskene som vendte tilbake før 1880. Etter dette økte tilbakevendingen sterkt både i Norge og i Sverige.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1901-1905: 1 og 24

¹⁴⁶ Se kapittel 9 og 10

¹⁴⁷ Kjeldstadli, 2003: 420

¹⁴⁸ Fuglerud, 2001: 93

Jeg vil også trekke fram andre argumenter for at tilbakevendingen skjøt fart fra 1880-årene, nemlig at bedre kommunikasjon og etablerte migrasjonsruter gjorde det tryggere å reise over havet. For de første som reiste fra Norge til Amerika, var det en lang reise med seilskute, og det var nok en reise man så for seg ikke å gjøre flere ganger. Etter hvert som teknologien utviklet seg og reisen over havet stort sett foregikk med dampskip, var ikke selve reisen et like stort hinder lenger. Og dette gjaldt selvsagt begge veier: Det ble med andre ord lettere reise hjem igjen. For mange må nok også økonomien ha spilt en rolle, og i tillegg til at reisen ble mer effektiv og tiden kortet ned, ble det kanskje også økt konkurranse for å frakte reisende mellom Europa og Amerika, og dermed en billigere og økonomisk overkommelig etappe for migrantene.

Tilbakevendingen økte etter en periode med høy utvandring, så en utvandringsbølge ble etterfulgt av en tilbakevendingsbølge. De fleste som reiste tilbake, var yrkesaktive under 40 år.¹⁴⁹ Det kan være at remigrantene hadde fått yrkeserfaring i Amerika som ga dem nye muligheter i Norge. At de fleste var under 40 år, stemmer overens med at alderen på de Amerika-fødte i Stavanger og Hetland var lav, det var unge foreldre som vendte tilbake.

Samme forklaringer kan nok ikke brukes på barna fra Madagaskar. Her viser folketellingen at veldig mange av dem var barn av misjonærer.¹⁵⁰ Stavanger som misjonsby skal ikke vies stor plass her, men jeg vil gjøre rede for korte trekk ved historien.

I 1842 ble NMS – Det norske misjonsselskap stiftet i Stavanger, og året etterpå ble Misjonsskolen, nåværende Misjonshøgskolen, grunnlagt. Samme år sendte NMS misjonærer til Zululand/Sør-Afrika, og enkelte Zululand-fødte finnes i folketellingene fra 1875 og framover. I 1866 ble de første misjonærene sendt til den afrikanske øya Madagaskar i Det indiske hav. Virksomheten på Madagaskar ble utvidet flere ganger mot slutten av århundret, og antallet misjonærer der økte.¹⁵¹

Det tok noen år før de gassiskfødte barna dukket opp i Rogaland, og de ble stadig flere nærmere århundreskiftet. Det er all grunn til å tro at de fleste var barn av misjonærer, og mange av dem bodde også sammen med fedrene, som enten var misjonærer ved tidspunktet

¹⁴⁹ Fuglerud, 2001: 93

¹⁵⁰ Se vedlegg 4, 5 og 6

¹⁵¹ Misjonshøgskolen 2016i

for folketellingen eller hadde vært det tidligere. Andre av disse barna kan nok ha blitt sendt alene hjem til Stavanger– foreldrenes hjemsted – for å gå på skole. Flere av de eldste barna i tellingen har status som *elever*. Et annet poeng med disse barna er at de aller fleste bodde i samme bydel, det som i dag tilsvarer Eiganes-siden av Eiganes og Våland bydel.¹⁵² Det ser ikke ut som det bodde flere familier i samme hus, men snarere at misjonærene og deres familier bodde i nærheten av Misjonsskolen, som på 1860-tallet fikk nye bygg på Kampen/Eiganes. En siste observasjon om barna fra Madagaskar er at Misjonsskolen fra 1860-tallet tillot afrikanske, må tolkes som etnisk afrikanske, elever. Hvorvidt noen av barna fra 1891-tellingen er blant disse, er ikke lett å avgjøre. Muligheten finnes selvfølgelig at et og annen av barna har blitt adoptert av en misjonærfamilie og fått et norsk klingende navn, men det er ikke funnet noe i kildene som gjør at det er mulig å slå fast.¹⁵³

9.4. Svekket nordisk andel

Antallet svensker var som nevnt tidligere i kapittelet stabilt i forhold til 1885, mens antallet tysk- og danskfødte økt noe i antall fram til 1891. En tydeligere tendens er at stadig flere av innvandrerne ble født utenfor de tre tidligere kjernelandene. I 1865 var det om lag 90 % andel utenlandsfødte fra Danmark, Sverige og Tyskland. 26 år senere hadde denne andelen krympet til 61 %, og over 100 utenlandsfødte fra andre land enn disse oppholdt seg i Stavanger/Hetland. Mye av årsaken var Amerika- og Madagaskar-barna, men andre land bidro også. Spesielt kan Island nevnes, antallet derfra ble mangedoblet fra 1875-tellingen – riktignok utgjorde ikke dette mange i antall – opp fra to til 13, men likevel nok til at Island hadde den fjerde største utenlandsfødte voksne befolkningen i 1891.

På dette tidspunktet var det for øvrig over 14 ganger så mange svensker (38,017) som nest største gruppe av utenlandsfødte i Norge, som var finnene (2661). På de neste plassene kom Danmark med Island (2480) og Tyskland (1738). Finskfødte var et eksotisk innslag i Stavanger og omtrent fraværende, bortsett fra to-tre stykker. 1113 kom fra Nord-Amerika.¹⁵⁴

Antallet som ble født i Amerika kan også gi en pekepinn på hvor stor *utvandringen* til Amerika var i Stavanger/Hetland i forhold til resten av Norge. Når det gjelder finnene, var

¹⁵² Se bostedsoversikt senere i dette kapittelet

¹⁵³ Misjonshøgskolen 2016i og 2016ii

¹⁵⁴ Statistisk sentralbyrå 2016ii

innvandringen fra Finland typisk for Troms og Finnmark, de to norske fylkene med grense til Finland.¹⁵⁵ En sammenligning mellom antallet utenlandsfødte i Norge og Stavanger/Hetland kommer jeg nærmere inn på i kapittel 11.

9.5. Sivilstand

FØDESTED	ANT. GIFTE (VOKS. TOT.)	GIFTE KVINNER	GIFTE MENN	ENKER/ENKM.	UGIFTE
DANMARK	17 (31)	8 (14)	9 (17)	5	9
SVERIGE	61 (98)	6 (14)	54 (74)	6	30
TYSKLAND	22 (36)	10 (16)	12 (20)	4	11
ALLE*	121 (195)	36 (62)	83 (133)	17	55

Tabell 12: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

Det er en del endringer fra forrige gang sivilstatus var en del av den statlige folketellingen i 1875, uten at det er grunn til å gå nærmere inn på alle disse. Men en gruppe som skilte seg særlig ut, var svenske menn. Knappt halvparten av disse var gifte i 1875, mens bortimot tre av fire var det i 1891. Nok pekepinn på at de unge og ugifte svenskene reiste dit der var arbeid å få, de var mer mobile og holdt seg unna Stavanger i nedgangstidene. I 1891 var det ikke like interessant for de unge og ugifte svenskfødte mennene å oppholde seg i Stavanger.

Den tydelige tendensen med at veldig mange av de utenlandsfødte giftet seg med norskfødte, fortsatte. Det er ingen store forskjeller mellom svensk-, dansk- og tyskfødte. Minst 82 av 100 fra disse landene fant seg norske ektefeller. Det er ikke alltid mulig å fastslå ektefellens fødeland ut fra folketellingene, så tallet kan være høyere.

¹⁵⁵ Niemi, 2003: 138

9.6. Barn

FØDESTED	BARN TOTALT	AND. TOT.
DANMARK	26	0,83
SVERIGE	153	1,56
TYSKLAND	59	1,63
ALLE	272	1,39

Tabell 13: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1891

Her er det noen store forskjeller fra 1875, og spesielt er det svensk- og tyskfødte som hadde en høyere barneandel i 1891. Blant voksne svenskfødte var det i 1875 0,93 barn per person, dette økte til 1,56 i 1891. Årsaken er nok allerede nevnt, og er at de unge barnløse svenskene reiste videre, mens de etablerte ble igjen.

Den høye andelen utenlandsfødte som var gifte med en norsk kvinne eller mann, forklarer også mye. De var i mye større grad knyttet til stedet enn de ugifte eller de som hadde ektefelle i hjemlandet. For den tyskfødte befolkningen er det vanskeligere å peke på en direkte årsak, men gjennomsnittsalderen var i 1891 38 år og lavere enn tidligere år, som tyder på at den eldste befolkningen var byttet ut med yngre personer. Men i en befolkning på bare 36 voksne personer kan det selvsagt være tilfeldigheter som spiller inn.

9.7. Sysselsetting

VIRKSOMHET	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ANDRE	SUM
HANDEL	6	4	4	2	16
SJØFART	24	2	3	5	34
HÅNDVERKER	1	5	4	2	12
SKOMAKER	3				3
MASK./MEK.	3	1		2	6
TEKSTIL	1	1	1	2	5

MAT/NÆRINGSM		3	2	1	6
SMED/STØPING	6		1		7
BØKKER	1			1	2
STEINARBEIDER	2				2
HOTELL	1	3			4
JERNBANEN	2				2
GÅRDBRUKER	1	1			2
TYPO./TRYKKER	3	1			4
GULLSMED	1			1	2
FOTOGRAF			2		2
OPTIKER		1			1
VEIARBEID/ANN ET	4				4
KONTOR	1			1	2
REPSLAGER	1		1		2
TJENESTE	1	2			
KJEMIKER			1		1
ANNET	14		1	2	17

Tabell 14: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

Det var i denne perioden at hermetikkindustrien for alvor begynte å erstatte de næringsveiene som slet blant annet på grunn av dårlige konjunkturer, men som tidligere nevnt kan det være krevende å skille ut hermetikk- og fabrikkarbeidere i folketellingene, derfor velger jeg å vente med å se nærmere på denne virksomheten til kapittel 11, når dette bildet blir tydeligere og dermed mer interessant å utdype. I stedet ønsker jeg å se nærmere på en bransje som sysselsatte flest av de utenlandsfødte i 1865, men som i fortsettelsen ikke inkluderte like mange av utlendingene. Kategorien handel inneholdt både vanlige kjøpmenn, handelsreisende, agenter og andre. Følgende antall personer ble plassert i denne kategorien: 1865: 12, 1875: 10, 1885: 15, 1891: 16, 1900: 16, 1910: 15.

9.8. Handel

Antallet holdt seg overraskende stabilt med tanke på de store endringene som skjedde i løpet av de 45 årene, men hvor presise er beregningene? Tallene er øyeblikksbilder, og mange som var sysselsatt i handelsnæringen mellom tellingene er derfor ikke fanget opp. Det er også fare for at noen «gjemmer» seg i andre næringer, men min kategorisering av yrkene har vært konsekvent for alle folketellingene, og for eksempel er ikke produsenter som hattemakere og skomakere inkludert, selv om noen av produsentene solgte sine egne produkter. Inndelingen av sysselsettingen gjort likt fra telling til telling, nettopp fordi det skal være mulig med en fornuftig sammenligning over flere år. For å få et mulig innblikk i handelsstanden og de utenlandsfødtes betydning for bransjen, har jeg gått gjennom medlemsprotokollene for Stavanger Handelsforening for årene 1894-1902 og 1911-1918. Selv om det ikke er en egen registrering av utlendinger, går det an å resonnerer seg fram til at noen av medlemmene har bakgrunn fra andre land. I noen få tilfeller er det anmerkninger om medlemmets bakgrunn i protokollene. Dermed er ikke dette en komplett liste over hvor mange av de utenlandsfødte som organiserte seg, men det gir interessante tilleggsopplysninger og en litt annen tilnærming til de utenlandsfødte enn det folketellingene gir.

Tre personer, en fra Tyskland, en fra Danmark og en født i Sverige, presenteres litt nærmere. Denne gjennomgangen er også et godt eksempel på hva ulike kilder kan gi av informasjon når de kombineres og brikkene settes sammen til et bilde.

9.8.1. Max Drechler

Et navn som skiller seg ut fra typisk lokale navn som Bjelland, Berentsen og Haaland i medlemsregistrene, er Max Drechler. Han meldte seg inn i Stavanger Handelsforening i oktober 1898 og betalte 2,50 kroner for sitt medlemskap ut året. Siden betalte han 10 kroner årlig i kontingent fram til 1902.¹⁵⁶ Et søk i folketellingen for 1910, viser at en Max Drecshler da bodde i Kongstensgate 8 i det som nå er Storhaug bydel i Stavanger.¹⁵⁷

Det er grunn til å tro at dette er samme person, for det finnes ingen Max «Drechler» i noen av folketellingene for Stavanger, og at det forekom en og annen skrive- og stavefeil i de mange

¹⁵⁶ Stavanger Handelsforening, medlemsfortegnelse 1894-1902

¹⁵⁷ Se også vedlegg 6 og folketellingen for Stavanger kjøpstad 1910

tusen registreringene i folketellinger og medlemslister, er helt klart. Drechsler/Drechler ble ifølge folketellingen født i Dresden i Tyskland i 1874, og den første registreringen av han lokalt er at han meldte seg inn i handelsforeningen i 1898. Da burde han også være registrert i folketellingen fra 1900. Der finnes en tredje Max, denne gang med etternavn «Drexler». Også han født i 1874, men denne gang i «Tydskland». Det meste tyder på at det er den samme Max i tre forskjellige utgaver.¹⁵⁸

I 1900 bodde han i et pensjonat i Ladegaardsveien i det som er en del av dagens Våland. Max står da oppført med yrket «Litograf egen Forretning». Han var altså trykker med eget firma. Ifølge *Stavanger Museums årbok* for 1991 stiftet Drechsler trykkeriet i 1898 og solgte seg ut seks år senere. Vestlandske Lithografiske Kunstanstalt ble siden navnet på bedriften.¹⁵⁹ For øvrig var han ugift den gangen og oppga å tilhøre statskirken. Det bodde til sammen 12 personer på adressen, fire av dem som leieboere i pensjonatet som ble drevet av Anna Ingeborg Eik. En annen utlending bodde også der, hun het Charlotte Nielson, var født i Sverige og «Bestyrerinde i Syforetning».

I 1910 bodde Max som nevnt i Kongstensgate 8, der betalte 350 kroner i året for en leilighet som han delte med fem andre. Siden 1900 hadde han stiftet familie og bodde med kona Jorunn, tre døtre og en sønn, født mellom 1902 og 1907. Som et apropos kan det nevnes at den norske kona Jorunn, født i Stavanger i 1880, sto oppført som utmeldt i kategorien trossamfunn og ikke tilhører noen religion, mens alle barna tilhørte statskirken, som var det absolutt vanligste, både for norsk- og utenlandsfødte.

Max Drechsler hadde tydeligvis fortsatt i samme bransje, for han var i 1910 oppført som «Bliktrykkeriformand».¹⁶⁰ Mellom 1902 og 1911 var det ikke tilgjengelige protokoller for Handelsforeningen, så det er vanskelig å si hvorvidt han var medlem i denne perioden. Men i en kort periode, fra 11. mars til 11. april 1911, var tyskeren igjen medlem, oppført som «driftsbestyrer». Han betalte kontingenten som da var på 15 kroner, men fikk kun være i det gode selskap i en måned, før han ble ekskludert. Noen grunn for eksklusjonen står ikke oppgitt.¹⁶¹

¹⁵⁸ Se vedlegg 5 og folketellingen for Stavanger kjøpstad 1900

¹⁵⁹ Johnsen, 1991: 116

¹⁶⁰ Utenlandsfødtes innsats i Stavangers trykkeribransje drøftes i kapittel 10

¹⁶¹ Stavanger Handelsforening, medlemsfortegnelse 1911-1918

9.8.2. Gustaf Fredrik Hellström

Svenske Gustaf Fredrik Hellström var medlem av Stavanger handelsforening i 1902.¹⁶² Ifølge folketellingen for 1900 bodde han sammen med sin far G. W. Hellström, og faren var født i S. Telge i Sverige – mest trolig Södertälje. G. W. sto oppført som gullsmed, mens sønnen, født 1878, var «medbestyrer af Foretningen». Til sammen var Hellström-familien fire stykker og bodde i 1900 i andre etasje i et hus i Kirkegaten.¹⁶³

Ifølge folketellingen 1885 bodde familien i samme bolig i Kirkegaten, men denne gang var de åtte familiemedlemmer i tillegg til en tjenestepike. Fire av barna hadde dermed flyttet ut mellom 1885 og 1900. Alle barna til Gustaf Wilhelm, som det kommer fram er familiefarens fulle navn i folketellingen for 1875, ble født i Stavanger, utenom en annen sønn, *N. W. Hellström*, som ble født i Sverige i likhet med sin far. *N. W. Hellström*, født i 1861, bodde for øvrig ikke sammen med faren ifølge folketellingen for 1875, men også han står oppført som gullsmed i registreringene for 1885. Det er naturlig å anta at de to kom til Stavanger samtidig. At eldstesønn *N. W.* ikke bodde sammen med faren som 14-åring i 1875, men som 24-åring i 1885, kan tyde på at han bodde et annet sted i skolealderen. *N.W. Hellström* er ikke å finne i noen andre folketellinger enn i 1885. Det kan legges til at bruken av svensk ö og norsk ø her ikke er tilfeldig, men er skrevet slik navnene står registrert i kildene.¹⁶⁴

9.8.3. Carl Emil Buch

Carl Emil Buch ble født i 1815 i Korsør på Sjælland i Danmark og ble 15. mars 1850 valgt til ny styreformann i Stavanger Handelsforening. Han startet en sjokoladefabrikk og eide i en periode gården Mariero.¹⁶⁵ Buch hadde et stort aktivitetsnivå, for ifølge folketellingen for Stavanger i 1865 var han både dansk konsul, kjøpmann, snitsreder og fabrikant, i tillegg til at han eide en eiendom, uten at det står spesifisert hvilken. Han bodde ikke på Mariero, men i Holmens rode sentralt i Stavanger.¹⁶⁶

¹⁶² Stavanger Handelsforening, medlemsregister 1894-1902

¹⁶³ Se også vedlegg 5 og folketellingen for Stavanger kjøpstad 1900

¹⁶⁴ Se vedlegg 2 og 3 og folketellingene for Stavanger kjøpstad 1875 og 1885

¹⁶⁵ Espeland, 1936: 45

¹⁶⁶ Se vedlegg 1 og folketellingen for Stavanger kjøpstad 1865

I alt var det 343 medlemmer i Stavanger Handelsforening i perioden 1894-1902. Ut fra markørnavn var cirka et titall av medlemmene utenlandsfødte.

9.9. Bosted

Bosted har jeg valgt ikke å ta med for de første tellingene, av flere grunner: For det første var Stavangers grenser i 1865 slik at så å si alle bodde i det som i dag er fem-ti minutters gange fra sentrumskjernen.¹⁶⁷ Dermed måtte en analyse av bosted i 1865 være så detaljert at det ville blitt for tidkrevende i forhold til utbyttet. Og for det andre synes jeg det er mer spennende å ta med bosted som en del av analysen fra og med 1891, da antallet utenlandsfødte var over dobbelt så stort som i 1865. Jeg har stort sett brukt dagens offisielle Stavanger-bydeler, men tatt meg noen friheter der jeg mener det er nødvendig. For eksempel er deler av dagens sentrum, med små arbeiderboliger, plassert i Eiganes i denne oversikten, siden det ikke eksisterer en offisiell sentrumsbydel i Stavanger, den er delt mellom Storhaug og Eiganes/Våland. Tabellen er ment å være en skisse over bostedene. Selv om denne oversikten ikke går veldig mye i dybden, er det likevel mulig å observere noen forskjeller og likheter i bomønsteret til de utenlandsfødte.

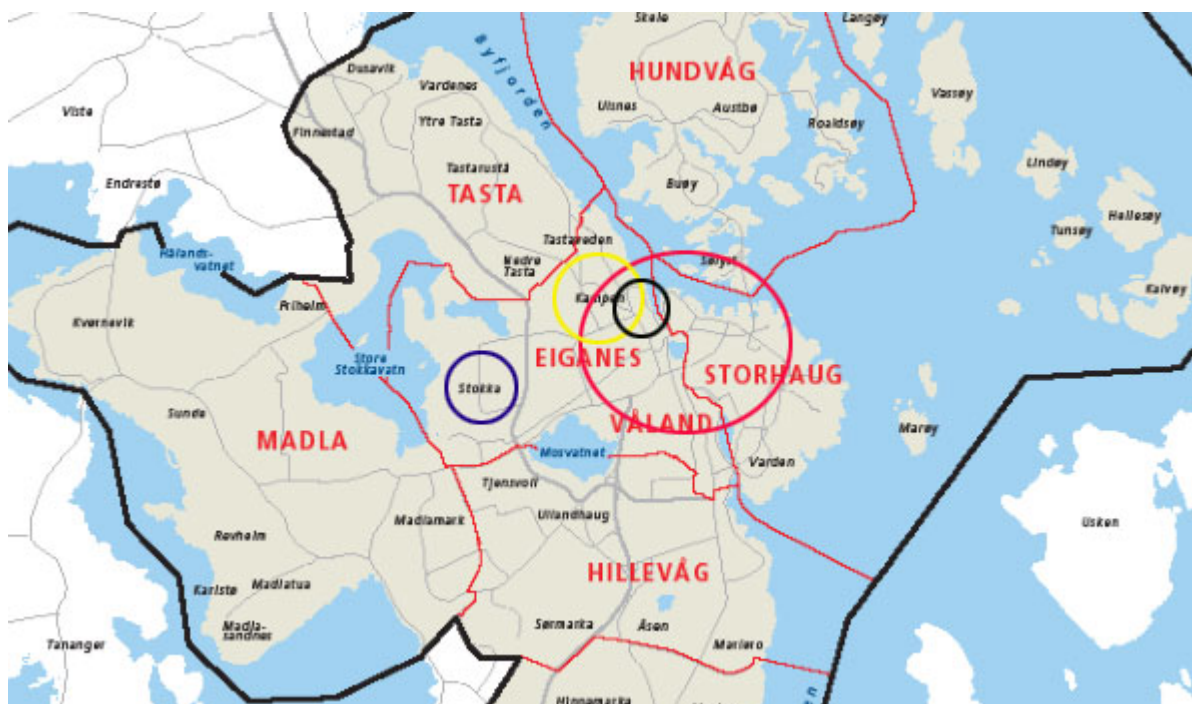
BYDEL	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ANDRE	TOTALT
STORHAUG	37	16	8	24	85
SENTRUM	27	14	23	25	89
EIGANES	22	4	4	29	59
EIGANES/TASTA	3		2	29	34
VÅLAND	4	3	1	3	11
HILLEVÅG		1	1		2
STOKKA		2			2
RISKA	1				1
ROALDSØY	1				1
HUNDEVÅG				2	
JÄTTÄ	2				2

Tabell 15: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

¹⁶⁷ Se kart 1 kapittel 9

Godt over halvparten av de utenlandsfødte bodde i sentrum og på Storhaug. Flest svensker og dansker så ut til å trives her, mens tyskfødte skilte seg ut med en ganske liten del av befolkningen på Storhaug. Langt over halvparten av de tyskfødte hadde derimot tilhold i sentrum.

Områdene i Kleivå og på Straen, tett på dagens sentrum og en del av Eiganes og Våland, hadde stort innslag av arbeidere. Stavanger fikk ingen utpregete arbeiderbydeler slik andre byer, men noen strøk var «finere» enn andre, deriblant Kannik og Eiganes. På Storhaug og Våland bodde mange arbeidere, men disse var helst faglærte og etablerte og skilte seg fra fabrikkarbeidere og sjøfolk.¹⁶⁸ Svensk- og danskfødte holder seg stor sett i sentrum eller på Storhaug, men 22 svenskfødte bodde i Eiganes-området. Kort oppsummert så bodde de aller i sentrum, på Storhaug eller Eiganes, og i veldig kort avstand til byen, også slik den så ut i 1891. Unntaket er 29 personer som bodde på Eiganes, men nærmere Tasta enn sentrum. Det var for det meste madagaskarfødte, som ser ut til å ha samlet seg på ett sted i nærheten av Misjonsskolen.

Kart 2: Stavangers bydeler.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Andersen, 1988: 12

¹⁶⁹ Bydeler i Stavanger: 2016

Dette bydelskartet viser hvordan bydelsgrensene ser ut i dag, og ifølge folketellingen bodde nesten samtlige utenlandsfødte i Eiganes/Våland og Storhaug bydeler, innenfor den røde ringen på kartet. I Hillevåg, Tasta, Hundvåg og Hetlands områder i det som i dag er Sandnes kommune, bodde det nesten ikke utenlandsfødte. Heller ikke i de «perifere» delene av Eiganes og Våland, som Stokka, markert med blå ring, bodde mange personer med fødested utenfor landets grenser. Innenfor den gule ringen på Eiganes bodde de fleste av misjonærbarna, i umiddelbar nærhet av Misjonsskolen på Kampen. Den lille svarte sirkelen markerer deler av sentrum og de sentrumsnære områdene av Eiganes/Våland bydel, som var folkerike og med mange små arbeiderboliger. Blant annet bodde det mange svenskfødte her. Madla var egen kommune fram til 1960-tallet, ellers hørte alle bydelene på kartet inn under Stavanger eller Hetland i 1891.

9.10. Oppsummering

Stavanger var i 1891 i en overgangsfase mellom økonomisk krise og begynnende vekst i en ny næring. Innvandringen av utenlandsfødte var både stagnert og i utvikling. Stagnert, fordi det største innvandringslandet, Sverige, hadde like stort antall av utenlandsfødte i 1891 som i 1875. Utviklingen var det «nye» innvandringsland som sto for, særskilt innvandret mange fra Madagaskar og Amerika, men også fra Island hadde flere kommet for å finne et levebrød i Stavanger. I tiåret fram til neste folketelling i 1900 ble noen av disse tendensene forsterket, og Stavanger/Hetland opplevde en eksplosjonsartet vekst i antallet utenlandsfødte.

KAPITTEL 10 – 1900

10.1. Flere fabrikker

I tiårsperioden fram til århundreskiftet økte produksjonen og aktiviteten ved byens hermetikkfabrikker, og for alvor ble det å legge mat på boks en viktig næring. Dette skyldtes nok delvis de foregående tiårs turbulente tider og uforutsigbare økonomiske forhold. Behovet for stabile inntekter og stabil sysselsetting gjorde trolig at det ble mer fornuftig å satse på industrien enn å investere i den lunefulle skipsfarten. Blant annet meldes det fra amtmannen om dårligere fraktbetingelser i årene 1891-95, mens dette bedret seg fram mot 1900, da betingelsene var gunstige både for dampskip og seilskip. Skipsbyggingen, som stoppet helt opp i 1880-årene, hadde ikke tatt seg særlig opp etter kriseårene.^{170, 171}

Det var en sterk nedgang i utvandringen fra Stavanger amts landdistrikter fra 1890-1900 sammenlignet med det foregående tiåret, noe som kan tyde på at det var flere, og kanskje bedre, jobber å få innenfor amtets grenser enn før. For Stavanger bys del var utvandringen nokså lik i 1896 som i 1900.¹⁷²

Men samtidig som hermetikkindustrien i Stavanger var i sterk vekst og sysselsatte langt over tusen personer i de travleste periodene, ble det klaget over for mange igangsatte fabrikker og økt konkurranse også fra andre deler av landet. Oppkomlingene utenfor Stavanger hadde «truet med at ødelegge denne for Norge saa gavnlige Industrigren.» Hermetikkindustrien fikk ros for at den sysselsatte både kvinner og menn, men også unge personer, som ikke hadde samme mulighet til å tjene penger tidligere. Industrien fikk også æren for at det ikke var så mange fattige som trengte støtte i byen som man kanskje skulle tro med den sterke innvandringen. Industriveksten begrenset seg ikke til hermetikken, 107 industribedrifter er med i en oversikt i Amtmannens femårsberetning, mange av dem hermetikkfabrikker, men også en del matvareproduksjon utover dette, samt produksjon innen trelast, tekstil og sko.¹⁷³

¹⁷⁰ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1891-1895: 21

¹⁷¹ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1896-1900: 27

¹⁷² Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1896-1900: 1 og 20

¹⁷³ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1896-1900: 36 og 75-76

10.2. Fødested

Fra 1891 til 1900 var det en stor økning for nesten alle grupper utenlandsfødte i Stavanger og Hetland.

FØDESTED	TOTALANTALL	KVINNER	MENN	BARN	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
SVERIGE	143	34	90	19	38,5/43,8/41,4
DANMARK	108	33	47	28	27,3/36,4/31,8
TYSKLAND	65	19	29	17	29,7/36,7/39,2
AMERIKA	117	8	5	104	9,65
ISLAND	35	12	16	7	
UNGARN	1		1		
STORBRITANNIA	22	5	3	14	
BELGIA	1		1		
POLEN	1		1		
ØSTERRIKE	1		1		
NEDERLAND	2	2			
FINLAND	2		2		
MADAGASKAR	58	7	9	42	
ZULULAND	10			10	
FRANKRIKE	2			2	
RUSSLAND	3	1		2	
INDIA	1	1			
ITALIA	2		2		
KINA	3		1	2	
LUXEMBURG	3	3			
AFRIKA ELLERS	2	1	1		
SPANIA	1			1	
SUM	555	122	202	231	25,2

Tabell 16: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900¹⁷⁴

For det første økte det totale antallet utenlandsfødte fra 290 til 555. Det var nesten en dobling og 91,3 % flere enn ni år tidligere. Både svensk-, dansk-, tysk-, og islandskfødte personer

¹⁷⁴ Kildene for all statistikk i dette kapittelet er de statlige folketellingene for Stavanger kjøpstad og Hetland herred i 1900, med mindre annet er oppgitt. Se også vedlegg 5: Folketelling for Stavanger og Hetland 1900

økte mye. Aller mest økte gruppen født i Amerika, med bortimot en firedobling fra ni år tidligere. Mulige årsaker for denne økningen er redegjort for tidligere. Etter all sannsynlighet er barn av hjemvendte emigranter som utgjorde den aller største delen i denne gruppen. Aldersnittet blant de Amerika-fødte var 9,65 år, og 104 av 117 var under 18 år. Madagaskar-fødte hadde økt sterkt i antall fra 1891, men årsaken til det store innslaget av personer født på øya er og drøftet tidligere.¹⁷⁵

En utvikling som har vært mulig å følge over tid, er innslaget av personer født i Sverige, Tyskland og Danmark. For de to sistnevnte var utviklingen forholdsvis udramatisk mellom 1865 og 1891, tross store økonomiske svingninger, mens antallet svenskfødte økte sterkt fra 1865 til 1875, for deretter å stoppe helt opp. Selv om det var en stor økning i antallet utenlandsfødte i perioden, er det viktig å moderere dette tallet noe. En sammenligning av årene 1891 og 1900 der personer født i Amerika eller Afrika ikke er tatt med, kan være nyttig for å illustrere dette. I 1891 inkluderte dette 218 personer, i 1900 370. Selv med de afrika- og amerikafødte utelatt, er det tydelig at utviklingen var omfattende, og innvandrerdelen mellom 1891 og 1900 økte omtrent på samme nivå som fra 1865-1875.¹⁷⁶

Totalt for hele Norge var tilflyttingen mellom 1875 til 1890 lavere enn før, unntatt for svenskene, men i 1890-årene økte innvandringen fra alle opphavsland, spesielt for hjemvendte norskamerikanere, russere (hovedsakelig jøder), folk født i Sør-Europa og til dels tyskere. Svenskene var fleste i hele perioden, men andelen svensker var størst i 1860- og 70-årene.¹⁷⁷ Generelt økte alle grupper av utenlandsfødte også i Stavanger, men spesielt personer fra Sverige, Danmark, Tyskland og Island. Tilflyttere fra Sør-Europa og Russland fantes nesten ikke her. Antallet danskfødte økte mest, både i antall og prosentvis, viser tallene i folketellingen.

FØDESTED	ØKNING I ANTALL	PROSENTVIS ØKNING
SVERIGE	45	45,9
DANMARK	68	170
TYSKLAND	26	66,7
ISLAND	22	169

Tabell 17: Andel utenlandsfødte fra Sverige, Danmark, Tyskland og Island 1900

¹⁷⁵ Se kapittel 9

¹⁷⁶ Se kapittel 7

¹⁷⁷ Myhre, 2012: 187

Den enkle forklaringen på økningen, må være det som innledningsvis er skrevet om den store aktiviteten i Stavanger på denne tiden. Etter krisen som rammet spesielt på 1880-tallet, tok industrien over som byens hovednæring og førte til nye økonomiske oppgangstider og stort behov for arbeidstakere. Et trekk ved hermetikkindustrien var at både kvinner, menn og unge voksne arbeidet der. I folketellingene fra 1865-1891 var det langt mellom utenlandsfødte kvinner i arbeid. En forklaring på den store økningen blant de danskfødte kan være at flere kvinner og personer under 18 reiste for å få seg arbeid. Men blant de danskfødte, som hadde den desidert største økningen, var det få kvinner som jobbet i selvstendige yrker, og danskfødte menn økte mer både tall- og prosentvis enn kvinnene. Fortsatt var det menn som reiste ut for å få arbeid, enten de var ugifte eller hovedforsørgere. For øvrig blir antallet kvinner og barn som var i arbeid i løpet av perioden 1865-1910 undersøkt nærmere senere i oppgaven.¹⁷⁸

Derimot var det en høy andel danskfødte barn sammenlignet med så å si alle andre nasjonaliteter. I de første tellingene fantes det knapt utenlandsfødte barn, noe som tydet på at enten var det unge par uten barn som flyttet til Norge, eller så var det ugifte personer som giftet seg i Norge og fikk barn her. Gjennomgangen har vist at det siste ofte var tilfelle, mens det i 1900 var 28 danskfødte barn i Stavanger/Hetland, det desidert største antallet for noen gruppe i alle seks folketellingene som er med i undersøkelsen, eksklusive Amerika og Afrika. Den store barneandelen bør være synlig også når det gjelder antallet danskfødte som var gift med hverandre, og oversikten over sivilstatus som følger litt senere i dette kapitlet, viser at færre danskfødte var gift med en nordmann, og desto flere fant ektefeller blant «sine egne», enn tidligere. Tendensen til at færre var gifte med en nordmann er også synlig blant de andre nasjonalitetene og tyder på at flere var gifte før de dro til Stavanger. Kan hende hermetikkindustrien gjorde at utlendingene oppfattet at økonomien og utsiktene til arbeid i større grad var til å stole på, og at det derfor var tryggere å ta med ektefelle og barn enn i tider da inntektsmulighetene var mer variable, selv om på langt nær alle jobbet med hermetikk. Antallet islandskfødte følger samme mønsteret som danskfødte og økte med om lag 170 % på bare ni år. Med Islands tette tilknytning til Danmark på denne tiden, kan det være en mulig forklaring. Det som skiller islendingen mest fra de andre nasjonalitetene, er at bare sju av 28

¹⁷⁸ Se kapittel 12

personer over 18 år var gifte. Dette er langt under gjennomsnittet for voksne personer gjennom hele perioden. Gjennomsnittsalderen var også veldig lav, bare 27,7 år for den voksne delen av islendingene, altså de over 18 år. Til sammenligning var snittalderen på voksne svensker over 40 år, mens voksne danske var om lag 35 år i snitt i 1900.

Den lave snittalderen og at de fleste var ugifte, gjør at de islandskfødte minner mer om det som i migrasjonsforskning kalles pionerer. Det var gjerne disse som dro først ut for å finne arbeid og som etablerte en migrasjonsrute.¹⁷⁹ I tilfellet med Island er det det ikke sånn. Det var et innslag av islandskfødte før 1900, og kanskje enda viktigere er det at danskene var etablerte i Stavanger lenge før århundreskiftet. At så mange islandske personer dukket opp i 1900, har nok mest å gjøre med at byen og omlandet hadde en økonomisk opptur. En ny industri var i vekst, og denne veksten fikk positive ringvirkninger også for andre bransjer. De islandskfødte skilte seg ikke ut med tanke på hva de livnærte seg av. Noen jobbet med tekstil, noen med sjøfart og noen med håndverk, mye likt det svensk-, tysk-, og danskfødte gjorde. Mer utdypende om sysselsettingen i 1900 følger senere i kapittelet.

Generelle trekk ved innvandringen fra utlandet er at den følger konjunktorene. I gode tider kom det mange, i dårlige tider reiste de enten til andre steder, spesielt svenskene, eller de holdt seg hjemme.¹⁸⁰ Når den svenskfødte andelen økte med nesten 46 % på bare ni år, kan det virke voldsomt, selv om økningen ikke var i nærheten av på samme nivå som Danmark/Island. Men egentlig er det ikke veldig oppsiktsvekkende. Også tidligere viste det seg at svenskene var mobile, og fra 1865 til 1875 økte andelen svenskfødte i Stavanger/Hetland med rundt 160 %. Siden fulgte noen år med krise og stillstand i Stavangers næringsliv, så at flere svenskfødte fant veien til byen i en vekstperiode, er bare naturlig slik innvandringsmønsteret hadde vært.

Også antall tyskere økte fram til 1900. I første rekke skyldtes økningen barn, den voksne delen av befolkningen hadde økt med 12 personer på de ni årene som var gått siden forrige folketelling. Tendensen er den samme som med danskene, nemlig at flere av de tyskfødte giftet seg med personer fra sitt hjemland. Dermed er det også naturlig at de var etablerte før de reiste til Stavanger og hadde tyskfødte barn som de tok med seg.

¹⁷⁹ Se kapittel 5.2. om kjedemigrasjon

¹⁸⁰ Se kapittel 8

10.3. Statsborgerskap

Spørsmålet om hvem som kunne kalles nordmann og dermed norsk statsborger, var uklart på store deler av 1800-tallet Først i 1888 kom den første loven om statsborgerrett. Slik ble et liberalt innvandringsregime strammet inn, bare 28 år etter at passtvangen ble opphevet.¹⁸¹

10.3.1. Hvordan var registreringen?

Folketellingen fra 1891 ble den første hvor statsborgerskap ble registrert. I folketellingen for både 1891, 1900 og 1910 er informasjonen det spørres om «hvilken Stats Undersaat» eller «Undersaatligt Forhold» folk tilhørte, ikke om hverken nasjonalitet eller statsborgerskap. Hva betydde det å være en stats undersått for de som utførte folketellingene, og hva betydde det for de som ble spurt om å gi denne informasjonen så kort tid etter innførselen av loven om statsborgerskap? Eksempelet under er hentet fra folketellingen i 1900. Feltet lengst til høyre etterspør «Undersaatligt Forhold».

Folketallet 3 December 1900.				
8.	9.	10.	11.	12.
Egte-kabelig	Erhverv og Livsstilling. Ogsaa Husmors eller Børns særlige Erhverv. Man angiver tydeligt og specielt Næringsvei og Forretning eller Fag, som man udøver eller arbejder i, og tillige sin Stilling i dette Erhverv. Har nogen flere Erhverv, anføres disse, Hovederhvervet først. (Se forøvrigt Bemærkning 7.)	Fødselsaar (samt Fødselsdag, hvis under 2 Aar).	Fødested. (For dem, der er fødte i samme By som Tællingsstedet (T.) skrives Bogstavet: T; for de øvrige skrives Herredets (eller Sognets) eller Byens Navn. For de i Udlandet fødte: Landets (eller Stedets) Navn.)	Undersaatligt Forhold. (For dem, der er norske Undersaatte skrives Bogstavet: N.; for de øvrige anføres vedkommende Stats Navn.)
g.	Regjer	1828	Skien	N
g.		1838	Bergen	N
us		1878	Kristiania	N

Bilde 1: Faksimile fra folketellingen 1900¹⁸²

¹⁸¹ Myhre, 2003: 204

¹⁸² Statlig folketelling for Kristiania kjøpstad, 1900

Faktisk var det så sent som ved folketellingen i 1950 uklarhet om hva statsborgerrett egentlig innebar.¹⁸³ Det er heller ikke lett å finne noe i retningslinjene til folketellingene om hvordan dette spørsmålet skulle tolkes, noe som kan synes rart i og med at lovbestemmelsen ennå var ferskt rundt århundreskiftet. Det var for eksempel i 1900 viktig å understreke at «Sinker og lignende Åndssløve må *ikke* medregnes som Åndssvage», men ingenting om hva det ville si å være en undersått. Og spørsmålet om nasjonalitet dreide seg helst om hvorvidt noen var same, kven eller finsk.¹⁸⁴

Uansett hvilke uklarheter som er knyttet til statsborgerskapsbegrepet og hvordan folk oppfattet det, var mange av de utenlandsfødte oppført som norske statsborgere, derfor er det grunn til å nå nærmere inn på dette temaet. Siden loven i 1891 bare var tre år gammel, er denne tellingen utelatt, mens tellingene i 1900 og i 1910 trolig har fanget opp og inneholder mange av de utenlandsfødte som søkte om og fikk statsborgerskap etter innføringen av loven. Tall fra begge tellingene blir drøftet i 1900-kapittelet, fordi sammenhengen i analysen da blir bedre enn hvis den deles opp i to kapitler.

10.3.2. Flere giftet seg til statsborgerskap

Det var flere kriterier for å få statsborgerskap. De som hadde to foreldre med norsk borgerrett, eller ganske enkelt to norske foreldre, fikk automatisk denne retten selv. «Fremmede» kvinner fikk statsborgerskap ved å gifte seg med en norsk mann. For mannlige innvandrere var det først og fremst viktig å ha bodd i Norge tre år på rad og ha hjemstavsrett i et norsk fattigdistrikt, og det var nok fra denne gruppen de fleste søknadene kom. Blant argumentene for å innføre loven, var at kun nordmenn skulle kunne kjøpe norsk eiendom. Svensker var på den tiden unntatt denne bestemmelsen. Den største praktiske konsekvensen var likevel at det krevdes statsborgerskap for å kunne stemme i valg etter innføringen av loven, noe som også gjaldt svenskene.¹⁸⁵

Fra 1891 til 1900 ble det innvilget 3990 søknader om statsborgerskap, 3576 av personene som fikk innvilget søknadene var svenske, 221 danske og 171 tyske. Disse tallene omfatter bare hovedpersoner, som regel familiefar, som fikk bevilget statsborgerskap både for seg og

¹⁸³ Statistisk sentralbyrå, 1956: 12

¹⁸⁴ Registreringssentral for historiske data 2016 og Digitalarkivet 2009

¹⁸⁵ Myhre, 2003: 207-209

sin familie, dermed er det reelle antallet som fikk statsborgerskap det mangedobbelte av det tallene i oversikten viser.¹⁸⁶

For Stavanger/Hetland fordeler tallene seg slik i 1900:

FØDESTED	NO. STATSBOGERSKAP (ANT. PERS. TOT.)
SVERIGE	97 (143)
DANMARK	44 (108)
TYSKLAND	32 (65)
NORD-AMERIKA	95 (117)
MADAGASKAR/ZULULAND	65 (68)
ISLAND	19 (35)
TOTALT	356 (555)

Tabell 18: Norsk statsborgerskap blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Så mange som 356 personer av til sammen 555 utenlandsfødte var norske statsborgere ifølge folketellingen, rett over 64 %. Ingen tvil om at dette framstår som svært høyt. Fantest det så få «virkelige» utlendinger blant alle innvandrerne?

Reelt sett er ikke andelen så høy hvis tallene for hvert av fødelandene ses på hver for seg. For amerikansk- og madagaskar/zululand-fødte trekker opp andelen med norsk statsborgerskap kraftig. Blant disse var 160 av 185 personer norske statsborgere. I et tidligere kapittel er det gjort rede for at så å si alle i denne gruppen var barn av enten tilbakevendte norske emigranter til Amerika eller barn av misjonærer på Madagaskar og i Zululand.¹⁸⁷ Med norske foreldre fikk de også statsborgerrett. I løpet av perioden fra 1891 til 1910 ble det i Norge bare bevilget seks statsborgerskap til personer fra Amerika, for personer født i Afrika var tallet null.¹⁸⁸

Med personer født i Amerika og Afrika utelatt, var andelen utenlandsfødte med norsk statsborgerskap 196 av 379 personer. Fortsatt et høyt tall. For tysk- og danskfødte var andelen cirka 40-50 %, mens det var langt høyere blant de svenskfødte. At såpass mange svensker fikk innvilget statsborgerskap, kan tyde på at de var ganske bofaste, siden ett av kriteriene var at de måtte ha bodd i Norge i tre år. Det kan være andre årsaker til den store andelen

¹⁸⁶ Statistisk sentralbyrå, 1956: 14

¹⁸⁷ Se kapittel 9

¹⁸⁸ Statistisk sentralbyrå, 1956: 15

svensker. For det første mistet mange av dem sitt svenske statsborgerskap da Sverige innførte sin lov om statsborgerskapsrett i 1894. For det andre var det valg i 1893, og mange ønsket å sikre seg statsborgerskap for å kunne stemme.¹⁸⁹ En tredje årsak kan være at de nasjonalistiske strømmingene gjorde det tryggere og mer akseptert å være svenske med norsk statsborgerskap enn uten.

Gjennomgangen av folketellingene har til nå vist at svært mange, både kvinner og menn, giftet seg med en norskfødt. De utenlandsfødte kvinnene som giftet seg med en nordmann, fikk automatisk norsk statsborgerskap. Jeg har sett litt nærmere på de svenskfødte kvinnene som var gift med en nordmann, og i 1900 hadde det 12 av dem norsk statsborgerskap, og kun en svenskfødt kvinne oppga å ha svensk statsborgerskap samtidig som hun var gift med en norskfødt person. 17 svenske kvinner som hadde norsk statsborgerskap i 1910 var gift med en nordmann, mens bare en svenskfødt kvinne med norsk ektefelle står oppført som svensk statsborger.

I 1910 var antallet med norske statsborgerskap slik:

FØDESTED	NORSK STATSBOGERSKAP (TOTALT)
SVERIGE	75 (159)
DANMARK	46 (99)
TYSKLAND	32 (99)
NORD-AMERIKA	176 (216)
MADAGASKAR	56 (58)
ISLAND	22 (41)
TOTALT	445 (743)

Tabell 19: Norsk statsborgerskap blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Mellom 1900 og 1910 ble det totalt bevilget 2238 norske statsborgerskap. 1801 ble gitt til svensker, 145 til danskfødte, mens 125 tyskere fikk statsborgerskap.¹⁹⁰

Nå sier ikke statistikken noe om hvor mange som søkte, men det var altså betraktelig færre svensker som fikk norsk statsborger skap i denne tiårsperioden enn i forrige, og andelen svenskfødte med norsk statsborgerskap i Stavanger og Hetland gikk ned fra 67,8 % i 1900 til

¹⁸⁹ Myhre, 2003: 208

¹⁹⁰ Statistisk sentralbyrå, 1956: 14-15

47 % i 1910. Hva kan være grunnen til dette? Innvandringsregimet ble strengere i Norge, blant annet ved innføringen av fremmedloven i 1901. Og med de politiske spenningene som fulgte med unionsoppløsningen, var det sikkert ikke like lett for en svenske å bli norsk.¹⁹¹

Antallet godkjente søknader for alle nasjonaliteter gikk ned etter århundreskiftet. Trolig hadde mange av de bofaste utlendingene som ønsket statsborgerskap, søkt om det så snart de hadde mulighet, slik at det roet seg ned etter den første store «bølgen» av søkere fram mot 1900. For å finne ut hvor mange av de utenlandsfødte med norsk statsborgerskap som hadde søkt om det og slik sett beviselig var utlendinger, måtte jeg gått gjennom listene over alle godkjente søknader og kryssjekket hvert enkelt navn i folketellingene. Det ville vært altfor tidkrevende. Derfor har jeg forsøkt en annen metode for å finne ut av spørsmålet om hvor mange av de med norsk statsborgerskap som reelt sett var utlendinger. Navn er markør på nasjonalitet. Svenske og danske etternavn kan være såpass vanskelige å skille fra norske at jeg har valgt å se nærmere på de norske statsborgerne blant de tyskfødte.

I 1900-tellingen er det rundt ti av 32 med norsk statsborgerskap som også har norske markørnavn, og halvparten er etter alt å dømme barn av tilbakevendte nordmenn som har bodd en periode i Tyskland. I 1910 er tallet noenlunde det samme, mellom åtte og ti har norske markørnavn. Det er ikke mulig å konkludere særlig mye fra denne ene observasjonen, men det antyder at verken statsborgerskap eller fødested er en 100 % presis metode for å påvise nasjonalitet.

10.4. Sivilstand og barn

FØDESTED	ANT. GIFTE	GIFTE KV.	GIFTE MENN	ENKER/E.M.	UGIFTE
DANMARK	58 (80)	22	36	3	17
SVERIGE	91 (143)	22	68	8	22
TYSKLAND	32 (48)	13	19	2	11
ALLE*	207 (324)	73	134	17	86

Tabell 20: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

¹⁹¹ Myhre 2012: 212-18

FØDESTED	BARN TOTALT	AND. TOT.
DANMARK	86	1,1
SVERIGE	221	1,54
TYSKLAND	71	1,48
ALLE	435	1,34

Tabell 21: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1900

Det er allerede redegjort for noen detaljer når det gjelder sivilstand og de utenlandsfødte barna i 1900, og konklusjonen er at flere var gifte med en person fra samme land enn tidligere, og derfor var også antallet utenlandsfødte barn høyere enn tidligere. Spesielt gjaldt det danskene. Til sammen var 82 av 100 gifte personer fra Danmark, Sverige og Tyskland gift med en norskfødt i 1891, mens tallet i 1900 var 120 av 181, en nedgang fra 82 % til 66 %. Mens andelen utelandsfødte barn gikk noe opp fra 1891, var andelen barn totalt i innvandrerfamiliene ganske stabil.

10.5. Sysselsetting

Veldig mye skjedde i Stavanger på 35 år. Befolkningen økte fra cirka 16,000 i 1865 til nesten det dobbelte i 1900. Antallet utenlandsfødte ble femdoblet i samme periode. Også næringslivet endret seg. I 1865 dominerte fortsatt sildefisket. Senere ble fraktfart på sjøen det viktigste, før hermetikkindustrien tok mer og mer over ved århundreskiftet. Allerede tidlig i perioden beskriver Amtmannens femårsberetninger hermetikkindustrien, så det er tydelig at næringen også i samtiden ble sett på som svært viktig. Men det kan være vanskelig å danne et klart bilde av disse store endringene ut fra folketellingene, da det langt fra alltid står utfyllende om hvor folk jobbet. I 1910-tellingen trer det tydeligere fram hvor omfattende hermetikkindustrien faktisk var, ikke bare hvor mange jobbet som på fabrikkene, men også ringvirkningene for andre næringer. Derfor har jeg valgt å gjøre 1910-delen til «hermetikkapittelet» hvor denne delen av Stavangers næringsliv blir nærmere analysert. Men for å få et inntrykk av de økonomiske forutsetningene i 1900, må hermetikken med også i dette kapittelet.

Det var først og fremst de gamle eksportnæringene som led i nedgangstidene. Industrien var i vekst og etablerte seg som en bærende kraft i norsk økonomi. Bryggerier, møller, dampbakerier og en og annen hermetikkfabrikk ble etablert allerede i 1860-årene, men det

var først fra 1875 at antallet industriarbeidere økte, fra 46.000 til 76.000 i 1900. Christian Bjelland fra Sandnes fant nye eksportmuligheter under den tyngste krisen i 1880-årene. Han eksporterte ansjos og sardiner, og i 1889 startet han sin første hermetikkfabrikk i Stavanger. Fiskehermetikk ble en stor eksport, og i 1900 hadde hermetikken 1000 sysselsatte i Stavanger, 60 % av dem var kvinner, ifølge Gro Hagemann.¹⁹²

Ifølge Amtmannens femårsberetninger for 1896-1900 var det i gjennomsnitt 1200 sysselsatte ved byens hermetikkfabrikker rundt år 1900, «i Brislingsæsonen dog betydelig flere», så her spriker kildene noe.¹⁹³ Økningen i antall arbeidere i hermetikkindustrien var formidabel, for bare fem år tidligere i 1895, ble det anslått at det jobbet cirka 270 personer fast på hermetikkfabrikkene, 600 i høysesongen. Det er alltid grunn til å være kildekritisk, også her, men inntrykket er at det i Amtmannens femårsberetninger ikke slurves med tallene.

Rapportene baserer seg på statistikk innhentet fra ulike instanser og organisasjoner, som veivesen, vannvesen, banker og handelsforeninger. Med forbehold om at tallene som ble levert eller beregningen var feil, må det slås fast at utviklingen var oppsiktsvekkende. Fra 270 til 1200 ansatte på hermetikkfabrikkene på bare fem år, mer enn en firedobling. For landkommunene, som blant annet inkluderte Stavangers nabokommuner, ble det anslått av rundt 750 jobbet innen industrien. I motsetning til hermetikkindustrien i Stavanger ble det meldt om liten framgang i industrien i resten av distriktet.¹⁹⁴ Ennå var fraktfart en veldig viktig del av Stavangers økonomi, og i slutten av 1890-årene var inntjeningen bra, både for seil- og dampskip. Byens handelsflåte var bemannet av et mannskap på 2500.¹⁹⁵

Aktiviteten i 1900 var større på de fleste områder i forhold til 1891, selv om den største endringen skjedde i hermetikkindustrien. I Stavanger var det jobb å få, må ha vært beskjeden til omverdenen, og den store aktiviteten på fabrikkene skapte sysselsetting overalt ellers også. Arbeiderne måtte forsynes med mat, de måtte ha boliger, klær og diverse andre tjenester. Folk strømmet til byen i denne perioden, spesielt fra omlandet, men også fra utlandet, som oversikten i starten av kapittelet viste.¹⁹⁶

¹⁹² Hagemann, 1997: 142-143 og 147-148

¹⁹³ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1886-1900: 32

¹⁹⁴ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1891-95: 9 og 24

¹⁹⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1896-1900: 27 og 31

¹⁹⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger am, 1891-95: 18

Slik var sysselsettingen fordelt i 1900:

VIRKSOMHET	SVE.	DANM.	TYSKL.	ISL.	AM.	ANDRE	SUM
HANDEL	4	7	3	1		1	16
SJØFART	11	5		2		1	19
HÅNDVERKER	13	4	3	4		4	28
SKOMAKER	1						1
MASK./MEK.	5	2	3	2	1	4	15
TEKSTIL	4		4	4	1	1	14
MAT/NÆRINGS.		4	5	3		1	13
SMED/STØPERI	6	1	2		1		10
BØKKER	1	3					4
STEINARBEIDER	11	1					12
HOTELL	2	1					3
JERNBANEN	4				1		5
JORDBRUK	4				1		5
TYPO./TRYKKER	3	4	3	4			14
GULLSMED	1						1
STUDENT					1	3	4
HELSE	1		1			3	5
FOTOGRAF			1		1		2
ARBEIDER USPES.	4	1		2	1	1	9
KONTOR		1				2	3
REPSLAGER	2						2
TJENESTE/HUSH.	2	5	1	3	6	1	18
ANNET	19	13	5	2	1	9	49

Tabell 22: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Beregning over antall fabrikkarbeidere:

SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	AMERIKA	ANDRE
16	5	6	4	1	4

Tabell 23: Fabrikkarbeidere blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Fabrikkarbeiderne finnes også i blant yrkene i hovedoversikten over sysselsetting i tabell 23, men i tillegg er de forsøkt skilt ut i en egen tabell. Det var 36 av 252 voksne sysselsatte som

jobbet med fabrikkarbeid. Men å skille ut fabrikkarbeidere fra andre er krevende ut fra opplysningene i folketellingene, og det skjuler seg nok en del fabrikkarbeidere blant håndverkere og mekanikere. I tillegg førte hermetikkfabrikkene med seg annen aktivitet, for eksempel var det kommet en del typografer/trykkere til byen i 1900. Typografene utgjorde en av de største yrkesgruppene i 1910, og derfor blir de nærmere drøftet i neste kapittel.

Barn er fram til nå ikke tatt med i oversikten over sysselsatte i denne studien, rett og slett fordi det omtrent ikke var utlandsfødte barn som jobbet. Fra 1900 endret dette seg. Jeg har valgt ikke å inkludere personer under 18 år i tabellene over antallet sysselsatte i noen av kapitlene. Siden utviklingen tydelig kun for siste del av perioden, mener jeg det er best å skille drøftingen om unge arbeidere ut som en egen del i kapittel 12.

10.5.1. Ny tid?

Når det gjelder sysselsettingen i 1900, er det ikke alltid lett å finne utvetydige tendenser, bortsett fra at hermetikkindustrien skapte flere jobber i stort sett alle bransjer. Stort sett. Det var for eksempel like mange utlandsfødte som drev handel i 1891 som i 1900, et antall som burde vært høyere siden aktiviteten var så stor på denne tiden. Antallet sjøfolk var nesten halvert, fra 34 til 19, og det forsterker inntrykket av at de nye næringene for alvor var i ferd med å ta over for de gamle. Men denne utviklingen var kortvarig, for ti år senere var antallet sjøfolk tilbake på nivået fra tidligere år. Tross store endringer var Stavanger fortsatt en sjøfartsby.¹⁹⁷

I 1900 var cirka dobbelt så mange involvert innen matvarebransjen som i 1891, med fabrikkdriften unntatt. Som tidligere var det mange tyskere blant «slagtermesterne». Også i tekstilbransjen var det flere som hentet lønnen sin enn tidligere, og svensk-, tysk- og islandskfødte jobbet her. Tekstilbransjen ser ikke ut til å ha vært særlig industrialisert, det er ikke nevnt noen fabrikkarbeidere blant de 14 tekstilarbeiderne.

¹⁹⁷ Se vedlegg 6 samt tabell 28, kapittel 11

10.5.2. Steinarbeiderne

Blant de yrkesaktive i 1900 var det 12 stykker som kalte seg steinarbeidere, 11 av dem svenskfødte. Steinarbeidere var som regel fra Sverige, enten det dreide seg om steinhugging eller murer/anleggsarbeid.¹⁹⁸

Steinarbeidere dukker opp i flere av folketellingene, men aldri så mange som i 1900 og 1910, da det var henholdsvis 12 og 14.¹⁹⁹ «Steinarbeider» er kanskje ikke den mest tydelige yrkestittelen, hva innebærer det? I folketellingene står det et par ganger «stenhugger», men som regel bare «stenarbeider». Den mest presise beskrivelsen av yrket har 47 år gamle Anders Johanson gitt. Han har opplyst at han er «Stenarb paa komm arb», han jobbet altså for kommunen. Amtmannens femårsberetninger gir ikke et veldig tydelig svar på hva alle disse steinarbeiderne gjorde, men i rapporten for 1906-1910 står det at A/S Stavanger Stenhuggerier hadde anlegg på Eiane og Kalleli i Høgsfjord, det vil si i dagens Forsand kommune.²⁰⁰ En lang vei å pendle for folk bosatt på Eiganes og Storhaug, men ikke utenkelig at noen av Stavanger og Hetlands steinarbeidere jobbet der. I folketellingen for 1900 finner vi også nederlandskfødte Johannes Meyer, som hadde yrkestittelen «Ingeniør ved stenbrug i Høgsfjord og Hardanger». Han bodde Olafskleiven i Stavanger sentrum.

En annen forklaring er at steinarbeiderne jobbet med kommunalt anleggsarbeid som Anders Johanson, og i perioden fram mot århundreskiftet ble det anlagt den del kilometer ny vei, både i Stavanger og i bygdene i amtet. Også Havnevesenet meldte om stor aktivitet og bygging av kaier og brygger. Og det var helt sikkert behov for vedlikehold på jernbanen, som sto ferdig 22 år tidligere.²⁰¹ Det kan ikke utelukkes at steinarbeiderne jobbet for private bedrifter eller personer. Aktiviteten i Stavanger var som nevnt stor. Det var kanskje behov for steinarbeidere til å bygge fabrikker og boliger, men da burde de dukket opp i større antall også tidligere.

¹⁹⁸ Myhre, 2003: 243

¹⁹⁹ Se vedlegg 6 samt tabell 28, kapittel 11

²⁰⁰ Amtmannens beretning for Stavanger amt, 1906-10: 20

²⁰¹ Amtmannens beretning for Stavanger amt, 1896-1900: 11, 14 og 36-40

10.5.3. Andre yrker

Tradisjonelt er det veldig mange håndverkere, sjøfolk, spesialister, arbeidere og kjøpmenn blant yrkene, men av og til dukker det opp yrker som utøves av et fåtall, men som likevel er interessante nok til at de kan nevnes, og noen her tatt med her.

Studenter var en sjeldenhet blant de utenlandsfødte, og de fire studentene over 18 år i 1900-tellingen var trolig barn av tilbakevendte nordmenn fra enten Madagaskar eller Amerika. De andre utenlandsfødte over 18 år jobbet, enten ute eller hjemme.

I 1900 dukket fem personer jeg har kalt *helsearbeidere* opp i Stavanger. Med ganske stor sikkerhet jobbet fire av dem på det katolske sykehuset i Løkkeveien, som startet sin virksomhet i 1886, ifølge Amtmannens beretning: «Ved Skjøde, thinglæst den 8 Mai 1896, har de barmhjertige Søstre at St Frans af Assisi erhvervet et Hus her, Løkkeveien Nr. 5, for der at vie sig Sygepleien og Skolegjerningen.»²⁰² Tre kvinner, alle fra Luxembourg, opplyste at de jobbet som sykepleiere, mens en kvinne fra Tyskland jobbet som forstander på sykehus. På samme adresse som disse fire oppholdt det seg også en tjenestepike og en prest fra Tyskland. Felles for alle var at de var katolikker. Den femte helsearbeideren i tellingen er svenske Marie Katrine Johannesen, som var diakonisse ved sykehuset. Hun skilte seg ut ved å tilhøre statskirken, og hun jobbet helt sikkert ikke på det katolske sykehuset. Johannesen bodde sammen med 19 andre personer som også jobbet innen helse.

I 1900 og 1910 var det flere som drev med ulike former for *husstell og tjeneste* enn tidligere. Spesielt gjaldt dette de Amerika-fødte jentene. Et spørsmål det er naturlig å stille når det gjelder disse, er om det var lønnet arbeid utenfor hjemmet, eller om det var barn som fortsatt bodde og hjalp til hjemme. Folketellingene skiller heller ikke mellom hjemmeboende barn og tjenere.²⁰³ Trolig er det en blanding av hjemmeboende barn og tjenere, men de aller fleste jobbet nok for lønn. Et eksempel er Inga Folkord, som ganske sikkert har blitt feilaktig fratatt en v midt i etternavnet sitt, 15 år gammel barnepike født i Amerika. Inga var yngst i familien og hadde ingen småsøsken å passe, så hun tjente nok noen kroner på å passe andre familiers barn.

²⁰² Amtmannens femårsberetning 1896-1900: 78

²⁰³ Registreringssentral for historiske data: Om folketellingen 1900

En del av yrkene er vanskelige å plassere i en bestemt kategori, derfor blir de satt i den upresise «annet»-båsen. I 1900-kapittelet dreier dette seg om 49 personer. Eksempler på andre yrker er «Naatlearbeiderske», «Officer i Frelsesarmeen», «Tobakspinder», «Ølkjører» og «Barrister at Law».

10.6. Bosted

BYDEL	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	ANDRE	TOTALT
STORHAUG	46	32	20	18	16	132
SENTRUM	27	14	11	11	9	72
EIGANES	36	13	9	3	17	78
VÅLAND	5	14	4		9	32
HILLEVÅG	9	12	3		5	29
ANDRE	4			1	2	7

Tabell 24: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

I den første oversikten over bosted, var alle inkludert for å få en komplett oversikt. Spesielt var det interessant at de Madagaskar-fødte samlet seg på ett sted.²⁰⁴ I denne oversikten er kun voksne personer tatt med. For det første vil de aller fleste barn av svensk,- dansk,- og tyskfødte bo samme med foreldrene, og slik blir de også på et vis inkludert i statistikken. Men for det andre, og som det er argumentert for flere ganger, var de fleste Amerika,- og Afrika-fødte barn av nordmenn. Og de fleste var under 18 år i 1900. Ved å utelate dem, siles mange norskættede personer bort, og dermed blir det et tydeligere bilde av hvor de «reelle» utlendingene bodde.

På Eiganes og Eiganes/Tasta var det noen færre beboere enn i 1891, men det skyldes at de mange afrikanskfødte barna er luket bort. Nedgangen samlet for de to områdene var bare 15 personer, så det betyr at det hadde vært en økning for de andre nasjonalitetene. Storhaug hadde flere utenlandsfødte beboere, spesielt fra Danmark og Tyskland, mens antallet beboere i sentrumsdelen av byen gikk noe ned. Det er i det hele tatt en klar dreining mot at de utenlandsfødte finner seg bolig utenfor sentrumsområdet, men fremdeles ikke langt fra bykjernen. For eksempel fikk både Våland og Hillevåg, som for en stor del tilhørte Hetland

²⁰⁴ Se tabell 15, kapittel 9

kommune, mangedoblet antallet på bare ni år, noe som tyder på at det begynte å bli trangbodd og kanskje også dyrt å bo i de mest sentrale strøkene.

10.7. Oppsummering

Aktiviteten økte, og det gjorde også innvandringen av utenlandsfødte. Ikke bare de norskættede barna født i Amerika og Afrika ble flere i årene fram til 1910, men innvandringen fra så å si alle land som var representert i Stavanger og Hetland i 1891, hadde en stor oppgang.

KAPITTEL 11 - 1910

11.1. Byens nye livsnerve

«Inden industrien er igjen ubetinget hermetikfabrikasjonen den, som har indtat den dominerende og alt overveiende plads, og som er blit byens livsnerve, idet den utenom sit direkte formaal ogsaa har medført en livlig omsætning og forøkelse av arbeidet inden beslegtede brancher, saasom blikemballage-, etiket- og kassefabrikker.»²⁰⁵

Sitatet fra amtmannen levner ingen tvil. «Byens livsnerve», ble hermetikkvirksomheten kalt i 1910. Også ringvirkningene framheves. Hermetikkindustrien hadde en positiv effekt på resten av næringslivet, ikke bare underleverandørene, den økte aktiviteten i hermetikkindustrien må ha bidratt til vekst i handel- og servicebransjen, blant annet. I analysen av sysselsettingen blir hermetikkindustriens vekst og betydning, samt innslaget av utenlandsfødte i bransjen drøftes nærmere.

Til tross for den sedvanlige utvandringen til «oversjøiske land», underforstått må dette i all hovedsak dreie seg om Amerika, vokste folketallet i Stavanger kraftig. I 1910 ble folkemengden anslått til 37,261 personer, opp fra om lag 34,000 i 1905. Dette inkluderte 400 fra Hetland som fulgte med i byutvidelsen i 1906. I samme femårsperiode flyttet 1824 personer som var bosatt i Stavanger til Amerika. Fra Hetland flyttet 280 samme vei. I tillegg var det selvsagt mange som flyttet fra Stavanger til andre steder enn Amerika. Med tanke på at folketallet økte med over 3000 samtidig som 2000 flyttet ut, kan innvandringen til byen ha vært godt over 5000 i løpet av de fem årene fra 1905-1910. Dette var med andre ord en betydelig vekstperiode for byen. Og som et tegn på at byens økonomi var på vei oppover, ble det i Amtmannens femårsberetning meldt at sjøeiendommer verdt tre-fire ganger så mye som «for en mannsalder siden».²⁰⁶

Ikke alle fabrikker opplevde framgang, noen fikk også problemer og måtte legge ned virksomheten, blant dem Stavanger Linvarefabrik, Stavanger Dampgarveri, Stavanger

²⁰⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1906-10: 30

²⁰⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1906-10: 3, 30-31

Sagbrug og Kassefabrik og Stavanger Lys- og Sæbefabrik. Ingen av disse virksomhetene rakk å bli ti år gamle.²⁰⁷

Skipsbyggingen lå lenge omtrent brakk, eller slik synes det i alle fall om en tolker Amtmannens beretninger fra tiårene før århundreskiftet riktig. Aktiviteten til sjøs var i stor grad avhengig av internasjonale fraktrater, og når disse ikke var bra, da var heller ikke behovet for nye skip like stort. Stavanger var sent ute med overgangen fra seil til damp, slik at mange av de tradisjonelle skipsbyggeriene ble overflødige.²⁰⁸

Men i 1910 var den nye tiden kommet også til Stavanger, for Stavanger Støberi & Dok hadde bygd 15 i løpet av de foregående fem årene. 350 personer jobbet ved verftet, der reparasjoner og vedlikehold av båter utgjorde en stor del av aktiviteten. Men med variable og dårlige fraktrater var rederne sparsommelige med vedlikeholdet, og dette fikk negative konsekvenser også for Stavanger Støberi & Dok. Rosenbergs Mekaniske Verksted var mindre og arbeidet med bygging av fabrikker i tillegg til skipsbygging og reparasjoner.²⁰⁹ Siden næringslivet kommer til å drøftes nærmere senere i kapittelet, brukes ikke mer plass på den generelle situasjonen her, annet enn å konkludere med at det var vekst og stor aktivitet i Stavanger. Dette gjenspeiles også i oversikten over de utenlandsfødte i Stavanger og Hetland.

11.2. Amerika størst

FØDESTED	TOTALANTALL	KVINNER	MENN	BARN	SNITTALDER ALLE/MENN/KVINNER
SVERIGE	159	40	106	12	42,7/46,5/41,4
DANMARK	99	23	58	18	31,2/36,9/36
TYSKLAND	99	35	55	9	33/35,4/36,7
AMERIKA	217	30	34	153	14,3
ISLAND	41	16	21	4	32,7
UNGARN	1		1		
STORBRIANNIA	31	14	10	7	

²⁰⁷ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1901-1905: 24

²⁰⁸ Se kapittel 8

²⁰⁹ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1906-10: 33-34

SVEITS	1		1		
POLEN	1		1		
ØSTERRIKE	3	1	2		
NEDERLAND	1	1			
FINLAND	8	2	6		
MADAGASKAR	58	7	9	42	14,2
FRANKRIKE	3		2	1	
RUSSLAND	2	1	1		
ITALIA	2		2		
KINA/ASIA	10	2	1	7	
LUXEMBURG	3	3			
AFRIKA ELLERS	8	1	1	6	
PORTUGAL	1		1		
SØR-AMERIKA	1			1	
TOTALT	749	176	312	261	27,2

Tabell 25: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

For første gang siden 1865 var ikke de svenskfødte i overtall. Posisjonen på toppen av mistet de ikke tilbake til Danmark, men til de amerikanskfødte. Og antallet innvandrere fra Amerika hadde nesten doblet seg på ti år, fra 117 til 216 personer, mot 159 svenskfødte. Denne utviklingen er i tråd med tendensene i de forrige periodene. Remigrasjonen av norskamerikanerne økte sterkt ved århundreskiftet, fordi mange hadde emigrert motsatt vei de foregående tiårene. Den mest markante forskjellen fra tidligere år, bortsatt fra at antallet hadde økt, er at andelen voksne personer blant de Amerika-fødte var høyere i 1910 enn tidligere, noe som tyder på at den del av de som reiste til Stavanger sammen med foreldrene som barn i tidligere perioder, ble boende i byen også etter at de ble voksne. For de andre nasjonalitetene er det mye likt som i 1900. Antall svenskfødte økte med 26, antallet danskfødte minket med to. Den gruppen med størst vekst utenom de amerikanskfødte, var tyskerne, som vokste fra 65 til 99 i 1910. For første gang var det like

mange tysk- og danskfødte registrert i tellingene i perioden 1865-1910. Tidligere hadde det alltid vært flere danskfødte. Også islendingene og britene var blitt flere, og omfanget av innvandringen av utlendinger forsterker inntrykket av Stavanger som en by i økonomisk og befolkningsmessig ekspansjon. Til sammen økte antallet utenlandsfødte fra 555 i 1900 til 749 i 1910, en økning på 194 personer eller 34,9 %.

Barneandelen blant de utenlandsfødte gikk faktisk ned fra 1900, da den var 41,6 %, til 35 % i 1910. Snittalderen for alle utenlandsfødte var 27,2 år, mot 25,2 i 1900. Den synkende barneandelen og økt alder skyldes for en stor del at de amerikanskfødte var blitt eldre samtidig som de var tallrike og hadde stor påvirkning på statistikken. Snittalderen for denne gruppen hadde økt fra 9,65 år til 14,2 år.

11.3. Uønsket i øst, velkomne i vest

1865-tellingen for Stavanger/Hetland skilte seg ut fra statistikken for resten av Norge ved at det var dansker og ikke svensker som var den dominerende gruppen utelandsfødte. Fra og med 1875 ble det klart flest svensker også i Stavanger/Hetland, om enn ikke i like stor grad som for eksempel på Østlandet. Men i 1910 skilte Stavanger og Hetland seg igjen fra Norge som helhet, denne gang motsatt av hva som var tilfellet i 1865. Antallet svenskfødte økte i Stavanger, men det var ikke tilfellet for Norge som helhet. Hvorfor det skjedde, kan en gjennomgang av situasjonen i 1910 forklare.

Det var bare fem år etter at Norge og Sverige gikk hver til sitt, og unionen ble oppløst. Denne prosessen gikk fredelig for seg. Det ble i alle fall ingen væpnet konflikt våren 1905. Men svenskene var ikke lenger like velkomne alle steder i landet. Antallet svenskfødte i Norge gikk kraftig ned, fra omtrent 50,000 i 1900 til cirka 39,000 svenskfødte i 1910, ifølge Statistisk sentralbyrå: «Når det gjelder nedgangen fra 1900 til 1910 er det likevel ikke sikkert at det bare var økonomiske forhold som spilte inn. Omkring århundreskiftet dominerte svenskene fullstendig tallet på personer født i utlandet, og det er trolig at unionsoppløsningen hadde betydning for tallet på svensker i Norge.»²¹⁰ I tiden fram mot unionsoppløsningen i

²¹⁰ Statistisk sentralbyrå, 1956: 9

1905 økte spenningen mellom norske og svenske arbeidere. Svenskene ble blant annet beskyldt for å presse lønningene ned og for ikke å organisere seg.²¹¹

Utvandrerne ble gjerne sett på som de mest produktive og virile i befolkningen og hadde høy status. Tilbake ble de som var annenrangs. Logisk sett ville da også innvandrerne *til* Norge ha høy status, men i stedet ble det motsatt. Utlendinger som var vant til dårligere lønn, var også villige til å jobbe for fortsatt lave lønner i Norge. Og mens det ble sett på som positivt at for eksempel norskamerikanere i Amerika beholdt sin norskhet, var det negativt om utlendinger som for eksempel svensker ikke ga slipp på sine særtrekk. Etter hvert som bevisstheten om nasjonalitet vokste fram mot unionsoppløsningen, ble det naturlig å se på svenskene som fremmede, som en del av en annen nasjonalitet.²¹²

I 1901 ble fremmedloven innført, noe som innebar at alle utlendinger som kom til Norge for å søke arbeid eller fast opphold, måtte skaffe seg oppholdsbok hos politiet. Til tross for ny regulering og nytt lovverk, var det like lett å passere grensen, men pliktene var annerledes. Bruddet med den tidligere svært liberale tankegangen gjorde at debatten i Stortinget ble omfattende. Det var flere hensyn bak ønsket om ny lov: Å begrense de uverdige elementene i arbeidsmarkedet, å utestenge dagdrivere og kriminelle svensker som «drev over grensen» og hensyn til landets sikkerhet.²¹³

Innstrammingen av innvandringspolitikken tidfestes både til krisetidene på 1880-tallet, da loven om statsborgerrett ble innført, og med økt nasjonal bevissthet og veien mot unionsoppløsningen, da fremmedloven ble innført. Fremmedskepsisen økte i takt med nasjonsbyggingen, noe som var et fenomen Norge delte med mange andre europeiske land.²¹⁴

Antallet svenskfødte sank ganske mye fra 1900 til 1910. Men ikke i Stavanger/Hetland, der antallet derimot økte fra 143 til 159. Hvordan har det seg? Et av argumentene som brukes for å forklare nedgangen på landsbasis, er unionsoppløsningen. Geografisk avstand til konfliktområdet kan forklare mye av årsaken til at svenskene i Stavanger ikke forlot landet. Og kanskje noen av svenskene på Østlandet heller flyttet til vestover i stedet for å dra hjem til Sverige?

²¹¹ Myhre, 2003: 259

²¹² Kjeldstadli, 2003: 332-335

²¹³ Myhre, 2003: 213-14

²¹⁴ Ohman-Nielsen, 2011, 47

Et annet spørsmål som kan stilles, er om det var en annen type svensker som havnet i Stavanger. Var de mer ressurssterke og bedre integrert, i motsetning til de «dagdrivende» svenskene? Både ja og nei. Oversikten viser at mange av de svenskfødte i Stavanger var gifte med norskfødte kvinner og menn, noe som må ha virket positivt med tanke på integreringen. På den annen side må nordmenn i grenseområdene må ha vært godt vant til svenskene, det er ingen grunn til å tro at de var mer fremmede på Østlandet enn i Stavanger. Men det var også lettere å reise over grensa til grensetraktene for de mindre ressurssterke, enn det var å dra til Vestlandet. Kanskje var det et større innslag av lavtlønnete dagarbeidere, unge og ugifte som ikke var så rotfaste som svenskene som havnet i Stavanger, og at de på den måten ikke var like integrert i lokalsamfunnet? Og formuleringen om kriminelle svensker som «drev over grensen» røper at det må dreie seg om grensestrøkene øst i Norge. Det tyder også på at spenningene mellom nordmenn og svensker var større der enn på Vestlandet. Men svenskeskepsisen varte ikke lenge, ifølge Knut Kjeldstadli: «Den såkalte nasjonale konsolideringen gikk også ut over svenskene, men skapte ikke et varig hat mot naboen i øst, og få år senere nådde arbeidsinnvandringen nye høyder.»²¹⁵

11.4. Sivilstand og barneandel

FØDESTED	ANT. G. (VOKSNE.)	GIFTE KV.	GIFTE M.	ENKER/E.M.	UGIFTE
DANMARK	53 (81)	12	41	5	22
SVERIGE	114 (146)	28	86	8	24
TYSKLAND	50 (90)	16	34	6	32
ALLE	288 (483)	88	200	24	165

Tabell 26: Sivilstand blant de utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

FØDESTED	BARN TOTALT	AND. TOT.
DANMARK	84	1,05
SVERIGE	266	1,82
TYSKLAND	111	1,24
ALLE	559	1,16

Tabell 27: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1910

²¹⁵ Kjeldstadli, 2003: side 335

I tellingene før århundreskiftet giftet de aller fleste utenlandsfødte seg med en norskfødt, men dette endret seg noe i 1900, og trenden fortsatte i 1910. Til sammen 163 av 217 gifte personer fra Sverige, Tyskland og Danmark var gifte med en norsk mann eller kvinne, eller 75,1 %, mens prosentandelen i 1900 var 66. barneandelen i de utenlandsfødte familiene var stort sett stabil, men sank fra 1,34 barn i 1900, til 1,16 i 1910. I de svenske familiene var det vært en økning, mens andelen barn gikk noe ned hos de tyske og danske familiene.

11.5. Sysselsetting

VIRKSOMHET	SV.	DANM.	TYSKL.	ISL.	AM.	ANDRE	SUM
SJØFART	14	7	1	3	5	7	37
HANDEL	3	3	1	3	2	3	15
HÅNDVERKER	13	6	3	5	8	2	37
HERMETIKK	6	8	6	1	4	7	32
MASK./MEK.	12		2	1	1	3	19
TEKSTIL	9	2	3	1	5		20
MAT/NÆRINGS.	2	5	6	4			17
SMED/STØPERI	7	4	2		2	1	16
BØKKER		2					2
STEINARBEIDER	12					1	13
HOTELL	2	1	2				5
JERNBANEN	5	1				1	7
JORDBRUK	5			1	3	1	9
TYPO./TRYKKER	2	16	18			1	37
SKOMAKER	1						1
STUDENT			1		4	5	10
HELSE	1	1	10				12
FOTOGRAF			1				1
ARBEIDER	7	3	1	4	3	4	22
KONTOR		1	1		4	3	9
LÆRER						6	6
TJENESTE/HUSH.	2	2		3	6	1	14
ANNET	15	8	10	1	7	9	52

Tabell 28: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Så å si alle yrkesgrupper der utenlandsfødte var delaktige, opplevde en økning sammenlignet med 1900. Veksten i hermetikkindustrien var vesentlig, og så betydningsfull at den ble kalt

«byens nye livsnerve.» Denne virksomheten fikk store konsekvenser for arbeidslivet også utenfor fabrikkhallene. I rene tall var 405 av 749 utenlandsfødte yrkesaktive i 1910 mot 245 av 555 i 1900, det vil si en økning fra 44 % i 1900 til 54 % i 1910. Det er dristig å si noe bastant om årsaken til at andelen endret seg fra år til år. Tallene vil ha sammenheng med hvor mange som var barn, hvor stor tilgangen til arbeid var og hvilke type jobber som var tilgjengelige.

Jeg tror grunnen til økningen i sysselsetting fra *1900 til 1910* i stor grad skyldes at kvinner og til dels også barn fikk seg jobb i hermetikkindustrien. Dette belyses mer i det neste kapittelet. Når det gjelder andelen yrkesaktive blant de utenlandsfødte i de andre periodene, henger dette nøye sammen med andelen barn, noe gjennomsnittsalderen kan være en pekepinn på. Her er andelen yrkesaktive for hele perioden 1865-1910, med gjennomsnittsalderen for alle utenlandsfødte i parentes: 64 % i 1865 (42), 63 % i 1875 (33,5), 54 % i 1885 (34), 48 % i 1891 (30,4), 44 % i 1900 (25,2) og 54 % i 1910 (27,2).

Andelen yrkesaktive var klart høyest tidlig i perioden, da det var oppgangstider og arbeid å få. 1885 var midt i krisetidene, og krisen kan nok ha noe å gjøre med den noe lavere sysselsettingen både i 1885 og i 1891. Fra 1891 ble det betydelig flere barn blant de utenlandsfødte, noe som helt klart er en årsak til at det også var noen færre yrkesaktive de senere årene.

11.5.1. Hermetikk

Denne delen kommer til å handle mye om hermetikkindustrien. Som oversikten for sysselsetting viser (fjerde rad i tabell 28), kan bare 32 personer knyttes direkte til arbeid på hermetikkfabrikk. 32 av 405 yrkesaktive. Magnus Otto Rønningen skriver om dette i sin hovedfagsoppgave om arbeidsinnvandring til Norge 1914-27. Stavanger hadde et relativt lite innslag av utlendinger med tanke på den store industriveksten i byen. Han mener noe av årsaken kan være at hermetikkindustrien utviklet sine egne maskiner og produksjonsmetoder, at det dermed ikke var behov for utenlandsk ekspertise. I stedet havnet utlendingene i andre yrker, som tekstil,- beklædnings- og jern- og metallindustrien, blant annet.²¹⁶

²¹⁶ Rønningen, 2000: 149-150

Kan det da være nødvendig å bruke plass på en virksomhet som tilsynelatende var uviktig for de utenlandsfødte? Jeg mener ja. Ikke bare fordi industriveksten førte til en generell vekst og dermed økt aktivitet overalt, men også fordi det må være store mørketall i oversikten. Både personer som jobbet på fabrikkene, men like gjerne underleverandører, reparatører, installatører, montører, smeder, håndverkere, maskinister, mekanikere og trykkere var essensielle for å holde hjulene i gang på hermetikkfabrikkene. En begynnelse på oppgaven med å bryte ned statistikken, er å prøve å identifisere alle typer fabrikkarbeidere.

SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	AMERIKA	ANDRE
25	9	14	1	5	8

Tabell 29: Antall fabrikkarbeidere blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Denne tabellen viser hvor vanskelig det kan være å skille ut de som jobbet på fabrikkene, men det er også en pekepinn på de faktiske forholdene. Til sammen jobbet 62 utenlandsfødte på ulike fabrikker ifølge oversikten, mens det jevnt over var 3000 totalt som jobbet kun på hermetikkfabrikkene, rundt 5000 i høysesongen.²¹⁷ Hvor mange som jobbet på alle typer fabrikker, er det ikke opplyst i Amtmannens femårsberetninger.

Av «rene» hermetikkarbeidere var antallet enda lavere, kun 32 utenlandsfødte opplyste at de jobbet på hermetikkfabrikker. Et forsiktig regnestykke forteller oss at 1 % av hermetikkarbeiderne var født i utlandet, ut fra antallet som jobbet på fabrikkene utenom høysesongen. Så er spørsmålet, gitt at opplysningene er korrekte, er 1 % mye eller lite? Det er krevende å regne ut en nøyaktig prosentandel over alle yrker og hvor stor prosentandel utenlandsfødte som jobbet der, og sammenligne mellom yrkene. Opplysningene om hermetikkindustrien er lettere tilgjengelig enn for flere andre bransjer, og informasjonen i folketellingene har sine svakheter. Men det går trygt an å si at de utenlandsfødte i Stavanger ikke i veldig stor grad preget hermetikkindustrien, samtidig som det også er klart at den store aktiviteten i denne industrien også tiltrakk seg folk fra utlandet, enten de jobbet på hermetikkfabrikkene eller ikke. At ikke så mange var direkte tilknyttet driften, kan ha flere årsaker. Selv om næringen i 1910 begynte å bli mindre sesongavhengig, var det fortsatt store skilnader i sysselsettingen mellom årstidene. En slik type sesongarbeid var nok mer attraktivt for folk som bodde i nærheten, for eksempel medlemmer av en bondefamilie som hadde tid til overs mellom onnene. Det var trolig mindre aktuelt å pendle mellom Sverige og Stavanger

²¹⁷ Se kapittel 11.1.

for å legge brisling på boks noen måneder i året, enn Stavangers nabokommuner. De fleste som kom fra utlandet, reiste for å få en økt økonomisk trygghet, dermed var ikke fabrikkarbeidet attraktivt og lønnsomt nok som en hovedinntekt, for eksempel i en barnefamilie. Dårlig lønn og kvinnedominans er nok de to viktigste grunnene til at det ikke var flere utenlandsfødte personer blant hermetikkarbeiderne.

I 1909 var kvinneandelen blant hermetikkarbeiderne 70 %. Gjennom hele hermetikkepoken var arbeidet lavtlønnet og utført av ufaglærte kvinner. Lønnsnivået blant hermetikkarbeiderne i Stavanger var dårligere enn i både Bergen og Trondheim. Menn hadde gjerne ledende stillinger og gjorde oppgaver som krevde spesiell ekspertise.²¹⁸

Folketellingene viser for det første at relativt få utenlandsfødte kvinner arbeidet.²¹⁹ For det andre var innvandringen mannsdominert gjennom hele perioden 1865-1910. Eksempelvis var 219 menn og 98 kvinner blant de voksne personene født i Sverige, Danmark og Tyskland i 1910. Flertallet av hermetikkarbeiderne var kvinner, mens flertallet av de voksne innvandrere var menn. Og siden få av innvandrerkvinnene arbeidet, spesielt ikke de gifte, er det naturlig at tallet på utenlandsfødte som jobbet på hermetikkfabrikker var så lavt. Fabrikshallene lokket nok i større grad unge nordmenn fra nærområdene enn utlendinger som tross alt risikerte mer ved å forlate hjemlandet, både økonomisk og sosialt. En jobb på hermetikkfabrikken var trolig ikke verdt den risikoen.

11.5.2. Underleverandører og støttenæringer

Industrien i Stavanger i 1910 omfattet 197 fabrikker. 31 av dem var hermetikkfabrikker, men fantes også 20 pølsefabrikker, tre strikkeforretninger og 12 skomakere. Det er tydelig at fabrikkbegrepet omfattet mange typer fabrikkdrift, og det synes merkelig at det ikke skilles mellom hermetikkfabrikker og strikkeforretninger. En beregning ut fra listen over fabrikker, viser oss at 70 bedrifter var eller kan ha vært direkte eller indirekte tilknyttet hermetikkindustrien: Hermetikkfabrikker (31), mekaniske verksteder (14), smier (3), kassefabrikker (5), tinnfabrik (1), pappemballasjefabrikk (1), etikettfabrikk (1), trykkerier (12), blikkemballasjefabrikker (2), til sammen 70 bedrifter.²²⁰

²¹⁸ Hermetikkindustri i Stavanger, 2008: 213

²¹⁹ Se vedlegg 1-6

²²⁰ Amtmannens beretning for Stavanger amt, 1906-10: 30

Hvis ikke utlendingene i stor grad jobbet med selve produksjonen, hva jobbet de med da? Noe som ikke er drøftet tidligere, er at tilgangen til fisk var viktig for utviklingen av hermetikkindustrien. Det var ikke bare silda som kunne gjøres om til penger. Selv om sildefisken mistet mye av sin tidligere betydning²²¹, var det fortsatt mange som hadde kunnskap om fisk. Dessuten ble det mange ledige sjøhus som kunne bygges om til fabrikker, og i tillegg var Stavanger en sjøfartsby med skip til å frakte varene og kunnskap om eksport. Selv om flere typer matvarer ble lagret som hermetikk, var god tilgang på brisling en viktig årsak til at satsingen lyktes. Og ikke bare fabrikkene som tjente penger, også støttenæringene hadde gode tider.

«Fiskebåter skulle bygges, utrustes og bemannes. Blikkemballasje og trekasser skulle produseres. Det var dessuten et stadig voksende behov for mekanisk utstyr, verktøy, maskiner spiker og teiner til å tre fiskene på ved røyking. Flere trådstiftfabrikker, mekaniske verksteder, trykkerier, blikkemballasjefabrikker og trelastfirmaer var avhengig av å levere produkter til den lokale hermetikkindustrien.»²²² I 1885 var det seks hermetikkfabrikker i Stavanger, i 1914 46, med en samlet arbeidsstyrke på 4000 menn og kvinner. Ringvirkningen av denne veksten var at flere andre typer virksomhet etablerte seg, som trykkeribedrifter, en tinnfabrikk og gummipakningsfabrikker.²²³

De to yrkene med størst sysselsetting i 1910 var sjøfolk og håndverkere, begge med 37 personer. Det er umulig ut fra folketellingen å se hva som ble fraktet på skipene der sjøfolkene tok hyre, men mangedobling i eksporten av hermetikkvarer må ha fått positive ringvirkninger og mer gunstige betingelser for sjøfarten.²²⁴ Å jobbe på sjøen var for øvrig et populært yrkesvalg blant de utenlandsfødte helt fra 1865, foruten en ganske markant nedgang i 1900. Antallet håndverkere var høyt både i 1900 og i 1910.²²⁵ I denne kategorien finnes blant annet tømmermenn og murere.

Før den industrielle revolusjon spilte håndverkerne en sentral og viktig rolle i verdiskapningen. Denne kunnskapen ble ikke overflødig da behovet for arbeidskraft i industrien tok over noen av de tradisjonelle yrkene. Men det var behov for en ny type

²²¹ Se kapittel 7 og 8

²²² Hermetikkindustri i Stavanger, 2008: 213

²²³ Espeland, 1936: 126

²²⁴ Se tabell 29 i dette kapittel

²²⁵ Se vedlegg 5 og 6

arbeidere, og på 1800-tallet vokste det fram en arbeiderklasse som var tett knyttet til jobbene i industrisamfunnet.²²⁶ Jeg vil tro at mange mekanikere og maskinoperatører også hadde kunnskap som kunne brukes i hermetikkindustrien, det samme gjaldt trolig også arbeidere innen smed- og støperibransjen. Samlet jobbet 24 personer innenfor disse to kategoriene i 1900, i 1910 var tallet 35.²²⁷

11.5.3. Tyskland

For å få en litt mer detaljert analyse av sysselsettingen i 1910, vil jeg kort se nærmere på ett av landene og har valgt Tyskland. Dette er det flere årsaker til, men først og fremst fordi økte mye, fordelingen mellom kvinner og menn var jevn, og fordi de tyskfødte ser ut til å ha vært involvert i fabrikk- og hermetikkindustrien. Antallet tyskfødte økte fra 65 til 100 fra 1900 til 1910, og Tyskland hadde den nest største voksne befolkningen blant utlendingene med 90, hvorav 55 var menn og 35 kvinner. For de andre landene med betydelig voksen befolkning var antallet voksne personer slik: Sverige 146, Danmark 80, Amerika 64, Island 37 og Storbritannia 24.

Seks av de tyskfødte har opplyst at de jobbet på en hermetikkfabrikk, deriblant to kvinner. Ellers var ikke de tyskfødte kvinnene veldig delaktige i det vanlige yrkeslivet. Foruten de to hermetikkarbeiderne, var det en kontorist og en «skolepige» på 22, samt ti stykker som har oppgitt at de jobbet som sykepleiere. I 1900 var fire kvinner sysselsatt ved det katolske sykehuset i Løkkeveien, i 1910 var dette økt til ti, ni av dem sykepleiere, en forstanderinne. Ti år tidligere var tre av sykepleierne fra Luxembourg, men de ble tydeligvis byttet ut med tyskfødte, og virksomheten hadde økt, skal en dømme etter antallet pleiere ved sykehuset. Samtlige av kvinnene omtalt i dette avsnittet var ugifte.²²⁸

Både tyskere og andre utenlandsfødte jobbet hos underleverandører, som Stavanger beslagfabrikk og trådstiftfabrikken, som leverte hermetikknøkler. Til sammen jobbet seks tyskfødte på disse to fabrikkene.^{229, 230} Av andre typer arbeid som kan knyttes direkte til

²²⁶ Norborg, 1986: 148-157

²²⁷ Se vedlegg 5 og 6

²²⁸ Se vedlegg 5 og 6

²²⁹ Vestrheim Cranner, Kristin og Tjemsland, Ingrid L., 2016

²³⁰ Stavanger kommune, 2016

hermetikkindustrien, skiller trykkeribransjen seg ut. I 1891 jobbet fire utenlandsfødte i bransjen, i 1900 14 og i 1910 37 stykker. Av disse var 16 fra Danmark og 18 fra Tyskland.²³¹

Ifølge Stavanger museums årbok for 1991 var det 16 trykkerier i sving i Stavanger i 1910, 11 av dem opprettet etter 1895. I 1912 sysselsatte den grafiske industrien 862 personer. Antallet ansatte hadde økt fra 92 i 1895, og veksten i trykkeribransjen skyldes for en stor del hermetikkindustriens behov for etiketter til bokser og esker, i Stavanger bedre kjent som «iddisar».²³² Det var dansker og tyskere som arbeidet i trykkeribransjen. I 1876 ble Stavanger Lithografiske Anstalt etablert, og den litografiske avdelingen var ledet av en tysk litograf. Vedkommende er ikke å finne i noen av folketellingene, så det kan hende at han ikke bodde lenge nok i distriktet til å bli registrert i noen av disse.²³³

Av andre yrker blant de tyskfødte finner vi slaktere, som var ganske vanlig blant tyskerne, skreddere, håndverkere og hotellansatte. Minst ti tyskfødte hadde lederstillinger, enten det var formenn på fabrikkene, forstanderinnen på sykehus eller fabrikkereiere. Rundt 30 av 70 yrkesaktive tyskfødte var på en eller annen måte tilknyttet hermetikkindustrien, men da er typografer og trykkere inkludert. Ikke alle disse jobbet med merkingen av esker og bokser til nedlegging av fisk, men den store økningen i denne typen arbeid skyldtes jo for en stor del veksten i hermetikken. For alle fødestedene var fordelingen av antallet sysselsatte med tilknytning til hermetikkindustrien slik:

LAND	TILKNYTTET HERMETIKK	ANT. YRKESAKT. TOT.
SVERIGE	20	118
DANMARK	22	70
TYSKLAND	30	70
ISLAND	2	25
AMERIKA	8	54
ANDRE	10	55
SUM	92	392

Tabell 29: Sysselsetting blant utenlandsfødte i tilknytning til hermetikkindustrien 1910

Denne oversikten er på ingen måte komplett, men heller ikke tilfeldig satt sammen. Det skjuler seg nok en del hermetikkarbeidere blant mekanikere og snekkere. Det kan se ut som

²³¹ Se tabell 14 kapittel 9, tabell 22 kapittel 10 og tabell 28 i dette kapittel

²³² (Johnsen, 1991: 112 -113

²³³ Johnsen, 1991: 113

folketellerne hadde instruksjoner om at alle personer skulle opplyse hvor de jobbet, men denne informasjonen er langt fra fullstendig i 1910-tellingen. Så da må en tolke informasjonen i tellingene og selv trekke noen av konklusjonene. I dette tilfellet viser oversikten at tyskerne var mest tallrike i hermetikkindustrien eller blant underleverandørene til denne. Det var også mange trykkere blant danskene, men de var ikke like godt representert ellers i hermetikkindustrien. Og for svenskene var det en relativt lav andel av de yrkesaktive som jobbet med hermetikk. Det er verdt å legge merke til at hermetikken trakk flest folk fra Danmark, Sverige og Tyskland – de tre eneste nasjonalitetene som hadde en befolkning av betydning helt siden 1865. Tross store endringer i næringsliv og demografi på få år, var det fortsatt svensker, dansker og tyskere som dominerte i yrkeslivet. For å konkludere om utenlandsfødte betydning for hermetikkindustrien, så var den tilsynelatende ikke stor, men løfter en blikket litt, ser man at mange utlandsfødte var involvert og kan slå fast at denne industrien hadde betydning for utlendingene. Spesielt tyskerne var sterkt representert, også i ledende roller.

11.5.4. Vekstens skyggeside

En oversikt fra 1906-10 viser hvor stor vekst hermetikkeksporten hadde.

ÅR	HERMETIKK	HUMMER	FERSK FISK
1906	5,408,878 KILO	164,708 STYKKER	89,556 KILO
1907	6,691,755 KILO	178,870 STYKKER	61,250 KILO
1908	6,965,598 KILO	220,528 STYKKER	80, 272 KILO
1909	8,681,700 KILO	203,200 STYKKER	61,750 KILO
1910	13,482,232 KILO	248,463 STYKKER	201,639 KILO

Tabell 29: Eksport fra Stavanger 1906-10²³⁴

Eksporten av hermetikk økte med om lag 8 millioner kilo på bare fem år, mer enn en dobling. Som vi ser har også eksporten av fersk fisk og hummer økt, men denne oversikten synliggjør først og fremst hvor stor dominans hermetikkindustrien hadde fått i løpet av fem år. Det var også to sardinfabrikker også i Hetland kommune i denne perioden, en i Hillevåg og en på

²³⁴ Kilde: Amtmannens femårsberetning for Stavanger am, 1906-10: 32

Hundvåg. Til sammen jobbet det 113 personer på de to anleggene.²³⁵ Framgangen i hermetikken var ikke bare positiv, det fantes også negative sider ved veksten:

«Fabrikkvirksomheten har været i stadig fremgang med anlæg av en hel række ny fabrikker og med fabriklivets lys og skyggesider i følge. Skyggesiderne synes at begynde at bli betænkelig mange og store.» Denne observasjonen fra amtmannen står i kontrast til den nærmest ensidige positive omtalen av hermetikkindustrien i Amtmannens beretninger. Hva skyggesidene besto av, utdypes ikke nærmere, men det står skrevet at mange fabrikkarbeidere gikk ledige i vintermånedene, spesielt eldre løsarbeidere og sesongarbeidere. Som oftest klarte kommunen å finne arbeid til disse, men av og til var det behov for understøttelse til fattige, eller fattighjelp. Den moderate økningen i fattighjelp tilskrives for det meste de mange «fremmede» som var kommet til byen. Stavanger krevde for øvrig refusjon av fattigstøtten fra hjemstavnskommunene til de fremmede som hatt fått hjelp.²³⁶

At Stavanger krevde pengene for fattighjelp tilbake fra andre kommuner, betyr at disse personene ikke hadde opparbeidet seg såkalt hjemstavnsrett i Stavanger, en bestemmelse som blant annet ga rett til fattighjelp. For å få hjemstavnsrett, måtte man ha bodd i et sted i tre år. Fra 1863 var det nok med to år, fra 1886 var kravet fem år for innvandrere.²³⁷

Det er usikkerhet knyttet til denne *femårsregelen* som visstnok gjaldt for innvandrere, for da loven om statsborgerrett ble innført i 1888, gikk det an å søke om statsborgerskap etter tre år i Norge. Og søkeren måtte samtidig ha hjemstavnsrett i et norsk fattigdistrikt.²³⁸

Betydde det at en utlending i realiteten måtte ha bodd fem år i landet for å bli norsk statsborger? Det er mulig at bestemmelsen om fem år bare var midlertidig, eller at det gjaldt for innvandrere som *ikke* søkte om statsborgerskap. Jeg har vanskelig for å tro at en utlending som fikk norsk statsborgerskap etter tre år i Norge, måtte vente ytterligere to år før vedkommende fikk hjemstavnsrett, og med det de samme rettighetene som en nordmann. Men det disse bestemmelsene først og fremst forteller oss, er at en person måtte være bofast for å få fattighjelp. Blant de utenlandsfødte var det unntaksvis personer som fikk noen form for offentlig støtte, de aller fleste menn ser ut til å ha vært lønnede arbeidstakere. Noen jobbet

²³⁵ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1906-10: 20

²³⁶ Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt, 1906-10: 65 og 67

²³⁷ Myhre, 2003: 201

²³⁸ Se kapittel 10.3.1.

med kommunalt arbeid, men hvorvidt dette var tiltak for arbeidsledige, er sjelden opplyst. Og mange utenlandsfødte ville hatt krav på fattighjelp, med tanke på hvor mange som var norske statsborgere. Amtmannen knytter de økte utgiftene til fattighjelp til fabrikkarbeidet, og i og med at mange utenlandsfødte ikke jobbet på fabrikkene i forhold til norskfødte, var de heller ikke like utsatt i lavsesongene og trengte derfor ikke hjelp i stor grad. Innvandringsregimet var også blitt strengere, med innføringen av loven om statsborgerrett i 1888 og fremmedloven i 1901, og en av grunnene til strengere innvandringsregler var nettopp for å luke bort fattige.²³⁹

11.6. Andre yrker

Nærings- og arbeidslivet var sterkt preget av hermetikkindustrien i 1910, men også noen andre trekk ved sysselsettingen i perioden er verdt å trekke fram.

Studenter og lærere. Studentene dukket opp i 1900-tellingen, og i 1910 hadde antallet økt fra 6 til 10. Med studenter menes skoleelever over 18 år. Det kan hende at denne avgrensningen ikke er presis nok, men den viser at det var først fra cirka 1900 at voksne utenlandsfødte fortsatt gikk på skole, og viser slik sett en endring fra tidligere. Tre av studentene var misjonærbarn født på Madagaskar, fire var født i Amerika. Dette følger samme mønster som tidligere, ved at det i store trekk var norskættede barn som studerte, mens barn fra de andre nasjonalitetene jobbet fra de var 18, og gjerne før dette også. Fire av seks lærere var født på Madagaskar, men tre av disse var folkeskolelærere, og ikke tilknyttet Misjonsskolen. De to andre lærerne var fra Luxembourg og England. For øvrig bodde 30 av de 58 madagaskarfødte på samme adresse, Egenæs 50. Adressen står oppført som et våningshus, og siden 30 av 37 beboere i huset var skoleelever fra seks til 27 år, betyr det at Egenæs 50 var et internat hvor det bodde mange misjonærbarn.

Fiskere og bønder. Til tross for at fisk og hermetikk sammen med sjøfart sto for en stor andel av verdiskapningen fra 1865-1910, er det omtrent ikke en fisker å finne blant de utenlandsfødte i folketellingene, så dette yrket må ha vært forbeholdt nordmenn. Den typiske fisker kan godt ha vært en bonde med egen båt og ledig tid i fiskesesongene. Men aldri en regel uten unntak, og det fantes også fiskere blant de utenlandsfødte. *Olaus Mathiesen* ble

²³⁹ Se blant annet kapittel 10.3.1.

født i 1847 i Jämtland i Sverige. I folketellingen for 1910 står han oppført som fisker, bosatt i sjøkanten i Stavanger, nærmere bestemt i Lervig. Han bodde da sammen med sin kone Gunvor, som var norsk og født i en av bygdene langs Lysefjorden. Fisker nummer to av to het John Kristiansen og var islending født i 1890. Ugifte Kristiansen bodde sammen med sin jevngamle landsmann Thor Johannesen og åtte andre på et pensjonat på Storhaug. Johannesen var «landmand» – altså bonde. Det er lite trolig at han eide sitt eget bruk, bare 20 år gammel og boende på pensjonat, men mer sannsynlig at han leide seg ut eller forpaktet et bruk. Når det gjelder islendingene, jobbet mange som håndverkere og innen matbransjen. Primærnæringer som fiske og jordbruk så ikke ut til å lokke islendingene.

Flere av norskamerikanerne oppga at de var farmere i 1910, men det kan se ut som noen av dem på tidspunktet for tellingen hadde reist tilbake til USA og jobbet der etter å ha bodd en stund i Norge. Tre av dem er i alle fall «fraværende» ifølge folketellingen. Det er langt mellom hver utenlandsfødte med egen gård. I dag er det vanskelig å se for seg Stavanger som en jordbrukskommune, men for 100 år siden var områder på Eiganes og Tasta dyrket mark i mye større omfang enn nå. Dessuten er Hetland også inkludert i oppgaven, og Hetland var en stor jordbrukskommune. Thomas Winder er en av dem som hadde gård i Hetland. Engelskmannen drev et hønseri på Jåttå i 1910, der han bodde med sin norske kone og ett barn. Også flere svensker ser ut til å ha eid eller forpaktet en egen gård. To av dem drev gård i Rosenli og på Eiganes i Stavanger, de tre andre på Jåtten, Riska og Kristianslyst i Hetland. At utenlandsfødte arbeidet innen jordbruket skal ha vært vanlig i andre deler av Norge, som på Østlandet, men da spesielt sveitsere og finner, to nasjonaliteter som omtrent var fraværende i Stavanger/Hetland.²⁴⁰

11.7. Bosted

BYDEL	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	ANDRE	TOTALT
STORHAUG	58	48	33	29	135	303
SENTRUM	15	14	14	5	30	78
EIGANES/TASTA	58	17	31	2	114	222
VÅLAND	11	18	15	4	18	66
HILLEVÅG	10		5		3	18
ANDRE	7			1	29	37

Tabell 31: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

²⁴⁰ Myhre, 2003: 187

I denne oversikten er alle amerikansk- og afrikanskfødte personer, inkludert barn, tatt med i motsetning til forrige kapittel, der kun voksne var en del av bostedstatistikken. Det mangler 20 personer i statistikken, hovedsakelig er dette amerikanskfødte. Årsakene kan være flere, men for å finne bostedsadresse er hver enkelt person søkt opp i de digitaliserte tellingene, der adressene står, og noen personer er vanskelige å spore opp der. Det er andre måter å finne bosted, for eksempel å kryssjekke bosteds- og personlister, men dette er tidkrevende arbeid, og med 724 av 749 personer representert er avviket på cirka 3 %, akseptabelt for denne oversikten. Dessuten er det 200 amerikanskfødte med i bostedsstatistikken, mer enn nok for å vise tendenser i bomønsteret i denne gruppen.

En stor majoritet bodde enten på Storhaug eller Eiganes/Tasta. Det er nevnt tidligere, men må presiseres at Eiganes/Tasta inkluderer boliger i det som i dag regnes som en del av sentrumskjernen. De aller fleste av de utenlandsfødte i denne bydelen bodde i området fra Vågen og omtrent til sidegatene ved Løkkeveien. Noen, spesielt de afrikanskfødte, holdt til i området rundt Misjonsskolen ved Kampen. Svært få bodde så langt ute som dagens Tasta, som på den tiden var spredt befolket. Storhaug og Eiganes/Tasta var foretrukket blant stort sett alle nasjonaliteter, men det er verdt å merke seg at 29 av 41 islandskfødte bosatte seg på Storhaug. Andelen som bodde i selve sentrum var omtrent som ti år tidligere, tross den store folkeveksten, og i 1891 var sentrum den mest folkerike av bydelene, så her er det skjedd en tydelig endring parallelt med veksten i hermetikkindustrien. Men folk flyttet ikke langt, de fleste holdt seg tross alt i de sentrumsnære bydelene som Storhaug og Eiganes/Våland. Hundvåg (som er i kolonnen «andre) og Hillevåg var ikke like populære boområder.²⁴¹

11.8. Amerikanskfødte

BYDEL	ANTALL
STORHAUG	100
SENTRUM	19
EIGANES/TASTA	51
ANDRE	28
HILLEVÅG	2

Tabell 32: Bosted for Amerikanskfødte i Stavanger og Hetland 1910

²⁴¹ Se også kart 2, kapittel 9

Var det forskjell mellom de «norske» utlandsfødte og de andre? De aller fleste født i Amerika og Afrika var barn av nordmenn, og var slik sett mer å regne som nordmenn enn utlendinger. Stort sett alle misjonærbarna bodde som nevnt i avsnittet over i nærheten av Misjonsskolen. De amerikanskfødte bodde mer spredt, men halvparten foretrakk Storhaug, en større andel enn for noen annen gruppe av utlandsfødte. Den største forskjellen mellom amerikanskfødte og andre, er at relativt mange bodde i de landlige delene som Stokka, Hundvåg, Jåttå og Riska. Dette var unikt for de amerikanskfødte.

11.9. Oppsummering

Mellom 1900 og 1910 fortsatte økningen i hermetikkindustrien som startet før århundreskiftet. Industrien sysselsatte tusenvis, spesielt i høysesongen. Også antallet utenlandsfødte fortsatte å øke kraftig i denne perioden. Tilsynelatende jobbet de ikke først og fremst i hermetikkindustrien, men en gjennomgang av sysselsettingen viser at hermetikkindustrien og støttenæringene også ga mange utenlandsfødte levebrød.

KAPITTEL 12 - TILLEGGSANALYSER

De fleste endringer og tendenser er drøftet i de foregående kapitlene, men enkelte temaer har ikke blitt undersøkt i særlig grad tidligere, og de er plassert her.

12.1. Stavanger/Hetland og resten av Norge

Stavanger/Hetland hadde ikke den store svenske dominansen som Norge for øvrig, det var en langt jevnere fordeling mellom svensker, dansker og tyskere. Det var heller ikke mange finner i Stavanger/Hetland, mens det for Norge totalt sett var like mange som eller flere finner enn dansker. I Stavanger/Hetland ble det aldri registrert flere enn åtte finskfødte i samme telling mellom 1865 og 1910. Og andelen utenlandsfødte av befolkningen totalt var mindre i Stavanger/Hetland enn i Norge. I dette delkapittelet blir disse forskjellene nærmere drøftet. Først forskjellene i den totale andelen av utenlandsfødte.

ÅR	STAVANGER/HETLAND	NORGE
1865	0,6 %	1,2 %
1875	0,8 %	2,1 %
1885	0,9 %	
1890/91	1,1 %	2,4 %
1900	1,6 %	2,9 %
1910	1,7 %	2,4 %

Tabell 33: Utenlandsfødte i Norge og Stavanger Hetland 1865-1910²⁴²

For både 1885 og 1891 er det kun tall for Stavanger, siden det ikke var folketelling i Hetland i 1885, og fordi 1891-opplysningene om Hetland er begrensede. For Stavanger/Hetland er folketellingene kilder også for det totale antallet innbyggere, siden tellingene er brukt for å finne de utenlandsfødte. Det totale antallet innbyggere kan avvike noe fra opplysninger i offisiell statistikk som for eksempel Statistisk årbok eller Amtmannens femårsberetninger. Hvorfor det er slik, er jeg usikker på, men det kan ha sammenheng med publiseringstidspunktene, og at slike publikasjoner derfor noen ganger ikke kunne bruke de nøyaktige tallene fra tellingene, men baserte seg på beregninger. Avvikene er uansett ikke store. Statistisk sentralbyrå, hvor tallene for Norge er hentet, daterer opplysningene for det

²⁴² Statistisk sentralbyrå, 1956: 9 og statlige folketellinger for Stavanger og Hetland 1865-1910

ene året til 1890, mens folketellingen dateres til 1891. For øvrig var det bare byene som gjennomførte folketellinger i 1885, derfor er det ikke tall for hele Norge dette året.

Opplysningene viser at Stavanger/Hetland var langt mindre internasjonale enn resten av landet. I hovedsak må årsaken være de mange tusen svenskene og finnene som bosatte seg i på Østlandet og i Nord-Norge. I Stavanger var det i 1865 flest dansker, mens denne andelen ikke var like framtrædende i resten av landet.²⁴³ Norge som helhet hadde en utenlandsk andel som var dobbelt så stor som Stavanger i 1865, og denne forskjellen økte i 1875. Den store svenskebølgen som skylte over landet i denne perioden traff kanskje Stavanger sist og hadde mistet noe av sin kraft da den kom så langt vest. Ikke før i årene fram mot 1900 ble forskjellene noe utjevnet, takket være de mange norskamerikanerne som vendte tilbake og misjonærbarna fra Afrika som kom til Stavanger. I 1910 ble det også færre svensker totalt i Norge, men flere i Stavanger.²⁴⁴ Andelen utlendinger i Stavanger/Hetland økte jevnt i hele perioden, spesielt etter 1891, og hadde i 1910 nesten tredoblet seg sammenlignet med 1865. Totalt for Norge var det en dobling i andelen utlandsfødte, som vist i tabellen ovenfor.

I Norge er det to perioder som skiller seg ut. Fra 1865-75 var det en årlig gjennomsnittlig økning på 1609 personer født i utlandet. I årene fra 1875 til 1890 sank dette antallet til 681 innvandrede personer per år, mens det fra 1890 til 1900 var en årlig tilvekst på 1720 personer. Fra 1900 til 1910 sank dette igjen, og antallet utenlandsfødte økte med 862 per år.²⁴⁵

I Norge var svenskandelen av utenlandsfødte opp mot 80 %, og den holdt seg stabilt høy. I Stavanger/Hetland varierte forholdet andelen fra de ulike fødelandene i mye større grad. I tabellen under er utviklingen fordelt på fødelandene med den største innvandringsbefolkningen og prosentandelen av det totale antallet utenlandsfødte år for år. Tallene for Norge står først i kolonnen, tallene for Stavanger og Hetland er markert i halvfet.

ÅR	SVERIGE	DANMARK/ISL.	TYSKL.	FINL.	N. AMERIKA	AFRIKA
1865	74,2/ 28,2	8,4/ 42	5,9/ 25,7	7,9/ 1,5	0,3/ 0,8	0/ 0
1875	78,5/ 44,9	5,9/ 25	3,9/ 14,8	7,2/ 0,9	0,7/ 0,9	0/ 0,9
1890/91	79,9/ 33,8	5,3/ 18,2	3,6/ 13,4	5,6/ 1	2,3/ 10,7	0,2/ 14,1
1900	76,7/ 25,7	5,8/ 25,7	4,3/ 11,7	3,3/ 0,3	5,7/ 21	0,2/ 12,6
1910	68,7/ 21,2	7/ 13,2	5,3/ 13,2	3,4/ 1	9,4/ 29	0,4/ 8,5

²⁴³ Se kapittel 6

²⁴⁴ Se kapittel 11 og tabell 25

²⁴⁵ Statistisk sentralbyrå, 1956: 9

Tabell 34: Utenlandsfødte i Norge og Stavanger/Hetland 1865-1910 fordelt på fødested²⁴⁶

Ut fra disse tallene er ikke Norges innvandringshistorie fra 1865 til 1900 særlig dramatisk. Det var stort sett svensker som bodde i Norge, og dette også den største forskjellen fra Stavanger/Hetland og resten av landet. Den eneste tendensen til svakhet i svenskedomnansen, var i 1910, da både antallet og andelen svenskfødte i Norge minket, mens antallet i Stavanger og Hetland økte.²⁴⁷

Sammen med finnene utgjorde svenskene til tider godt over 80 % av alle utenlandsfødte i Norge, mens Stavanger hadde en noe mer sammensatt utenlandsk befolkning som også inkluderte betydelige grupper fra Tyskland og Danmark. Den store innvandringen fra Afrika og Amerika førte til mye større utslag i Stavanger/Hetland enn i resten av Norge. I den offisielle statistikken er Island-tallene inkludert i Danmark i 1865, derfor er de to slått sammen til en kategori gjennom hele perioden. I 1910 var det registrert 199 islandskfødte i Norge, 41 av disse, 20 %, bodde i Stavanger/Hetland.²⁴⁸

12.2. Storbritannia og Tyskland

Storbritannia var en viktig handelspartner for Norge og Stavanger, men det var betydelig færre britiskfødte enn for eksempel tyskfødte i Stavanger/Hetland.²⁴⁹ Blant de britiskfødte var det mange med norsk klingende navn. De få som trolig var briter, jobbet sjelden med håndverk eller annet kroppslig arbeid, men blant annet som advokat, kjemiker, delikatesseforhandler, kontorist, ingeniør eller fabrikkbestyrer. Er dette et paradoks at det var såpass få britiskfødte i Stavanger, siden Storbritannia var en nær handelspartner og sterkt delaktig i blant annet fiskehandelen allerede fra 1865?²⁵⁰

For britene var det mange muligheter for de som ville gjøre en karriere i utlandet, ikke minst i koloniene og ellers i et omfattende handelsnettverk. I tiårene før første verdenskrig var det få stormakter som kunne konkurrere med Storbritannia. At valgene for britene var flere, kan ha ført til at Norge og Stavanger ikke var de mest attraktive stedene å reise til.

²⁴⁶ Kilde: Statistisk sentralbyrå 2016ii og statlige folketellinger for Stavanger og Hetland 1865-1910

²⁴⁷ Se kapittel 11.3.

²⁴⁸ Statistisk sentralbyrå, 1881: 17 og Statistisk sentralbyrå, 1956: 9

²⁴⁹ Se kapittel 8

²⁵⁰ Amtmannens femårsberetninger for Stavanger amt 1861-65: 13

At langt flere dansk- og svenskfødte fant veien til Norge i forhold til britene, er bare naturlig med tanke på den lange felles historien og korte avstanden geografisk. Men spørsmålet om hvorfor det kom så mange flere fra Tyskland enn Storbritannia, er mer krevende å besvare. Med unntak av 1875, viser folketellingene at det var både tre og fire ganger så mange tyskfødte som britiskfødte bosatt i Stavanger/Hetland.

Når det gjelder de tyskfødte, hadde Stavanger en, riktignok liten, men tilsynelatende etablert tysk befolkning på 31 personer allerede i 1865. Så går det an å reflektere over hvor mye interne tyske forhold hadde å si for de som reiste, såkalte *push-faktorer*.²⁵¹ Krigen med Danmark i midten av 1860-årene er allerede nevnt²⁵². Tyskland ble ikke samlet før i 1870-årene, etter kriger mot blant annet Frankrike og Østerrike. Disse konfliktene på 1860- og 1870-tallet kan ha ført til at noen tyskere valgte å forlate landet. I tillegg var det sosial uro og økonomisk vanskelige tider i årene like etter samlingen, og blant annet Storbritannia hadde bedre arbeidslovgivning enn Tyskland.²⁵³

I tiåret før århundreskiftet slet Tyskland med at 100,000 personer emigrerte hvert år, ressurssterke folk som bidro økonomisk og kulturelt i Nord-Amerika. Tyskland hadde store utgifter som følge av koloniseringspolitikken, og den militære opprustningen før første verdenskrig tappet også statskassen for penger. Til tross for at industrien skapte arbeid, var det stadig politisk og sosial uro i tiårene før og etter århundreskiftet.²⁵⁴

Å konkludere hvorfor tyskfødte forlot landet mellom 1865 og 1910 krever en mye grundigere undersøkelse enn det er rom for her, men det ser ikke ut til å være noen tvil om at forholdene i landet var ustabile, og hundretusener emigrerte til andre land. At noen av dem endte opp i Stavanger, spesielt i oppgangstidene i hermetikkindustrien, er naturlig ettersom det allerede fantes en tysk befolkning og en etablert migrasjonsrute mellom Tyskland og Stavanger.²⁵⁵ De tyskfødte var dessuten sysselsatt med håndverk og fagarbeid som krevde at de bosatte seg. For de britiske handelsmennene og agentene i fiskehandelen var ikke behovet og kravet til fast bosetting like prekært. En kan tenke seg at fiskehandlerne var i Stavanger i korte perioder.

²⁵¹ Se kapittel 5

²⁵² Se kapittel 6

²⁵³ Kitchen, 1996: 212 og 213

²⁵⁴ Kitchen, 1996: 216-225

²⁵⁵ Se også kapittel 5 om kjedemigrasjon

12.3. Forholdene på hjemstedet

Denne oppgaven har ikke i særlig grad drøftet forholdene i hjemlandene til de utenlandsfødte som bosatte seg i Stavanger og Hetland. Dette er det flere grunner til, men først og fremst er det forholdene på mottakerstedet som avgjør hvor folk bosetter seg. Siden innvandringen i så stor grad følger konjunktorene,²⁵⁶ har det vært mer interessant å studere forutsetningene i Stavanger/Hetland i perioden, som var ganske dramatisk og opplevde store skifter i næringsveier og økonomi. En analyse av forholdene på hjemstedene til de utenlandsfødte kunne vært svært interessant og bidratt til å belyse viktige sider ved innvandringen, men å bruke mer plass på dette ville kanskje svekket denne oppgaven, som først og fremst prøver å forklare endringer i innvandringen til Stavanger/Hetland. Dessuten var ikke økonomiske oppgangstider unikt for Stavanger, hele Norden opplevde en positiv økonomisk vekst i forbindelse med industrialiseringen fra 1870-årene og til første verdenskrig.²⁵⁷ Hvis det var oppgangstider i Norden, hvorfor flyttet da folk ut? For å finne mulige teorier for årsaker til emigrasjon fra de nordiske landene, måtte jeg da gransket økonomiske og sosiale forhold på et detaljnivå som denne oppgaven ikke gir rom for.

12.4. Kvinner i arbeid

Det var stort sett mennene blant de utenlandsfødte som hadde arbeid utenfor hjemmet. Det er også forskjell på hvordan dette er registrert i folketellingene, i 1910 er for eksempel «husgjerning» blitt et yrke, noe det ikke var tidligere, men denne formuleringen indikerer at det dreiet seg om ulønnet arbeid i hjemmet. I oversikten under har jeg prøve å skille ut lønnet virksomhet blant kvinnene, som også inkluderer renteinntekter og utleie.

ÅR	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	AMERIKA	ANDRE	SUM
1865	1	6	2	1		1	11
1875	5	6	1			1	13
1885	6	5	3				14
1891	5	4	4	1		1	15
1900	10	8	2	6	1	5	32
1910	10	9	12	7	10	15	63
SUM	37	38	24	15	11	23	148

Tabell 35: Utenlandsfødte kvinner i arbeid²⁵⁸

²⁵⁶ Se blant annet kapittel 8.1.

²⁵⁷ Hoffmann, 1997: 173

²⁵⁸ Statlige folketellinger for Stavanger kjøpstad og Hetland herred, 1865-1910

I hovedsak viser dette at det ikke var særlig vanlig for kvinnene å ta seg arbeid utenfor hjemmet. Den økningen som kom i de siste tiårene, må for en stor del tilskrives befolkningsøkningen generelt. Det ble mange flere utenlandsfødte, også kvinner, dermed ble det flere kvinner i arbeid. Det ser ut som det var vanligere for svenske og danske kvinner å arbeide enn for de tyske. Unntaket er 1910 da 12 tyskfødte kvinner var i arbeid, men det var et unntak og skyldtes at ti tyske sykepleiere jobbet på det katolske sykehuset.²⁵⁹

Sysselsettingen blant kvinnene holdt seg stabilt lav helt til etter 1891. Fram til 1900 var det en dobling i antallet, og dette gjentok seg fra 1900 til 1910. Økningen faller sammen med to forhold, veksten i hermetikkindustrien og flere remigranter fra Amerika og Afrika. I Amtmannens femårsberetninger het det at både kvinner og unge kunne finne arbeid i hermetikken.²⁶⁰

En gjennomgående tendens ved kvinnene som arbeidet, er at svært få av dem var gifte. I 1865 var ingen av kvinnene som hadde arbeid, gifte. Derimot var tre av dem enker. I 1875 var åtte av 13 som hadde egne inntekter, enker. Kun én var gift, en skuespiller. I 1885 var ikke sivilstatus en del av tellingen. I 1891 var det ingen gifte og ni enker blant de arbeidende kvinnene, mens det både i 1900 og 1910 var fem gifte og tre enker som hevet lønn. Til sammen i hele perioden 1865-1910 var 11 av 148 kvinner med egen inntekt gifte.

²⁵⁹ Se kapittel 11.5.3.

²⁶⁰ Se kapittel 10.1.

12.5. Barn i arbeid

Det var ikke særlig vanlig at de utenlandsfødte barna arbeidet. Som i tilfellet med kvinner i arbeid, er det også i denne oversikten skilt mellom lønnet arbeid utenfor hjemmet, og for eksempel gårdsarbeidet hjemme, som det var vanlig at guttene deltok i.

ÅR	SVERIGE	DANMARK	TYSKLAND	ISLAND	AMERIKA	ANDRE	SUM
1865	1						1
1875	4	1					5
1885							
1891		3					3
1900	1	2	1	1	6	8	19
1910	5	4	1		18	3	31
SUM	11	10	2	1	24	11	59

Tabell 36: Utenlandsfødte barn i arbeid²⁶¹

De aller fleste av barna som jobbet var mellom 15-18 år, men noen unntak fantes det. Blant annet to 11 år gamle jenter, Nelly Larsen og Rosi Rasmussen, som begge jobbet på hermetikkfabrikk ifølge folketellingen i 1910. Larsen var født i England, Rasmussen i USA. En vesentlig forskjell mellom de to, er at Rosi Rasmussen bodde sammen med familien, mens Nelly Larsen ikke bodde med foreldrene. Derimot kan det se ut som hun hadde selskap av en yngre søster, som også var hermetikkarbeider.

Feil i folketellingene forekommer, og det kan hende at verken Nelly eller Rosi var så unge. Helt sikkert er det at svenske Peder Jansen, som jobbet som jernbanearbeider i 1875, ikke var tre år gammel, slik folketellingen hevder. Ti år gamle John Andersen må også ha vært usedvanlig voksen for alderen dersom han klarte å holde tritt med erfarne anleggsarbeidere. Den tydeligste trenden er at de norskættede barna jobbet i mye større grad enn de andre. Mange av de amerikanskfødte jentene jobbet med barnepass eller husstell, men også arbeid utenfor hjemmet, som fabrikkarbeid. En del av guttene fra alle fødeland var lærlinger, for eksempel innenfor håndverk.

²⁶¹ Statlige folketellinger for Stavanger kjøpstad og Hetland herred, 1865-1910

12.6. Barneandel

Hvor mange barn det var i de utenlandske familiene, varierte en del i perioden. Oversiktene for hver enkelt telling er tatt med i delkapitlene, men her er utviklingen over tid.

ÅR	BARNEANDEL
1865	1,39
1875	0,98
1891	1,39
1900	1,34
1910	1,15

Tabell 37: Barneandel blant utenlandsfødte familier 1865-1910²⁶²

Umiddelbart er det to år som skiller seg ut, 1875 og 1910. Uten å gå nærmere i detalj er det vanskelig å si så mye om disse tallene, men noe går an å resonnerer seg til. I 1875 økte antallet svensker mye, og mange av dem var ugifte og barnløse mannlige arbeidere. I 1910 var en del av de afrikansk- og amerikanskfødte barna blitt over 18 år slik at de havner i voksenstatistikken, men mange av dem var fortsatt svært unge, og dermed også ugifte og barnløse. Dette er de to tydeligste fellestrekkene som kan forklare hvorfor andelen barn var markert mindre i 1875 og 1910. Ellers var denne barneandelen overraskende stabil med tanke på de mange endringene i perioden.

12.7. Unionen

Jeg har valgt ikke å trekke inn unionsspørsmålet i særlig grad. Unionen med Sverige hadde vart ved helt siden 1814, og slik sett hadde den politiske situasjonen vært stabil i over 50 år i 1865, året for den første folketellingen i oppgaven. Det er ingen tvil om at en slik union har knyttet landene tettere sammen, konstitusjonelt og politisk, men Norge og Sverige hadde i unionsårene ulike arbeidsmarkeder og økonomier og var to ulike nasjoner. Kanskje har tidvis politiske spenninger påvirket innvandringen av svenskfødte til Norge i noen grad, men jeg tolker mangedoblingen av antallet svenskfødte i Norge i perioden 1865-1910 dithen at den politiske debatten om unionen ikke representerte et uoverkommelig problem for svensker

²⁶² Statlige folketellinger for Stavanger kjøpstad og Hetland herred, 1865-1910. 1885 er ikke tatt med da det ikke ble registrert sivilstand i denne tellingen

som ville til Norge, med unntak av utviklingen mellom 1900 og 1910, som allerede er grundig drøftet i forrige kapittel.²⁶³

12.8. Religion

Hvilket trossamfunn de utlandsfødte tilhørte har ikke vært et tema i oppgaven.

Registreringen av religion var mangelfull både i 1865, 1875 og i 1885, og i de senere tellingene viser det seg at de aller fleste oppga å tilhøre den norske statskirken, uavhengig av nasjonalitet. Det største trossamfunnet utenom statskirken var i 1910 katolikker. Det året var 20 av dem bosatt i Stavanger, de fleste fra Tyskland. Sju stykker definerte seg i tillegg som romersk-katolske. Det var også en håndfull adventister, metodister, baptister og lutheranere, samt 15-20 som ikke tilhørte noe trossamfunn. Jøder er det langt mellom i folketellingene, for hele perioden har det lyktes å spore opp to stykker: En «jøde» og en «mosait». Dette har trolig nær sammenheng med det lave antallet utenlandsfødte fra Øst-Europa. Det kom kanskje så mange som tusen jøder til Norge mellom 1880 og 1910, og de kom stort sett fra russiske områder, der de ble utsatt for pogromer – forfølgelser. Jødene bosatte seg i begrensede geografiske områder og et lite utvalg norske byer. Stavanger ser ikke ut til å ha vært en av disse.²⁶⁴

²⁶³ Se kapittel 11.3.

²⁶⁴ Myhre, 2003: 279-282

KAPITTEL 13 – KONKLUSJON

Utgangspunktet for denne oppgaven var å kartlegge hvordan innslaget av utenlandsfødte i Stavanger og Hetland endret seg i en periode med økonomisk krise etterfulgt av veksten i hermetikkindustrien. Dette er belyst med statistikk fra folketellingene som viser betydelig utvikling i perioden. Funnene fra hver folketelling er drøftet i de forgående kapitlene. I konklusjonen kan det derfor være nyttig med en oversikt som viser utviklingen for hele tidsrommet.

13.1. Fødested

I analysedelen har jeg valgt å fokusere på tre land: Sverige, Tyskland og Danmark. Først og fremst fordi disse i 1865 utgjorde over 90 % av den utenlandsfødte befolkningen i Stavanger/Hetland, men også fordi antallet var konsekvent høyt i forhold til de andre fødestedene over flere år. Fra 1891 og framover kom det flere nasjonaliteter til, men dette var stort sett misjonærbarn og norskamerikanere. Foruten disse gruppene var britisk- og islandskfødte de mest tallrike. Fra de andre enkeltnasjonene var bidragene små. Slik var utviklingene fra 1865 til 1910:

FØDESTED	1865	1875	1885*	1891	1900	1910
SVERIGE	37	97	98	98	143	159
DANMARK	53	52	34	40	108	99
TYSKLAND	31	32	27	39	65	99
AMERIKA	1	2	18	31	117	217
AFRIKA		2	2	41	70	66
ISLAND	2	2	6	13	35	41
ANDRE	9	29	20	28	45	68
TOTALT	131	216	207	290	555	749

Tabell 37: Utenlandsfødte i Stavanger og Hetland, 1865-1910²⁶⁵

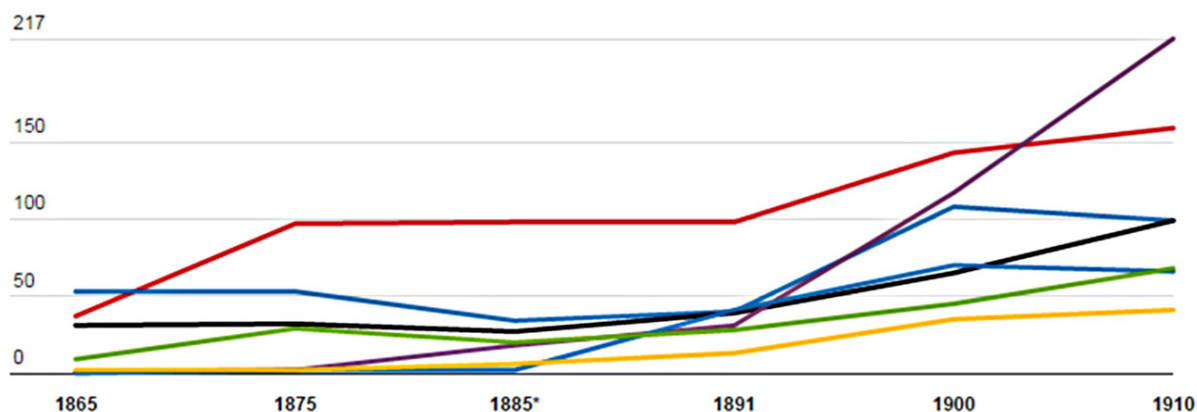
En graf gjør det enda lettere å se utviklingen. Totalantallet er utelatt her fordi hovedpoenget er å vise forskjellen mellom landene.

²⁶⁵ Statlige folketellinger for Stavanger kjøpstad og Hetland herred, 1865-1910

BEFOLKNINGSUTVIKLING

Utenlandsfødte 1865-1910

■ AMERIKA ■ SVERIGE ■ DANMARK ■ TYSKLAND ■ ANDRE ■ AFRIKA ■ ISLAND

[Get the data](#)

Created with [Datavrapper](#)

Grafikk 1: Utenlandsfødte i Stavanger og Hetland, 1865-1910²⁶⁶

Her kommer flere av endringene tydelig fram. Fra 1865, da det omtrent bare var utenlandsfødte fra tre land, via den store svenske innvandringen fram til 1875 og stagnasjonen i kriseårene, før den voldsomme økningen fra alle fødeland mellom 1891 og 1910. Satt opp slik ser vi også at det var en tilbakegang i den dansk- og tyskfødte befolkningen etter 1875, men begge disse gruppene ble svært tallrike mot slutten av perioden. Det blir også synlig hvor stor svenskedominsansen faktisk var fra 1875 og fram mot 1900. Noen andre hovedtrekk blir også synlige.

Innvandringen var størst i oppgangstidene. Fram til 1875 var de økonomiske forholdene i Stavanger gunstige, og mange lot seg friste til å flytte til byen. I de dårlige tidene stoppet ikke innvandringen opp, innslaget blant utenlandsfødte i Stavanger var mer eller mindre stabilt i kriseårene. Eksemplene med bøkkeerne fra 1865 og jernbanearbeiderne fra 1875 viste at så å si ingen av dem ble bodde i Norge ved tidspunktet for neste folketelling.²⁶⁷ Det betyr at de enten hadde flyttet på seg eller døde i løpet av den tiårsperioden. Det forteller oss også at, siden antallet utenlandsfødte noenlunde var likt mellom 1875 og 1885, tilsvarende antall vandret inn i løpet av de ti årene som flyttet eller døde.

²⁶⁶ Statlige folketellinger for Stavanger kjøpstad og Hetland herred, 1865-1910

²⁶⁷ Se kapittel 6 og 7

I år med gunstige konjunkturer var den (*innvandringen, red. anm.*) sterkere enn i år med dårlige konjunkturer. Perioden 1865-1875 var preget av gode tider, og tallet på personer født i utlandet steg da sterkere enn i perioden 1875-1890, da det stort sett var nedgangsårene som dominerte. Mot slutten av 1890-årene fikk vi igjen en typisk høykonjunktur, og stigningstakten økte. Fra 1900 til 1930 varierte tallet på personer født i utlandet enda sterkere med konjunktorene.²⁶⁸

Innvandrerne begrenset seg til få land. Sverige, Tyskland, Danmark. Omtrent slik kan den utenlandske innvandringen til Stavanger/Hetland fra 1865 til 1910 oppsummeres. Unntakene er for det første Amerika og Afrika, men jeg mener disse to gruppene må ses på som tilbakevandrere heller enn utenlandske innvandrere. Island er faktisk den eneste gruppen av utenlandsfødte med en befolkning av en viss størrelse utenom de som allerede er nevnt. Og siden Islands tilknytning til Danmark var sterk i disse årene, kan en fortsatt snakke om en ensartet innvandring. Det var også briter i Stavanger, men aldri særlig mange, og en del av dem hadde norske markørnavn og var etter alt å dømme nordmenn født i utlandet. Av andre nasjonaliteter var det ofte bare enkeltindivider, aldri over ti, som bodde i Stavanger/Hetland.

Lovverket fikk små konsekvenser. Norge innførte både loven om statsborgerrett i 1888 og fremmedloven i 1901, men det nye kontrollregimet ser aller minst ut til å ha bremsset innvandringen i Stavanger/Hetland, som faktisk var størst etter innstrammingene i lovverket, for alle nasjonaliteter. Norge totalt sett opplevde en tilbakegang i antall utenlandsfødte mellom 1900 og 1910 på om lag 10,000. Hele nedgangen skyldtes at antallet svenskfødte ble færre. Så er spørsmålet om det var lovverket som gjorde at det ble færre svensker, eller holdninger til svenskene i grensestrøkene på Østlandet? Det samme lovverket gjaldt jo for svenskfødte i Stavanger som ellers i Norge. I Stavanger var det arbeid å få, og dette styrker hypotesen om gunstige konjunkturer og tilgang på arbeid som den aller drivkraften til innvandring i perioden, mens reguleringen av innvandringen ikke fikk særlig betydning for omfanget av innvandringen.²⁶⁹

²⁶⁸ Statistisk sentralbyrå, 1956: 8

²⁶⁹ Statistisk sentralbyrå, 2016ii, se også kapittel 11

13.2. Sysselsetting

Sysselsettingen var, som jeg argumenterte for i avsnittet over, grunnen til at utenlandsfødte fant veien til Stavanger. I løpet av de 45 årene denne studien spenner over, var noen av yrkene stabile innslag, som sjøfart, handel og håndverk. Men det var også store endringer. For eksempel forsvant de utenlandsfødte bøkkerne, som jobbet i tilknytning til sildeeksport, nesten helt etter 1865.²⁷⁰ Også jernbanearbeiderne, som var tallrike i 1875, reiste videre.²⁷¹ Med veksten i hermetikkindustrien ble det både flere fabrikkarbeidere, men de utenlandsfødte arbeidet også i støttenæringene, og typografene ble tallrike etter 1891. Dette var helt naturlige svingninger ut fra endringene i næringslivet. Noen andre trender, som ikke kan knyttes til verken sildefiske eller hermetikkindustri, ble også etablert i løpet av 45-årsperioden. Blant annet dukket det opp lærere og studenter, spesielt blant de afrikanskfødte personene. Og flere utenlandsfødte kvinner kom for å jobbe på byens sykehus.²⁷² Noen forskjeller i sysselsettingen fantes, og de er drøftet i tidligere kapitler. Konklusjonen må bli at de utenlandsfødte stort sett jobbet i de samme bransjene, det gjaldt i alle fall for personer født i Sverige, Danmark, Tyskland og senere også Island. Inntrykket er at svenskene var den mest allsidige gruppen, mens de tyskfødte var faglærte og hadde lederstillinger i større grad enn de andre. De afrikansk- og amerikanskfødte gruppene skilte seg noe ut fra de andre, blant annet ved at flere personer under 18 år var i arbeid, og at det ikke var så mange faglærte blant dem.

13.3. Migrasjonsteoriene

I migrasjonsteorien er det gjort forsøk på å gi generelle svar på hvorfor og hvordan personer flytter. *Push-pull*-teorien er gjort rede for i teorikapittelet.²⁷³ Det er helt klart pull-faktoren jeg har valgt å fokusere på i denne studien, det vil si hvorfor folk drar *til* et sted heller enn hvorfor de *forlater* det. Også *chain migration* – kjedemigrasjon – er en mulig forklaring på hvorfor folk velger et sted framfor et annet. De første som flytter - ofte unge menn - leter etter og finner bedre muligheter et annet sted og slår seg ned. Disse pionerene etablerer seg og gir så beskjed hjemover om mulighetene på det nye stedet. Denne typen migrasjon drives av personlig informasjon, det vil si den ofte skjer innenfor en familie eller andre grupper med

²⁷⁰ Se kapittel 6

²⁷¹ Se kapittel 7

²⁷² Se kapittel 11

²⁷³ Se kapittel 5.2.

tette bånd. ²⁷⁴ Teorien om kjedemigrasjon kan stemme overens med innvandringens bildet i Stavanger, der de tre landene Sverige, Danmark og Tyskland preget innvandringen fra 1865-1910. Siden ble også islandskfødte personer tallrike, men helt fra 1865 var det et islandsk innslag i Stavanger. Det var lettere å reise hvis noen hadde gjort reisen før deg.

Det er vanskelig å lage en teoretisk bås der alle eller bare enkeltgrupper av immigranter passer inn. For å få detaljkunnskap om hvorfor folk velger å bryte opp og forlate en kjent tilværelse til fordel for noe fremmed, må hvert enkelt individs situasjon studeres, noe som ikke er mulig når perioden som analyseres ligger over hundre år tilbake i tid.

Noen generelle slutninger går det an å hevde, først og fremst at folk flytter fordi mulighetene til et bedre liv er større et annet sted. I Stavanger fantes det arbeid, og folk flyttet til byen. Men årene fra 1865 til 1910 var også en av de største utvandningsperiodene i norsk historie, folk forlot landet i hundretusentall. Det er et paradoks at mange nordmenn reiste bort samtidig med at mange utenlandsfødte reiste inn. Dette bekrefter hvor krevende det er å fastslå noe om migrasjon som passer for alle. For selv om det går an å finne enkelte fellestrekk blant ulike grupper, er det til syvende og sist individer som velger.

²⁷⁴ Se kapittel 5

BIBLIOGRAFI

Litteratur

- Andersen, Anders M. (1988). *Stavanger mellom sild og olje: Hermetikkbyen 1900-1940*. (Red.): Danielsen, R. (Stavanger)
- Brochmann, Grete. (2006). *Hva er innvandring*. (Oslo)
- Brox Haugen, Liv (2001). *Innvandrede arbeideres bidrag til industrialiseringen av Norge i perioden 1840-1900*. (Masteroppgave), Liv Brox Haugen (Oslo)
- Bryman, Alan. (1988). *Quantity and Quality in Social Research*. (London)
- Espeland, Arne (1936). *Stavanger Handelsforening gjennom 100 år*. (Stavanger)
- Fuglerud, Øivind (2001). *Migrasjonsforståelse, flytteprosesser, rasisme og globalisering*. (Oslo)
- Haaland, Anders. (2012). *Stavanger bys historie, bind 3. Industribyen*. (Red.): Hamre, H. [et al.]. (Stavanger)
- Hagemann, Gro. (1997). *Aschehougs norgeshistorie, bind. Det moderne gjennombrudd 1870-1905*. (Red.): Helle, K. [et al.]. (Oslo)
- Hoffmann, Kai. (1997). Økonomi. I Nissen, H. (Red.), *Nordens Historie 1397-1997, 10 essays* (s. 155-184). (København)
- Johnsen, Jan Gunnar. (1991). *Fra ballkort til iddisar: Utviklingen av den litografiske industrien i Stavanger før 1930*. I Årbok for Stavanger Museum. (Stavanger)
- Kallelid, Ole. (2012). *Stavanger bys historie, bind 2. Sild og seil*. (Red.): Hamre, H. [et al.]. (Stavanger)

- Kitchen, Martin. (1996). *The Cambridge Illustrated History of Germany*. (Cambridge)
- Kjeldstadli, K., Myhre, J. E. og Niemi, E. (2003). *Norsk innvandringshistorie, bind 2: I nasjonalstatens tid 1814-1940*. (Red.): Kjeldstadli, K. (Oslo)
- Linton, Michael. (1994). *Sveriges historie*. (Aarhus)
- Løvik, Arthur og Moi, Bjørn. (2012). *Jærbanen. Livsnerven mellom Egersund og Stavanger*. (Bryne)
- Norborg, Lars-Arne (1986). *Aschehous verdenshistorie, bind 11: Det sterke Europa 1815-1870*. (Red.): Helle, K [et al.]. (Oslo)
- Næss, Hans Eyvind. (1975). *Stavanger på 1800-tallet: Befolkningsseksplosjonen*. (Red.): Barkved, P. [et al.]. (Stavanger)
- Ohman Nielsen, May-Brith. (2011). *Norvegr. Norges historie 1840-1914*. (Oslo)
- Pryce, W. T. R. og Drake, Michael. (1994). *People on the move. Studying migration*. (Cambridge)
- Ringdal, Kirsten. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (Bergen)
- Rønningen, Magnus Otto (2000). *Slige spesielt uddannede folk kan ikke faaes her hjemme» Utenlandske arbeidstakere og norske arbeidsgivere 1914-1927*. (Masteroppgave), Magnus Otto Rønningen. (Oslo)
- Seip, Anne-Lise. (1997). *Aschehous norgeshistorie, bind 8. Nasjonen bygges 1830-1870*. Helle, K. (Red.) [et al.]. (Oslo)
- Weirsøe, Bodil. (2006). Kapittel 6. I Vøxted, S. (Red.), *Valg der skaber viden – om samfundsvidenskabelige metoder* (s. 67-77). (København)

Artikler/oppslagsverk/organisasjoner

Digitalarkivet. (2009). *Register: Statsborgerskapsbevilgninger 1888-1921*. Hentet fra <http://digitalarkivet.arkivverket.no/nn-no/kilde/100104>, lest 4. mars 2016

Digitalarkivet. *Gjennomføringen av tellingsarbeidet*. Hentet fra <http://arkivverket.no/arkivverket/Digitalarkivet/Om-Digitalarkivet/Om-kjeldene/Folketellingen-1910/Gjennomfoeringen>, lest 9. mai 2016

Folkeregistrering i Norge. (2015). *Norden.org*. Hentet fra <http://www.norden.org/no/norden-for-deg/flytte-til-norden/flytte-til-norge/folkeregistrering-i-norge>, lest 9. april 2015

Næss, Hans Eyvind. (2008). Stavangers byutvidelser. *Stavangeren*, 18. årgang (3), s. 22.

Hermetikkindustri i Stavanger. (2008). I (Red.): Austbø, A. T., [et al.], *Stavanger byleksikon*. (Stavanger)

Jernbane. (2009). *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/jernbane#menuitem7>, lest 6. april 2016

Migrasjon. (2015). *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/migrasjon>, lest 12. april 2015

Misjonshøgskolen. (2016i). *Main events in the history of NMS*. Hentet fra <http://www.mhs.no/arkiv/?331>, lest 16. april 2016

Misjonshøgskolen. (2016ii). *Om MHS*. Hentet fra <http://www.mhs.no/?54>, lest 16. april 2016

Registreringsentral for historiske data. *Folketelling 1865*. Hentet fra <http://www.rhd.uit.no/census/ft1865.html#UdførelseL>, lest 19. april 2016

Stavangers bydeler (kart). (2016). Hentet fra <http://www.stavanger.kommune.no/no/Politikk-og-demokrati/Styrer-rad-og-utvalg/Bydelsutvalg1/Kart-over-bydelsutvalgener/>, 6. mai 2016

Stavanger kommune. *Stavanger Traadstiftfabrik*. Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Kultur-idrett-og-fritid/Stavanger-Byarkiv/tema/Lokalhistorie/Stavangerfirma/Stavanger-Traadstiftfabrik/>, lest 17. mars 2016

Vestrheim Cranner, Kristin og Tjemsland, Ingrid L. Utstillinger. *Norsk hermetikkmuseum*. Hentet fra <http://www.museumstavanger.no/museene/norsk-hermetikkmuseum/utstillinger/>, lest 5. mai 2016

Kilder

Amtmannsberetninger

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1861-65: *Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Aarene 1861, 1862, 1863, 1864 og 1865* (Kristiania, 1867 og 1868)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1871-75: *Stavanger Amt. Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Aarene 1871, 1872, 1873, 1874 og 1875* (Kristiania, 1879)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1876-80: *Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1876-80* (Kristiania, 1884)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1876-80: *Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1881-85* (Kristiania, 1890)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1886-90: *Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1886-90* (Kristiania, 1894)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1891-95: *Underdanigst Beretning angaaende Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1891-95* (Kristiania, 1899)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1896-00: *Underdanigst Beretning om Stavanger Amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1896-1900* (Kristiania, 1904)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1901-05: *Beretning om Stavanger amts økonomiske Tilstand i Femaaret 1901-1905* (Kristiania, 1911)

Amtmannens femårsberetning for Stavanger amt 1906-10: *Beretning om Stavanger amts økonomiske tilstand i femaaret 1906-1910* (Kristiania, 1915)

Folketellinger

Statlig folketelling for Hetland herred 1865

Statlig folketelling for Hetland herred 1875

Statlig folketelling for Hetland herred 1891

Statlig folketelling for Hetland herred 1900

Statlig folketelling for Hetland herred 1910

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1865

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1875

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1885

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1891

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1900

Statlig folketelling for Stavanger kjøpstad 1910

Medlemsprotokoller

Stavanger Handelsforening: *Medlemsfortegnelse 1894-1902* (Stavanger)

Stavanger Handelsforening: *Medlemsfortegnelse 1911-1918* (Stavanger)

Statistikk

Statistisk sentralbyrå. (1881). Folkemengde etter fødested. *Statistisk Årbok for 1880*. Oslo:

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå. (1956). Personer født i utlandet. I *Folketellingen 1. desember 1950*. Oslo: Statistisk sentralbyrå

Statistisk Sentralbyrå. (2016i). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2016*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>, lest 12. mai 2016

Statistisk sentralbyrå. (2016ii). *Folkemengde, etter fødeland*. Hentet fra <http://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-10.html>, lest 10. mai 2016

Vedlegg

Vedlegg 1: Statlig folketelling for Stavanger og Hetland 1865

Vedlegg 2: Statlig folketelling for Stavanger og Hetland 1875

Vedlegg 3: Statlig folketelling for Stavanger 1885

Vedlegg 4: Statlig folketelling for Stavanger og Hetland 1891

Vedlegg 5: Statlig folketelling for Stavanger og Hetland 1900

Vedlegg 6: Statlig folketelling for Stavanger og Hetland 1910

Tabeller

Kapittel 6

Tabell 1: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865

Tabell 2: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1865

Tabell 3: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865

Tabell 4: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1865

Kapittel 7

Tabell 5: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

Tabell 6: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

Tabell 7: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1875

Tabell 8: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1875

Kapittel 8

Tabell 9: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger 1885

Tabell 10: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger 1885

Kapittel 9

Tabell 11: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

Tabell 12: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

Tabell 13: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1891

Tabell 14: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

Tabell 15: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1891

Kapittel 10

Tabell 16: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 17: Andel utenlandsfødte fra Sverige, Danmark, Island og Tyskland 1900

Tabell 18: Norsk statsborgerskap blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 19: Norsk statsborgerskap blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 20: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 21: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 20: Sivilstand blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 21: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 22: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 23: Antall fabrikkarbeidere blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Tabell 24: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1900

Kapittel 11

Tabell 25: Fødested for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 26: Sivilstand blant de utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 27: Barneandel i de utenlandsfødte familiene i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 28: Sysselsetting blant utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 29: Sysselsetting blant utenlandsfødte i tilknytning til hermetikkindustrien 1910

Tabell 30: Eksport fra Stavanger 1906-10

Tabell 31: Bosted for utenlandsfødte i Stavanger og Hetland 1910

Tabell 32: Bosted for Amerikanskfødte i Stavanger og Hetland 1910

Kapittel 12

Tabell 33: Utenlandsfødte i Norge og Stavanger Hetland 1865-1910

Tabell 34: Utenlandsfødte i Norge og Stavanger Hetland 1865-1910 fordelt på fødested

Tabell 35: Utenlandsfødte kvinner i arbeid

Tabell 36: Utenlandsfødte barn i arbeid

Kapittel 13

Tabell 37: Utenlandsfødte i Stavanger og Hetland, 1865-1910

Grafikk/kart/bilder

Kapittel 9

Kart 1: Stavangers byutvidelser

Kart 2: Stavangers bydeler

Kapittel 10

Bilde 1: Faksimile fra folketellingen 1900

Kapittel 13

Grafikk 1: Utenlandsfødte i Stavanger og Hetland, 1865-1910

VEDLEGG 1

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD OG HETLAND HERRED 1865

Fornavn	Patronymiko	Slektsnavn	Kjønn	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Alder	Født	Fødested	Bosted	Statsborge	Annet	Trossamfunn
Carl		Sjøgren	m	Husfader	g	Matros	46	1820	Aabot Findland				
Carl Martinus			m	dennes Søn	ug		8	1858	Amerika				
Georg		Kerling	m		ug	Kurvearbeider	32	1834	Bayern				
Carl		Lytchrath	m		ug	Tjenestetyende	21	1845	Buunskwig				
Karoline	Svensen		k		e	Honarbede Søm	49	1817	Danmark				
Rasmus	Jensen		m		g m n, ett b	Bøker	59	1807	Danemark				
William	Jensen		m	Logerende	ug	Matros	22	1844	Danmark				
Caroline Lovise		Feyer	k	hans Kone	g m n, ett b		33	1833	Danmark				
Magrethe		Nielsen* f Callermann	k	hans Kone	g m n, ett b		42	1824	Danmark				
Anna Cathinca Hedevig		Salvesen f Callermann	k	Huusmoderens %hendes% Søster	e		43	1823	Danmark				
Herman Peder Emanuel		Callerman	m	Brodersøn %Huusmoderens hende	ug		11	1855	Danmark				
Lauritz Wilhelm	Hansen		m	Husfader	g m n, fire b	Kjøbmand	50	1816	Danmark				
Poul	Christensen		m	Logerende	ug	Matros	24	1842	Danmark				Luthers
Jørgen	Børgesen		m		e	Committionær	45	1821	Danmark				Mormon
Manella		Sundt	k	Datter	ug		25	1841	Danmark				
Søren	Fredriksen		m		g m n, to b	Brendevinshanler	50	1816	Danmark				
Anton		Beutlich	m	Husfader	g m n, fem b	Toldbetjent	65	1801	Danmark				
Johanne		Zetlitz f Løwold	k	Husfaderens Moder	e		80	1786	Danmark				
Hans A. H.		Zetlitz	m	Husfader	g m n, sju b	handlende	64	1802	Danmark				
Anne Bergitte		Haave*	k	Kone	g m n		41	1825	Dannemark				
Elen Tonette	Larsen		k	Kone	e	Syr for fremmende	45	1821	Dannemark				
Jens	Jensen		m	Husfader	g m n, to fosterdøtre	Handelsmand	64	1802	Dannemark				
Johanna Louise Caroline		von der Lippe f Voigt	k	Husmoder	g m n, to b		29	1837	Darmstadt, Hessen				
Hans P.		Thykier	m		ug	Fotograf	55	1811	Ebeltoft i Danmark				
Louise		Jacobsen f Wally	k	Husmoder	g m n, tre b		33	1833	Eidersted i Slesvig Holstein				
Pauline		Siede	k		e		40	1826	Elbing in Preuszen				
George William		Groom	m		ug	Handelsmand	37	1829	England				
Henry		Reed	m	Logerende	ug		19	1847	England				
Esther Standly		Astrup f Bright	k	Kone	g m n, to b		26	1840	Falmouth England				
Herrioth		Bright	k	bor med fam astrup, reist med est	ug	Huus Jomfru	28	1838	Falmouth England				
Jesper		Eckmann	m	Husfader	g m n	Bødker	65	1801	Gluckstad i Holsteens				
Gustav		Løken	m	Søn	ug	Søfarende	16	1850	Gothenborg				
Johanne Christine		Natvig	k	Kone	g m n, tre b		62	1804	Grønland				
Guriane		Juell	k	Husmoder	e, en n d	Mælkudsælgerske	60	1806	Grønland				
Vilhelm Fredrik Teodor		Næsler	m	Husfader	g m n, ett b	Rørlægger	30	1836	Hamburg				
Carl		Koch	m	Logerende	ug	Matros	22	1844	Hamburg				
Minna		Wasbøe	k	Kone	g m n, to b		35	1831	Hamburg				
Hanna		Hamel	k	Logerende	e	Rentier	59	1807	Hamburg				
Adolph		Kayser	m		g m ty, to b	Musiklærer	52	1814	Hannover				
Friderike		Kayser	k	Kone	g mty, to b		48	1818	Hannover				
Wilhelmina		Kayser	k	Datter	ug		12	1854	Hannover				
Amalie		Kayser	k	Datter	ug		8	1858	Hannover				
Thomas		Behne	m	Husfader	g m sv, to b	Gartner	54	1812	Hanover				Luthersk
Herreman		Seman	m	Husfader	g m n, ett b	Støber	37	1829	Hanover				
Anna Dorthea		Bagger* f Lindhordth	k	Huusmoder	g m n, to b		22	1844	Holbek Danmark				Luthers
Marie	Anchersen		k		ug	Modehandlerinde	32	1834	Horsens i Danmark				
Johan Petter Leonard		Radden	m	Logerende	g m n	Conditor	26	1840	Jamteland Sværig				
Jenny Amanda		Bolzius	k		ug	Huusjomfru	33	1833	Karlshamn				
Thomas Petter		Randulff	m	Husfader	g m n, fem b	Skipper	66	1800	Kjøbenhavn				
Johan Wilhem	Eskelsen		m	Fader	em, en n sønn	Skomager	48	1818	Kjøbenhavn				
Andrias		Hofmand	m	Logerende	g m n, to b	Bokker	53	1813	Kjøbenhavn				Luters
Jacob Aall		Moe	m	Logerende	ug	Exam cand ??	36	1830	Kjøbenhavn				
Fanny	Jensen		k	Logerende	ug		37	1829	Kjøbenhavn				
Marie Charlotte		Edwardsdatter*	k	hans Datter	ug		1	1865	Kjøbenhavn				

Thomine	Pihl	k		ug	Modtager Skolebørn i	48	1818	Kjøbenhavn	
Nils Skieldrop	Jordahn	m		g m n, fem b	Urmager	46	1820	Kjøbenhavn	
Signe Fredrikka	Jordahn*	k	deres Datter	ug		10	1856	Kjøbenhavn	
Niels	Hjort	m	Huufader	g m n	Fattigfoged	64	1802	Kjøbenhavn	
Cathrine Marie Magdalene	Groth	k	Husmoder	g m n, tre b		39	1827	Kjøbenhavn	
Johannes	Floor	m		ug	Boghandler	36	1830	Kjøbenhavn	
Frederik Wilhelm	Neumann	m	Huufader	g m n, fem b	Overtoldbet.	64	1802	Kjøbenhavn	
Ludvig Sverre	Forvald	m	Huufader	g m n, tre b	Cand. theol. Cantor og	53	1813	Kjøbenhavn	Katolik
Christine	Hansen	k	Husmoder	e, tre b	Understøttes af Børn	52	1814	Kjøbenhavn	Catolsk
Michal	Holm	m	Huufader	e, fem b f i N	Skipper	64	1802	Kjøbenhavn Danmark	
Carl Emil	Buch	m	Huufader	g m n, sju b	Eier af Eiendommen D.	51	1815	Korsøer	
Frans Paul	Reitter	m	Huufader	g m n	Slagtermester	41	1825	Krazburg	
Joseph Constantin	Pisani	m		g m n, seks b	Stevnevidne	47	1819	Ler i Hannover	
Tenia	Kaurin*	k	deres Datter	ug		8	1858	Lima Perru	
Johan Conrad	Lind	m	Logerende	ug	Bødker	36	1830	Lindkjøpping (Sverrig)	
Carl	Giese	m		ug	Conditorsvend	45	1821	Mechlenburg Schwerin	
Heinrich Johann Joachim	Krøger	m	Hufader	ug	Muurmester	36	1830	Meeklenburg Schwerin	
Jakob	Knudsen	m	Fader til Husfaderen	e	Snedker	66	1800	Odense Dammark	
Franz Gustav	Cedeløf	m	Hufader	g m n, fem b	Tømerman	27	1839	Oderhøy? (Sverige)	
Heinrich Ernst	Lehmann	m	Huufader	g med n, to b	Muurmester	37	1829	Preussen	
Louise Augusta Johanna	Neitzke	k	Logerende	ug		19	1847	Preussen	Luttersk Evangelisk
Alma	Krag	k	Kone	g m n	fraverende	22	1844	Preussen	
Fridrich Wilhelm	Døhring	m	Huufader	g m n	Farver	48	1818	Preussen	
Marie Theresia	Enersen	k	Kone	g m n		36	1830	Proisen Elbing	
Carl	Klemp	m		ug	Murersvend	40	1826	Prousen	
Johan Friderich	Heyde	m	Hufader	g m n	Feiermester	66	1800	Prøysens Hovedsted Berlin	
Mads	Pedersen	m	Huufader	g m n, fem b	Skydskaffer	46	1820	Randers i Danmark	
Fredrika Albertine	Pohlmann*	k	Datter	ug		14	1852	Rusland	
Carl Samuel	Racine	m	Huufader	ug	Handelsfuldmægtig	40	1826	Santon Newchatel Schweiz	
Hans Petor	Hansen	m	Hufader	g m n	Handelsmand	68	1798	Schlesvig	
Sigismunda Caroline	Løkke	k	Kone	g m n, ett b		49	1817	Schleswig	
Anna	Kielland	k	Huusmoder	e	Lever af Renter, Enke	55	1811	Skagestrand p. Island	
Elen	Pedersen	k	Huufaderens Moder	e		76	1790	Skagestrand paa Island	
Johan Fridrik Marenbur Erichsen*		m	deres Barn	ug		14	1852	Slesvig	
Johan	Wikmand	m	Hufader	g m n, to b	Matros	33	1833	Staden Wasa Findland	
Johane Sofie Albertine	Engberg	k	Kone	g	Fattiglem	57	1809	Stokholm	
Jonas	Mortensen	m	Hufader	g m n, fire b	Tømmermand	45	1821	Strømstad Birkemo, Sverige	
Elias	Nilsen	m	logere	g m n, fire b	Møller %Mølner%	50	1816	Svereg	
Peter	Lungren	m	Hufader	g m sv, ett b f. i n	Kobbersmed	32	1834	Sverig	
Amanda Helmann	Lungren	k	hans Kone	g m sv, ett b f. i n		22	1844	Sverig	
Johan Gabriel	Grønqvist	m	Logerende	ug	Guldsmedsvend	25	1841	Sverig	
Pitter	Malmgren	m	Logerende	e	Bødker	66	1800	Sverig	
Gustav	Johannesen	m	Logerende	ug	Stenarbeider	30	1836	Sverige	
Jackob	Johannesen	m	Logerende	ug	Stenarbeider	32	1834	Sverige	
Elias	Enoksen	m	Logerende	ug	Stenarbeider	40	1826	Sverige	
Jann	Berg	m	Logerende	ug	Handelsreisende	24	1842	Sverige	
Peter Magnus	Fagerstrøm	m	Hufader	g m n, fem b	Hattemager	52	1814	Sverige	
Peter	Edstrøm	m		g m n, ett b	Bødker	64	1802	Sverige	independent
Britta	Jonasdatter	k	kone, Førstes	g m ty, ett b		45	1821	Sverige	
Otto Magnus	Pohlmann	m		g m sv, tre b	Lieutenant, Skrivelære	55	1811	Sverige	
Amalie	Sandstrøm	k	Konen	g m sv, tre b		47	1819	Sverige	
Lovise B.	Andersen	k	Kone	g m n, seks b		45	1821	Sverige	
Fridrik	Andersen	m	Logerende	ug	Søfarende	21	1845	Sverige	Baptist
Erick	Aagreeen	m	Huufader	g m n	Skomagermester	52	1814	Sverige	
Peter	Ahlstrøm	m	Hufader	g m n, tre b	Smed	29	1837	Sverige	
Christine Chierlote	Lea*	k	Kone	g m n, fire b		43	1823	Sverige	
Marie	Johnsdatter	k		e, to n b		53	1813	Sverige	
Johannes	Guldberg	m	Huufader	g m n	Bødker	64	1802	Sverige	
Johan August	Elmberg	m	Hufader	g m n, sju b	Skomagermester	49	1817	Sveriget	
Anders	Bergquist	m		g m n, to b, en stesønn	Skræddermester	37	1829	Sverje	
Tore	Olsen	m	Logerende	g m n	Bøkker	88	1778	Sverrig	
Peter	Sæderstrøm	m		g m n	Hattemager	66	1800	Sverrig	

Ole	Strat	m		e	Bødker	72	1794	Sverrig		
Andreas	Johannesen	m	Husfader	g m n, ett b	Hattemager	39	1827	Sverrig		
Hans	Peterson	m	Husfader	g m n, to b	Bødkermester	73	1793	Sverrige		
Gustava	Hendriksen	k	Kone	g m n, fire b		33	1833	Sverrige		
Mariane	Tehil	k	Kone	g m n, seks steb, ett b		41	1825	Thested Danmark		
Otto Peter Christian	Waitz	m	Husfader	g m ty	Stadsingenieur	38	1828	Tydskland		
Molly Sophie Dorothea	Waitz	k	Kone	g		38	1828	Tydskland		
Auguste Lucie Dorothea	Saucke	k	Svigermoder	e		72	1794	Tydskland		
Wilhelm	Sirgt	m		ug	Bagersvend	42	1824	Tyskland		Lutersk
Johan	Nævermand	m	Logerende	g m n, to b	Rebslager	61	1805	Tysland		
Lauritz Nikolai	Balle	m		g m n	Fottograf	41	1825	Veilby Danmark		
Steffen J.	Due	m	Husfader	g med n. en sø.	Gaarbruger og selveier	60	1806	Slesvig, Danmark	Jåtten	
Berthe C.	Due	k		uæ	Husiomfru	64	1802	Slesvig, Danmark	Iåtten	Bor med
Madam Sefeller	Sefeller	k		enke, to n. barn	Huseier uden jord	47	1819	Tyskland	Bispeladegaard	Pensjonateier
Johanne	Kvist	k		g. m. n., sju barn	hustru	41	1825	Danmark	Hillevaag, leier	
Gustav Adolf	Eriksen	m	Logerende	enkemann, en n sønn	Sjømann	29	1837	Sverige	Øvre Tasta	
Christianne	Fugellie	k		enke, bor med sønnen	hustru	75	1791	Danmark	Leikvoll, Randaberg	

VEDLEGG 2

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD OG HETLAND HERRED 1875

Fornavn	Patronymikon	Slektsnavn	kjonn	Familiestilling	sivilstand	Yrke	Alder	Fødselsaar	Fødested	bostat	Bosted	Statsborger	Trossamfunn
Fredrik	Johnson	Friman	m	Logerende	ug	Tømmermand ved Jernbanens Bygning	29	1846	Akureiri paa Island	mt			
Otto		Waitz	m	hf	g m ty	Stadsingenieur	47	1828	Altona	b		n	
Molly		Waitz f Saucke	k	Kone	g m ty		46	1829	Altona	b		n	
Aimeé Adelaida		Michelet	k	hm	g m n, en pleiedatter		36	1839	Anvers, Belgien	f			Katholsk
Margrethe	Nielsen		k	hm	e, ett no b	Friseurforretning	50	1825	Apenrave Slesvig	b		%n%	%Luthersk%
P.		Alstrøm	m	hf	g m n, tre b	Smedemester eget Wærksted	38	1837	Ask Pr. Sverige	b			
Albert		Woff	m	Logerende	ug	Micanicus	22	1853	Berlin	b			
August		Karlsen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	35	1840	Bohus i Sverige		Mariero		
Claus Magnus		Hellander	m	hf	g m n	Handelsreisende	35	1840	Borås	b			
Carl I. F.		Lütcherath	m	hf	g m n, ett b	Slagertmester	30	1845	Braunschweig	b			
F. H.		Kinnander	m	hf	g m n, to b	Farvermester	27	1848	Calmar Len, Sverrig	b			
Gunhild Omminda Therese		Oftedal	k	d	ug		8	1867	Cardiff i Wales	b			
Petter	Carlsen		m	hf Leieboer	g m n, fem b	Bødker arbeider	41	1834	Carlshamn Sverrige	b			Svensk
Alfred	Carlsen		m	Tilreisende	ug	Instrumentmager	38	1837	Carlskrona, Sverige	mt			
Johannes	Andersen		m	hf	g m n, ett b	Huseier og Skråddersvend	32	1843	Carlstad, Sverige	b			
Carl Magnus	Larsson		m	tj	ug	Kobbersmedsvend	36	1839	Carlstad, Sverige	b			
Peder		Oftedal	m	s	ug		1	1874	Chicago, Americha	b			
Carl	Johannesen		m	Logerende	ug	Dagarbeider ved St. Kemiske Fabr.	29	1846	Dalstad Sverige	b		n	
Christine	Rasmussen		k	Leieboer	e, ett da b	Ernærer sig med Skrådderarb.	32	1843	Danmark	b			
S.		Sommer	m	Tilreisende	g	Danselærer	22	1833@185	Danmark	mt			Dansk Luthersk
Jens		Karlsen	m	hf	g, ett barn	Kudsk og gaards Bestyrer hos W. Hansen i Hill	41	1834	Danmark		Hillevaag		
Hans		Sommer	m	Hans D.søn	ug	Forsørges af Forældrene	13	1862	Danmark	mt		Dansk	Luthersk
Christian	Rasmussen		m	s	ug	Tømmermands Lære paa Verft	17	1858	Danmark	b			
Emilie Henriethe	Corneliusen*		k	Hans Kone	g m n, fire b		37	1838	Danzig	b			Lutheran
Tatiana	Fewson		k	Pleiedatter	ug	Forsørges af No. 1	29	1846	Danzig Preuszen	b			Reformert
Fredrikka		Johansdatter	k	Kone	g m no, ett barn		25	1850	Dargon Tyskland		Finnestad, Randaberg		
Christian G.		Oftebro	m	Logerende	ug	Styrmand	21	1854	Durban Natal Sydafrica	f			
Birgitte Lovise	Andersen		k	hm	g m n, fem b		57	1820	Elsberge Sverige	b			
Henriette		Sømme	k	Jakob Sømmes Kone	g m n, to b		37	1838	England	b			
Theodor		Kielland	m	Logerende	ug	Gaar paa Kongs gaard, Forsørges af Faderen, i	12	1863	Entumeni, Zululandet	b			
Johan		Andersen	m	hf %Logerende%	g med sv kone, ett barn	Jernbanearbeider	26	1849	Ertemark, Sogn i Dalerne, Sverrige		Kristianslyst		
Kate King		Middelthson	k	Kone	g mn		20	1855	Falmonth	f			
Mary		Falch	k	Kone	g m n		26	1849	Falmouth, England	b			
Johan Frederik		Marenborg	m	s	ug	Handelsbetjent	23	1852	Flensburg, Danmark	b			
Ester	Tomasdatter		k	hm	e, fire b	Sy Dame	33	1842	Fälmot, Englan	b			
Anna Katarine		Klepzig	k	hm	g m n, ett b		32	1843	Færø	b			
Carl	Carlsen		m	hf	g m n	Maskinist (Dampskib)	30	1845	Gaarden Hall nær Stockhol f	f			
Frederik Wilhelm		Døhring	m	hf	g m n, to fosterbarn	Jordbruger, selveier og Skibsredher	57	1818	Gilgenburg i Preussen	b			
Jesper Hans Jakob		Eckmann	m	hf	g m n	Delvis Understøttelse af Byen, delvis Sønnen	74	1801	Glygstad Tydskland	b			
Johan		Valeth	m	hf	g	Hattmagersvend	32	1843	Gochsheim, Baden, Tysklan	b			
Marie		Bentzon	k	Sypige Leieboer	ug	Forsørges sig selv	23	1852	Gotherborg	b			%Luthersk%
Amanda		Lowzow	k	Kone	g m n, to b		38	1837	Gottenburg	b			
Felix		von Lühhmann	m	hf	g m sv, tre b	Musikinstrueteur	37	1838	Grimmen i Pommern	b			
Guriane		Juul	k	hm	e, en pleiesøn	Melkehandel	69	1806	Grønland	b			
Marte	Jensen %Andersdatter%		k	Konen	g m n		31	1844	Gunersko Sverrig	b			
Johan	Svendsen		m	E. Svendsens Mand	g m n	Stuart	32	1843	Gøteborg Sverige	f			
Anders	Andersen		m	Loggerende	e	Rebsluger	31	1844	Haderslev	b		%n%	Methodisth
Johanne Elisebet			k	tj	ug	Tjenestepige	16	1859	Halmstad	b		Sverig	Lutheran
Augusta Bernhardine Wilhelmine		Wasbø	k	hm	e	Handlende	44	1831	Hamburg	b			
Johanne Catrine Elisabeth		Hamel	k	Hendes Moder	e	Underholdes af Datteren Nr. 3 ??	68	1807	Hamburg	b			
Fredrikke		Næssnaer	k	Moder til W. Næssnaer	e, ett b	Forsørges af Sønnen	67	1808	Hamburg	b			
Josephine	Jacobsen		k	hu	g m n		28	1847	Hamburg	b			s
Edvard		Nessler	m	hf	g m n, ett b	Maschinist tilsøs	34	1841	Hamburg	b			
Wilhelm		Næssnaer	m	hf	g m n, fem b	Rørlægger, Gjørtier	39	1836	Hamburg	b			
Wilhelm		Meiche	m	Logerende	ug	Micanicus	30	1845	Hamburg	b			
G. W.		Groom	m	hf	ug	Kjøbmand	46	1829	Harwich England	b		n	Protestant

Gustava	Henriksen	k	tj %Husholderske%	e, fire n b	Tjener	42	1833	Helsingborg	b			
Frederikke Sophie		Culmsee	hm	g m d, fire b		42	1835@183	Helsingør Danmark	b		s	
Svend August		Magnesa Ljung	hf	g, to barn	Sjauer-arbeide	32	1843	Hemse Sogn, Eifsborgs Len i Sverig	Lervig			
Erland		Holmedal	hf, Inderste	g, ett barn	Vanledningsarbeider	40	1835	Holmedal i Sverige	Bispeladegaard			
Christine		Fugelstrøm	k	Hans Kone		52	1823	Holmsta Sverig	b			
Aksel		Sederstrøm	m	Leieboer %Logerende%	Snedker Dreng	19	1856	Holmstad Sverige	b			
Axel		Hellsten	m	tj	Smeddreng	15	1860	Holmstad Sverige	b			
Hans P.	Hansen		m	Logerende	Skibsfører	77	1798	Holsten	b			
Anna Louise	Jacobsen		k	hu		42	1833	Holsten	b			
Henry		Tooges	m	Logerende	Forsørget af Faderen	15	1860	Hull, England	mt		Engelsk	Independent
Nils		Pettersen	m	hf, Inger Knudsens Mand	Søfarende Baasmand	24	1851	Høganæs Sverrig		Gautesete		
Anna Henriette Schram		Kielland	k	hm Enkefru	Lever af sine Midler	64	1811	Island	b			
Margaret		Melville	k	d		11	1864	Janow England	b			Scotch Presbyterian
Alice		Melville	k	d		9	1866	Janow England	b			Scotch Presbyterian
Oluf	Pedersen		m	Leieboer %Logerende%	Skomager Mester eget Værksted	57	1818	Jefleborgslen i Sverige Østre	b			s
Oluf		Viglund	m	hf	Arbeider i Stavanger Kemiske Fabrik	35	1840	Jemtland i Sverige	b			
Johan		Eriksen	m	Logerende	Jernbanearbeider	24	1851	Jemtland i Sverrige		Kristianslyst		
Anders	Andersen	Vesberg	m	hf Leieboer	Arbeider Kimisk Fabrik	30	1845	Jemtland Sverige	b			Luterian
Carl Frithjof		Kinnander	m	tj	Farverdræng	15	1860	Jönköpings Len, Sverrig	b			
Janna	Danielsen	Green	k	Konen		32	1843	Kardiff	b		Engelsk	Katolik
Lina	Ingebrektsen	Ims	k	d		8	1867	Kardiff	b		n	Luteran
Ingebrekt	Ingebrektsen	Ims	m	s		4	1871	Kardiff	b		n	Luteran
Anders		Berquist	m	hf	Skræddermester	46	1829	Karlstad Sverige	f		n	s
Else Magdalene	Knudsen		k	hm		34	1841	Kiel, Slesvig-Holstein	b			
Bertha	Jacobsen		k	Hans Kone		25	1850	Kiel, Tyskland	b			%Lutheran%
Anne Kirstine		Wind	k	Moder til Ulrikke Moe	Forsørges af Carl Johan Moe	67	1808	Kjøbenhavn	b			
Ludvig Sverre		Forwald	m	hf	Cantor og Organist	63	1813	Kjøbenhavn	b			
Jens	Halvorsen		m	Tilreisende	Skuespiller	41	1834	Kjøbenhavn	mt		Dansk	%Luthersk%
Wennicke Kirstine		Kielland	k	hm	Hustru	19	1856	Kjøbenhavn	b		%n%	
Jacobine Amalia		Malde	k	Kone	Forsørges af Manden	23	1852	Kjøbenhavn	b			
Edvard	Hansen		m	hf	Typograf	42	1833	Kjøbenhavn	b			%Luther%
Jacob Aall		Moe	m	hf	Practis: Tandler	45	1830	Kjøbenhavn	b			
Thora Alvilde Rosa Dietrichson			k	Kone		55	1820	Kjøbenhavn	b			
Sophie Christiane	Knudsen	%Wallenstrøm%	k	hm		35	1840	Kjøbenhavn	b			
Niels Skjelderup		Jordan	m	hf	Uhrmagermester	55	1820	Kjøbenhavn	b			
Johannes		Floor	m	Leieboer	Boghandler	46	1829	Kjøbenhavn	b			
Johanne	Larsen		k	hm	Understøttet af Familie	55	1820	Kjøbenhavn	b			
Thomine		Pihl	k	hm	Lærerinde	57	1818	Kjøbenhavn	b			
Christine	Hansen		k	Enke Kone	Hos sin Søn	61	1814	Kjøbenhavn %Dansk%	b			
Johan Wilhelm	Eskelsen		m	hf Logerende	Skomager eget Værksted	68	1807	Kjøbenhavn (Danmark)	b			
Maja	Knudsen		k	d	Knudsen	30	1845	Kjøbenhavn Danmark	b		%n%	%Luthersk%
Nils		Shvarsz	m	hf	Wever Kludehandler	56	1819	Kjøbenhavn, Danmark	b		n	Lutter
Karen Marie		Shvarsz	k	hm		67	1808	Kjøbenhavn, Danmark	b			
Sofie	Christensen		k	Fostedatter	Forsørges af No. 1	44	1831	Kjøbenhavn, Danmark	b			
Jens	Svensen		m	Logerende %Unkarl%	Sneker Sven Møbler	38	1837	Kjøbenhavn, Danmark	b			%Lutr.%
Frederik Wilhelm		Neumann	m	hf Overtoldbetjent	Overtoldbetjent	73	1802	Kjøbenhavn, Kongeriget Da	b		n	s
Peder		Andersen	m	hf, leier	Jernbanearbeider	39	1836	Kjøbenhavn, Sverige		Vaaland		
Edvardt		Ljungkvist	m	Tilreisende	Skomagervend	31	1844	Laholm Sverig	mt			
Johan		Valle	m	Tvangslem Arbeidsanst.	Matros	51	1824	Laktor S. Russisk Findl.	mt		Russisk	
Herman		Seemann	m	hf	Pakhusforvalter ved Støberiet	46	1829	Lauterberg au Hartz Hanno	b			
Teodor		Behne	m	Logerende %hf%	Gartner	64	1811	Lyneborg Tyskland	b		%n%	Lutter Stads Kirke
Theodor A.		Kjelberg	m	Tilreisende		29	1846	Malmö (Sverrige)	mt		n	Lutheraner
I@J. E.		Ljungmand	m	hf	Skræddermester eget Værksted	35	1840	Malmö, Sverige	b		n	s
Svend Thor%sen%		Alm@Alne	m	Logerende	Søfarende	24	1851	Malstrand Sverrig	mt		Svensk	
Teresia	Bollofsdatter		k	Hans Kone		39	1836	Marinburg Tyskland	b			
Ludvig Wilhelm		Donau	m	tj	Bagersvend	19	1854	Martensbürg, Tyskland	b			
Karl		Rosendal	m	hf	Garversvend	26	1849??	Motala i Sverige	b			
Marie		Alvin	k	Pleiedatter	Forsørges af Fogden	22	1853	Namur, Belgien	b			Katholsk
Vilhelm August		Gab	m	hf Leieboer	Stuert	36	1839	Nazau Tyskland	b			%Tyskland%
Carl		Racine	m	hf	Kjøbmand	49	1826	Neuchatd Sweitz	b			
R. I.		Sinniswood	m	hf	Chemiker	27	1848	New Castle	b		England	Mitodist
M. A.		Sinniswood	k	hm		27	1848	New Castle	b		England	Mitodist
Anna Birgitte		Haave* f Jørgens	k	Kone		50	1825	Norresundby pr Aalborg Da	b		n	Baptist
Hanna Charl.		von Lühmann	k	Kone		39	1836	Norrköping	b			

Johan	Nilsen	m	hf	g	Maskinist paa et Kemiskfabrik	38	1837	Nystætre Sverig	mt	Øvre Tasta		
Marinius Thorvald Halvorsen		m	Tilreisende	ug	Forsørges af Forældrene	14	1861	Odense Danmark	mt		Dansk	%Luthersk%
Wilhelm	Schiert	m	Patient	ug	Stavanger Fattigk.	59	1816	Oldendorf, Tydskland	mt			
Joseph Kalasanti Michel	Wojechowski	m	Leieboer	ug	Fotograf	36	1839	Polen	b		Russland	Katolsk
G. A.	Sinniswood	m	s	ug		1	1874	Radcliffe	b		England	
Emanuel	Callermann	m	Pleiesøn	ug	Contorist	20	1855	Randers Danmark	f		%n%	%Luthersk%
Anton Chr. Fred.	Bentlich	m	hf	g m n, ett b	Pensionist, forhen. Undertoldbetjent	74	1801	Randers, Danmark	b			
Gustav	Sjömann	m	Mand til Bertine Sjömann	g m n	Skibs Captein	29	1846	Rauma, Finland	f			
Mads	Lauritzen	m	hf	g m n, tre b	Styrmand	27	1848	Ringkøping Danmark	b			
Ferdinand	Culmsee	m	hf	g m da, fire b	Handelsmand	38	1837	Roeskilde Danmark	b			s
Ludvig Alfred	Culmsee	m	s	ug	Af Faderen	12	1863	Roeskilde Danmark	b			s
Emil Peter Christian	Culmsee	m	s	ug	Af Faderen	8	1867	Roeskilde Danmark	b			s
Fredrikke Sophie	Culmsee	k	d	ug	Af Faderen	10	1865	Roeskilde Danmark	b			s
Anna Margrethe	Culmsee	k	d	ug	Af Faderen	6	1869	Roeskilde Danmark	b			s
Kristian	Pedersen	m	Logerende hf	g m n, ett b	Mekanikus	37	1838	Sjælland Danmark	b			
Kristian	Gudmundsen	m	Logerende	ug	Sømand	25	1850	Skagen	b		Danmark	
Johan	Andersen	m	Tvangslem Arbeidsanst.	ug	Arbeidskarl	27	1848	Skeplanda, Elfborgs Län, Sv	mt			
Caroline	Svensen	k	Logerende	e	Underholdes af Sviger-Brødrene H. og C. B. Sv	59	1816	Slesvig	b			s
John	Andersen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	10	1865	Smaaland Sverig	b	Jaatten		
Marie	Størkersdatter	k	Logerende	g med sv mann		28	1847	Solte Sogn, Sverrige	b	Kristianslyst		
Magnus	Boye	m	Fader	g m n, ett b	Typograf	38	1837	Stockholm	b		n	
Johan	Peterson	m	Tvangslem Arbeidsanst.	ug	Gibsarbeider	33	1842	Stockholm	mt		Svensk	
Signe	von Lühmann	k	d	ug		12	1863	Stockholm	b			
Karl E.	Berg	m	Logerende	ug	Dagarbeider er nu i arbeide paa Jernbanen	37	1838	Stockholm	b			
Carl August Vilhelm	Bruhnh	m	Jette Lovise Bruhns Mand	g m n, ett b	Garversvend	35	1840	Stokholm	f			
Aurora	Lindeberg	k	Tilreisende	ug	Møbelpolererske	55	1820	Stokholm	mt		Svensk	%Luthersk%
Bror	Mortensen	m	Tilreisende	ug	Snedkersvend	38	1837	Stokholm	mt		Svensk	%Luthersk%
Eduard	Knudsen	m	s	ug		10	1865	Stokholm	b			
Klare	Lundmark	k	Tilreisende	e, ett n b	Modehandlerinde	50	1825	Stokholm Sverige	b			
Klare	Lundmark	k	Hendes d	ug		10	1865	Stokholm Sverige	b			
Louise	Krag	k	hm	g m n tre b		28	1847	Stolpe Preussen	b		Preussen	
Emilie Marie	Sørensen	k	Tilreisende	g	Skuespillerinde	33	1842	Storehedinge Danmark	mt		Dansk	%Luthersk%
Frantz August	Degner	m	tj	ug	Slagersvend	19	1856	Storhertugdømmet Saxon	b			
Anton A.	Skandse	m	hf	g m n, tre b	Skomagere eget Værksted	30	1845	Strömstad	b			%Luthers%
Marie	Figved	k	d	ug		3	1872	Sturgeon Bay, Visconsin	b			
Carl Ludvig	Schreiner	m	hf Leieboer	g m n, ett b	Kjøbmand	33	1842	Svendborg Danmark	b			
Andreas	Lassen	m	Logerende	ug	Skræddersvend	30	1845	Svensk	b		Svensk	
Johan August	Elmberg	m	hf	e, tre n b	Bibelbud	58	1817	Sveriget	b			
Johan	Sødergren	m	s	ug		3	1872	Sverig	b			
Samuel	Johanesen	m	hf	g m n, to b	Stuert %Sømand%	34	1841	Sverig %Skeleftjo%	b			
Fredrikke	Sædeløv	k	hm Husmoder	e, fire n b	Spinder for Industrien	50	1825	Sverige	b			
Niels	Petersen	m	Fader	g m n, ett b	Matros	25	1850	%ubc Sverige	f			
Anders	Pedersen	m	Logerende	ug	Stenarbeider	50	1825	Sverige	b			
Jacob	Søderberg	m	hf	g m n, tre b	Matros	45	1830	Sverrig	f			
Anders Nikkolaus	Johansen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	23	1852	Sverrig	b			
Carl Johan	Svendsen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	24	1851	Sverrig	b			
Peder	Jansen	m	hf %Logerende%	g	Jernbanearbeider	3	1872	Sverrige	b		Kristianslyst	
Stina	Larsen	k	Hans Kone	g mn		27	1848	Sverrige	b			
Otto	Johannesen	m	hf %Logerende%	g, ett barn	Jernbanearbeider	28	1847	Sverrige	b		Mariero	
Torkel	Torjusen	m	hf %Logerende%	g, to barn	Jernbanearbeider	32	1843	Sverrige	b		Kristianslyst	
John Petter	Svendson	m	Kostgjænger	ug	Matros	!!		Sverrige	f			
Lars	Johansen	m	Logerend	ug	Jernbanearbeider	31	1844	Sverrige	b		Kristianslyst	
Kristoffer	Asp	m	Logerend	ug	Jernbanearbeider	28	1847	Sverrige	b		Kristianslyst	
Marthin	Pedersen	m	Logerend	ug	Jernbanearbeider	26	1849	Sverrige	b		Kristianslyst	
Edvard	Pettersen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	39	1836	Sverrige Stockholm	mt		Svensk	s
Gustaf Wilhelm	Hellström	m	hf	g m n, tre b	Guldsmedmester eget Værksted	36	1839	Sødertelje Sverrige	b			
Andreas	Nettermann	m	Tilreisende %Logerende%	ug	Tømmermand der farer tilsøs	19	1856	Sølverborg i Sverrige	mt		Svensk	
Erik Johan	Johansen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	23	1852	Taandane?? Sverrig	b			
Gustaf	Andersen	m	Loggerende	ug	Jernbane Arbeider	28	1847	Thu?? Sverige	b			
Johan	Haraldsen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	27	1848	Thunsohn Sverrige	mt		%Svensk%	
Heinrick Ernst	Lehmann	m	hf	g med n, fem barn	Muumester	46	1829	Tiefenfurt Preussen	b	sentrum		
Johan	Johannesen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	21	1854	Tunssogn Sverrige	mt		%Svensk%	
Christian	Stahl	m	hf	g m n, tre b	Handelsreisende	27	1848	Tydskland	f			Katolik
Helene	Egenæs	k	E. Egenæs's Kone	g m n, tre b		30	1845	Tügenhof Tydskland	b			

Poul	Christensen	m	hf	g m n, fire b	Søfarende	33	1842 Tyrhøi Jylland Danmak	b		s
Alixander		m	hf	g, tre b	Hattemagersvend for en Mester	30	1845 Tyskland	b	n	Katolik
Erik		m	hf	g m n	Skomagermester eget Værksted, Huseier	61	1814 Umeaa	b		
Carl		m	hf	g m n	Gravør og Guldsmed eget Værksted	37	1838 Upsala, Sverige	b		
Alah Henrika		k		g m no, ett barn		30	1845 Upsala, Sverige		Bispeladegaard	
David		m	hf	g m eng, sju b	Kemiske fabrik Bestyrer	32	1843 Vallsend England	b		Scotch Presbyterian
Elizabeth Hall		k	Kone	g m eng, sju b		33	1842 Vallsend England	b		Scotch Presbyterian
Elisabeth		k	Logerende	ug	Forsørget af David Melville	31	1846 Vallsend England	b		Congregational
Alexander		m	hf	g m n, tre b	Maskinist	31	1844 Varschou Polen	f	n	
Johan		m	hf	g m n, fire b	Skibstømmersmand	40	1835 Vasa, Sverige	f		
Abrehan Fridrik		m	Leieboer	g m n	Arbeider paa Kemiske Fabrik	28	1847 Vernskog Sverige	b		Lutrian
Anders		m	hf, Inderste	g, fem barn	Jernbaneopsynsmand	42	1833 Vermeland Sverige		Bispeladegaard	
Carl		m	hf	g m sv, fire b	Damphammersmed	39	1836 Vermland i Sverrige	b	n	s
Anne Marie		k	Kone	g m sv, fire b	Af Manden	41	1834 Vermland i Sverrige	b	n	s
Vilhelmine		k	d	ug	Af Forældrene	17	1858 Vermland i Sverrige	b	n	s
Marie		k	d	ug	Af Forældrene	15	1860 Vermland i Sverrige	b	n	s
Carl		m	s	ug	Af Forældrene	11	1864 Vermland i Sverrige	b	n	s
Alfred		m	s	ug	Af Forældrene	9	1866 Vermland i Sverrige	b	n	s
Sven		m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	24	1851 Vest Gytland Sverrig		Jaatten	
Fredrik	Pettersen	m	Logerende	ug	Jernbanearbeider	26	1849 Viseskjold Sverrig	b		
Steffen		m	hf	g	Gaardbruger Selveier	69	1806 Vonsild Slesvig, Danmark		Nordre Stokka	
M. C.		k	hf's Søster	ug	Husjomfru	73	1802 Vonsild Slesvig, Danmark		Nordre Stokka	
Johan Reinhold		m	Glasmager	ug	Glasmagersvend	29	1846 Wadsteina, Sverrig	b		
Johan Oluf		m	hf	g m n	Skibs Tømmersmand	33	1842 Wetterbottens Len, Sverig	b		Svensk
A. M.		k	d	ug		4	1871 Widnes, England	b		England
Hannah Mary		k	d	ug		7	1868 Willington England	b		Scotch Presbyterian
Hartvig Jørgen		m	Mandens Fader	e, ett b	Rebslagersvend	71	1804 Wismur Meklenburgh	b		
Johan	Anderson	m	Tilreisende %Logerende%	ug	Sømand	23	1852 Øland i Sverrige	mt		Svensk
Peder	Larsen	m	hf Gift med No. 9	g m n, ett b	Matros	28	1847 Øland Sverrig	f		n
Fridrik	Fridriksen	m	Logerende	ug	Matros	20	1855 Øland Sverrig	b		Luttran
Johan		m	Tilreisende %Logerende%	ug	Blekkenslagersvend	27	1848 Østerig	mt		Mæhren i Katolik
August	Ludén	m	Caren Torkildsens Mand	g m n, tre b, men bortrømt	Skræddersvend	27	1848 Østhammer Sverige	f		Svensk

VEDLEGG 3

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD 1885

fornavn	patronymikon	slektsnavn	kjonr sivilstand	yrke	alder	fodselsaar	fodested
Emanuel		Frstrup	m	Gartner	25	1860	Aalborg
Erik	Eriksen		m	Matros	19	1866	Aalo Finland
Lars	Larsen		m		15	1870	Afrika
Karl	Bjørnsen		m	Sømand	?		Amerika
Markus	Larsen	Haugen	m		11	1874	Amerika
Nikolai	Larsen	Haugen	m		13	1872	Amerika
Bertete Marie		Helgeland	k		13	1872	Amerika
Gabriel	Endresen		m	Søn	10	1875	Amerika
Rolf	Endresen		m	Søn	12	1873	Amerika
Henrik		Eidam	m	Styrmand	39	1846	Bacarachant.?? Am Rhin
Aimie		Michelet	k	Fru	56	1839	Belgien
Johan	Svendsen		m	Matros Dai	22	1863	Bleking Sverige
Christiane	Rasmusen		k		50	1835	Byen Stege Danmark
Petter Magnus		Carlstrøm	m	Sjøman	30	1855	Carlshamn Sv
Anna Olava	Christofersen		k		10	1875	Chicago USA
Bertine Carline	Christofersen		k	Barn	12	1873	Chicago USA
Anton Elias	Olsen		m	Barn	5	1880	Chikago Amerika
Anna Margreta	Culmsen		k	Culmsens E	14	1871	Danmark
Jensine Fredrikke	Culmsen		k	Culmsens t	49	1836	Danmark
Ferdinand	Culmsen		m	Kludehand	48	1837	Danmark
Poul	Christensen		m	Huseier Sø	43	1842	Danmark
Carl Ludvig		Schreiner	m	Kjøbmand	43	1842	Danmark
Edvard	Hansen		m	Typograf	53	1832	Danmark
Martin	Pedersen		m	Vogenman	56	1829	Danmark
Johannes		Floor	m	Boghandel	56	1829	Danmark
Wilhelm	Hansen		m	Konditor	22	1863	Danmark
Mads	Lauritsen		m	Styremand	37	1848	Danmark

Fridrik Chr.	Jørgensen		m	Søfarende	26	1859 Danmark
Fredrikke		Balke	k	telegrafisti	27	1858 Dresden
Christoffer			m		9	1876 England
Gunhild Ommunda Theresia		Oftedal	k	Datter	18	1867 England
!!	Markasen??		m	Arbejdsfori	47	1838 England
Alfred		Benham	m	Contorist	19	1866 England
Kate		Middelthson	k	gift med ov	30	1855-05-11 Falmouth (England)
Harriet		Sømme	k		45	1840 Falmuth
Johan	Johanson		m	Staalhandl	27	1858 Finland
Gustav Adolf		Sjøman!!	m	Skipper	39	1846 Finland
Otto Vendelboe		Hersom	m	Skibsfører	29	1856 Flensborg
Karoline	Svendsen		k	Enke	70	1815 Fredriskja Jylland Danmark
Johan	Svensen		m	Søfarende	45	1840 Gaatenborg
Louise	Jacobsen	F Wally	k	Fotografisk	52	1833 Garding Slesv. Holsten
Gurianne		Juell	k	Huseier	79	1806 Grønland
Alfred	Johansen		m	Sjømand	34	1851 Gøteborg
Ida	Jørgensen		k		28	1857 Gøteborg Sverig
Herman	Johannesen		m	Smedesver	41	1844 Gøteborg Sverrig
Karl Peter	Andersen		m	Gartner	33	1852 Hallan Sverrig
Mina		Vasbøe	k	Enke Fru, B	54	1831 Hamburg
Josephine	Jacobsen		k	Hustru	38	1847 Hamburg
Wilhm. Frdk. Teodor		Nessler	m	Rørlægger	49	1836 Hamburg
Kristian Ebedonner??		Eibedonner??	m	Søfarende	27	1858-02-01 Hanover
Hermann		Seemann	m	Lagerforva	56	1829 Hanover
Karl		Rønneberg	m	Skolegut	11	1874 Havre (Frankrig)
Hans Sundt		Berggrav	m		11	1874 Helsingør i Danmark
Amalie		Berggrav	k		13	1872 Helsingør i Danmark
Sven August	Magnusson		m	Sjømand (42	1843 Hemsjø Soken Sverige
Dagmar Mathilde		Berggrav	k		45	1840 Holbæk i Danmark
Olof Video		Bryne*	m	Barn	0	1885 I Montevideo
Frederik	Bjarnason		m	Snedker	25	1860 Island
Einar	Gudbjartsson		m	Sømand	24	1861 Island
Hans	Bjarnason		m	Styrmand	29	1856 Island
Bjarne	Thorarensen		m	Skibsfører	41	1844 Island
Anna Henriette		Kielland	k	Enke efter	74	1811 Island

Elen	Knudsen		k	Barn	16	1879	Jedhim Sverige
Marthilde	Knudsen		k	Kone, Hust	25	1860	Jedhim Sverige
Anders	Johannesen		m	Steenarbei	46	1839	Jelbøsleen Sverig
Jorren	Knudsen		k	Hustru	67	1818	Jemland Prgj.
Mikal	Pedersen		m	Sømand M	27	1858	Karlshavn Sverige
C.	Peterssen		m	Stenhuger	45	1840	Karlskrone
Johannes	Anderson		m	Skrædersvi	42	1843	Karlstad Sveden Sverige
Bertha	Jacobsen		k		35	1850	Kiel Tyskl.
Peder		Berneseid	m	Komediesp	36	1849	Kina
Johanne	Larsen		k	Jo. Lem af .	65	1820	Kjøbenhavn
Kirstine		Vindt	k	Enke, Lem	77	1808	Kjøbenhavn
Marie	Olsen		k		59	1826	Kjøbenhavn
Ludvig Sverre		Forwald	m	Cantor og (72	1813	Kjøbenhavn
Axel Andreas	Petersen	Kielsen	m	Stavanger l	35	1850	Kjøbenhavn
Georgia	Knudsen		k		45	1840	Kjøbenhavn
Alma		Steenberg	k	Modeforre	20	1865	Kjøbenhavn
Lyna		Steenberg	k	Modeforre	22	1863	Kjøbenhavn
Emma		Steenberg	k	Modeforre	31	1854	Kjøbenhavn
Hamma!!		Tidemand	k	Fru Hustru	29	1856	Kjøbenhavn
Peder P.		Haaland	m	Slagter	32	1853	Kyllingstad i Gjesdal
Ella Karoline		Berneseid*	k	Hustru?	48	1837	Kjøbenhavn
Annette	Danielsen		k	Forannævr	36	1849	Kjøbenhavn
Mikal		Duit	m		15	1870?	Limrich Irland
Karen	Olsen		k	Barn	3	1882	London
Elisa	Olsen		k	Barn	5	1880	London
Carl E. T.		Pingel	m	Akrobak	25	1860	Lübeck Tyskland
Jonas		Engh	m	Skoleelev	17	1868	Madagaskar
Jæns	Andersen		m	Matros	36	1849	Mjlby!! Sverrige
Kristine	Andersen		k	Haararbeid	23	1862	Mora Sogn Sverige
Peder	Andersen		m	Haararbeid	26	1859	Mora Sogn Sverige
Karen		Smith	k		16	1869	Mora Sverrige
Anna	Thomsen		k		28	1857	Mora Sverrige
Johan Ferdinand		Lindstrøm	m	Sjøman	27	1858	Motala Sverig
C.		Racine	m	Kontorist	59	1826	Neufchatel, Schweits
Emilie Sophie		Berner	k		25	1860	New York

Albing Freidi Freddy?	Larsen*		m	Søn	1	1884 New York city
Lina	Thomsen		k		2	1883 New-Jork America
Bessax	Thomsen		m	Handelsma	23	1862 Newyrk
Caroline		Todnem	k	Hustru	48	1837 Nora i Sverige
Oskar		Hultmand	m	Maskinist (39	1846 Norkøping Sverig
Jacob Wilhelm	Jacobsen	Falk	m	Søman	31	1854 Nykarleby Rusisk Finland
Johan	Andersen		m	2 Maskinni	31	1854 Nysogn Sverrig
A.		Jasinski	m	Maskinist	42	1843 Polen
Tatianna	Finsen@Fiksen		k	Frøken	39	1846 Preusen
Heinrich J. J.		Krøger	m	g m n, fire Muremest	56	1829 Rostock Tyskland
Otto		Pohl	m	Fotograf	19	1866 Sachsen (Kr.)
Steffen	Johnsen		m	Uhrmagerl.	21	1864 Seigusfjóra Island
Hans Christian	Pedersen		m	Maskinist	48	1837 Sjælland Danmark
Wilhelm		Østergren	m	Rebsluger	30	1855 Skonnige Sverrige
Anders	Andersen		m	Rebslugern	41	1844 Slesvig Holstein
Jørgen	Johnsen		m	Arbeidsma	47	1838 Smaaland Sverig
Wilhelm		Gab	m	Stuert	47	1838 Steinback Tyskland
Nils	Pettersen		m	Arbeidman	40	1845 Stoby Sverige
Sigrid		v Tuhmann	k		22	1863 Stockholm
Johanne		v Tuhmann f Blon	k	Musikhand	48	1837 Stockholm
Gustav Emil	Nelsen		m	Mathros	30	1855 Stokholm
Amanda Eugenia		Sødermand	k		24	1861 Stokholm
Carl Ferdinand		Lundstrøm	m	Sømand	27	1858 Stokholm
Karl	Karlsen		m	Maler	52	1833 Svensk
Johan		Lundstrøm	m	maskinist c	36	1849 Svensk
Ferdiand	Johannesen		m	Støberiarb	27	1858 Sverige
Carl Eric	Carlsen		m	Maskinist	42	1843 Sverige
John Martin		Ljungren	m	Akrobak	14	1871 Sverige
Edvardine		Pingel	k	Barn	5	1880 Sverige
Mathida!!		Pingel f Hansen	k	Akrobak	29	1856 Sverige
Albert		Legrant	m	Mekanikus	27	1858 Sverig
Klaus		Helander	m	Handelsca	46	1839 Sverig
Lars Johan		Lindgreen	m	Rebsluger	52	1833 Sverig
Christine Cierlote		Lea	k	Hustru	62	1823 Sverig
Gustaf		Randolf	m	Mekanik A	44	1841 Sverig

Fredrik E.		Kihlberg	m	Stenarbeid	33	1852 Sverige
Martha	Jensen		k		38	1847 Sverige
Fr.		Neflin	m	Stenhugge	32	1853 Sverige
Alfred		Hult	m	Sjømand	19	1866 Sverige
Karl		Hult	m	Sjømand	21	1864 Sverige
Karl		Hult	m	Smed Støb	47	1838 Sverige
Kristine	Andersen		k	Lirespiller	39	1846 Sverige
Karl Oskar		Lindholm	m	Sadelmage	40	1845 Sverige
Hilda Jensine	Jensen		k	hos Moder	12	1873 Sverige
Bente		Behne	k	Lever af sir	66	1819 Sverige
Stine	Larsen		k		37	1848 Sverige
Simon	Simonsen		m	Tømmerm:	72	1813 Sverige
Johan Edvard	Johansson		m	Faktor	40	1845 Sverige
Johan	Andersen		m	Sjømand	34	1851 Sverige
Andreas	Olofsen		m	Reserve, Lt	38	1857 Sverige
Anders Johans	Johansen		m	Jernbane b	29	1856 Sverige
Johannes Bernhard	Johanson		m	Veiarbeide	25	1860 Sverige
Johan August	Johanson		m	Konduktør	33	1852 Sverige
Louise Bergitte	Andersen		k		65	1820 Sverige
Johan Aaugust		Elmberg	m	Skomagern	68	1817 Sverige
Magrete	Berensen		k		79	1806 Sverige
Carl Johan	Johansen		m	Veiarbeide	27	1858 Sverige
Amanda		Lowzow	k	Hustru	48	1837 Sverige
Anders Nickolaus	Johanson		m	Pakhusmar	33	1852 Sverige
Johan E.		Ljungqvist	m	Skomagern	41	1844 Sverige
Fredrikke		Zederløw	k		61	1824 Sverige
Johan Fredrik	Larsen		m	Styrmand	35	1850 Sverige
Johannes	Johnsen		m	Kramhandl	27	1858 Sverige
Karl		Forsberg	m	Smed	24	1861 Sverige
Anders	Olsen		m	Snedker	45	1840 Sverige
Oluf	Johnsen		m	Handelskar	45	1840 Sverige
Erik	Eriksen		m	Sjauer	65	1820 Sverige
Anders	Nilsen		m	Veiarbeide	37	1848 Sverige
Alfred	Johannesen		m	Veiarbeide	31	1854 Sverige
Oscar	Larsen		m	Rebslager	19	1866 Sverige

Chr.	Nielson		m	Uhrmager	42	1843 Sverige
August	Andersen		m	Handlende	41	1844 Sverige
Hans	Andersen		m	Staaltraad	33	1852 Sverige
Magnus		Boye	m	Maskinme	48	1837 Sverige
N. W.		Hellstrøm	m	Søn (Gulds	24	1861 Sverige
G.		Hellstrøm	m	Guldsmed	46	1839 Sverige
Andrias		Netterman	m	Tømmerm:	39	1846@185 Sverige %Sølvigbaarg%
Anders	Petterson		m	Søfarende	32	1853 Sverrige
Karl	Olsen		m		30	1855 Sverrige
Gurine Kristine		Molarin	k		3	1882 Sverrige
Erik		Molarin	m	Matros	29	1856 Sverrige
Lars Johan		Helstrøm	m	Skomagers	41	1844 Sverrige
Helma	Anderson		k	Tjenestepi	24	1861 Sverrige
Adolf		Oftedahl	m		6	1879 Sværige
Marie		Oftedahl	k		7	1878 Sværige
Amalie		Oftedahl	k	Hustru	?	Sværige
Vlademir	Hansen		m	Sønnesøn :	9	1876 Taganrog
Helda	Johannessen		k		30	1855 Tanums Prgj. Sværig
Wilhelm		Ganns	m	Kemiker	37	1848 Tydskland
Johan Fr.		Marnburg	m	Kjøbmand	33	1852 Tydskland
Maria		Dør	k	Enke, Leve	37	1848 Tydskland
H. Ernst		Lehmann	m	Murmeste	56	1829 Tydskland
Hartvig		Newmand	m	Rebslager	81	1804 Tyskland
Lovise Auguste Johanne		Kragh f Stolpe	k		38	1847 Tyskland
Emilie		Dahl	k	Børn	1	1884 Tyskland
Helene		Egenes	k		40	1845 Tyskland
Hermann		Reimers	m	Slagtersver	23	1862 Tyskland
Carl		Lutcherath	m	Slagtermes	40	1845 Tyskland
Johan		Valet	m	Hattemage	42	1843 Tyskland
Julius Richard		Hempel	m	Hattemage	27	1858 Tyskland
Carl		Kørner	m	Fotograf	36	1849 Tyskland
Christian	Johannesen		m	Handelsrei:	38	1847 Tysland
Martin	Trondsen	Østensjø	m		12	1873 U.S. Amerika
Johan Oskar	Larsen		m	Maskinarbi	41	1854 Uddevalla Sverige
Trygve	Jensen		m		30	1885 Valtham Nord America

Olga Louise	Jensen		k		2	1883	Valtham Nord America
Mary Laurentze	Jensen		k		4	1881	Valtham Nord America
Wilhelmine		Hult	k	Tjenestepig	27	1858	Vermeland Sverige
Ida		Korsand	k		35	1850	Vermeland Sverrig
Ingrid Brita	Johnsen		k	Uhrmager .	0	1885	Waltham Amerika

VEDLEGG 4

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD OG HETLAND HERRERED 1891

Fornavn	Slektsnavn	kjonn	Familiestilling	Yrke	Alde	Fødselsaar	Fødested	Bosted
Jonnie	Beek	m	gift	matros	23	1868	australia	sentrum
Karl	Gilberg	m	Gift, 1 s	Gbr., møllearb., dagarb.	39	1852	Bohuslän, Sverige	Riska
Emma	Dorge	k	adoptivdatter		10	1881	Brooklyn, Amerika	Midjord, Storhaug
Wilhelm	Larsen	m	ugift	jobber på hotell	29	1862	danmark	sentrum
Kristine	Klausen	k	ugift	jobber på hotell	35	1856	danmark	sentrum
Victor	Beeken	m	ugift	driver optisk forretning	26	1865	danmark	sentrum
?	?	m	gift med n	?	51	1840	danmark	sentrum
Carl	Olsen	m	ugift	?	14	1877	Finland	sentrum
Anders Fredrik	Andreassen	m		Fattigvesenet	77	1814	Haaby, Sverige	Jåttå
Carl Martin Hermann	Körner	m	gift med n	fotograf	42	1849	Hamburg, tyskland	sentrum
Emil	P?	m	ugift	kjøbmann	34	1857	Hamburg, tyskland	sentrum
Josephine	Jacobsen	k	gift med n, fire barn		44	1847	Hamburg, tyskland	sentrum
Nils	Pedersen	m	gift med norsk kvinne, fire b.	Gårdbruker	41	1850	Helsingborg, Sverige	Jåttå
Isca	Jørgensen	k	enke, to b, bor med svigerm.	hotelleier	28	1863	helsingør, danmark	sentrum
Karen Malene	Knutsdatter	k	bor med to norske foreldre		15	1876	Illinois, USA	Våland
Gabriel	Øyulfen Aadland	m	gift med norsk kvinne, to barn	Gårdbruker	64	1827	Jylland, Danmark	Kristianslyst
Elise	Knutsen	k	gift med nordmann		50	1841	Kiel, Tyskland	Kvalaberg
Anne Louise Kristine emilie	Jacobsen	k	enke, fire barn	eier fotografisk forretning	58	1833	Kiel, Tyskland	sentrum
Johannes	Floor	m	gift m n, fem barn	bok og papirhandel, huseier	62	1829	køben, danmark	sentrum
Petter Richard	Rikeles	m	stesønn		18	1873	Memel, Prøisen	Storhaug
Auguste Klara	Svele	k	gift med OP Svele		37	1854	Memel, Prøisen	Storhaug
Rikard Irving	Dorge	m	s		4	1887	Minneapolis, USA	Midjord, Storhaug
Effi Gunhild	Dorge	k	d		6	1885	Minneapolis, USA	Midjord, Storhaug
Albert Olaus	Thoresen	m	bor med norskfødte foreldre		4	1887	Nebraska, Amerika	Hundvåg
Maria	Thoresdatter	k	bor med norskfødte foreldre		1	1890	Nebraska, Amerika	Hundvåg
Ida Emilie Charlotte	Petersen	k	enke, bor med tre barn	Lidt arbeid, Fattigvæsenet	41	1850	Norrköping, Sverige	Roaldsø
Jeanne marie	Hagerup	k	gift med n		28	1863	Paris, frankrike	sentrum
Heinrich Ernst	Lehmann	m	gift me n, fem barn	murermester	62	1829	Preussen, Tyskland	sentrum
Karoline	jørgensen	k	enke, bor med svigerdatter		70	1821	roskilde, danmark	sentrum
Wladimir	Hansen	m	sønnesøn		15	1876	Russland	sentrum
Steffen	Due	m	enkemann	Formuende	85	1806	Slesvig	Stokka
Mette Catrine	Due	k	ug	formuende, hush.	89	1802	Slesvig	stokka
Sigfrid	Dahl	k	ugift	sønneidatter	11	1880	Stavanger	sentrum
Nils	Nordström	m	gift	inspektør (besøkende)	38	1853	Stokholm, sverige	sentrum
Olaf	Persson	m	ugift	hotellvert	32	1859	sverige	sentrum

Karl	Hult	m	gift med n	maskinist båt	27	1864 Sverige	sentrum
Fredrik Wilhelm	Engström	m	ugift	maskinist båt	24	1867 sverige	sentrum
Emil Wilhelm	Olsen	m	ugift	andremaskinist båt	22	1869 sverige	sentrum
Mari	Jonsen	k	enke	trygdet /fattigkassen	79	1812 sverige	sentrum
Carl	?	m	g		27	1864 Westerås, Sverige	sentrum
Frants Gustav	Kihlberg	m	gift med n, tre barn	typografsvend	32	1859 hedemara, sverige	sentrum
Henrik	Kröger	m	gift med n, tre barn	murermester	62	1829 Rostock, tyskland	eiganes
Petra Marie	Olsen	k	gift med n,		25	1866 USA	eiganes
Amié	Michelet	k	gift med n,		52	1839 Antwerpen, Belgia	eiganes
Kristian Magnus	Reime Nilsen	m	ugift	elev i Bergen	23	1868 Zululand	eiganes
Nils Gustav	Nilsen	m	ugift		22	1869 Zululand	eiganes
Emma	Nilsen	k	ugift		20	1871 Zululand	eiganes
Gottfred	Nilsen	m	ugift		14	1877 Natal	eiganes
?	Nilsen	m	ugift		16	1875 Zululand	eiganes
Ragna Pauline	Nilsen	k	ugift		12	1879 Zululand	eiganes
Henry Emil	Zapffe	m	ugift	pleiesøn	8	1883 USA	eiganes
Jakob	Jakobsen	m	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes
Berthe Elisabeth	Jakobsen	k	ugift		12	1879 Madagaskar	eiganes
Richard	Jakobsen	m	ugift		6	1885 Madagaskar	Eiganes
Kirsten	Haslund	k	ugift	datter	10	1881 Madagaskar	eiganes
Helene	Haslund	k	ugift		8	1883 Madagaskar	eiganes
?	Haslund	m	ugift	sønn	6	1885 Madagaskar	Eiganes
Olga Agnes	Möller	k	ugift	datter	12	1879 køben, danmark	Eiganes
Johannes	Alexanderson	m	gift	maskinist båt ss skjold	37	1854 sverige, göteborg	eiganes
Elen Wiktorie	Alexanderson	k	ugift	datter	8	1883 sverige, göteborg	eiganes
Jenny amalia	Alexanderson	k	ugift	d	14	1877 sverige, göteborg	eiganes
Anna Sofie	Alexanderson	k	gift med sv - maskinist	hustru	35	1856 sverige, göteborg	eiganes
John Birger	Alexanderson	m	ugift	sønn	11	1880 sverige, göteborg	eiganes
Beda Sofia	Alexanderson	k	ugift	datter	6	1885 sverige, göteborg	eiganes
Torstein	Torgarson	m	ugift	gullsmedsvenn	29	1862 island	eiganes
Frederikke	Lee	k	enke		48	1843 tyskland	eiganes
Otto Henry	Lee	m	ugift	fiskeeksportør	24	1867 Valparaiso (engelsk)	eiganes
Johannes Martin ?	Meyer	m	ugift	sønn	18	1873 Antwerpen, Belgia	eiganes
?	Meyer	k	ugift	datter	20	1871 Antwerpen, Belgia	Eiganes
Olga Elisabeth	Duus	k	ugift	lever på moras renteinnt.	25	1866 Düsseldorf, tyskland	eiganes
Rolf	Andersen	m	ugift	sønn	17	1874 USA	eiganes
Gabriel Racin Oskar	Andersen	m	ugift	sønn	16	1875 USA	eiganes
Frederikke	Hansen	k	enk	renholder, museet, fattigvesei	67	1824 Kalmar, Sverige	eiganes
Johahn Vilhelm	Lindström	m	g med no, fire b	maskinist båt	44	1847 Motala, Sverige	eiganes
Ludvig Kornelius Kristian	Pedersen	m	ugift	sønn, elev	17	1874 Madagaskar	eiganes
Anna Pauline	Pedersen	k	ugift	datter	16	1875 Madagaskar	eiganes
Peder Kristian	Pedersen	m	ugift	sønn	11	1880 Madagaskar	eiganes
Peder Andreas	Pedersen	m	ugift	sønn	14	1877 Madagaskar	eiganes
?	?	m	ugift	dattersønn	4	1887 USA	eiganes

Gustav	Olsen	m	g me n, fem barn	gruvearbeider i Bamble	44	1847 sverige	eiganes
Jörgen	Jonsen	m	g med n, fire b	vedsager og stvgr. Fattigvesen	53	1838 sverige	eiganes
Helene Elisabeth	Egenes	k	enke, to barn	litt arbeid, delvis fattigvesen	46	1845 Preussen, Tyskland	eiganes
Johan Erik	Jansen	m	g	matros på damp	29	1862 stockholm, sverige	eiganes
Jacoba	Carlsen	k	g m n	hustru	24	1867 charlais, nederland	eiganes
Karel	Olsen	m	g mn, to barn	Tømmermand	36	1855 Sverige	Eiganes
?	Olsen	k	ugift	Tjeneste/husholdning	55	1836 Sverige	Eiganes
Harriet	Sømme	k	g m n, 1 barn	hustru	54	1837 falmont, england	eiganes
Nils Erik	Molarin	m	g m n, tre barn	sjømann	36	1855 sverige	eiganes
Gurine	Molarin	k	ugift	datter	8	1883 Sverige	Eiganes
Karl Erik Fredrik	Johansen	m	ugift	pleiesøn	5	1886 køben, danmark	eiganes
Mathilda	Knudsen	k	g mn, fem b	hustru	31	1860 sverige	eiganes
Ellen	Knudsen	k	ugift	datter	12	1879 göteborg, sverige	eiganes
Jakob Vilhelm	Falk	m	g m n, tre barn	matros	37	1854 russisk finland	eiganes
Johan Erik	Svendsen	m	g me n, tre barn	sjømand	55	1836 göteborg, sverige	eiganes
Peder	Lökke	m	g m n, fire barn	skomagersvend	54	1837 arvika, sverige	eiganes
Klaus	Helander	m	g m n, to b	kramkar/reisende	52	1839 borås, sverige	eiganes
Jacobine Amalie	Malde	k	g m n, 4 b	hustru	39	1852 køben, danmark	eiganes
Karoline	Svendsen	k	enke	forretning	74	1817 danmark	eiganes
Karl	Söderlund	m	g mn, ett barn	matros på am skute	38	1853 Norrköping, sverige	eiganes
Johan August	Elmberg	m	enkemann	skomagermester	71	1817 sverige	eiganes
Johanne Henriette Caroline E Abel		k	g m n, fem b	hustru	46	1845 goldberg, tyskland	eiganes/tasta
Carl	Racine	m	g mn, to barn	grosserer og skipsreder	65	1826 neuchatel, sveits	eiganes/tasta
Caroline	Todnem	k	g m n, 1 barn	hustru	54	1837 nora, sverige	eiganes/tasta
Emma Lovise	Jørgensen	k	ugift		14	1877 Madagaskar	Eiganes/tasta
Theodor Martin	Nygård	m	ugift	teknikerlærling	19	1872 Madagaskar	eiganes/tasta
Theodora Olivia	Rosaas	k	ugift	datter	18	1873 Madagaskar	eiganes/tasta
Martin	Engh	m	ugift	elev	17	1874 Madagaskar	eiganes/tasta
Marie	Wilhelmsen	k	ugift	elev	17	1874 Madagaskar	eiganes/tasta
Jens	Egenæs	m	ugift		16	1875 Madagaskar	eiganes/tasta
Gunhild Marie	?	k	ugift	elev	16	1875 Madagaskar	eiganes/tasta
Ole Johannes	?	m	ugift		15	1876 Madagaskar	eiganes/tasta
Johannes	Engh	m	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes/tasta
Peder	Wilhelmsen	m	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes/tasta
?? Emil	?	m	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes/tasta
Gustav Mathias	Rosaas	m	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes/tasta
Mari	Engh	k	ugift		12	1879 Madagaskar	eiganes/tasta
Ole	Bye ?	m	ugift		12	1879 Madagaskar	eiganes/tasta
Anna Marie	Wilhelmsen	k	ugift		12	1879 Madagaskar	eiganes/tasta
Magnhild Erika	Walen	k	ugift		11	1880 Madagaskar	eiganes/tasta
Alfred	?	m	ugift		8	1883 Madagaskar	eiganes/tasta
Lars Martin	Titlestad	m	ugift	elev	24	1867 Zululand	eiganes/tasta
Anna Birgitte	Dahle	k	ugift		15	1876 Madagaskar	eiganes/tasta
Lina	Dahle	k	ugift		14	1877 Madagaskar	eiganes/tasta
Laura Nikoline	Dahle	k	ugift		13	1878 Madagaskar	eiganes/tasta

Liv	Dahle	k	ugift		12	1879 Madagaskar	eiganes/tasta
Erika	Dahle	k	ugift		10	1881 Madagaskar	eiganes/tasta
Gabrielle Gustava	Dahle	k	ugift		8	1882 Madagaskar	eiganes/tasta
Svend Lauritz	Dahle	m	ugift		7	1884 Madagaskar	eiganes/tasta
Georg William	?	m	ugift		2	1889 new york usa	eiganes/tasta
?	?	m	ugift	sønn	10	1881 new york usa	eiganes/tasta
?	?	k	ugift	datter	4	1887 new york usa	eiganes/tasta
Johan	Aaberg	m	g m n, seks b	gruvearbeider	44	1847 Sverige	eiganes/tasta
Fredrik Emil Mauritz	Kihlberg	m	g mn tre b	fabrikkarbeider	43	1848 sverige	eiganes/tasta
Fredrikke Elisabeth	?	k	g m n	hustru	25	1866 Markow, mecklenburg	eiganes/tasta
Anna Henriette	Schram Kielland	k	enke	lever av sine midler	80	1811 Island	våland
Louise Kristiane Henriette	Dahl	k	ugift	datter	15	1876 Amsterdam, Holland	våland
? Emilie Fredrikke	Dahl	k	ugift	datter	7	1885 Preussen, Tyskland	våland
Johan	Blom	m	g m n, fem barn	mekanisk arb. Fabrikk	43	1848 Vermland, sverige	våland
Karl Johan	Englund	m	ugift	straffange	25	1866 sverige	omstreifer
Johan	Kiersgaard	m	g m dansk	typograf	32	1859 danmark	våland
camilla	Kiersgaard	k	gift med dansk	hustru	32	1859 danmark	våland
?	?	m	ugift	Torgmand	? ?	danmark	våland
Gustaf Wilhelm	Hellström	m	g me n, fem barn	gullsmed m eget verksted	52	1839 södertälje, sverige	våland
Anton	Hellström	m	ugift	svend	30	1861 södertälje, sverige	våland
Frank	?	m	ugift	kontorist	57	1834 Linköping, Sverige	våland
?	Egblom	m	ugift	maskinisk på skip	31	1860 Sverige	sentrum
Carl	Carlsen	m	gift med n, sju barn	dampskibsmaskinist	48	1843 Sverige	sentrum
Lars	Larsen	m	ugift	jungmann, skip	20	1871 Peru	sentrum
Amanda	?	k	ugift	datter	1	1890 USA	sentrum
Johan	Valet	m	g med n, sju b	hattemager, eget verksted	48	1843 tyskland	sentrum
Johan Fredrik	Marnburg	m	g med n, tre b	købmand	39	1852 flensburg, tyskland	sentrum
Anders	Olsen	m	g me n, to b	? + delvis fattigkasse	62	1829 sverige	sentrum
Lauritz Carl	Svendsen	m	ugift	sønn	8	1883 Hamburg, tyskland	sentrum
Clara	Svendsen	k	ugift	datter	10	1881 Hamburg, tyskland	sentrum
Axel	Pittersen	m	g m n, to b	skipstømmermann	35	1856 Visby, Sverige	sentrum
Maria	Dörr	k	enke, to b	? - håndverk	43	1848 Nassau, Tyskland	sentrum
Magnus	Boye	m	g me n, seks b	typografsvend	54	1837 stockholm, sverige	sentrum
Chrstine	Bryne	k	ugift	datter	4	1887 minneap. USA	sentrum
?	?	k	ugift	datterdatter	5	1886 Brooklyn, USA	sentrum
?	?	m	ugift	skredderdreng	22	1869 Island	sentrum
Guriane	Juell	k	enke	meierierske	85	1806	sentrum
Carl	Lütcherath	m	g med n, seks b	slagtermester	46	1845 Braunsch., tyskland	sentrum
Fritz	Ziegenbein	m	ugift	slagtersvend	22	1869 Tyskland	sentrum
Keti	Middelthon	k	gift med n, tre barn	hustru	36	1855 falmont, england	sentrum
Georgia	Knudsen	k	g m n, to b	hustru	41	1850 køben, danmark	sentrum
Karl	Vimann	m	ugift	lösgjenger	61	1830 Sverige	sentrum
Anna Bertha Caroline Emilie	Jacobsen	k	g m n, ni barn	hustru	41	1850 Kiel, Tyskland	sentrum
Oluf	?	m	ugift	skomagersvend	28	1863 island	sentrum
Wilhelm Friedrich	Nessler	m	g m n tre b	rørlegger, mekanisk verksted	55	1836 Hamburg, tyskland	sentrum

Hans Christian	Pedersen	m	g m n, fire brn	mekaniker på fabr	48	1843 Sjælland, danmark	sentrum
August	Nielsen	m	ugift	sjøman	21	1870 Sverige	sentrum
Thomasine	?	k	g m n	hustru	25	1866 flensburg, tyskland	sentrum
Johan	Pettersen	m	ugift	handelsreisende	31	1860 sverige	sentrum
Hans	Venneberg	m	ugift	handelsreisende	21	1870 sverige	storhaug
Gustav	Braun	m	ugift	sjømann	22	1869 tyskland	storhaug
Herman	Bauermich	m	ugift	sjømann	19	1872 tyskland	storhaug
Ernst	Petterson	m	ugift	veiarbeider	25	1866 sverige	storhaug
?	?	m	ugift	?	35	1856 sverige	storhaug
?	?	m	ugift	tjeneste?	34	1857 island	storhaug
John	Lenord	m	ugift	montør	31	1860 Glasgow, storbrs	storhaug
Elisabeth Johanna	Waage	k	g m n	hustru	27	1864 Stettin, Tyskland	sentrum
Peder	Karlström	m	g me n, to b	matros	36	1855 Sverige	sentrum
Lars	Lindgren	m	g m n	repslager	58	1833 Karlstad	sentrum
August	Wiedfelt	m	ugift	pølsemaker	29	1862 tyskland	sentrum
Andreas	Hamren Aarre	m	g m n, fire b	skipsfører og reder	55	1839 Sverige	sentrum
Kristine Charlotte	Lea	k	g m n	hustru	68	1823 Sverige	sentrum
Ellen Edwarda	Jacobsen	k	ugift	datter	9	1882 Skottland	sentrum
Svend Edward	Jacobsen	m	ugift	sønn	5	1886 Skottland	sentrum
Carl Ludvig	Schreiner	m	g	handelsmann	49	1842 danmark	sentrum
Rudolph	Friedrich	m	g	reisende i manufakturvarer	29	1862 Hamburg, tyskland	sentrum
Richard	Krüger	m	g	reisende i modepynt	31	1860 Hamburg, tyskland	sentrum
Edith	Wathne	k	g me n	hustru	31	1860 England	sentrum
Fritz	Haasenkamp	m	g me ty	konditorsvend	36	1855 Frankfurt, tyskland	sentrum
Marie	Haasenkamp	k	g me ty	hustru	33	1858 tyskland	sentrum
Peder	Nilsen	m	g m n, fire b	bygningssnekker	48	1843 københavn, danmark	sentrum
Olga Juliane Johanne	Nilsen	k	ugift	datter	15	1876 odense, danmark	sentrum
Wilhelm Louis	Gans	m	ugift	kemiker v fabr, børsspekulant	43	1848 tyskland	sentrum
Katarina	Thoresen	k	gift me n, to barn	hustru	29	1862 Skottland	sentrum
Gudjohn	Bendixen	m	g m islandsk	arbeider på smørfabrik	32	1859 Island	sentrum
Gudrun	Bendixen	k	g m islandsk	hustru	38	1853 island	sentrum
Jonina	Magnusdotter	k	ugift	skredderelev	30	1861 island	sentrum
Lydia	Nyman	k	ugift	elev	14	1877 amerika	sentrum
Mathilde	Nyman	k	ugift	elev	13	1878 amerika	sentrum
Karl Gustav	Johannesen	m	g m n, to n b	matros	44	1847 Sverige	sentrum
?	Haave	m	ugift	sønn	2	1889 amerika	sentrum
Peter	Karlsen	m	g m n, ti b	bødkermester, huseier	61	1830 sverige	sentrum
Hans Peder	Ellingsgård	m	ugift	styrmann	34	1857 Færøyene	sentrum
Anna Marie	Vatland	k	ugift	datterdatter	2	1889 new york usa	sentrum
Erikiane Maria	Eriksen	k	ugift	datter	2	1889 new york usa	sentrum
Ernest Fredrik Valdemar	Blomkvist	m	g m n	sjøman	31	1860 stockholm, sverige	sentrum
Ludvig	?	m	enkemann	repslagersvenn	87	1804 Wismar, Tyskland	sentrum
Anton	Nilsen	m	g m n, tre barn	smedsvenn	32	1859 Åmål, sverige	sentrum
Elise	Løvik	k	g m n to b	hustru	34	1857 Island	sentrum
Thore	Løvik	m	ugift	sønn	6	1885 Island	sentrum

Karl Johan	Ruthberg	m	g m n, tre barn	?	49	1842 Gotland, Sverige	sentrum
Hans	Johannesen	m	g m n	sjømann	30	1861 Malmö	sentrum
August	Loden	m	g m n, tre barn	skreddersvend	42	1849 Sverige	sentrum
Johan Fredrik	Nilsen	m	g m n, fire b	Stenarbeider/fattiggasse	39	1852 Värmland, Sverige	storhaug
Johannes	Eliassen Blomgren	m	g m n, en steddatter	Støberiarbeider	49	1842 Sverige	storhaug
Thora Borgild	Johannessen	k	ugift	datterdatter	1	1890 danmark	storhaug
Herman	Seeman	m	g m n, trebarn	stavanger støberi	64	1827 Hannover, Tyskland	storhaug
Hans	Berggrav	m	ugift	læregutt hjulmaker	14	1874 helsingør, danmark	storhaug
Amalie	Berggrav	k	ugift	syv kjøler	16	1872 helsingør, danmark	storhaug
Dagmar Mathilde	Berggrav	k	g	hustru	51	1840 danmark	storhaug
Hansine Fredrikke	Larsen	k	g m n, to b	hustru	27	1864 Island	storhaug
Kristian	Donner	m	g m n	sjømand	35	1856 Hannover, Tyskland	storhaug
Alfred	Johansson	m	g m n, to b	stv støberi	40	1851 göteborg, sverige	storhaug
Carl	Halvorsen	m	ugift	støberilærling	24	1867 sverige	storhaug
Carl	Hult	m	g	damhammersmed stv støberi	55	1836 sverige	storhaug
Oskar	Kristoffersen	m	ugift	pleiesøn	5	1886 københavn, danmark	storhaug
Johan Ferdinand	Lindström	m	g m n, tre barn	dampskibsmaskinist	33	1858 Motala, Sverige	storhaug
Thomas	Dövig	m	ugift	sønn	3	1888 Illinois, USA	storhaug
?	dövig	m	ugift	sønn	2	1889 Illinois, USA	storhaug
Elias	Gundersen	m	g m n, to b	dagarb støberiet	44	1847 Sverige	storhaug
Ferdinand	Johannesen	m	g m n tre b	fyrbøter	34	1857 göteborg, sverige	storhaug
Andreas Anton	Hedin	m	g m n	blikkenslager for egen regning	32	1859 borås, sverige	storhaug
Svend August	Magnusen	m	g m n, fem b	stuert	58	1833 göteborg, sverige	storhaug
Aksel Rudolf	Dahmstedt	m	ugift	handelsreisende	30	1861 karlskrona, Sverige	storhaug
Gustaf	?	m	ugift	handel	45	1846 nyköping, Sverige	storhaug
Anny Mallene	Larsdatter	k	ugift	datter	2	1889 new york usa	storhaug
Olga Sofie	Wiik	k	ugift	datter	4	1887 USA	storhaug
Arthur Ingolf	Wiik	m	ugift	sønn	2	1889 USA	storhaug
?	?	m	g m n	matros	35	1856 danmark	storhaug
Johan Oskar	Larsen	m	g m n, fire b	maskinarb v fabrikk	37	1854 uddevalla, sverige	storhaug
Alexandr	Jazinsky	m	g m n fire b	maskinist dampskip	47	1844 polen	storhaug
Wilhelmine	Ramsland	k	g m n, ett b	hustru	31	1858 sverige	storhaug
?	Hult	k	ugift	arb. På verksted	30	1861 sverige	storhaug
Martha	?	k	enke	?	67	1824 sverige	storhaug
Alfred	Hult	m	g m n, tre barn	dampskibsmaskinist	25	1866 sverige	storhaug
Sebastian	Cook	m	g m n, to b	verksmester	45	1846 london, england	storhaug
Sophie	Andreassen	k	g m n, tre barn	hustru	31	1860 københavn, danmark	storhaug
Hilda	Jensine Jensen	k	ugift	datter	18	1873 malmö, sverige	storhaug
Carl Alfred	Carlsen	m	g m n, ett b	handelsmann	58	1833 sverige	storhaug
Marie	Olsen	k	g m n	hustru	65	1826 københavn, danmark	storhaug
Georg Tønnes	Tønnesen	m	ugift	tapetserer	21	1869 københavn, danmark	storhaug
Johan Edvard	Johansson	m	g m n, sju b	faktor ved bogtrykkeri	46	1845 örebro, sverige	storhaug
John	Gudjohnsen Ørebak	m	g m n	skomagersvend	28	1891 Island	storhaug
Fredrikke Amalie	?	k	ugift	telegrafinde ved statstelegraf	45	1846 Dresden, tyskland	storhaug
Johan Edvard	Ljungqvist	m	g m n	skomagersvend	47	1844 stockholm, sverige	storhaug

Andreas	Olsen	m	g m n, fire b	fyrbøter på jernbanen	34	1857 sverige	storhaug
Stina	Larsen	k	g m n, to b	hustru	43	1848 sverige	storhaug
Ole Torsten	Hultmann	m	g m n, to b	båtsmann	42	1849 sverige	storhaug
Charlotte Amalia	Bengtson Oftedal	k	enke	klesv., herm, fabr., fattigv.	37	1854 Sverige	storhaug
Gustaf Adolf	Oftedal	m	ugift	sønn	12	1879 stockholm, sverige	storhaug
Adolfine Marie	Oftedal	k	ugift	datter	13	1878 stockholm, sverige	storhaug
Bendix	Olsen	m	g m n, fire b	bødkersvend	37	1854 island	storhaug
Gustaf Adolf	Sjöman	m	g m n, fire b	skibsfører	45	1846 Raumo, Finland	storhaug
Karl	Andersen	m	g m n, ett b	Dagarbeider	38	1853 Sverige	storhaug
Arthur Ludvig	?	m	ugift	sønn	6	1885 new york usa	storhaug
Alice Julie	?	k	ugift	datter	3	1888 new york usa	storhaug
Gunhild Omunda Therese	Oftedal	k	ugift	kassererske	24	1867 Cardiff, Storbritannia	storhaug
Jean Louis	Hoffmann	m	ugift	vaisenhuset	15	1876 Trolig bordeaux, Frank.	storhaug
Thomas	Hoffmann	m	ugift	vaisenhuset	12	1879 Trolig bordeaux, Frank.	storhaug
? Hector	Hoffmann	m	ugift	vaisenhuset	16	1875 Bordeaux, Frankrike	storhaug
Charles Fredrik	Lie Voss	m	ugift	vaisenhuset "rektors pleiebarr	16	1875 Karlstad, Sverige	storhaug
Abraham (?)	Jacobsen	m	ugift	vaisenhuset	16	1875 Umeå, Sverige	storhaug
Morten	Pedersen	m	g m n	vognmand	61	1829 Jylland, Danmark	storhaug
Louise Auguste	Krag	k	g m n, tre barn	hustru	43	1848 Stolpe, Preussen,	storhaug
Henry Albert	Tandberg	m	ugift	Løytnant i Frelsesarmeen	20	1871 Chicago, USA	storhaug
Peter August	Andersen	m	g	Offiser i frelsesarmeen	30	1861 karlskrona, Sverige	storhaug
Maren	Platou	k	g m n	hustru	31	1860 køben, danmark	storhaug
Marie	Berg	k	g	hustru	39	1842 Rudkjøbing, Danmark	storhaug
Axel Christian	Berg	m	ugift	Garverarbeid	22	1869 Rudkjøbing, Danmark	storhaug
Otto Vilhelm	Berg	m	ugift	Garverarbeid	19	1872 Rudkjøbing, Danmark	storhaug
Fanny Katrine	Berg	k	ugift	datter	15	1876 Rudkjøbing, Danmark	storhaug
Jenny Augusta	Möller	k	ugift	Tjenestepige	17	1874 køben, danmark	storhaug
Johan August	?	m	g	Konduktør ved jernbanen	39	1852 sverige	storhaug
Emilie Sophia	Berner	k	g m n, fem b	hustru	32	1859 USA	storhaug
Nils	Petterson	m	ugift	stenhugger	46	1845 sverige	storhaug
Olaf	?	m	g	skipsfører	50	1841 bohuslän, sverige	storhaug

VEDLEGG 5

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD OG HETLAND HERRER 1900

Fornavn	Etternavn	Kjønn	sivilstand	Yrke	Alder	Fødselsår	Fødested	Bosted	sedvanlig_ statsborger	trossamfunn
Harry Bruno	Christens.	m	ug		1	1899-03-03	Aalborg Danmark		Dansk	Lutherv.
Oda Valborg	Christens.	k	ug		3	1897-02-07	Aalborg Danmark		Dansk	Lutherv.
Ella Marie	Christens.	k	ug		10	1890-06-18	Aalborg Danmark		Dansk	Lutherv.
Alvida Cathinka	Vademsberg	k	g m da, tre da b	Hustru	29	1871-11-30	Aalborg Danmark	Storhaug	Dansk	Lutherv.
Johanne Marie	Lauersen	k	g m da	Hustru	19	1881	Aarhus	Storhaug	Danmark	S
Adolf Hermann	Lauersen	m	g m da	Blikkenslagersvend	25	1875	Aarhus Danmark	Storhaug	Danmark	S
Nathalia O.	Goa	k	g m n, et am b	Husarbeide	38	1862	Aarhus Danmark	Storhaug	N	S
Margrethe	Alvestad	k	e	offentlig understøttelse	88	1812	Aas Sverige	Eiganes	n	s
Nils		m	ug		6	1894	Absarokee Montana US		N	S
Magnus	Magnus.	m	ug		4	1896	America		n	s
Paul	von der Lippe	m	ug	Barn	5	1895	America		n	s
Charles	Nils.	m	ug	Datter!!	7	1893	America		n	s
Kathinka	von der Lippe	k	ug	Barn	7	1893	America		n	s
Lukei	Ols.	m	ug		8	1892	America		n	s
Agnes	Nils.	k	ug	Datter	9	1891	America		n	s
Einar	Stangeland	m	ug		9	1891	America		n	s
Oscar	Ols.	m	ug		11	1889	America		n	s
Marie	Hanson	k	ug	i Hjemmet	19	1881	America	Storhaug	America	Vennernes
Alice	Hanson	k	g m no, en am datter	Husmor	53	1847	America	Storhaug	America	Vennernes
Leif	Valheim	m			2	1898	America	Hetland	n	s
Emilje Sofie	Berner	k	g, seks barn	Hustru	41	1859	America	Hetland	n	s
Ingrid	Ommundsen	k		Datter %Svigerd Barnebarn%%	9	1891	America	Hetland	n	s
Marie	Auestad	k	ug	Tjenestepige Husstel	5	1885	America Cicago		n	s
Florence	Torgersen	k	ug	Datter	1	1899-06-25	Amerika		Amerikans	S
Balthasar	Jakobs.	m	ug		2	1898	Amerika		n	s
Herdis	Pauls.	k	ug		3	1897	Amerika		n	s
Bertram	Hougvaldstad	m	ug	Søn	4	1896	Amerika		n	s
Hanna Bertine	Strand	k	ug		4	1896	Amerika		n	s
Inger	Torkilds.	k	ug	Datter	5	1896	Amerika		n	Adventist
Johan	Lyse	m	ug	Søn	5	1896	Amerika		N	S
Gundval	Evens.	m	ug	Søn	6	1894	Amerika		n	s
Lillie	Lars.	k	ug	Datter	6	1894	Amerika		n	s
Signe	Løschbrandt	k	ug	Datter	6	1894	Amerika		n	s
Louis	Torgersen	m	ug	Søn	6	1894	Amerika		Amerikans	S
Sigrid	Pauls.	k	ug		6	1894	Amerika		n	s
Tillie	Tjølsen	k	ug	Pleiedatter	8	1892	Amerika		N	S
Karl	Jens.	m	ug	Søn	9	1891	Amerika		n	s
Ellef	Lindeland	m	ug	Søn	9	1891	Amerika		N	S
Olava	Ols.	k	ug		10	1890	Amerika		n	s
Ella	Martinsen	k	ug	Elev ved Folkeskolen	10	1890	Amerika		N	S
Gustaf	Lyse	m	ug	Søn	10	1890	Amerika		N	S
Evilde	Evens.	k	ug	Datter	11	1889	Amerika		n	s
Karl Alfred	Dannielsen	m	ug		11	1889	Amerika		N	S
Anna	Lars.	k	ug	Datter	12	1888	Amerika		n	s
Peder Luin	Hovland	m	ug	søn	12	1888	Amerika		n	s
Karl Johan	Lars.	m	ug		12	1888	Amerika		n	s
Edvart	Jens.	m	ug	Søn	13	1887	Amerika		n	s

Salomon	Dannielsen	m	ug		13	1887	Amerika		N	S	
Lina	Thomsen	k		Datter	13	1887	Amerika		N	S	
Inga	Folkvord	k	ug	Barnepige	15	1885	Amerika	Langgaden	N	S	
Danniel	Dannielsen	m	ug	Gaardsarbeide	15	1885	Amerika		N	S	
Inga	Folkord	k	ug	Barnepige	15	1885	Amerika			Partamboi S	
Janete	Jacobsen	k	g m am	Hustru	23	1877	Amerika	sentrum	Amerika	Amerika	Metodist
O. B.	Jacobsen	m	g m am	Fotografist	25	1875	Amerika	Sentrum	Amerika	Amerika	Metodist
Christian	Thulin	m	e, en n søn	Arbeider ved Jæderbanens Vogn	29	1871	Amerika	Eiganes	n	s	
Vilma Amanda	Ingebretsd.	k	ug		1	20.07.1899	Amerika	Nedre Tasta	n	s	
Konrat Johan	Gabrielsen	m	ug		8	1892	Amerika	Usken			
Ørven	Knutsen	m			5	1895	Amerika	Eltarvaag			
Lovise	Dahl	k	ug	Datter	24	1876	Amsterdam	Eiganes	N	S	
Ludvig	Uthe	m		Murersvend	40	1860	Anhou Berenburg Tyskland	Storhaug	Tysk	udtraadt intet samfund	
Johannes	Meyer	m	ug	Ingeniør ved stenbrug i Høgsfjorc	27	1873	Antwerpen	sentrum	n	s	
Peder	Jacobes. Løkke	m	g m n, ett b	Stenarbeider	62	1838	Arvika Sverige	Eiganes	Sverige	s	
Peder	Ahlstrøm	m	e	Smedemester	63	1837	Ask. Sverige	Eiganes	N	S	
Johan	Valet	m	g m n, fem b	Hattemagermester	57	1843	Baden, tyskland	Storhaug	Tysk	S	
Elisa	Endres.	k	ug	Tjenestepige	13	1887	Bayeren		n	Katholik	
Winfrida		k	ug	Sygepleierske	24	1876	Bayeren	Eiganes	Bayeren	Katholik	
Rosa	Svensen	k	g m n, tre b		25	1875	Bayern	Sentrum	N	S	
Ludvig	Seheit	m	g m n, to b	Stuert & Sadelmager	26	1874	Bayern		Tysker	s	
Klara	Seirup	k	datter		7	1893	Bergen SB	Hillevaag	Dansk	s	
Agi	Seirup	k	Datter		3	1897	Bergen SB	Hillevaag	Dansk	s	
Paul	Scholz	m	g m n, fem b	Værksmester	31	1869	Berlin	Storhaug	tysk	S	
Erik		m	ug		4	1896	Bey Timber Montana US		N	S	
Karl	Andersen	m	g, fem barn	gårdbruger og møllearbeid	51	1849	Bohuslæn Sverige	Vågen, Hommersåk	n	s	
August	Witfeldt	m	g m n, tre b	Slagtermester	38	1862	Borgdorf i Tyskland	Storhaug	Tyskland	s	
Peder	Persson	m	ug	Dreng	44	1856	Borås Sverige	Storhaug	n	s	
Margit Elfrida	Peders.	k	ug		7	1893	Broklyen		n	s	
Peder Ludvig	Peders.	m	ug		10	1890	Broklyen		n	s	
Verna	Anders.	k	ug	Datter	1	1899-11-21	Broklyn	Broklyn		s	
Selma	Anders.	k	ug	Datter	2	1898	Broklyn	Broklyn		s	
Trygve	Vig	m	ug	Søn	3	1897	Broklyn		n	s	
Mildrid	Gunders.	k	ug	datter	6	1894	Broklyn		n	s	
Louise	Mortens.	k	ug		7	1893	Broklyn		n	s	
Sylvia	Knuds.*	k	ug		8	1892	Broklyn		n	s	
Anna Marie	Watland	k	ug	Dattedatter	11	1889	Broklyn Amerca		n	s	
Andreas	Andersen	m	ug	Søn	12	1888	Broklyn Sta		N	S	
Peder	Andersen	m	ug	Søn	13	1887	Broklyn Sta		N	S	
Racine	Landsnæs	m	ug	Son	1	1899-07-22	Brooklyn		N	S	
Elmer	Landsnæs	m	ug	Son	4	1896	Brooklyn		N	S	
Ingval	Sunde	m		Søn	10	1890	Brooklyn Amerika		n	s	
Inga Fredrikke	Hagland*	k	ug	intet	7	1893	Brooklyn U.S.		n	intet Samf	
Fredrik	Hagland*	m	ug	intet	9	1891	Brooklyn U.S.		n	intet Samf	
Theodor Garfild	Hagland*	m	ug	intet	13	1887	Brooklyn U.S.		n	intet Samf	
Susanna Carola	Myhre	k	g m n, tre b	Husgjerning	23	1877	Chemnitz Sachsen, Tyskland	Storhaug	n	s	
Axel Gunerius	Højjord Andersen	m	ug	Søn	3	1897	Chicago		United Sta	S	
John Walter	Andersen	m	ug	Søn	5	1895	Chicago		United Sta	S	
Ewlyn	Bratland	k	ug	Barn	6	1894	Chicago		n	s	
Kjirsten	Niels.	k	ug	underholdes af Fostermoderen	13	1887	Chicago		n	s	
Lilly Karoline	Wallem	k	ug	af bankrevisor	4	1896	Chicago i U.S.A		!!	s	
Anna Cecilie	Wallem	k	ug	af bankrevisor	8	1892	Chicago i U.S.A		!!	s	
Knut	Nils.	m	ug	Barn	5	1895	Chicago ILL		n	s	
Ingebret	Aasland	m	ug		1	1899-08-16	Chicago U.S.A.	Chicago U.	Americans	S	
Bertha Christine	Paulsen	k	ug	deltager i husholding	17	1883	Chicago U.S.A.		N	S	
Alfred	Abrahamsen	m	ug	Søn	10	1890	Chicigago		N	S	

Lissie	Salvesen	k	ug	Datter	5	1895	Chikago		N	S	
Olga	Ols.	k	ug	Datter	7	1893	Chikago		n	s	
Bertine	Kristofers.	k	g	Sydame	27	1873	Chikago	Storhaug	n	s	
Marthin	Eriksen	m	g, fem barn	Gaarbruger	34	1866	Dalsland i Sverig	Tjensvoll/Stokka	svensk	Vennernæs	
Johannes	Smith	m	g m n, fire b	Dyrlæge Comunen	41	1859	Damark	Våland	N	S	
Anne	Hans.	k	ug	Datter	1	1899	Danmark		!!	Dans	!!
Sigurd	Wathne	m	ug	Søn	2	1898	Danmark			N	S
Johanes	Hans.	m	ug	Søn	3	1897	Danmark		!!	Dans	!!
Ingeborg Carla	Thoms.	k	ug	Barn	3	1897	Danmark			d	s
Frida Alexandra	Thoms.	k	ug	Barn	4	1896	Danmark			d	s
Elise	Morthensen	k	ug	Datter	6	1894	Danmark			N	S
Alfrid	Anders.	m	ug	søn	8	1892	Danmark			Slagelse	s
Charles Christian Sc	Holmgren	m	ug	Folkeskoleelev	12	1888	Danmark			n	s
Axel Carl Gustav	Holmgren	m	ug	Folkeskoleelev	14	1886	Danmark			n	s
Hulda Laurine Augt	Holmgren	k	ug	Folkeskoleelev	15	1885	Danmark			n	s
Ludvig	Bruun	m	ug	Konditorsvend	20	1880	Danmark	Storhaug		Danmark	S
Herman	Petters.	m	g m n	Ølkjører	21	1879	Danmark	Storhaug		Dansk	s
Johannes	Jørgens.	m	ug	Commisionær	22	1878	Danmark	Storhaug		Dansk	s
Johan F	Hans.	m	g m n, to da b	Stenarbeider	22	1878	Danmark	Storhaug	!!	Dans	!!
Cecilie	Peders.	k	ug	Lever af Formue	24	1876	Danmark	Sentrum		Danmark	s
Karoline Chatrine N	Hougaard	k	g m da, tre b	Husgjerning	24	1876	Danmark	Storhaug		d	s
Jens Chr	Peters. Rathje	m	g m n, ett b	Conditorsvend	26	1874	Danmark	Eiganes		Dansk	s
Thomas	Thoms.	m	g m da, tre b	Lithografisk Trykker	26	1874	Danmark	Storhaug		d	s
Hans	Bergraf	m	ug	Tekniker	27	1873	Danmark	Storhaug		n	s
Amalie	Bergraf	k	ug	Søster	28	1872	Danmark	Storhaug		n	s
Kristian	Nils.	m	g m n, to b	Slagtersvend	29	1871	Danmark	Storhaug		n	s
Ole	Andersen	m	ug	Arb. paa blikembalagefab.	30	1870	Danmark	Storhaug		Dansk	S
Jørgen	Ingemann	m	g m n, to b	boghandlerfuldm.	30	1870	Danmark	Våland		dansk	s
Nekoline	Morthensen	k	g m da, fire b	Hustru	31	1869	Danmark	Storhaug		N	S
Kristine	Anders.	k	g m da, tre b	Hustru	32	1868	Danmark	Eiganes		Slagelse	s
Kristian	Anders.	m	g m da, tre b	Bestyrer paa Skofabrikk	32	1868	Danmark	Eiganes		Slagelse	s
Hans	Morthensen	m	g m da, fire b	Bødkersvend	32	1868	Danmark	Storhaug		N	S
Karl	Bechmand	m	g m n	Pudser paa støberi	35	1865	Danmark	Storhaug		n	s
Anders	Fisjer	m	g m n, to b	Stuart	39	1861	Danmark	Eiganes		Dansk	s
Theodor	Pfeiffer	m	g m ty, ett b	Garveritekniker	40	1860-06-16	Danmark	Sentrum		Danmark	Evg
Laura Hansine Hen	Holmgren	k	g m sv, tre da b	Hustru	41	1859	Danmark	Eiganes		n	s
Axel Andreas	Pedersen Kielsen	m	g m n, fire b	Litograf ved privat anstalt	50	1850	Danmark	Storhaug		N	S
Hans	Klausen	m	ug	Handelsreisende	54	1846	Danmark	Storhaug		Dansk	S
N	Niels.	m	g m n	Fladbrødsteger	59	1841	Danmark	Våland		n	Kvekkes s
Mathilde	Bergraf	k	g m da, ett b	Forsørges af sønnen	60	1840	Danmark	Storhaug		n	s
Hans Krestian	Peders.	m	g m n, fire b	Mekanikus Stavgr Støberi	65	1835	Danmark	Storhaug		n	s
Jens	Karls.	m	g m n, to b	Vognmand egen Forretning	67	1833	Danmark	Eiganes		n	s
Morten	Pedersen	m	g m n	lever af sine Midler	71	1829	Danmark	Våland		N	S
Søren	Nilsen Seirup	m	g m da	Bestyrer paa Vognfabrik	31	1869	Danmark	Hillevaag		Dansk	s
Marie	Seirup	k	g m søren		28	1872	Danmark	Hillevaag		Dansk	s
Luis	Seirup	m	Søn		4	1896	Danmark	Hillevaag		Dansk	s
Karl	Fock	m	g m da	Handelsreisende for Uldvarefabr	33	1867	Danmark	Hillevaag		Dansk	s
Karen Oline	Fock	k	g, bor med da mann		31	1869	Danmark	Hillevaag		Dansk	s
Emma	Brodersen	k	ug	Arbeiderske Uldvarefabrik	26	1874	Danmark	Hillevaag		n	s
Karl	Nilsen Breimdal	m	g m da kone, ett barn	Hjulmager ved vognfabrik	27	1873	Danmark	Bispeladegaard		Dansk	s
Marie	Breimdal	k			20	1880	Danmark	Bispeladegaard		Dansk	s
Rasmus	Breimdal	k	s		0	21.01.1900	Danmark	Bispeladegaard		Dansk	s
Rudolf	Mumme	m	g m ty, seks b	Slagtermester	36	1864	Dingelstedt Germania	Eiganes		n	Katholik
L.	Wienena??	m	g	Former %Kostgut%	33	1867-12-05	Dorden Tyskland	Storhaug	Tyskland	Tysk	Evangelisk
Lyder	Lars.	m	ug	Signalmand ved Kaianlegget	19	1881	Drottningsvig Sverige	Sentrum		n	s
Margaret	Halliday	k	ug	Kokkepige	32	1868	Durham	Våland		England	Church of England

Anny	Stenkopf	k	ug	Datter	3	1897	England		n	s
Benny	Berg	k	ug		9	1891	England		N	S
Peder	Folkvord	m	ug	Telegrafbud	17	1883	England		Sjils	S
	Havkins	m	e	Grube Ingeniør	51	1849	England	Sentrum	Engelsman	S
Edvarda	Jakobsen	k		Kontoristinde paa Trælastfr.	17	1883	England	Hetland	n	s
Jenny	Ringstrøm	k	g m sv, to b	Hustru	23	1877	Eskilstuna Sverige	tasta	n	s
Erik Alfred	Ringstrøm	m	ug		3	1897	Eskilstuna Sverige		n	s
Ebba Kristina	Rydberg	k	ug		4	1896	Eskilstuna Sverige		Svensk	s
Sten Vilhelm	Rydberg	m	ug		6	1894	Eskilstuna Sverige		Svensk	s
Ernst Oluf	Ringstrøm	m	g m sv, to b	Arbeider ved Beslag fabriken	25	1875	Eskilstuna Sverige	tasta	n	s
Harriet	Sømme	k	g m n	i huset	63	1837	Falmont England	Storhaug	n	s
Kate	Middelthø	k	e, tre n b	Fransk Strygning	45	1855	Falmouth England	Sentrum	N	S
Severaa	Wæstbø	m	ug	søn	12	1888	Frankerig		N	S
Jens Peder	Madsen	m	g m n, to b	Bødtker	35	1865	Fredericia	Storhaug	Danmark	S
Henrik	Jonassen	m	e	Arbeider	49	1851	Færø Sønfjord NB	Storhaug	N	S
Hanna	Djuhus	k	ug	Tjenestepige	20	1880	Færøerne	Våland	Danmark	s
Siggrid	Joens.	k	ug	Tjeneste	24	1876	Færøerne	Eiganes	Dansk	Lutheran
Johanna	Hognestad	k	g m n, ett b		24	1876	Færøerne	Storhaug	n	s
Susanna	Nysted	k	ug	Tjenestepige	25	1875	Færøerne	Våland	Dansk	S
Wilhelmine	Siverts.	k	g m n, to b	Husmor	27	1873	Færøerne	Eiganes	n	s
Rasmus	Klemmets.	m	ug	Styremand med S/S uden ansett	30	1870	Færøerne	Storhaug	Dansk	s
Ellen	Jakobsen	k	ug	Tjenestetående	30	1870	Færøerne	Våland	Færøerne	S
Martin	Løvseth	m	ug		7	1893-10-09	Galveston Amerika		n	s
Paul	Mumme	m	ug		11	1889	Gotha, Tyskland		n	s
Helge	Helgesen	m	ug	Søhusformand	39	1861	Gottaborg	Storhaug	Svenske	S
Petter	Anderson	m	g	Maskin Arbeidere	29	1871-01-12	Grangerdet i Sverige	Storhaug	n	s
Anna	Sandven	k	ug	Syerske	17	1883	Gøteborg		N	S
Matilde	Sandven	k	g m n, ett b	Hustru	40	1860	Gøteborg	Sentrum	N	S
August	Blomkvist	m	g m n, ett b	Sadelmagersvend	53	1847	Gøteborg	Eiganes	n	s
Eveline	Johannesen	k	g m n, m tre b	Hustru	54	1846	Gøteborg	Våland	N	S
Karl G	Johannes.	m	g m n, to b	Tømmermand	53	1847	Gøteborg Sv	Storhaug	Svensk	s
Alfrida Sophia	Jakobs.	k	g m n		33	1867-07-24	Gøteborg Sverige	Storhaug	America	s
Vilhemine	Helliesen	k	g m n		39	1861	Hamborg, Tyskland	Tjensvoll		
Anna	Johannes.	k	ug	datter	15	1885	Hambuorg		n	s
Henny	Ivers.	k	ug		11	1889	Hamburg		n	s
Alma	Rønneberg	k	g m n, ett b		21	1879	Hamburg	Eiganes	n	s
Clara	Svends.	k	ug	Massage	28	1872	Hamburg	sentrum	n	s
Albrecht	Corpus	m	ug	Stentrykker	31	1869	Hamburg	Storhaug	Tyskland	Tyskland S
Josefine	Jacobs.	k	g m n, tre b		43	1847	Hamburg	Sentrum	n	s
Carl	Kørner	m	g m n	fotograf	51	1849	Hamburg	Sentrum	N	S
Wihl.	Nessler	m	g m n, fire b	Fabrieker Rørlegger	64	1836	Hamburg	Storhaug	n	s
Julius	Hautun	m	ug	Slagtersvend	23	1877	Hannover	Storhaug	Tyskland	s
Gunhild Fransisca	Lars.	k	ug	Datter	6	1894	Havre Frankrige		n	s
R.	Schmidt	m	ug	Former %Kostgut%	24	1876-10-29	Heisfelde Tyskland	Storhaug	Tyskland	Tysk Evangelisk
Hans	Andreassen	m	g m n, tre b	Staaltraadarbeider	52	1848	Helsingborg	Kalhammer	N	S
Isca Wilhelmine So	Jessen	k	g m n, tre b		37	1863	Helsingør, Danmark	Våland	Danmark	S
Gustaf Albert	Pætterson	m	g m n, tre b		40	1860	Herrestad Sverige	Sentrum	n	s
Herdis	Seirup	k	datter		1	18.12.1899	Hetland herred*	Hillevaag	Dansk	s
Carl Fredrik	Carlsen	m	ug	Bødtker	20	1880	Hjørring	Storhaug	Danmark	Danmark S
Svend	Olsen	m	ug	Skoleelev	16	1884	Hull		N	S
Antoni	Oppel	k	g m ty, m ett ru b, ett n hustru		40	1860	I Rusland	Eiganes	Russer	S
Martin O.	Goa	m	ug		5	1895	Illinois Amerika		N	S
Selma	Thu	k	ug	Ærindspige	16	1884	Illinois Amerika		N	S
Marie	Møller	k	ug	Datter	25	1875	Indien	Våland	N	S
Ragna	Samuels.	k	ug	Datter	3	1897	Iowa N. America		n	s
Harvy Ingvald	Ivars.	m	ug	Søn*	3	1897	Iowa U.S.		n	s

Marri Carry	Ivars.	k	ug	Datter*	5	1895 Iowa U.S.			n	s
Laura	Ivars.	k	g m n, to b f i usa	Husgjerning	30	1870 Iowa U.S.	Våland		n	s
Karl E.	Eriks.	m	e	Mek Fagskoleelev	19	1881 Iowa U.S.A.	Storhaug		n	s
Ingolf	Wathne	m	ug	Søn	4	1896 Island			N	S
Arne	Wathne	m	ug	Søn	7	1893 Island			N	S
Claudine	Wathne	k	ug	Datter	9	1891 Island			N	S
Dagny	Wathne	k	ug	Datter	10	1890 Island			N	S
Magnus	Bjørnsen	m	ug	Søn	14	1886 Island			N	S
Thore	Løvig	m	ug		15	1885 Island			n	s
Gjest	Rasmussen	m	ug	kobberslagerlærling	17	1883 Island			N	S
Thorstein	Johns.	m	ug	Brusfabrikarbeider	18	1882 Island	Storhaug		Island	s
Margit	Paalsd.	k	ug*	Tjenestepige	19	1881 Island	Storhaug		Island	s
John	Johns.	m	ug	Skrædderlærling	19	1881 Island	Storhaug		Island	s
Johanne	Gislason	k	ug	Tjenestepige Kokkepige	20	1880 Island	Sentrum		Dansk	Dansk S
Sigurd	Einarson	m	ug	Blikenslagerlærling	21	1879 Island	Storhaug		Island	s
Johanne	Stefans.	k	ug	Strygerske	21	1879 Island	Sentrum		Island	s
Johannes	Markusson	m	ug	Sømand Matros	21	1879 Island	Storhaug	Island	Dansk	s
Helge	Gudmunds.	m		Løsarbeider	21	1879 Island	Storhaug		n	s
Odny	Vigfusgar	k	ug		22	1878 Island	Storhaug	Island	Island	S
Baldvind	Gunnarson	m	ug	hustømmermand	22	1878 Island	Storhaug		N	S
Haakon	Haakonson	m	ug	Skrædderlærling	23	1877 Island	Storhaug		Island	s
Erik	Bek	m	ug	Arbeider paa Smørfabrik	24	1876 Island	Sentrum	Island	Island	s
Olufar	Torsteinson	m	ug	hustømmermand	24	1876 Island	Storhaug		N	S
Anna	Steffendatter	k	ug	Tjenestepige	27	1873 Island	Våland		Dansk	S
Carl	Jens.	m	ug	Kontorist (Handel)	27	1873 Island	sentrum		n	s
Halgeier	Asbjørns.	m	ug	Sømand Matros	28	1872 Island	Storhaug	Island	Dansk	s
Snjulfur	Helgasaan	m	ug	Bagerlærling	29	1871 Island	Eiganes		Island	s
Gudmundur	Borgfjord	m	ug	Tobakfabriksarbeider	29	1871 Island	Storhaug		Island	S
Astrid	Island	k	ug	Fabrikpige Hermetik	29	1871 Island	Storhaug		N	S Luthersk
Anna	Strand	k	g m n, ett b		30	1870 Island	Sentrum		n	s
Anna	Einars.	k	ug	Syerske	31	1869 Island	sentrum		Island	s
Margit	Eriks.	k	g m n, seks b	Hustru	32	1868 Island	Storhaug		n	s
Gudmund	Stenholt	m	g m n	Tømmermand	34	1866 Island	Storhaug		n	s
Elise	Strand	k	g m sv, ett isl, ett no b		42	1858 Island	Storhaug		n	s
Laura	Rasmussen	k	g m n, ett isl, to n b	Husmoder	44	1856 Island	Storhaug		N	S
Bendigs	Olsen	m	g m no, ni b	løsarbeider	46	1854 Island	Storhaug		N	S
Celestino	Geloni	m	ug	Gibsfigurarbeider	22	1878 Italien	Sentrum	Italien	Italien	Katolik
Amandus	Gessamissi	m	ug	Gibsfigurarbeider	24	1876 Italien	Sentrum	Italien	Italien	Katolik
Karl T	Ols.	m	g m n, ett b	jern Støberiarbeider	23	1877 Jova I Amerika	Storhaug		n	s
Alfrida	Hansen	k	ug	Datter	4	1896 Jowa		Amerika	Ameriken	S
Hendry	Hansen	m	ug	Søn	8	1892 Jowa		Amerika	Ameriken	S
Jørgen	Jørgens.	m	ug	Søn	7	1893 Jowa Amerik			n	s
Alf	Jørgens.	m	ug	Søn	5	1895 Jowa Amerika			n	s
Karl Wilhelm	Holmstrøm	m	g m n, to b	Sømand 2den Maskinist	26	1874-10-26 Karlsham Sverige	Storhaug		n	s
Ole	Hultmann	m	m m n, fire b	Sjømand baadsmand	52	1848 Karlshamn Sverige	Storhaug		n	s
Johan	Andersen	m	g m n	Skræddersvend	57	1843 Karlstad Sverige	Eiganes		N	S
Bertha	Jacobs.	k	g m n, seks b	Hustru	50	1850 Kiel Tyskl	Storhaug		n	s
Elise	Knudsen	k	g m n, ett b	Husstel	59	1841 Kiel Tyskland	Våland		N	S
Birger Justin	Skaardal	m	ug	forsørget af Familien	5	1895 Kina			n	s
Julius Ambrosius	Skaardal	m	ug	forsørget af Familien	7	1893 Kina			n	s
Afo	Tangva	m	ug	Fabrikarbeider	20	1880 Kina	Sentrum		?	ant Kines Intet Samfund
Thyra Olivia Pauline	Andreassen	k	ug	Barn	1	1899-02-22 Kjøbenhavn			N	S
Leo Einar Otto	Andreassen	m	ug	Barn	4	1896-07-29 Kjøbenhavn			N	S
Vidar	Anders.	m	ug	søn	6	1894 Kjøbenhavn			Slagelse	s
Axel Peder	Andreassen	m	ug	skolebarn	8	1892-08-03 Kjøbenhavn			N	S
Hjalmar	Schwartz	m	ug	Hjemme i huset	12	1888 Kjøbenhavn			n	s

Else	Kielland	k	ug	Bankkontorist	17	1883	Kjøbenhavn		n	s
Mathilde	Grønland	k	g m da	Hustru	23	1877	Kjøbenhavn	Storhaug	dansk	s
Lois	Chistens.	m	g m n, ett b	Stuert	25	1875-05-03	Kjøbenhavn	Storhaug	n	s
Johan	Grønland	m	g m da	Litograf	25	1876	Kjøbenhavn	Storhaug	dansk	s
Gotfred	Magh	m	g m n	Bestyrer i Uge-Revuen	26	1874	Kjøbenhavn	Eiganes	Dansk	s
Anna Christine	Andreassen	k	g m n, tre da b	Husstel	28	1872-02-07	Kjøbenhavn	Våland	N	S
Peder	Hans.	m	g m n, ett b	Maskinist Dampskib	29	1871	Kjøbenhavn	Våland	n	s
N. V. I.	lbs.	m	ug	leietjener	30	1870	Kjøbenhavn	Sentrum	dansk	s
Maren	Platou	k	g m n, seks b	Hustru	40	1860	Kjøbenhavn	Eiganes	N	S
Jacobine	Malde	k	g m n, tre b		48	1852	Kjøbenhavn	Eiganes	d	s
Georgia	Knuds.	k	g m n, to b	Hustru	60	1840	Kjøbenhavn	Sentrum	n	s
Johannes	Floor	m	g m n, sju b	Bog og Papirhandel	71	1829	Kjøbenhavn	Sentrum	N	S
Fredrik	Wang	m	ug		6	1894	Korsør		N	S
Jenny	Wang	k	g m no, tre b	Husgjerning	27	1873	Korsør Danmark	Sentrum	N	S
Ernst	Christ	m	g m n, ett b	Slagtermester	26	1874	Kriebitsch Tyskland	Storhaug	Tyskland	s
Marie	Ols.	k	e, to b	Forsørges af Børn	74	1826	Kybenhavn	Storhaug	Danmark	s
Leif	Neandross	m	ug	Barn	4	1896	København		N	Udtraadt, intet samfund
Chr	Møllback	m	g m n	Skuespiller	20	1880-04-14	København	Sentrum	Danmark	Danske Statskirke
Hulda	Neandross	k	g m n, to b	Husgjerning	23	1877	København	Våland	Forenede	Udtraadt, intet samfund
A. W.	Kiel-Wilkenschildt	m	g m n, to b	Mekaniker ved Værksted	27	1873	København	Sentrum	New York	Nordameri S
Josph	Haydn	m	e	Musikker	28	1872	København	Sentrum	Dansk	s
!!	Goos	m	g	Gartner	30	1870	København	Sentrum	Kjøbenhavr	Dansk s
Niels	Berg	m	g	Handelsrejsende	36	1864	København	Sentrum	Kjøbenhavr	Dank Protestant
Julius	Hans.	m	ug	Candidat phm %For%	41	1859	København	Sentrum	Kjøbenhavr	Dank s
Aug Julius Andreas	Loungen	m	g, ett b	Hotelejer	48	1852	København	Sentrum	n	s
Harriet	Larss.	k	g m n, ett b		23	1877	København Danmark	Våland	n	Jøde
Velhelm	Oppel	m	g m rus, ett rus, ett n b	Maskinist paa fabrik	43	1857	Langensalsa Tyskland	Eiganes	Tysker	S
Pauline	Lars.	k	ug	Datter	8	1892	Liverpool		n	s
Bertha	Lars.	k	ug	Datter	10	1890	Liverpool		n	s
Kristine	Lars.	k	ug	Datter	10	1890	Liverpool		n	s
Nelly	Lars.	k	ug	Datter	11	1889	Liverpool		n	s
Victn	Lars.	m	ug	Søn	13	1887	Liverpool		n	s
Bertha	Lars.	k	g m n, ni b	Hustru	34	1866	Liverpool	Storhaug	Engelsk	s
Albert Emanuel	Hetland	m	ug	Skolegut	11	1889	Liwerpool England		n	s
Torvald Hammiltho	Hetland	m	ug	Læredreng	16	1884	Liwerpool England		n	s
Huronyma		k	ug	Sygepleierske	25	1875	Luxenburg	Eiganes	Luxenburg	Katholik
Thais		k	ug	Sygepleierske	26	1874	Luxenburg	Eiganes	Luxenburg	Katholik
Caudia		k	ug	forstanderinde for sygehus	34	1866	Luxenburg	Eiganes	Luxenburg	Katholik
Holger Hjort	Loungen	m	ug		14	1886	Lyngby Danmark		n	s
Gustav	Korseberg	m	ug	søn	7	1893	Lysekil Sverige		n	s
Anton	Korseberg	m	g m sv, ett sv b	Bestyrer paa hermitisk fab.	37	1863	Lysekil Sverige	Eiganes	n	s
Bosy	Jensenius	k	ug	Datter	2	1898	Madagascar		n	s
Bertram	Jensenius	m	ug	Søn	3	1897	Madagascar		n	s
Marie	Jensenius	k	ug	Datter	4	1896	Madagascar		n	s
Ole	Svends.	m	ug	Gymnasiast	17	1883	Madagascar		n	s
Andreas	Peders.	m	ug	Missionselev	23	1877	Madagascar	Eiganes	!!	n s
Karen	Wetterstad	k	ug	Skolepige	8	1892	Madagaskar		n	s
Haakon	Røstvig	m	ug	elev af Middelskolen	8	1892	Madagaskar		N	S
Valborg	Wetterstad	k	ug	Skolepige	10	1890	Madagaskar		n	s
Hermana	Meeg	k	ug	Skolepige	10	1890	Madagaskar		n	s
Bjarne	Svends.	m	ug	Skolegut	10	1890	Madagaskar		n	s
Lars	Røstvig	m	ug	elev af Middelskolen	10	1890	Madagaskar		N	S
Haakon	Meeg	m	ug	Skolegut	13	1887	Madagaskar		n	s
Albert Theodor	Svends.	m	ug	Skolegut	13	1887	Madagaskar		n	s
Karl	Røstvig	m	ug	elev af Middelskolen	13	1887	Madagaskar		N	S
Elisabet	Meeg	k	ug	Skolepige	14	1886	Madagaskar		n	s

Sigurd	Nils.	m	ug	Skolegut	14	1886	Madagaskar		n	s
Sybillia	Engh	k	ug	Skolebarn	14	1886	Madagaskar		n	s
Agmund	Haslund	m	ug	Murerhaandlanger Søn	15	1885	Madagaskar		n	s
Ragna Dorthea	Vig	k	ug	Skolepige	15	1885	Madagaskar		n	s
Richard	Jakobs.	m	ug	Arbeider i mek. Værksted	15	1885	Madagaskar		n	s
Elisabeth	Morondava	k	ug	Syskolepige	16	1884	Madagaskar	Madagaskar	Fransk Bor	Den Luetherske Kirke
Bertha	Nils.	k	ug	Skolepige	16	1884	Madagaskar		n	s
Adolf Abel	Engh	m	ug	Mækanisk arbeide	16	1884	Madagaskar		n	s
Sigrid Agnethe	Valen	k	ug	Guvernante	17	1883	Madagaskar		n	s
Jakob	Røstvig	m	ug	elev af Gymnasiet	17	1883	Madagaskar		N	S
Magnhild Erika	Valen	k	ug	Seminarelev	20	1880	Madagaskar	Eiganes	n	s
Maris	Engh	k	ug	Wæverskole	22	1878	Madagaskar	Våland	n	s
Johannes	Engh	m	ug	Ingeniør	23	1877	Madagaskar	Våland	n	s
Martin	Engh	m	ug	Kommandant i Lodo	26	1874	Madagaskar	Våland	n	s
Carl	Køning	m	ug	Skræddermester	35	1865	Magdeburgh Tyskland	Storhaug	Tydsk	s
Hilda	Jens.	k	ug	Fabrikarbeiderske	25	1875	Malmø	Storhaug	Svarige	s
Gustav	Blomskvist	m	g m n, to b	Maskinist ved Fabrik	22	1868	Mariehamn Sverige	Eiganes	n	s
Video	Bryne	k	ug		13	1887	Minneapolis		N	S
Charles	Larsen	m	ug	Mekanisk arb. Vålands Fabr	15	1885	Minnesota	Våland	Minnes.	Intet Samfund
Paul	Skaptfjeld	m	g	Bygningssnedker	41	1859	Mirdal paa Island	Sentrum	Dansk	s
Gustav	Steenberg	m	ug	Malerlærling	25	1875-11-15	Natal, Syd Afrika	Eiganes	Notal, Syd	s
Anna	Steenberg	k	ug	Husmor	29	1871-12-05	Natal, Syd Afrika	Eiganes	Notal, Syd	s
Bertha	Rasmus. Halsnø	k	ug	Datter	15	1885	Nev Braska U.S.A.		Iowa U.S.A	Amerika Lutheraner
Erik	Salte	m	ug	son	10	1890	Newyork		n	s
Frances	Lønseth	k	g m n, treb	Hustru	28	1872	New Foundland	Storhaug	n	s
A. A.	Kiel-Wilkenschildt	k	ug	Datter	1	1899-07-09	New York		New York	Nordameri S
Cristiane	Beiermann	k	ug	Datter %%Formue%%	1	1899-08-15	New York		New York	New York S
Clarence	Haraldstad	m		søn	1	1899-06-03	New York		n	s
Georg	Gabriels.	m	ug	Søn	3	1897	New York		n	s
Emma Ingebjørg	Ellefsd.	k	ug	Telefonnistinde	19	1881	New York	Nedre Tasta	n	s
Emli	Maldevold	k	ug		10	1890	New Yrk		N	S
Henry	Cooper Abbs	m	g m n, to b	Barrister at Law	58	1842	Newcastle	Våland	England	Church of England
Marie	Eriks.	k	ug	Datter	11	1889	New-york		n	s
Caroline	Todnem	k	g m n		63	1837	Nora, Sverige	Eiganes	n	s
Bennit	Peders.	m	ug		4	1896	Nyork		n	s
Carl	Madsen	m	ug	Matros	17	1883	Odense		Danmark	S
Søren	Mortens.	m	g m da	Murersvend	65	1835	Odense	Eiganes	Dansk	s
Niels Chr. Marius	Christens.	m	g m da, tre da b	Stentrykker	35	1865-10-01	Odense Danmark	Storhaug	Dansk	Lutherv.
Else	Oppel	k	ug	Datter	4	1896	Odessa Rusland		Russer	S
Lars	Lars.	m	ug	Søn	6	1894	Philadelphia		n	s
Gustav Adolf	Sjøman	m	g m n, fire b	Lager Formand, for Handel	54	1846	Raumo, Finland	Storhaug	N	S
Asdis	Wathne	k	g m no, fire isl, ett da b	Hustru	33	1867	Reykjavik Island	Våland	N	S
Lillian	Ellings.	k	ug	Datter	11	1889	Riga Rusland		n	s
Jakobe	Thyges.	k	g m n, fire b	Hustru	34	1866	Rotterdam	tasta	n	s
Otto W.	Berg	m	g m n, ett b	Garversvend	28	1872	Rudkjøbing Danmark	Eiganes	n	s
Alexander	Lenc	m	ug	Maskinist ved Mekanisk verkstec	16	1884	Rusland		Russisk	Græsk Katolsk
Wilhelm	Falk	m	g m n, fem b	Sjauer	45	1855	Russisk Finland	Eiganes	n	s
Martha	Nils.	k	ug	Barn	6	1894	Ruthven Iowa		n	s
G. W.	Hellstrøm	m	g m n, to b	Guldsmed	61	1839	S. Telge i Sverige	Sentrum	N	S
Luis	Hauge	m	ug		8	1892	San Francisco		n	s
Ingebret	Johnsen	m	ug	Sjømand med Dampskib	25	1875	Schiilds England	Eiganes	N	S
Marion	von der Lippe	k	g	Husgjerning	35	1865	Scotland	Våland	n	s
Sigurd	Berges.	m	ug	søn	9	1891	Shields England		n	s
Ragna	Berges.	k	ug	datter	11	1889	Shields England		n	s
Wiktor	Gustavson	m	ug	Gustavbeider	22	1878	Sillerud Sverige	Storhaug	Svensk	s
Olaf	Persson	m	g m n	hotelvært	41	1859	Sjøvats sogn Sverige	Sentrum	n	s

Urania	Marquard Olsen	k	g m n	Skuspillerinde	44	1856 Slesvig	Våland	N	S
August	Jakobs.	m	ug		5	1895 Spanien		n	s
Elisabeth	Waage	k	g m n	Hustru	32	1868 Stettin Tydskland	Eiganes	n	s
E. A.	Carls.	m	ug	Montør	25	1875 Stockholm	Sentrum	Bergen	n s
Oscar W.	Larsen	m	ug	Stuert	38	1862 Stockholm	Sentrum	Sverige	Sverige S
Axel Konrad	Wahlberg	m	g m n, fem b	Bliekenslagere	41	1859 Stockholm Sv	Storhaug		n s
Marie	Friestad	k	g m n, ett b		22	1878 Stokholm	Storhaug	N	S
Yngve	Turdin	m	ug	Gravør	24	1876 Stokholm	Sentrum		Svensk s
Magnus	Boye	m	g m n, fire b	Typograf	73	1837 Stokholm	Storhaug		n s
Knud	Eklblom	m	g m n	Maskinist S/S Nadod Egersun	42	1858 Stokholm Sverrige	Sentrum		Sverig S
Olof M.	Strømdahl	m	ug	Leitjener	20	1880 Strømstad Sverige	Sentrum		Svensk Sv S
Johan	Strand	m	g m isl, ett isl, ett no	Byens Minirer	54	1846 Svarig Sverige	Storhaug		n s
Carl Ludvig	Schreiner	m	g m n, treb	Handelsborger	58	1842 Svendborg Danmark	Storhaug	N	S
Ferdinandh	Johannes.	m	g m n, fire b	Donkymand til søs	43	1857 Svendsk	Storhaug		n s
Isidora Ingeborg	Nilsson	k	ug		3	1897-09-07 Sverige			s
Set Edvin	Nilsson	m	ug		5	1895-02-08 Sverige			s
Ture Waldemar	Nilsson	m	ug		6	1894-01-06 Sverige			s
Karl Eugen	Nilsson	m	ug		8	1892-11-06 Sverige			s
Augusta	Blomberg	k	g m sv, to n b	Hustru	30	1870 Sverige	Storhaug		Sverige Svenske S.
Gustav	Blomberg	m	g m sv, to n b	Officer i Frelsesarmeen	30	1870 Sverige	Storhaug		Sverige Svenske S.
Karl August	Nilsson	m	g m sv, fire sv, ett n	Beslag Heiarsmed	33	1867-06-16 Sverige	Eiganes		Svensk s
Matilda	Nilsson	k	g m sv, fire sv, ett n	Hustru	37	1863-09-19 Sverige	Eiganes		Svensk s
Hugo	Merkvist	m	ug	Dattersøn	7	1893 Sverig			n s
Vanja	Raadlund	k	ug	Datter	13	1887 Sverig			n s
Emma	Raadlund	k	ug	Kjolesøm	20	1880 Sverig	Eiganes		n s
Arnold	Raadlund	m	ug	Smedearbeider	25	1875 Sverig	Eiganes		n s
Emma	Raadlund	k	g m sv, tre b	Hustru	49	1851 Sverig	Storhaug		n s
Johan	Raadlund	m	g m sv, tre b	Smedearbeider	49	1851 Sverig	Storhaug		n s
Gustaf	Normark	m	g m n, tre b	ved Kemisk Fabrik	56	1844 Sverig	Eiganes		n s
	Wikstrøm	m	ug	Snedkersvend	65	1835 Sverig	Sentrum		n s
Karl	Hendriks. Hut	m	g m n, fire b	understøttelse af Visnæs Koberv. ?	!!	Sverig	Storhaug		n s
Matilde	Ingemundsen	k	g, to barn		28	1872 Sverige	Hetland		n s
Svend	Andersen	m	G M N	Gartner	70	1830 Sverig	Hillevaag		n s
Emilie	Jondotter	k	e, to barn	fatigstudna	50	1850 Sverig	Roaldsø		n S
Waldemar	Jakobs.	m	ug		4	1896 Sverige			n s
Nils	Jønsson	m	ug	søn	10	1890 Sverige			n s
Dagmar	Jønsson	k	ug	datter	12	1888 Sverige			n s
Ida	Jønsson	k	ug	datter	13	1887 Sverige			n s
Gurine	Møllerin	k	ug	Pakkerske ved Traadstiftfabrik	17	1883 Sverige			N S
Oscar	Eriks.	m	g m n	Stenarbejdare	24	1876 Sverige	Sentrum		Svensk s
Oskar	Nils.	m	ug	Stenarbeider	26	1874 Sverige	Sentrum		n s
Aksel	Liberg	m	g m no, to b	Murersvend	27	1873 Sverige	Eiganes		N S
Maurits	Ols.	m	g m n	Matros	27	1873 Sverige	Storhaug		n s
Marie Katrine	Johannes.	k	ug	Diakonisse ved Sygehuset	29	1871 Sverige	Våland		n s
Charlotte	Nielson	k	ug	Bestyrerinde i Syforretning	30	1870 Sverige	Våland		Sverige S
Peder Magnus	Karlstrøm	m	g m n, fire b	Mattros	31	1859 Sverige	Eiganes		n s
Marie	Jakobs.	k	g m n, to b	Hustru	32	1868 Sverige	Storhaug		n s
Walfrid	Nelson	m	ug	kjøbmand	33	1867 Sverige	Sentrum	Kristiania	svensk s
Gustav	Hedberg	m	g m n, tre b	Former paa støberi	34	1866 Sverige	Storhaug		n s
Alfred	Hult	m	g m n, tre b	Maskinist tilsjøs	34	1866 Sverige	Storhaug		n s
L	Petterson	m	ug	Tobakspinder	35	1865 Sverige	Storhaug	Sverige	S S
Oskar	Karls.	m	g m n, ett b	Matros	36	1864 Sverige	Eiganes		Sverige s
Carl Emanuel	Forsberg	m	g m n, fire b	Skorstensfeier Svend	37	1863 Sverige	Storhaug		N S
Frantz Albert	Karlsson	m	g m n, ett b	Stenarbeider	38	1862 Sverige	Eiganes		n s
Carl	Johnsen	m	g m no	Tømmermand	42	1858 Sverige	Kalhammer	N	Intet Samfund
Wilhelmine	Ramsland	k	g m n, tre b	Hustru	42	1858 Sverige	Sentrum		n s

Andreas	Ols.	m	g m n, seks b	Lokomotivfører	43	1857 Sverige	Storhaug	n	s
Anna	Stave	k	g m n, ett b	Hustru	43	1857 Sverige	Storhaug	N	S
August	G-son Lundblad	m	g	kjøbmand	43	1857 Sverige	Sentrum	Kristiania	n s
Karl	Hans.	m	ug	Formand i Hermetikfabrik	44	1856 Sverige	Storhaug	Sverige	intet Samfund
Mathilde	Laalman??	k	ug	Hotelvertinde	44	1856 Sverige	Sentrum	n	s
Oskar	Hultman	m	g m n, fem b	Damskibsmaskinist	44	1856 Sverige	Storhaug	n	s
Vilhelm	Østergren	m	g m n, to b	Rebsluger	45	1855 Sverige	Sentrum	Svensk	s
Erik	Møllerin	m	g m n, seks b	Tømmermand ved hermetikfabri	45	1855 Sverige	Storhaug	N	S
Gustaf	Johannes.	m	g	Kommunearbeider	45	1855 Sverige	Eiganes	Grimstad	n s
Klara	Lars.	k	e, ett no b	Fabrikarbeiderske	45	1855 Sverige	Storhaug	n	s
Karl	Olsen	m	g m n, ett b	Snedkermester	46	1854 Sverige	Storhaug	N	S
Clas	Strøm	m	e, to no b	Maler	46	1854 Sverige	Storhaug		Intet Samf
Anders	Johanson	m	g m n, to b	Stenarb paa komm arb	47	1853 Sverige	Storhaug	N	S
Johan August	Johans.	m	g m n, ni b	Overkonduktør ved Jæderbanen	48	1852 Sverige	Storhaug	n	s
Carel	Andersen	m	g m n, ett b	Gartner	48	1852 Sverige	Storhaug	N	S
Fredrik Emil	Kihlberg	m	e, fire no b	Stenarbeider	48	1852 Sverige	Sentrum	Sverige	S
Johan Gustav	Holmgren	m	g m da, tre da b	Lithograf	49	1851 Sverige	Eiganes	n	s
Anna Marie Myrold Svends.		k	g m n, en pleiesønn	Hustru	52	1848 Sverige	Eiganes	n	s
Nils	Bentson	m	g	Stuert, Sjømand	52	1848 Sverige	Eiganes	n	s
Ole	Anders.	m	ug	Stenhugger	54	1846 Sverige	Sentrum	Christiania	n s
Johan Edvard	Lunkvist	m	g m n	bykom?? og hustruen arbeide	56	1844 Sverige	Storhaug	N	S
Ole	Blix	m	g m n	Mikanekus reparerer symaskiner	60	1840 Sverige	Sentrum	svensk	s
Gustav	Berg	m	g m n, sju b	Murersvend	65	1835 Sverige	Storhaug	n	s
Fredrik	Pettersen	m	g m no, to b	arbeider i Komunenes-tj.	68	1832 Sverige	Kalhammer	N	S
Petter	Karls.	m	g m n, seks b	Bødker	70	1830 Sverige	Storhaug	Svensk	Udtraadt intet Samfund
Conrad	Schauger	m	Mand	Pensonist	72	1828-12-27 Sverige	Våland	Introducer	Lutheraner
Fredrikke	Cederlöv	k	e, ett no b	arbeiderske ved herm.fabrik	77	1823 Sverige	Storhaug	n	s
August	Karlsen	m		Snedker Stolefabrik	30	1870 Sverige	Hillevaag	svensk	s
J A	Petterson	m	g, tre b (tok med famili Bestyrer paa Stolefabrik		44	1856 Sverige	Hillevaag	svensk	s
Emilje	Petterson	k			40	1860 Sverige	Hillevaag	svensk	s
Anna	Petterson	k			9	1891 Sverige	Hillevaag	svensk	s
Ingeborg	Petterson	k			7	1893 Sverige	Hillevaag	svensk	s
Gustav		m			5	1895 Sverige	Hillevaag	svensk	s
Hilda	Soma	K	G ME NO, FEM BARN	Gaardmandskone	45	1855 Sverige	Bispeladegaard	N	S
Nils	Pedersen Gaudesæd	k	g me no, to barn	gaardbruger	50	1850 Sverige	Gaudesæd	n	s
Stine	Larsen	k	g m n, ett b	hustru	52	1848 Sverige ??	Storhaug	N	S
Karl	Johannes.	m	g m n, seks b	Stenarbeider	42	1858 Sverrig	Eiganes	n	s
Johan Fredrik	Johannes.	m	g m n, to b	Malerihandel	43	1857 Sverrig	Eiganes	n	s
Johan	Andersen Norberg	m	g m n, fem b	Stenarbeider	51	1849-02-22 Sverrig	Våland	N	S
Matilde	Ols.	k	ug	Husholderske	64	1836 Sverrig	Eiganes	n	s
Lars Johan	Lindgren	m	g m n	Rebsluger Portner paa Aldersjem	67	1833 Sverrig	Eiganes	N	methodist
Julius	Bentson	m	g m n, to b	Skomagersvend	40	1860 Sverrige	Sentrum	N	S
Janne	Eliass.	m	e	Handelsreisend for hermetikfabr	50	1850 Sverrige	Sentrum	Gøteborg	Svensk s
Karl Ludvig	Larsen	m	G M NO, SEKS BARN	Sadelmager ved Vognfabrik	50	1850 Sverrige	Bispeladegaard	n	METHODIST
Marie	Halvors.	k	g m n, tre b	Hustru	42	1858 Sværig	Sentrum	Sverige	s
Hedda	Helges.	k	g m n, fire b	Hustru	37	1863 Sværig	Eiganes	n %Mosog	Methodist
Anders Johan	Johans.Tæng	m	g m n, fire b	Jernbane konduktør	44	1856 Sværig	Eiganes	n	s
Anders T	Niels.	m	g m n, fem b	Sjømand Baadsmand	44	1856 Sværig	Storhaug	n	s
Marie	Eide	k	g	Naatlearbeiderske	40	1860 Swerig Sv	Storhaug	n	s
Theodor	Pfeiffer	m		Søn	12	1888-06-04 Tydskland		Tydskland	Evg
Max	Drexler	m	ug	Litograf egen Forretning	36	1874 Tydskland	Våland	Tydskland	S
Anna	Pfeiffer	k	g m da, en ty s	Hustru	39	1861-04-24 Tydskland	Sentrum	Tydskland	Evg
Josef	Klodt	m	g	Aperatør paa Uldvarefabrik	65	1835 Tydskland	Våland	Tydskland	Katolsk
Hektor	Jess	m	ug	Vaskemester paa Dampvaskeri	28	1872 Tysker	Storhaug	n	s
Fredrik	Koiper	m	ug	Søn	1	1899-07-02 Tydskland		Tysk	Reformert
Gerhard	Koiper	m	ug	Søn	2	1898 Tydskland		Tysk	Reformert

Henrik	Selbak	m	ug	Søn	4	1896	Tyskland		n	s	
Vilhelm	Koiper	m	ug	Søn	5	1895	Tyskland		Tysk	Reformert	
Elfrida	Selbak	k	ug	Datter	6	1894	Tyskland		n	s	
Ole	Selbak	m	ug	Søn	7	1893	Tyskland		n	s	
Lorentz	Ivers.	m	ug		7	1893	Tyskland		n	s	
Ludvig	Køllmayr	m	ug	Søn	8	1892	Tyskland		Tyskland	s	
Jens	Ivers.	m	ug		8	1892	Tyskland		n	s	
Jensine	Ivers.	k	ug		9	1891	Tyskland		n	s	
Henrik	Koiper	m	ug	Søn	10	1890	Tyskland		Tysk	Reformert	
Ludvig	Køllmayr	m	g m ty, to b (et ty, ett r	Litograf	29	1871	Tyskland	Storhaug	Tyskland	Katolik	
Gerhard	Koiper	m	g m ty, fire ty b	Støberiarbejder	29	1871	Tyskland	Storhaug	Tysk	Reformert	
Henrik	Selbak	m	g m no, fire b	Formand ved Trådstifefabrik	29	1871	Tyskland	Sentrum	n	s	
Doris	Køllmayr	k	g m ty, to b (et ty, ett r	Hustru	30	1870	Tyskland	Storhaug	Tyskland	t	
Dina	Koiper	k	g m ty, fire ty b	Hustru	30	1870	Tyskland	Storhaug	Tysk	Reformert	
Bertha	Lorentzen	k	separert	har sit ophol af sin mand Intet Se	36	1864	Tyskland	Eiganes	N	S	
Otto	Bohne	m	g m no, to b	Slagter	40	1860	Tyskland	Storhaug	N	S	
Maria	Dør	k	e, to no b	Husmor	52	1848	Tyskland	Storhaug	N	Katolik	
Kristian	Johannessen	m	g m n, ett b	Hømopath	54	1846	Tyskland	Kalhammer	N	S	
Helene	Egenæs	k	g	underholdes af datteren	55	1845	Tyskland	Storhaug	N	S	
Lovise	Jacobs.	k	e, ett no b	Ernæres af Sønnerne	67	1833	Tyskland	Storhaug	Tyskland	s	
Theodor	Sunder	m	ug	Menighedsprost	24	1866	Tyskland	Eiganes	Preusen	Katolik	
F.	Frederiks.	m		Kjøbmand	?	!!	Tyskland	Sentrum	Berlin	Tyskland	?
Johan	Repning	m	g me no, to barn	Bestyrer paa Uldvarefabrik	33	1867	Tyskland	Hillevaag	Tysk	s	
I F	Mornburg	m	g m no, sju barn	Kjøbmand	48	1852	Tyskland	Hillevaag	n	s	
Johan Oskar	Larsen	m	g	Mekaniker ved Jæderbanen	46	1854	Udevalla Sverige	Storhaug	N	S	
Johan	Millesjer	m	g m n	Jerntrådfabrikant	35	1865	Ungarien	Sentrum	N	Katolisk	
Maria	Thomsen	k	ug	datter	7	1893	USA	solheim	n	s	
Henrik	Thomsen	m	ug	sønn	6	1894	USA	solheim	n	s	
Gurina	Thomsen	k	ug	datter	5	1895	USA	solheim	n	s	
Alma	Thomsen	k	ug	datter	3	1897	Usa	solheim	n	s	
Marta	Thomsen	k	ug	datter	2	1898	USA	solheim	n	s	
Walborg	Johanson	k	ug	Husbestyrerinde	22	1878	Varberg Sverige	Sentrum	Dansk	s	
Segne	Korseberg	k	g m sv, ett sv b	hustru	30	1870	Varberg Sverige	Eiganes	n	s	
August	Petters.	m	g m n, fem b	Tømmermand	44	1856	Vestbye Sverige	Eiganes	n	s	
Katharine	Johns.	k	ug	Tjenestepige	20	1880	Vestmanhavn, Færøylene	Sentrum	Færøerne	s	
Frans Wilhelm	Rydberg	m	g m sv, to sv b	Anstæld som forman vid Stavang	30	1870	Vestmanland Sverige	tasta	Svensk	s	
Olga	Marquard	k	ug	Husbestyrerinde	23	1877	Viborg	Våland	Dansk	S	
Hanna Erika	Rydberg	k	g m sv, to sv b		31	1869	Vingåker Sverige	tasta	Svensk	s	
Christian B	Helland	m	ug	2den Styrmand	27	1873	Viota America	Eiganes	N	S	
Ida	Mumme	k	ug		13	1887	Waltershausen		n	s	
Anna	Mumme	k	g m ty, seks b		31	1869	Waltershausen	Eiganes	n	s	
Marie	Wagner	k	ug	Svigermoder Underholdes af Svig	61	1839	Waltershausen	Sentrum	n	s	
Alexander	Sazinski	m	g m n, ett b	Maskinist Hermetikfabrik	47	1843	Warschow	Storhaug	N	S	
Anton	Nilsen	m	g m n, tre b	smed-svend	41	1859	Wermeland	Storhaug	Sverige	S	
Magnus	Fryklund	m	g	Stenhugger	42	1858	Wermeland Sta	Sentrum	Eiane i Fos: n	s	
Harald	Sigmundstad	m	ug	Skoleelev	16	1884	Zimbrotta America		n	s	
Hjørdis	Norgaard*	k	ug		4	1896	Zululand		n	s	
Sigrid	Norgaard*	k	ug		4	1896	Zululand		n	s	
Alfhild	Norgaard*	k	ug		5	1895	Zululand		n	s	
Astrid	Norgaard*	k	ug		6	1894	Zululand		n	s	
Trygve	Norgaard*	m	ug		8	1892	Zululand		n	s	
Sophie	Norgaard*	k	ug		10	1890	Zululand		n	s	
Ole	Norgaard*	m	ug		12	1888	Zululand		n	s	
Laura %Christine%	Norgaard	k	ug		13	1887	Zululand		n	s	

Anna Sophie	Norgaard	k	ug	D	15	1886	Zululand		n	s
Karl Aamodt	Norgaard	m	ug	Son	16	1884	Zululand		n	s
Alfred	Altmann	m	ug	Slagtersvend	19	1881	Zwickau	Sentrum	%Zwickau%	Tydsland s
Johan Edvard	Johansson	m	g m n, ti b	Bogtrykker	55	1845-10-15	Ørebro i Sverige	Sentrum	N	S
Erenst	Pleshl	m	ug	Ingeniør	30	1870	Østerige	Storhaug	!!	Østerige Katolsk
Otto	Carstens	m	g	kjøbmand (besøkende, på hotell) ?		?		Sentrum	Hamburg	tysk

VEDLEGG 6

FOLKETELLING FOR STAVANGER KJØPSTAD OG HETLAND HERRED 1910

bosted	fornavn	patronymiko	slektsnavn	kjønn	sivilstand	yrke	alder	fodselsaar	fodested	bost:	statsborgersk	trossamfunn
Eiganes, Møllegate	Martin T.		Svenson	m	g m n, tre b	Sjømand matros	38	1872-01-08	!!	f	U.S.A.	s
	Alfred M.		Bjelland	m	ug	hermetikarbeider	15	1895-02-02	%III. U.S.A.%	b	n	s
Storhaug, Øvre Banegate	Klara		Bjelland	k	ug	hermetikarbeiderske	18	1892-09-17	%III. U.S.A.%	b	n	s
Eiganes, midtgata	Edvard		Nystrøm	m	g , to b	Dampskibsmaskinist	38	1872	Aabo Finland	f	Finland	s
Eiganes, Jens Zetlitzgate	Thomas		Thomsen	m	e	Trykkerimester	36	1874-05-12	Aaby Danmark	b	Danmark	s
Eiganes, Wesselsgate	Christian		Rathje	m	g m n, fem b	Conditor Svend	36	1874-03-11	Aare Sogn Danmark	b	Norsk Hjemst	s
Storhaug, Waisenhusgata	Karl		Andersen	m	ug	Steenstrykker	24	1886-10-11	Aarhus	b	Dansk	Luters.
Våland, Musegata	Martha		Jensen	k	ug	Sygepleierske	24	1886-06-29	Aarhus	b	dansk	methodist
Storhaug, St. Hansgate	Rasmus		Thomsen	m	e %ug%	Lithografisk Trykker	28	1882-05-18	Aarhus	b	Danmark	s i Danmark
Sentrum, Skagen	Harald		Schilling	m	ug	Typograf	24	1886-12-27	Aarhus Danmark	b	n	s
	Lilly		Tønnesen	k	ug	datter	3	29.01.1907	Afrika	b	n	s
	Olga		Tønnesen	k	ug	datter	4	16.05.1905	Afrika	b	n	s
Eiganes, Engelsmindegate	Clara Chatrina Sofia		Christophersen	k	g m n, to b		35	1875-11-05	Alsike, Sverige	b	n	s
	Elfrida		Selbach	k	ug	datter hermetikarb.	16	1894-08-03	Altena	b	Tysk	s
Storhaug, Kaisegate	Henrik		Selbach	m	g m n, ni b	mekaniker hermetikf.	39	1871-04-26	Altena	b	Tyskland	s
	Solveig		Rasmussen	k	ug	d.	2	09.11.1908	America	b	n	s
	Johan		Torkelsen	m	ug	s.	5	26.10.1905	America	b	n	s
	Lina		Torkelsen	k	ug	d.	7	18.11.1903	America	b	n	s
	Hanna Bertine		Strand	k	ug	datter	14	1896-01-30	America	b	n	s
	Alfred		Haugvaldstad	m	ug		14	1896-05-18	America	b	n	s
	Oscar Ingolf		Skjæveland	m	ug	bes. hos familien i A.	15	1895-05-10	America	f	n	s
	Lina		Sigbjørnsen	k	ug	Tjenestepige	17	1893-07-18	America	b	n	s
Sentrum, sømmesmauet	Olive O.		Grødem	k	ug	Til hjelp i forretningen	20	1890-06-25	America	b	n	s
Eiganes, egenesveien	Karl		Danielsen	m	ug	Farmer	21	1889-06-24	America	f	n	s
Eiganes	Salomon		Danielsen	m	ug	Farmer	23	1887-12-11	America	f	n	s
	Johan		Pedersen	m	ug		2	15.08.1908	Amerika	b	n	s
	Leonard		Bjelland	m	ug	søn	2	14.03.1908	Amerika	b	n	s
	Hendrieite		Müller	k	ug		2	24.11.1908	Amerika	b	n	s
	Marie		Pedersen	k	ug	datter	2	24.06.1908	Amerika	b	Amerikansk	Uttraadt, intet samfund
	Crungt		Wik*	m	ug	søn	3	26.07.1907	Amerika	b	n	s
	Sigrid Lovise		Rossavik	k	ug	Datter	3	29.01.1907	Amerika	b	Amerikansk	s
	Georg		Sæbø	m	ug		3	25.02.1907	Amerika	b	n	s
	Gurine		Stemmen	k	ug	fors. Farmer	3	24.06.1907	Amerika	mt	n	s
	Agnes		Magnussen	k	ug	dtr	3	10.01.1907	Amerika	b	n	s
	Alice		Sørensen	k	ug		4	25.12.1906	Amerika	b	n	s
	Roy		Sørensen	m	ug		4	03.12.1906	Amerika	b	n	s
	Peder		Pedersen	m	ug	søn	4	12.07.1906	Amerika	b	Amerikansk	Uttraadt, intet samfund
	Adleid		Adelsten*	k	ug		5	26.12.1905	Amerika	b	n %Amerika%	s
	Bernhard		Sæbø	m	ug		5	09.10.1905	Amerika	b	n	s
	Knut		Nilsen	m	ug	Barn	5	1895-12-25	Amerika	b	n	s
	Ida		Wik*	k	ug	datter	6	25.05.1904	Amerika	b	n	s
	Martha		Nilsen	k	ug	Barn	6	1894-07-04	Amerika	b	n	s
	Kristine		Svenson	k	ug		6	18.12.1904	Amerika	b	U.S.A.	s
	Villi		Larsen	m	ug	søn	6	11.03.1904	Amerika	b	n	s
	Ingrid		Adelsten*	k	ug		7	28.08.1903	Amerika	b	n %Amerika%	s
	Erling		Wik*	m	ug	skolegut	8	02.03.1902	Amerika	b	n	s
	Henry		Sørensen	m	ug		8	08.05.1902	Amerika	b	n	s
	Harry William		Olsen	m	ug	søn	8	01.02.1902	Amerika	mt	n	s

	Harriet		Vatland	k	ug	datter	8	09.03.1902	Amerika	b	n	s
	Alis	Larsen		k	ug	datter	8	16.01.1902	Amerika	b	n	s
	Marie	Michaelsen		k	ug		9	06.09.1901	Amerika	b	n	s
	Idal		Wik*	m	ug	skolegut	10	27.06.1900	Amerika	b	n	s
	Arthur	Sørensen		m	ug		10	02.09.1900	Amerika	b	n	s
	Gustav	Pedersen		m	ug	søn	11	1899-05-18	Amerika	mt	Amerik	Metodist
	Torger	Pedersen		m	ug	søn	11	1899-10-08	Amerika	b	Amerikansk	Uttraadt, intet samfund
	Hanna		Wik*	k	ug	skolepige	12	1898-06-08	Amerika	b	n	s
	Trygve		Wik	m	ug	skolegut	13	1897-01-26	Amerika	b	n	s
	Otto	Sørensen		m	ug		13	1897-08-23	Amerika	b	n	s
	Olav	Olsen		m	ug		13	1897-08-04	Amerika	b	n	s
	Anny	Jansen		k	ug		13	1897-08-11	Amerika	b	n	s
	Ingeborg	Olsen*		k	ug	datter	14	1896-10-25	Amerika	b	n	s
	Arthur	Andersen*		m	ug		14	1896	Amerika	b	n	s
	Ragna		Thu	k	ug	barnepike	14	1896-10-23	Amerika	b	n	s
	Bertha	Pedersen		k	ug	datter	14	1896-11-13	Amerika	b	Amerikansk	Uttraadt, intet samfund
	Johan	Pedersen		m	ug	søn	15	1895-05-13	Amerika	b	Amerikansk	Uttraadt, intet samfund
	Rolf	Andersen*		m	ug		16	1894-04-04	Amerika	b	n	s
	Marghrete	Michaelsen		k	ug	Kontrollør-assistant	17	1893-05-17	Amerika	b	n	s
	Minni	Olsen		k	ug	tjenestetyende	17	1893-08-24	Amerika	b	n	s
	Alfred	Asgautsen	Reilstad	m	ug	Snedkerlærling	17	1893-04-12	Amerika	b	n	s
	Anny Gurine		Thorp	k	ug	Tjenestepige Husgjerni	17	1893-09-28	Amerika	b	n	s
Storhaug, Skolegate	Elisa		Sandstøl	k	ug	linsømsyerske	20	1890-09-20	Amerika	b	n	s
storhaug, harald hårfg. Gate	Ella Marie	Knudsen		k	ug	Kontor 1/2 Dag hos fot	20	1890-07-07	Amerika	b	n	s
Eiganes, løkkeveien	Mathilde		Distad	k	ug	midler	20	1890-05-16	Amerika	mt	n	s
Storhaug, Skolegata	Inga		Sandstøl	k	ug	kjølesyerske	22	1888-12-25	Amerika	b	n	s
storhaug, hetlandsgata	Andreas	Andersen		m	ug	Kjører Egen hest	22	1888-02-26	Amerika	b	n	s
Storhaug, Rosenkildgate	Caren	Paulsen		k	g m n	hustru	22	1888-03-25	Amerika	b	n	s
Storhaug, Avaldsnæsgate	Lina		Næss	k	g m n, to b	Gaardbruger Frue	23	1887-04-07	Amerika	b	n	s
Våland, Ladegaardsv	Emma Therese	Ellingsen		k	g	md. Løsarb. Tjenestepig	23	1887-03-25	Amerika	mt	n	s
storhaug, hetlandsgata	Peder	Andersen		m	ug	Kjører Egen hest	24	1886-05-15	Amerika	b	n	s
storhaug, nygata	Ella	Knudsen		k	ug	syerske	24	1886-02-12	Amerika	b	Amerika	s
Storhaug, Privatgate	Anna		Falkeid	k	g m n	Hustru	25	1885-01-07	Amerika	b	n	s
Eiganes, Wesselsgate	Ingbjørg	Iversen		k	g m n, to b	Husmor	29	1881-12-01	Amerika	b	n	s
storhaug, karlsminnegata	Otto	Pedersen		m	ug	søn	31	1879-11-11	Amerika	mt	Amerik	Metodist
Storhaug, Lysefjordsgate	Karl	Olsen		m	g m n, tre b	Støberiarbeider	33	1877-07-05	Amerika	b	n	s
Eiganes, Rosenberggate	Kristine	Olsen		k	g m n, tre b	hustru	33	1877-05-03	Amerika	b	n	s
Våland, Ladegaardsv	Kristian		Thulin	m	g m n, to b	Mikanikus v. Støperi	39	1871-08-14	Amerika	b	n	s
Sentrum, Kirkegate	Ingeborg		Fossin	k	g m am	husmor	61	1849-12-21	Amerika	mt	Amerikansk	Metodist
Sentrum, Kirkegate	Osmund		Fossin	m	g m am	Bygmester	67	1843-12-10	Amerika	mt	Amerikansk	Metodist
Sentrum, Øvre strandgate	Erik		Salte	m	ug	Kobberslagersvend	19	1891-04-14	Amerika (N. York)	f	n	s
	Ludvig		Lansnes	m	ug	s.	7	14.04.1903	Amerika	b	n	s
Eiganes, Løvdahlsgate	Aksel Sigur		Sæther	m	g m n, to b	Smergler-Pollerrer	28	1882-09-01	Amerika	b	n	s
Eiganes, Egenæsveien	Marie	Halvorsen		k	g m n, to b	hm.	52	1858	Arviga Sverig	b	n	s
Eiganes, Løkkeveien	Peder		Løkke	m	g m n	Stenarbeider	72	1838-02-22	Arvika Sverrige	b	n	s
Eiganes, Hermann Wedelsgate	Friedrich Wilhelm		Rohde	m	g m n, ett b	Knivmed ved Beslagf.	30	1880-10-29	Barmen Tyskland	b	Tyskland	s
	Marie	Gaudesen		k	ug	skolepike	8	20.12.1902	Bayonne	b	n	s
Sentrum, Hospitalgate	Mary		Fawcett	k	g m am, ett am b		50	1860-05-23	Belmont Co. Ohio USA	b	Amerika	Vennernes Samfund
Storhaug, Jelsegate	Arthur		Waldow	m	ug	Tyhograf i Aftenbladet	30	1880-04-09	Berlin	b	n	s
Eiganes, St. Svithunsgate	Elisabeth		Waage	k	g m n	hustru	46	1864-10-19	Berlin	b	n	s
storhaug, Baggate	Villi		Einbeck	m	g m n, ett b	løsarbeider på kai	25	1885-12-22	Berlin Tyskland	b	Tyskland	s
	Vigtor	Gitlesen		m	ug		14	1896-09-04	Boenos Ayres	b	n	s
Sentrum, Holmegata	Paul	Persson		m	ug	Leietjener	42	1868	Borås	b	n	s
Storhaugm Nykirkebakken	Lukei	Olsen		m	ug	sømand	18	1892-06-21	Boston	f	n	s
storhaug, nykirkebakken	Oskar	Olsen		m	ug	farmararbeider	21	1889-12-20	Boston	f	n	s
	Emmy Lillian		Heide	k	ug	Ingen	15	1895-09-30	Boston U.S.A.	b	n	s
	Rosi	Rasmussen		k	ug	Herm. Fabrikarbeidersk	11	1899-11-02	Broklyn	b	n	s

	Marie	Rasmussen	k	ug	d.	17	1893-07-12	Broklin	b	n	s
	Gudrun	Nielsen	k	ug	datter	2	03.01.1908	Broklyn	mt	Amerikansk	s
	Olaf Trygve	Nielsen	m	ug	søn	7	07.06.1903	Broklyn	mt	Amerikansk	s
	Lovise	Martinsen	k	ug	hjemme	17	1893-04-01	Broklyn	b	n	s
Våland, Sverres gate	Einar	Stangeland	m	ug	Lokomotivpudser	19	1891-10-17	Broklyn	b	n	s
	Inga F.	Hagland	k	ug	Sypige	17	1893-08-18	Broklyn A.	f	U.S.A.	s
Storhaug, Nedstrandgata	Fred	Hagland	m	ug	skolegut	19	1891-11-20	Broklyn A.	b	U.S.A.	s
storhaug, nedstrandgata	Tom G.	Hagland	m	ug	Styrmand	23	1887-11-06	Broklyn A.	b	U.S.A.	s
Storhaug, Nærstrandgate	Hans C.	Hagland	m	ug	me n, tre am, ett n b	59	1851-03-05	Broklyn A.	b	U.S.A.	s
	Herdis	Paulsen	k	ug		13	1897-02-11	Broklyn USA	b	n	s
	Marghet Elfrida	Pedersen	k	ug	Hjemme	17	1893-02-12	Brooklyn	b	N.Y.Stats	luters kirke
Storhaug, Nymansgate	Peder Ludvig	Pedersen	m	ug	Tømmermand	20	1890-10-05	Brooklyn	f	N.Y.Stats	luters kirke
Eiganes, Løvdahlgate	Johan Oliver	Svendsen	m	ug	mekanikus ved Rosenb	20	1890-08-18	Brooklyn	b	n	s
	Elfrid	Myhre	k	ug		7	28.01.1903	Brooklyn (America)	b	N. York	s
	Marcus	Thompsen	m	ug		2	01.06.1908	Brooklyn N. Y.	b	n %U.S.A.%	s
Storhaug, Lyder Sagens gate	Emilie	Berner	k	ug	f, fem b	51	1859-12-22	Brooklyn U.S.A.	b	n	s
	Sigrid	Paulsen	k	ug		16	1894-04-10	Brooklyn USA	b	n	s
	Mildred Borghild	Gundersen	k	ug	Kasserserske, Meieri	16	1894-07-01	Brooklyn, N. Y. U.S.A.	b	n	s
	Severine	Sømme	k	ug		10	02.03.1900	Buffalo N.Y. Amerika	b	n	s
	Tormod	Sømme	m	ug		12	1898-07-24	Buffalo N.Y. Amerika	b	n	s
Storhaug, Bredebakken	Klaus Christian Ludvig	Mogren Støm	m	ug	Hermetikarbeider	19	1891-03-15	Båhuslen i Sverige	b	n	s
	Ingval	Rodal	m	ug	Fabrikarbyder kassefab	15	1895-06-17	Caldoni N. D. Amerika	b	n	s
	Magnus	Magnussen	m	ug	skolegut	14	1896-09-24	Candle County	b	n	s
	Evelyn!!	Bratland	m	ug	Kopist	16	1894-06-26	Chiago Am.	b	n	s
	Hazel	Thu	k	ug		2	20.12.1908	Chicago	b	n	s
	Arthur Sigurd	Hansen	m	ug	dattersøn	3	09.10.1907	Chicago	mt	n	s
	Per	Figved	m	ug		4	01.03.1906	Chicago	b	amerikaner	s
	Stella Gurine	Stemmen	k	ug		4	1906	Chicago	b	n	s
	Grace	Figved	k	ug		6	21.01.1904	Chicago	b	amerikaner	s
	Lilli Alvilde	Stemmen	k	ug		6	1904	Chicago	b	n	s
	Florence Emily	Torgersen	k	ug		11	1899-06-25	Chicago	b	n	s
	Louis Edvart	Torgersen	m	ug		16	1894-09-30	Chicago	b	n	s
Våland, Kong Karlsgate	Sadie	Figved	k	ug	g m n, to b	31	1879-03-25	Chicago	b	Illinois	Intet
Storhaug, opheimsgata	Bertha	Christophersen	k	ug		37	1873-01-07	Chicago	b	n	s
Eiganes, Niels juels gate	Oskar	Wathne	m	ug	Syerske	22	1888-03-13	Chicago Ill.	b	n	Protestantisk
	Lilly	Petterson	k	ug	kontorrist ved Blikemb;	14	1896-03-06	Chicago U.S.A.	b	n	s
	Axel Gunnerius	Højjord Anderse	m	ug	Skolepige	14	1896-06-17	Chicago U.S.A.	b	n	s
	John Walter	Andersen	m	ug		15	1895-10-07	Chicago U.S.A.	b	n	s
Storhaug, Opheimsgate	Clara	Øvestad	k	ug	Syselsat med husgjerni	19	1891-06-04	Chicago U.S.A.	b	n	Evangelisk luthersk
Storhaug, Pedersgate	Oscar C.	Løvaas	m	ug	Murerlærling	22	1888-01-07	Chigaco U.S.A.	b	n	s
Storhaug, Nymansgate	Lilly Ommunda	Olsen	k	ug	hustru	18	1892-05-28	Chikago	b	n	s
Storhaug, Waisenhusgata	Kristine	Sørensdatte Sviland	k	ug	Husgjerning og pedeltje	20	1890-10-04	Chikago	b	n	s
	Anna	Jensen	k	ug	datter	2	15.04.1908	Chikago Am.	b	n	s
	Edvin	Jensen	m	ug	Søn	4	04.10.1906	Chikago Am.	b	n	s
	Marie	Helland	k	ug		2	13.12.1908	China	b	n	s
	Klare	Helland	k	ug		3	05.12.1907	China	b	n	s
	Agnes	Helland	k	ug		4	02.11.1906	China	b	n	s
Sentrum, Skagen (hotel)	Jens	Dahl	m	g	Reisende	39	1871-02-17	Cork i Irland	mt	n	s
Storhaug, Hjelmelandsgata	Alfred Arthur	Lederer	m	ug	Chemigraph	27	1883-01-24	Crimitschun	b	Tyskland	s
Eiganes, Nedre Strandgate	Anna Maria	Svendsen	k	ug	Husgjerning	62	1848-04-11	Dalsland Sverige	b	n	s
	August	Jørgensen	m	ug		9	19.06.1901	Danmark	b	Dansk	s i Danmark
	Thorvald	Jørgensen	m	ug		10	08.05.1900	Danmark	b	Dansk	s i Danmark
storhaug, Birkremsgate	Thorvald	Clemmetsen	m	ug	Formerlerling på støpei	15	1895-07-01	Danmark	b	n	s
storhaug, Birkremsgate	Arve	Clemmetsen	m	ug	Formerlerling på støpei	16	1894-03-11	Danmark	b	n	s
	Signe	Rasmussen	k	ug	tjenestepige	17	1893-02-25	Danmark	b	dansk	s
storhaug, Birkremsgate	Olof	Olsen	m	ug	Former på støperi	20	1890-08-24	Danmark	b	Danmark	s
storhaug, Birkremsgate	Astrid	Clemmetsen	k	ug	Medjelp i Huset	20	1890-11-14	Danmark	b	n	s

Storhaug, Kongsgata	Hans	Pedersen	m	ug	Litografisk Trykker	22	1888-11-11	Danmark	b	Danmark	intet Samfund
Eiganes, Egenæs	Alvilda			ug	Kontoristinde sakf.ktr.	23	1887-01-23	Danmark	b	Danmark	s
Storhaug, Lysefjordsgate	Alfred Henry	Andersen	m	g m n	Dekorationsmaler	24	1886-07-10	Danmark	b	Danmark	s (Danske Folkekirke)
storhaug, Birkremsgate	Bernhardine	Clemmetsen	k	ug	Hermetik Fabriksarbeid	24	1886-03-14	Danmark	b	n	s
Våland, Agent Kiellands gate	Holger	Hjort-Lorenzen	m	g m n, ett b	Elektromontør	24	1886-10-01	Danmark	b	Danmark	s
Storhaug, Saudegate	Einar	Olsen	m		Møbelsnekker	25	1885-05-01	Danmark	b	Dansk	s
Storhaug, Karlsmindegate	Aage	Clausen	m	g m n	Litograf, Nye Blikemal	25	1885-02-08	Danmark	b	dansk	s
Storhaug, Spilderhaugsmuget	Kristian	Nilsen	m	g m n, ett b	Løsarbeider	25	1885-03-07	Danmark	b	Danmark	s
storhaug, Birkremsgate	Britha	Clemmetsen	k	ug	Hermetik Fabriksarbeid	26	1884-06-08	Danmark	b	n	s
Sentrum, Baadegaten	Kristian	Rasmussen	m	g m n, tre b	Agent i Vin	27	1883-09-22	Danmark	b	dansk	s
Storhaug, Normansgate	Magnus	Henriksen	m	ug	Litograf	35	1875-09-06	Danmark	b	dansk	s
Storhaug, Nymansgate	Laurits Christian	Larsen	m	g m n, tre b	Bliktrykker	36	1874-07-21	Danmark	b	Dansk	s
Eiganes, Løwoldsgate	Theodor Johan	Jensen	m	g m n	Dampskibs-Maskinist	37	1873-04-04	Danmark	f	n	Apostolisk samfund
Storhaug, Karlsmindegate	Joh. Emil A.	Mortensen	m	g m n, to b	Fyrbøder	39	1871-08-29	Danmark	b	n	s
Storhaug, Saudegate	S.	Sørensen	m	g m sv, tre no b	Bager	40	1870-02-25	Danmark	b	n	s
Storhaug, Normansgate	Rasmus	Christensen	m	g m n, ett b	Litografisk Trykker	41	1869-09-20	Danmark	b	Danmark	s
Storhaug, Pedersgate	Nils	Michaelsen	m	g m n, tre b	Hermetikfabrik-arbeide	43	1867-10-13	Danmark	b	n	s
Storhaug, Sandsgate	Jens Peter	Madsen	m	g m da, ett b	Bødkersvend	45	1865-02-03	Danmark	b	Danmark	s
storhaug, Birkremsgate	Dorthea	Clemmetsen	k	g m n, fem da b	Husmoder	47	1863-11-24	Danmark	b	n	s
Storhaug, Sandsgate	Tora	Madsen	k	g m da, ett b	hm.	49	1861-03-20	Danmark	b	Danmark	s
Våland, Ladegaardsv	Johannes	Smith	m	g m n, ett b	Dyrlæge og Kjødkontro	51	1859-12-03	Danmark	b	n	s
Storhaug, ABCgate	Hans Kristian	Pedersen	m	g m n, to b	Mekanisk arbeider paa	74	1836-04-08	Danmark	b	n	s
Våland, Ladegaardsv	Maarten	Pedersen	m	g m n	Rentenisist	80	1830-11-05	Danmark	b	n	s
Våland, Ladegaardsv	Marquar	Olsen	k	g m n	Skuespillerinde	!!		Danmark	f	n	s
Eiganes, Wesselsgate	Wilhem	Korth	m	g m n, ett b	Fyrbøder med Damper	26	1884-11-15	Danzig	b	Tysk	s
Eiganes	Rudolf	Mumme	m	g m ty, seks b	Slagtermestr	45	1865-02-02	Dingelstädt	b	n	katolik
sentrum, Kongstengate	Max	Drechsler	m	g m n, fire b	Bliktrykkeriformand	36	1874-12-02	Dresden	b	Tyskland	s
Storhaug, Nedstrandgata	Gertrud	Budaj	k	ugd	skolepige	22	1898-03-14	Dresden (Sachsen)	b	Tysk	Evgelik s
	Inga Matilde Norman	Lind	k	ug		10	07.11.1900	Durban	b	Sydafrika	s
	Halvor	Kise	m	ug	s. av no 3	3	10.05.1907	Durban Africa	mt	n	s
Sentrum, Jernbanev	Maria Anna	Gunnerus	k	g m n, tre b	intet	55	1855-09-13	Düsseldorf	b	n	s
	Clifford Haakon	Fuglestad	m	ug	3 aars gamelt Barn	3	29.12.1907	Elgin Amerika	b %n	n	s
Kalhammeren	Karl Ludvig	Larssen	m	g m n	Sadelmagersv. (Holms l	60	1850-10-27	Engelholm	b	n	Methodist
	Gudrun Marie	Gundersen	k	ug		4	10.04.1906	England	b	n	s
Sentrum, Salvågergata	Molly	Sivertsen	k	ug		18	1892-07-23	England	b	n	Engels s
Eiganes, Wessels gate	Florence	White	k	ug	Kontor Hermetikfabr.	25	1885-08-03	England	b	Engsk.	engels stadsk.
Sentrum, Bjergsmuget	Ingebret	Johnsen	m	ug	Sjømand (Matros)	25	1885-07-02	England	f	n	s
Eiganes, Bjergsmauet	Bernhard	Nilsen	m	g m n, to b	Farer for det meste tils	27	1883-06-07	England	f	n	s
Eiganes, Wessels gate	Rhode	Meyer	k	ug	Kontor Hermetikfabr.	29	1881-06-02	England	b	Engsk.	engels stadsk.
Våland, Lagårdsveien	Isak Alexander	Johnsen	m	ug	Løsarbeider	31	1879-07-30	England	mt	n	s
Våland, Musægate	Edith	Sivertsen	k	g m n, ett eng b	husmor	54	1856-02-29	England	b	n	Engels s
Sentrum, Kongsgate	Jenny	Johannessen	k	g m n,	hustru	29	1881-03-03	Esbjerg Danmark	b	n	s
tasta, Rannebergveien	Arnold	Raadlund	m	g m n, tre b	Beslagfabrikarbeider	25	1885-03-15	Eskildtuna	b	Sverrige	s
Våland, Schiwesgate	Kate	King Middelthor	k	e, ett b	Lever af midler	56	1854-05-12	Falmouth	b	n	s
Storhaug, Riisbakken	Carl	Hendriksen	m	g m n, to b	fv. sømand underholde	71	1839-12-24	Farnebo@Tarnebo Sverige	b	Svensk	s
Våland, Musegata	Edvard	Støder	m	ug	Stenarbeider	33	1887-06-06	Finland	mt	n	s
Eiganes, Rosenberggate	Alexander	Nappila	m	g m n, ett b	Maskinarbeider paa væ	39	1871-05-20	Finland	b	Finsk	s
Sentrum, Bredgate	Johannes	Smith	m	g m n, tre b	Kaiarbeiderformand	40	1870-06-22	Finland	b	n	s
Storhaug, Jelsegate	Gust	Blomkuist	m	g m n, tre b	Handelsreisend ved Tel	42	1868-06-05	Finland	b	n	s
Eiganes, St. Svithungsgate	J. F.	Marnburg	m	g m n, sju b	Kjøbmand (Manufaktu	58	1852-08-28	Flensburg	b	n	s
Sentrum, Olavskleiva	Harald	Michelsen	m	ug	Kjøbmand	23	1887-08-28	Flensburg Tyskland	mt	Tysk	konfessionsl.
	Gunhild Franciska	Larsen	k	ug	Husgjerning	16	1894-08-18	Frankrig	b	n	s
Eiganes, Butlers gate	Severeau	Westbø	m	ug	Handelsbetjent	22	1888-10-31	Frankrig	f	n	s
Eiganes, uelandsgata	Sofie	Thorsen	k	g m n, to b	Hustru	53	1857-12-28	Gilberga Sverrig	b	n	Methodist
Våland, Musegata	Charles Maurice	Thompson	m	ug	sproglærer (Privat)	31	1879-01-20	Grantham	b	England	
Storhaug, Langgate	Giovanni	Zazzera	m	g m it, tre n, ett it b	gibsmaker og handlend	38	1872-07-23	Gropparello Italia	b	Italia	Romersk-katolsk
Storhaug, Langgate	Marianna	Zazzera	k	g m it, tre n, ett it b	førnævntes hustru	38	1872-10-09	Gropparello Italia	b	Italia	Romersk-katolsk

storhaug, Støberigate	Elsa	Larsen	k	ug		9	09.01.1901	Gøtebog	b	n %Sverige%	s
storhaug, Støberigate	Tea		Engstrøm	k	ug	20	1890-11-25	Gøteborg	b	Sverige	s
storhaug, Støberigate	Anna	Gundersen		k	g m n, en pleiedatter	29	1881-09-08	Gøteborg	b	n %Sverige%	s
Eiganes, Nedre Strandgate	Alfred	Johanson		m	g m n, to b	52	1858-08-24	Gøteborg	f	svensk	s
Våland, Amtmdsvn.	Eveline	Johannessen		k	g m n, to b	64	1846-03-04	Gøteborg	b	n	s
sentrum, Øvre Kleivegate	Wilhelm	Peterson		m	ug	23	1887-10-29	Gøteborg (Sverige)	b	Sverige	evangelisk Luthersk
storhaug, Bredbakken	Ida Augustine	Jørgensen		k	g m n, to b	59	1851-06-01	Gøteborg Sverige	b	n	s
Sentrum, Øvre holmegate	Hans	Nielsen		m	ug	32	1878-10-05	Hagenberg af Alsen	b	Tyskland	ev. luth.
Eiganes, Møllegata	Andreas Alexius		Dietrich	m	ug	46	1864-07-03	Hall i Tirol Østerrike	b	n	romersk katolsk
Storhaug, Baadegata	Emil		Kehlenbeck	m	ug	18	1892-01-25	Hamborg	mt	Tysk	s
Våland, Hornklows gate	Margarete Erna Gertrud		Braun	k	ug	21	1889-08-20	Hamburg	mt	Tyskland	baptist
Storhaug, Waisenhusgata	Villy		Kymhl	m	ug	22	1888-12-29	Hamburg	b	Tysk	Luters.
Sentrum, Øvre holmegate	Arthur		Waldow	m	ug	27	1883	Hamburg	mt	Tyskland	Luthersk
Våland, Hornklows gate	Alma Henriette		Rønneberg	k	g	31	1879-02-26	Hamburg	b	n	s
Våland, Musægate	Friedrich Wilhelm		Kampe	m	g m n, fem b	33	1877-05-02	Hamburg	b	Tyskland	s
eiganes, Olafskleven	Josefine	Jacobsen		k	e	61	1849-08-21	Hamburg	f	n	s
Sentrum, Kirkegate	C.		Kørner	m	g m n	61	1849-06-22	Hamburg	b	n	s
storhaug, Birkelandsgate	Wilhelm Frd. Theodor		Nessler	m	g m n, to b	74	1836-09-01	Hamburg	b	n	s
Våland, Hornklows gate	Henny	Iversen		k	ug	21	1889-03-30	Hamburg i Tyskland	b	n	s
Storhaug, Lysefjordsgate	Konrad Joseph		Franz	m	g m n, ett b	27	1883-02-02	Hanau Tyskland	b	Tyskland	katolik
	Ester		Spande	k	ug	10	23.05.1900	Hayfield	b	AM	s
Sentrum, Skagen	Axel		Rhodin	m	ug	28	1882-06-15	Helsingborg (Sverige)	mt	Sverige	s
Sentrum, Sølvberggate	Ludvig	Jensen		m	g m n, ett b	35	1875-01-18	Helsingør Danmark	b	Dansk	s
Eiganes, Dronningensgate	Isca Wilhelmine Sophie	Jessen		k	g m n, fire b	47	1863-08-24	Helsingør Danmark	b	n	s
Eiganes, Stengate	Hans		Sundt Berggraf	m	g m n, tre b	36	1874-02-26	Helsingør, Danmark	b	n	s
Storhaug, Emmausv	Carl	Carlsen		m	g m n, tre b	30	1880-03-14	Hjørring Danmark	b	Danmark	s
Eiganes, Stengate	Dagmar Mathilde		Berggraf	k	e	70	1840-05-25	Holbæk	b	n	s
Kalhammeren	Hugo		Jess	m	g m n, fem b	37	1873-05-04	Holstein Tyskland	b	Tysk	s
	Einar Petter		Merlees	m	ug	8	23.11.1902	Hongkong	b	n	s
Storhaug, Støberigate	Oluf Edvardt	Hansen		m	g m n, fire b	30	1880-07-03	Horsens Danmark	b	Danmark	s
Eiganes, Løkkeveien	Ernst	Erikson		m	ug	21	1889-12-05	Hudingval Sverige	b	Svensk	Babtistsamfund
	Anny		Steinkopf	k	ug	12	1898-04-11	Hull England	b	n	s
Sentrum, Øvre Holmegate	Charles		Dunn	m	g m n	22	1878-07-03	Hull England	b	England	intet samfund
Storhaug, Waisenhusgate	Emily	Rasmussen		k	g m n	25	1885-05-03	leignmouth England	b	n	s
	Marie	Olsen		k	ug	2	24.12.1908	linois	b	AM	s
	Jenni	Olsen		k	ug	6	01.12.1904	linois	b	AM	s
Våland, Biskop Njaalsgate	Karlein		Refsland	k	g m n, to b	34	1876-07-28	linois America	b	n	s
Storhaug, Erfjordsgate	Thorbjørg		Hertervig	k	g m n, ett isl b	41	1869-08-09	Isafjord Island	b	n	s
	Kristen	Hansen		m	ug	1	11.11.1909	Island	b	n	s
	Bendik	Knutsen		m	ug	4	08.09.1906	Island	b	n	s
Storhaug, Waisenhusgata	Thor	Johannesen		m	ug	20	1890-07-13	Island	b	Island	s
Storhaug, Waisenhusgata	John	Kristiansen		m	ug	20	1890-04-04	Island	b	Island	s
Storhaug, nedre dalgate	Osmund	Johnsen		m	ug	21	1889-07-15	Island	b	Island	s %Luthersk%
Våland, Lagårdsveien	Magnus	Bjørnson		m	ug	23	1878-10-01	Island	b	n	s
Storhaug, Nykirkebakken	Skapti??	Davidson		m	ug	23	1887-01-15	Island	b	Dansk n	evangl.
Storhaug, Nærstrandsgate	Thora	Knutsen		k	g m n, ett isl, ett n b	25	1885-05-25	Island	b	n	s
Storhaug, Karlsminnegata	Sigurdur	Johson		m	ug	25	1885-02-05	Island	b	l	s
Storhaug, ABC gata	Olaf	Jakobsen		m	ug	25	1885-10-05	Island	mt	Dansk	s
Sentrum, Verksgata	Gjester	Rasmusen		m	ug	27	1883-04-17	Island	b	n	s
Eiganes, Brødregate	Edvin	Johnsen		m	ug	27	1883-05-22	Island	b	Island	Intet
Storhaug, Brattebjerggate	Anna Stefanie		Strand	k	g m n, seks b	30	1880-02-28	Island	b	n	s
sentrum, Bredgate	Magnus	Gislason		m	g m n	30	1880-01-24	Island	b	Islandsk	s
Storhaug, Almendingsgate	Johannes L.	Marcussen		m	g	31	1879-05-23	Island	b	DA	s
Storhaug, Saudegate	Gunlauger	Bjørnsen		m	g m isl, ett da, ett n b	34	1876-03-20	Island	f	n	s
Våland, Agent Kiellands	Valdemar		Røgdal	m	g m n, to b	34	1876-11-01	Island	b	Dansk	s
Storhaug, Saudegate	Solrunn	Bjørnsen		k	g m isl, ett da, ett n b	35	1875-05-14	Island	b	n	s
Storhaug, Waisenhusgata	Hjalmar	Hermanson		m	ug	35	1875-08-02	Island	b	Island	s

Storhaug, Hjelmelandsgate	Simon	Hansen	m	g m n, ett isl, ett n b	2den Maskinist S/S	38	1872-04-30	Island	f	Islands	s
Våland	Ingebjørg	Johnsen	k	ug	Blikkebalage Arbeider:	39	1871-01-01	Island	b	n	s
sentrum, Valbjerggate	Margit	Eriksen	k	g m n, ti b		43	1867-09-29	Island	b	n	s
Sentrum, Værksgate	Laura	Rasmusen	k	g m n, ett isl, ett n b	Husgjerning	53	1857-10-10	Island	b	n	s
Storhaug, Brattebjerggate	Elise	Løvik	k	e	frihandel	53	1857-10-14	Island	b	n	s
Storhaug, Kongstensmuget	Velemine	Thorsen	k	g m n, ett b	vasskekone	53	1857-12-18	Island	b	n %Island%	s
Våland, Vaalandsgate	Bjørg	Johnsen	k	e, ett isl b	datter	55	1855-06-11	Island	b	n	s
Storhaug, Kongstensmuget	Bendix	Olsen	m	g m n, sju b	Løsarbeider	55	1855-10-06	Island	b	n	s
Sentrum, Bredgate	August	Walgren	m	g m n, ett b	D/S Maskinist	39	1871-12-16	Jevle (Sverrig)	b	Svensk	s
	Arthur Andreas	Lind	m	ug		8	27.07.1902	Johannesburg	b	Sydafrika	s
Eiganes, møllegate	Tilde Bertine	Larsen	k	g m n, fire b	hm.	20	1880-01-24	Jova Amerika	b	n	s
	Theodora	Hommersand	k	ug	Datter	2	04.03.1908	Jova Amerika	b	Amerika	s
	Eva	Hommersand	k	ug	Datter	4	04.11.1906	Jova Amerika	b	Amerika	s
	Kristoffer	Hommersand	m	ug	søn	5	19.06.1905	Jova Amerika	b	Amerika	s
sentrum, Kirkegate	Paula	Nissen	k	g m da, ett da b	husmor	28	1882-02-05	Jylland Danmark	b	Danske	s
Storhaug, Iervig	Olaus	Mathiesen	m	g m n	Fisker	63	1847-08-07	Jæmtland Sverige	b	n	s
Storhaug, Rosenkildgate	Reinert	Samuelsen	m	g m n	Offentlig understøttet	78	1832-09-01	Jølland	b	n	s
Storhaug, Erfjordsgate	Oskar	Karlson	m	g m n, tre b	Sømand Stuert	46	1864-09-15	Kalmar Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Vikedalsgate	Karl	Lundqvist	m	g m n, seks b	1ste maskinist d/s	42	1868-08-26	Kalmar, Sverige	f	n	s
Våland, peder klows gate	Andreas	Tangva	m	g m n, fire b	Hermetikarbeider	30	1880-07-17	Kantong Kina	b	n	s
Storhaug, Nedre Blaasenborg	Peter	Karlson	m	g m n, fem b	Forhv. Bødkerm.	80	1830-08-07	Karlsham Sverrig	b	n	Desenter
Storhaug, Iervig	Karl	Lindgren	m	g m n, ett b	HermetikFabrikarbeide	38	1872-02-09	Karlskrona	b	svensk	s
Sentrum, Øvre holmegate	Ferd.	Runge	m	ug	Hotelvert	33	1877-12-02	Kesdorf af Fürstent. Lübeck	b	Tyskland	ev. luth.
	Lilly	Johnsen	k	ug	Skolebarn, fors. enke nr	17	1893-07-17	Kina	b %n	n	s
Våland, hafrsfjordgata	Vilhelm	Østregren	m	g m no, ett b	Kaiarbeider	25	1885-01-13	Kjeninge Sverige	b	n	s
Våland, Rosenkrantzgate	Charles G.	Lundstrøm	m	g	Stentrykker	33	1877-02-15	Kjøbenh.	b	Dansk	s
	Mathilde Sofie	Sundstrøm	k	ug	barn	0	03.01.1910	Kjøbenhavn	b	n	s
	Erling	Simonsen	m	ug	søn	3	07.11.1907	Kjøbenhavn	b	n	s
	Hilda	Lundstrøm	k	ug	barn	4	26.09.1906	Kjøbenhavn	b	Dansk	s
	Fanny	Nissen	k	ug	barn	4	18.12.1906	Kjøbenhavn	b	Danske	s
	Felix	Hellestøl	m	ug	skolegut	7	29.07.1903	Kjøbenhavn	b	n	Katholsk
	Fredrik	Bjørnsen*	m	ug		8	15.11.1902	Kjøbenhavn	b	n	s
	Mathilde Sofie	Hansen	k	ug		10	03.11.1900	Kjøbenhavn	mt	n	s
	Christian	Hellestøl	m	ug	skolegut	11	1899-05-10	Kjøbenhavn	b	n	Katholsk
	Johanna	Bentson	k	ug	Tjenestepige	14	1896-04-29	Kjøbenhavn	b	Dansk	s
Eiganes, Møllegata	Jalmer	Swartz	m	ug	Sømand Matros	22	1888-02-28	Kjøbenhavn	b	n	s
Våland, Musegata	!!	Neuman	m	ug	korespondent v/ skibsr	25	1885-02-01	Kjøbenhavn	b	Danmark	s
sentrum, Kirkegate	Holger	Nissen	m	g m da, ett da b	hotelkelner	25	1885-10-21	Kjøbenhavn	b	Danske	s
storhaug, kaisegate	Alfred	Mitchel	m	g m n, ett b	løsarbeider	28	1882-04-22	Kjøbenhavn	b	Danmark	s
våland, Musægate	Anna	Selmer	k	g m n, ett b		28	1882-10-18	Kjøbenhavn	b	n	s
Våland, hornklows gate	Varla	Rasmusen	k	ug	bestyrerinde ved kaabe	32	1878-12-14	Kjøbenhavn	b	Danmark	s
Storhaug, Nærstrandsgate	Carl	Nielsen	m	g m n, to b	Kok (med Dampskib)	33	1877-09-25	Kjøbenhavn	f	Danmark	s
våland, kong karls gate	Mathilde	Grønlund	k	g m da, to b	husgjerning	33	1877-05-02	Kjøbenhavn	b	Dansk	s
våland, kong karls gate	Johan Jakob	Grønlund	m	g m da, to b	Lithograf, disponent f. 1	34	1876-12-14	Kjøbenhavn	b	Dansk	s
Våland, Furras gate	Peder	Ragaard Hansen	m	g m n, ett b	S/S Maskinmester	43	1867-08-12	Kjøbenhavn	b	n	s
Eiganes, st svithuns gate	Johan	Wadsted Goos	m	g m n, to	Gartner	46	1864-08-25	Kjøbenhavn	b	n	s
Sentrum, Skagen	Carl Viggo	Duckert	m	ug	Præst	51	1859-06-17	Kjøbenhavn	mt	n	Methodistkirken
Våland, Furras gate	Jacobine	Malde	k	g m n, ett b		58	1852-12-24	Kjøbenhavn	b	n	s
Storhaug, Opheimsgate	Axel Andreas	Petersen	m	g m n, tre b	Lithograf v/ kunstnsta	60	1850-06-14	Kjøbenhavn	b	n	s
sentrum, Kirkegate	Johannes	Floor	m	g m no, sju b	Boghandler	81	1829-10-08	Kjøbenhavn	b	n	s
Eiganes, Murgate	Carl O. I.	Woer	m	g m n	Sømand Matros	25	1885-11-19	Kjøbenhavn Danmark	b	Danmark	Danske Statskirke
Storhaug, Pedersgate	Adolf Ludvig	Henriksen	m	g m n	Hermetikfabrikarbeider	26	1884-08-14	Kjøbenhavn Danmark	b	n	Katolsk
Eiganes, Øvre Strandgate	Edmund Loui Ingemann	Corell	m	g m n, to b	Barber og Frisørsvend	41	1869-12-25	Kjøbenhavn Danmark	b	n	s
Sentrum, Holmegaten nedre	Hoger	Nissen	m	g	Kelner	25	1885	Kjøbenhavn	mt	n	s
	Gustav	Hansen	m	ug	Hørende til Familien	6	17.07.1904	Knox U.S.A.	b	n	s
	Dagmar	Kverneland	k	ug		5	15.05.1905	Knyond?? C. C. Syd Africa	b	n	s
Eiganes, løvoldsgate	Hans Edvard	Jakobsen	m	ug	Tømmermandslærling	23	1887-02-10	Kolter, Færøerne	b	DA(Færøerne)	s

Storhaug, Bergelandsgate	Karl	Olsen	m	g m n, to b	Snedkermester	55	1855-11-12	Kristianstad (Sverige)	b	n	s
Storhaug, Bergelandsgt	Andreas	Andersen	m	ug	Stentrykker	29	1881-04-29	København	b	n	s
Eiganes, Egenæs	Oskar	Weck	m	g m ty, ett ty b	Fabrikformand paa Bes	36	1874-04-04	Køln, Tyskland	b	Tyskland	s
	Henrik	Selbach	m	ug	søn	17	1893-03-15	Langendree??	b	Tysk	s
Eiganes, Oscarsgate	Laurits	Feldt	m	g m n, to b	Maskinist tilsjøs	38	1872-03-04	Lanskrone Sverige	b	n	s
tasta, Rannebergveien	Axel	Liberg	m	g m n, fire b	Murersvend	36	1874-03-04	Lidköping Sverige	b	Sverige	s
	Nelly	Larsen	k	ug	Hermetikarbeidersk	11	1889-03-20	Liverpol	b	n	s
	Albert E.	Hetland	m	ug	Vanfør	11	1889-03-28	Liverpool	b	England	s
storhaug, Nedre Dalgate	Pauline	Jacobsen	k	g m n	Hustru	18	1892-01-16	Liverpool	b	n	s
Storhaug, Waisenhusgate	Benny	Berg	k	ug	Elev av Seminariet Stor	19	1891-04-22	Liverpool	f	n	s
Storhaug, Ryfylkegate	John W. C.	Larsen	m	g m n, ett b	Høvlериarbeider	23	1887-12-31	Liverpool	b	n	s
storhaug, Baggate	Thorvald	Hetland	m	g m n, to b	løsarbeider	56	1844-07-25	Liverpool	b	England	s
Storhaug, Nymansgate	Christine	Larsen	k	ug	Hermetikarbeiderske	20	1890-04-04	Liverpool England	b	n %Engelsk%	s
Storhaug, Nymansgate	Bertha	Larsen	k	g m n, ni b	husgjerning	42	1868-01-20	Liverpool England	b	n	s
	Johannes	Beier	m	ug	Hermetikarbeider	15	1895-07-16	London	b	n	s
Storhaug, Suldaldsgate	Kurt	Meyer	m	ug	Hermetikfabr.fuldm.	30	1880-02-03	Luckan	b	Tyskland	Evangl.
Eiganes, Oscars gate	Elisabeth	Kieffer	k	ug	skolelærerinde ved kat	36	1874	Luxemburg neut??	b	Tysk	romersk katolsk
Våland, Rosenkrantzgate	Erenst	Groth	m	g m ty, to ty b	Lithograf	28	1882-05-24	Lybeck Tyskland	b	n	s
Storhaug, Trafikgate	Gustav	Alpen	m	g m n, ett b	Overtrykker ved Bliktry	30	1880-05-26	Lybek Tyskland	b	Tysk	s
Storhaug, Pedersgate	Hilmar	Abrahamsen	m	g m n	Delicatsseforretning	43	1867-01-14	Lysekil	b	n	s
Storhaug, Jelsegate	Ottar	Birkeli	m	ug	søn, faren misjonsprest	0	04.01.1910	Madagascar	b	n	s
Storhaug, Jelsegate	Margareta	Birkeli	k	ug	datter, faren misjonspr	2	28.08.1908	Madagascar	b	n	s
Storhaug, Jelsegate	Fridthjov	Birkeli	m	ug	søn, faren misjonsprest	4	23.04.1906	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Karl	Petersen	m	ug	Skolediscipel	6	28.09.1904	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Hans	Thunem	m	ug	Skolediscipel	7	25.08.1903	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Olaf	Olsen	m	ug	Skolediscipel	7	27.04.1903	Madagascar	b	n	s
Våland, Ladegaardsv	Sverre	Stene	m	ug	faren misjonsprest	8	01.06.1902	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Anna	Mørland	k	ug	Skolediscipel	8	21.04.1902	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Erling	Petersen	m	ug	Skolediscipel	8	11.06.1902	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Wilhelm	Smith	m	ug	Skolediscipel	8	12.04.1902	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Johan	Jørgensen	m	ug	Skolediscipel	9	17.04.1901	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Nodman	Jensenius	m	ug	Skolediscipel	9	30.11.1901	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Fritjof	Lønø	m	ug	Skolediscipel	9	24.07.1901	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Carsten	Thunem	m	ug	Skolediscipel	10	26.10.1900	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Peter	Petersen	m	ug	Skolediscipel	10	28.02.1900	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Hansten	Smith	m	ug	Skolediscipel	10	19.03.1900	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Helene	Mørland	k	ug	Skolediscipel	11	1899-10-17	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Erling	Bjertnes	m	ug	Skolediscipel	11	1899-11-13	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Sofie	Smith	k	ug	Skolediscipel	11	1899-01-26	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Synnøve	Jensenius	k	ug	Skolediscipel	11	1899-11-10	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Rolf	Einrem	m	ug	Skolediscipel	11	1899-11-24	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Bertram	Jensenius	m	ug	Skolediscipel	12	1898-02-24	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Einar	Lønø	m	ug	Skolediscipel	12	1898-01-04	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Bjarne	Einrem	m	ug	Skolediscipel	12	1898-06-08	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Alvilde	Smith	k	ug	Skolediscipel	13	1897-06-15	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Marie	Jensenius	k	ug	Skolediscipel	14	1896-12-07	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Gudrun	Lønø	k	ug	Skolediscipel	14	1896-11-26	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Vigdis	Einrem	k	ug	Skolediscipel	14	1896-11-28	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Haakon	Lønø	m	ug	Skolediscipel	15	1895-07-05	Madagascar	b	n	s
	Gabrielle	Hauge Olsen	k	ug		15	1895-08-09	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Thoralf	Einrem	m	ug	Skolediscipel	16	1894-11-06	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Wesselsgate	Haakon	Røstvig	m	ug	Kontorist Hermetikfabr	18	1892-03-02	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Wesselsgate	Lars	Røstvig	m	ug	Electrotekniker	20	1890-03-26	Madagascar	f	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Bjarne Ragnvald Sverre	Svendsen	m	ug	Studierende (Student), i	20	1890-04-15	Madagascar	f	n	s
Eiganes, Wesselsgate	Carl	Røstvig	m	ug	Kunst-Maler	23	1887-11-19	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Alberth Theodor	Svendsen	m	ug	Elev af Handelskole, fa	23	1887-03-25	Madagascar	f	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Sven Peter	Svendsen	m	ug	2. Styrmand, faren misj	25	1885-03-08	Madagascar	f	ove n	s

Eiganes, Egenæs 45	Sven Lauritz		Dahle	m	ug	journalist, faren sekret:	26	1884-12-09	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 50	Ole Andreas Strømme	Svendsen		m	ug	Studerende (Stud. filol.	27	1883-09-24	Madagascar	f	n	s
Eiganes, Egenæs 45	Gabrielle Gustava		Dahle	k	ug	lærerinde,faren i NMS	27	1883-04-26	Madagascar	b	n	s
Eiganes, Egenæs 45	Erikka		Dahle	k	ug	faren i NMS	29	1881-03-07	Madagascar	f	n	s
Eiganes, Egenæs 45	Liv		Dahle	k	ug	massøse, faren i NMS	31	1879-08-26	Madagascar	b	n	s
Våland, Furras gate	Signe		Horne	k	ug	Faren misjonær NMS	1	20.10.1909	Madagaskar	b	n	s
Våland, Furras gate	Henny		Horne	k	ug	Faren misjonær NMS	4	05.09.1906	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, møllegate	Anton		Vøttestad	m	ug	Uden erhverv, faren dø	7	05.11.1903	Madagaskar	b	Fransk koloni	s
Eiganes, Egenæsveien	Maggi Johanna	Thorbjørnsen		k	ug	Børn, faren misjonspre:	8	27.07.1902	Madagaskar	b	n	s
Våland, Furras gate	Ella		Horne	k	ug	Faren misjonær NMS	10	12.09.1900	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, møllegate	Ingrid Kristine		Vøttestad	k	ug	Uden erhverv, faren dø	10	09.12.1900	Madagaskar	b	Fransk koloni	s
Våland, Furras gate	Martha		Horne	k	ug	Faren misjonær NMS	12	1898-10-09	Madagaskar	b	n	s
Våland, Furras gate	Inga		Horne	k	ug	Faren misjonær NMS	13	1897-04-30	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Egenæsveien	Trygve August	Thorbjørnsen		m	ug	Børn, faren misjonspre:	14	1896-08-18	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Egenæsveien	Sigrid Katharina	Thorbjørnsen		k	ug	Børn, faren misjonspre:	15	1895-03-14	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Egenæsveien	Olav Bernt Julius	Thorbjørnsen		m	ug	Børn, faren misjonspre:	17	1893-03-09	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Olafskleven	Helga Bergljot		Vig	k	ug	Kontorist ved Telegrafk	18	1882-08-25	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Peder Clausønns gate	Sigrid		Valen	k	ug	Lærerinde ved folkeskole	27	1883-06-30	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Peder Clausønns gate	Helene		Haslund	k	ug	Lærerinde ved folkesko	27	1883-06-29	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Ledaalsgate	Anna E.		Stueland	k	ug	Folkeskolelærerinde, fa	29	1881-06-22	Madagaskar	b	n	s
Eiganes, Ledaalsgate	Gustav		Nygaard	m	ug	Styrmand	33	1877-06-26	Madagaskar	f	n	s
storhaug, Støberigate	Emma	Andersen		k	g m n, to b	Faren misjonær NMS	37	1873-03-21	Malchin, tyskland	b	Sverige Tyskl:	s
storhaug, Spilderhauggate	Hilda	Sivertsen		k	g m n, tre b	husgjerning	37	1873-08-10	Malmø	b	n %Sverige%	s
våland, Rektor Steensgate	Carl Herman	Christensson		m	g m n, fem b	Chokoladefabrikant	37	1873-07-19	Malmø	b	Svensk	s
våland, Rektor Steensgate	Andreas	Olsen		m	g m n, seks b	Lokomotivfører	53	1857-09-04	Malmø Sverrig	b	n	s
Eiganes	Johannes		Nærø	m	ug	Missionselev	24	1886-06-02	Marburg, Natal	b	Natal	s
Storhaug, Karlsminnegata	Evald		Gehring	m	g m n, ett b	Stenstrykker	25	1885-08-06	Marstal	b	Dansk	intet Samfund
storhaug, Suldalsgate	Gustav	Andersen		m	g m n, to b	Tinfabrik Arbeider	38	1872-09-11	Marstran Sverige	b	n	s
sentrum, Kirkegate	Fredrik	Hansen		m	g m n	Hermethikarbeider	40	1870-08-05	Midvaag Færøerne	b	n	s
	Dolores		Strand	k	ug		4	02.10.1906	Minapolis Amerika	b	n	s
	Kenneth		Strand	m	ug		5	13.01.1905	Minapolis Amerika	b	n	s
	Roy		Strand	m	ug		8	01.04.1902	Minapolis Amerika	b	n	s
	Mathilde		Hetland	k	ug	Syerske ved strikkeforn	17	1893-12-19	Minesota Amerika	b	n	s
Eiganes, Ledaalsgate	Alfred		Hetland	m	ug	Gartnerlærling	19	1891-12-15	Minesota Amerika	b	n	s
Storhaug, Langgata	Karl	Jensen		m	ug	Arbeider med hvad son	19	1891-08-16	Minneapolis U.S.A.	b	n	s
Våland, Butlers gate	Matilde		Distad	k	ug	Skoleelev	20	1890-05-16	Minnesota U.S.A.	b	n	s
	Dagny		Blichfeldt	k	ug	fors. rentenist	5	18.09.1905	Mobil Ala. America	b	n	s
	Elias		Holm	m	ug	søn	4	27.01.1906	Mobile U.S.A.	b	n	s
Sentrum, Hospitalsgata	Martha		Fawcett	k	ug		22	1888-09-13	Morgan Co. Ohio	f	Amerika	Vennernes Samfund
storhaug, Hospitalgate	Jason		Fawcett	m	g m am, ett am b	intet erhverv eller stillir	62	1848-10-28	Morgan County Ohio USA	b	Amerika	Vennernes Samfund
	Petra Olava Birma		Høie	k	ug	skolepige	15	1895-03-15	Mulmuin?? Ostindien	b	n	s
eiganes, Olafskleven	Lovise	Jacobsen		k	g m n, tre b	hustru	29	1881-10-23	München	b	n	s
våland, Musægate	Maria		Dørr	k	e, ett b	%hustru%	62	1848-04-07	Nassau Tyskland	b	n	romersk katolsk
	Einari	Endresen		m	ug	Søn	1	07.09.1909	New Orleans U.S.A.	b	n	s
	Laura M.	Monsen		k	ug	ikke skolepliktig endnu	4	29.09.1906	New York	mt	Amerika	s
	Chlarents		Haraldstad	m	ug		11	1899-06-23	New York	b	n	s
storhaug, Pedersgate	Anna		Wallem	k	g m n, to b	Husmor	11	1889-02-19	New York	b	n	s
	Karoline	Asbjørnsen		k	ug	hjelp i huset	12	1888-10-19	New York	b	n	s
	Erling		Laland	m	ug	skolegut	12	1898-03-01	New York	b	n	s
	Marie	Eriksen		k	ug	Tjener	21	1889-07-25	New York	f	n	s
Sentrum, haugvaldstadsgate	Peder		Hovland	m	ug	Sjømand (Matros)	22	1888-08-05	New York	f	n	s
	Ingrid		Berg	k	ug		3	31.05.1907	New York Americ	b	n	s
	Georg	Gaudesen		m	ug	skolegut	13	1897-09-19	New-York	b	n	s
	Charles	Nielsen		m	ug	Fabrikarbeider (herm.)	17	1893-06-17	New-York U.S.	b	n	s
Sentrum, Arneageren	L.		Wienenga	m	f	Former ved støperi	43	1867-12-05	Norden, Tyskland	b	n	s
tasta, Rannebergveien	Joh. Wilh.	Johansen		m	e, fire b	Blikkenslagersvend	53	1857-12-15	Norkoping Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Opheimsgate	Oskar		Hultmann	m	g m n, tre b	%1ste% Maskinist D/S :	54	1856-12-01	Norkoping Sverige	b	n	s

Storhaug, Opheimsgate	Arthur	Hansen	m	ug	stentrykker i lith. anst.	20	1890-10-09	Odense Danmark	b	Danmark	s	
eiganes, Løkkeveien	Viktor	Hansen	m	g m n, to b	M. Snedkersvend	29	1881-09-12	Odense Danmark	b	Danmark	s	
Storhaug, Stiftelsesgata	Johannes	Nielsen	m	ug	Stentrykkersvend	25	1885-11-26	Odense, Danmark	b	dansk	Methodist	
	Asta			Lundstrøm	k	ug	barn	6 04.04.1904	Odense, Dmk.	b	Dansk	s
	Thorbjørn			Lundstrøm	m	ug	Skoledisipel	8 08.07.1902	Odense, Dmk.	b	Dansk	s
Eiganes, Niels Juels gt	Th.	Kristiansen	m	ug	Skræddersvend	22	1888-01-17@	Odnæse, Danmark	b	n	s	
Våland, Biskop Njaalsgate	Gertrude			Warbrick	k	ug	Korrespondent	25 1885-03-14	Oldham. England	b	England	Congralist %regation%
Storhaug, Storhaugveien	Christine	Eliassen	k	ug	tenestepike	23	1887-04-12	Patersfj. Island	b	dansk	s	
	Lillie	Larsen	k	ug	Hermetikarbeiderske	16	1894-04-25	Paxton Illenois U.S.A.	b	n	s	
	Signy Ada			Løschbrandt	k	ug	Middelskoleelev	16 1894-11-23	Philadelphia	b	n	s
	Lars Gustav	Larsen	m	ug	Kassearbeider	16	1894-10-11	Philadelphia U.S.A	b	am	s	
	Jakob			Zazzera	m	ug	%skoleelev%	13 1897-06-20	Piacenza Italia	b	Italia	Romersk-katolsk
	Harold			Kvam	m	ug	Søn	2 26.03.1908	Port Chester, N. Y.	b	n	Intet samfund
	Agnes			Lind	k	ug		14 1896-08-30	Port Shepstone	b	Sydafrika	s
	Martha			Lode	k	ug	skolepige	8 06.09.1902	Portland Ore. U.S.A.	b	n	s
Storhaug, Nymansgate	Emanuel			Rybo	m	ug	Mekaniker v/ støperi	20 1890-08-10	Portugal	b	Portogiser	Katolik
Storhaug, Nærstrandsgate	Waldemar			Budaj	m	g m ty, ett ty, ett n b	Stentrykker	38 1872-04-25	Posen (Preussen)	b	Tysk	Katolsk
storhaug, Nærstrandsgate	Emma			Budaj	k	g m ty, ett ty, ett n b	hustru	33 1877-06-13	Pulsnitz (Sachsen)	b	Tysk	Evgelik s
storhaug, Birkremsgate	Niels Petter	Cortsen	m	g m n, tre b	Agent	35	1875-03-27	Randers	b	Danmark	Frelsesarmeen	
storhaug, Store Skippergate	Gustav Adolf			Sjøman	m	g m n, tre b	Pakhusformand ved Jer	64 1846-07-30	Raumo Finland	b	n	s
Storhaug, Nygate	Susanna Carola			Myhre	k	g m n, seks b		33 1877-03-24	Reichenbach, Tyskl.	b	n	s
	Marie S. E.			Hertervig	k	ug	Datter	11 1899-07-06	Reykjavik Island	b	n	s
eiganes, Olaf Kyrresgate	Paul	Paulsen	m	g m n, ett b	bagersvend	26	1884-09-26	Reykjavik Island	b	Island	s	
Eiganes, Niels Juels gate	Lillian	Ellingsen	k	ug		21	1889-06-05	Riga	b	n	s	
Våland, Rosenkrantzgate	Erenst			Lapin	m	ug	Skibs-Tømmermand	24 1886-06-07	Riga Rusland	mt	n	s
	Dagmar	Pedersen	k	ug	HermetikFabrikarbeide	15	1895-05-29	Rosenslund Danmark	b	Danmark	s	
eiganes, Sverdrupsgate	Jacoba	Thygesen	k	g m n, fire b	Hustru	44	1866-10-12	Rotterdam	b	n %Holland%	s	
storhaug, Kirkebakken	Hans Peder	Hansen	m	g m n, to b	Matros	31	1879-03-11	Saaby Danmark	f	Dansk	s	
Storhaug, nygata	Ernst			Christ	m	g m n, fire b	Slagtermester	36 1874-01-07	Sachsen	b	n	s
Sentrum, Skagen	Louis T.			Hauge	m	ug	Lagermand	18 1892-10-28	San Francisco	b	n	s
Sentrum, Øvre strandgt	Sigurd Magdonner	Berjesen	m	ug	Bogtrykkerlerling	19	1891-10-05	Saudt Sheild	b	n	s	
Sentrum, Øvre strandgt	Ragna Tallete	Berjesen	k	ug	Eskeriarbeiderske	21	1889-07-29	Saudt Sheild	b	n	s	
	Johan			Lyse	m	ug	Søn	14 1896-07-26	Secon Heart?? Amerika	b	n	s
Sentrum, Kirkegata	Gudbjørg	Johnsen	k	ug	driver syforretning	33	1877-07-20	Seidisdjford Island	b	n	s	
Storhaug, Hjelmelandsgate	Ingim.	Einarsson	m	g m n, fire b	Disponent v/ Expor.fori	28	1882-03-26	Seydisf. Island	f	Islands	s	
Eiganes, møllegate	Kirsten Elisebet	Berg	k	g m n, ett b	hm.	23	1887-06-06	Shikago	b	n	s	
Eiganes, Møllegata	Ingeborg Marie	Møller	k	ug	Contorrist v/ Dampskib	35	1875-01-22	Singapore	b	n	s	
storhaug, Sandsgate	Kristbjørg	Omundsen	k	e, fem b	Husgjerning	51	1859-06-22	Skagastrad Island	b	n	Uttraadt, intet samf.	
	Andreas Neaves			Lindtner	m	ug		11 1899-05-19	Skotland	b	n	s
Storhaug, Avaldsnæsgate	Bella			Lindtner	k	g m n, ett skott b		44 1866-08-08	Skotland	f	n	s
	Edvin	Pedersen	m	ug	Søn	6	28.03.1904	Slagelse	b	Danmark	s	
Storhaug, Kongstensgate	Kristian	Jensen	m	s	Rørlæggersvend	46	1864	Slesvig	b	Danske	s	
våland, Ladegaardsv	Louise	Jakobsen	k	e	Formue	77	1833-04-21	Slesvig Holsten	b	n	s	
eiganes, Øvre Strandgate	Emil			Meichak	m	g m n, sju b	Hermetikarbeider	42 1868-11-19	Slove Tyskland	b	tysk	s
Eiganes	Ida	Eriksen	k	s	fors. Murerarb. Opgav i	32	1878-08-02	Smaaland Værmeland Sverig	b	Svensk ?	?	
	Elly Lilly			Weck	k	ug		9 04.07.1901	Solingen, Tyskland	b	Tyskland	s
eiganes, Egenæs 14	B. Auguste			Weck f Clauberg	k	g m ty, ett tyb		34 1876-02-17	Solingen, Tyskland	b	Tyskland	s
	Bjula	Torkelsen	k	ug		1	22.11.1909	Spencer Iowa U.S.A.	b	n	Adventist	
	Ester	Torkelsen	k	ug		2	05.06.1908	Spencer Iowa U.S.A.	b	n	Adventist	
	Olga	Torkelsen	k	ug		4	30.06.1906	Spencer Iowa U.S.A.	b	n	Adventist	
	Magnus	Torkelsen	m	ug	Skoledisipel	5	29.03.1905	Spencer Iowa U.S.A.	b	n	Adventist	
sentrum, skagen	Olav	Jenssen	m	ug	Elektrotekniker	23	1887-06-07	St. James Minn. U.S.A.	mt	n	s	
storhaug, erfjordsgata	Johan Gustav			Storm	m	g m n, fire b	Mekaniker verksted	34 1876-06-20	Stad Aamaal Sverige	b	Svensk	s
storhaug, kaisegate	Magnus			Boye	m	g m n, ett b	bogtr. Maskinmester	73 1837-12-18	Stocholm	b	n	s
Eiganes, dronningens gate	Anton Wilhelm			Brøgger	m	g m n	Konservator, Dr. philos	26 1884-10-11	Stockholm	b	n	s
Eiganes, Engelsmindegate	Gertrud Anna Karolina	Erikson	k	ug	fors. nr. 1	24	1886-12-27	Stockholm Sverige	mt	sverige	Svenske statskyrkan	
Våland	Sigrid Alvida	Anderson	k	ug	tenestepige	18	1892-04-12	Stocholm	b	Svensk	s	

Eiganes, Smedgate	Oscar	Magnussen	m	g m n	Stenarbeider	39	1871-08-21	Stokholm	b	Svensk	s
Våland, peder klows gate	Karl	Lingren	m	e		80	1830-07-15	Stokholm	b	n	s
	Jørgen	Jørgensen	m	ug	malerlærling	17	1893-11-09	Su Sity Amerika	b	n	s
Storhaug, Øvre Dalagte	Inger Elisabeth	Aslagsen	k	ug	Blik Fabrikarbeiderske	19	1891-08-13	Sunderland England	b	n	s
	Nils Axel Harry	Mallberg	m	ug	søn	7	07.12.1903	Sverige	b	Sverige	s
Eiganes, Peder Clausønns gate	Carl Axel	Mallberg	m	g m fin, ett sv, ett n b	Mekaniker mek. v.	32	1878-11-14	Sverige	b	Sverige	s
storhaug, Karlsmindegate	Emil	Eriksen	m	g m n, tre b	Fyrbøder Dampskib	39	1871-12-23	Sverige	b	svensk	s
Storhaug, Riisbakken	Edvard	Johannessen	m	g m n, sju b	Stenarbeidar	39	1871-01-17	Sverige	b	n	s
	Nils	Hansen	m	ug	Jungmand paa Seilskib	16	1894-06-01	Sverig	mt	Svensk	s
storhaug, Ladegaardsv. 2	Ludvig	Nygreen	m	g m n, tre b	Malersvend	35	1875-11-26	Sverig	b	svensk	s
eiganes, Øvre Strandgate	Jonas	Olson	m	g m n	sjømand (rigger)	46	1864-06-04	Sverig	f	Sverig	udtraaad intet samfund
storhaug, Haukelidgate 56	Anna	Sederløv	k	e	Ofenlig understøttelse	82	1828-01-15	Sverig	b	n	s
	Arvid	Østbø	m	ug	Søn	9	29.07.1901	Sverige	b	n	s
	Isidora	Nilsson	k	ug	skolepige	13	1897-09-07	Sverige	b	Svensk	s
	Ebba Kirstin	Rydberg	k	ug	Skoleelev	14	1896-07-19	Sverige	b	Svensk	s
	Seth	Nilsson	m	ug	hermetikarbeider	15	1895-02-08	Sverige	b	Svensk	s
	Thure	Nilsson	m	ug	arb. v. Beslagfabrk.	16	1894-01-06	Sverige	b	Svensk	s
	Sten Vilhelm	Rydberg	m	ug	Mekanik-Lærling beslag	16	1894-07-09	Sverige	b	Svensk	s
	Hugo	Melquist	m	ug	arb. p. beslagfabrik	17	1893-08-19	Sverige	b	n	s
	Karl	Nilsson	m	ug	boysgut	17	1893-11-06	Sverige	f	Svensk	s
Storhaug, Opheimsgate	Hertha Gustava	Olsson	k	ug	Fabrikarbeiderske Blike	21	1889-09-29	Sverige	b	Sverige	s
storhaug, kongsteinsgata	Axel	Tykesson	m	ug	Skræddersvend	21	1889-03-23	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Bakgata	Hjalmar	Johannessen	m	ug	støberiarbeider	22	1888	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Nedre Blaasenborg	Marie Magdalene	Holmberg	k	ug	fabrikarbeiderske	23	1887-05-20	Sverige	f	n	s
Sentrum, Nygata	Maurits	Paalsen	m	ug	Murersvend	25	1885-04-25	Sverige	b	Sverige	s
Eiganes, rosenberggata	Karl	Grankvist	m	g m n, seks b	Sjømand F. t. Løsarbeid	26	1884-06-19	Sverige	b	Svensk	s
Eiganes, løwolds gate	Johan	Andersen	m	g m n, ett b	Snedkersvend	26	1884-09-16	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Stiftelsegate	Emma	Larsen	k	ug	Slumsøster	27	1883-07-28	Sverige	b	n	s
Sentrum, Høllebjerggate	Vilhelm	Pedersen	m	ug	Murersvend	27	1883	Sverige	b	Sverige	s
Sentrum, Valberggata	Carl	Klingstrøm	m	ug	Lithograf	28	1882-11-05	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Opheimsgate	Simon	Melin Olsson	m	g m n, to b	Fabrikarbeider Blikemb	30	1880-05-02	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Waisenhusgate	Karoline Josefine	Gundersen	k	g m n, to b f i no og eng	Husgjerning	30	1880-01-30	Sverige	b	n	s
Eiganes, rosenberggata	Emma	Husbom	k	g m sv, ett n b	hustru	30	1880-01-20	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Skolegate	Walfred	Solberg	m	g m sv, tre no b	Støberiarbeider - Form	31	1879-05-24	Sverige	f	n	s
Eiganes, rosenberggata	Sigfred	Husbom	m	g m sv, ett n b	Mekanikus paa Beslagf.	31	1879-02-05	Sverige	b	Svensk	s
Våland, Agent Kiellands gate	Johan Gustaf	Åkesson	m	g m n, fire b	Mekaniker	32	1878-05-09	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Brattebjerggate	Martin	Neslund	m	ug	stenarbeider	33	1877	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Skolegate	Anna	Solberg	k	g m sv, tre no b	hustru	34	1876-11-22	Sverige	b	n	s
Storhaug, Lervig	Hilda	Østbø	k	g m n, sju b	Hustru	34	1876-05-16	Sverige	b	n	s
Eiganes, rosenbergbakken	Oskar	Eriksen	m	g m n, seks b	Stenarbeider	34	1876-11-18	Sverige	b	Svensk	s
Kalhammeren	Hjalmar	Johansson	m	g m n	Gasværksarbeider v/ kc	35	1875-02-14	Sverige	b	Sverige	s
Eiganes, herman wedels gate	Karl	Holmstrøm	m	g m n, fire b	Mekaniker Beslagfabrik	36	1874-10-26	Sverige	b	Sverige	s
Storhaug, Karlsmindegate	Henrik	Lundane	m	g m n, to b	Løsarbeider	39	1871-03-11	Sverige	b	Svensk	s
Eiganes, rosenberggata	Karl	Pettersen	m	g m n, seks b	Fabrikarbeider ved kerr	39	1871-03-27	Sverige	b	Svensk	s
Eiganes, Peder Clausønns gate	Frantz Vilhelm	Rydberg	m	g m sv, to sv b	Mekanisk Verksmester	40	1870-06-18	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Lervig	Amanda	Larsen	k	g m n, ett b	Hustru	41	1869-08-14	Sverige	b	n	s
Eiganes, Peder Clausønns gate	Hanna Ericka	Rydberg	k	g m sv, to sv b	Hustru Husmor	41	1869-09-03	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Normansgate	Alfrida	Jakobsen	k	g m n		43	1867-07-24	Sverige	b	n	s
Eiganes, rosenberggata	Karl	Nilsson	m	g m n, fem sv, fire n b	Heiesmed v. fabrik	43	1867-06-16	Sverige	b	Svensk	s
eiganes, Egenæs 89	Marthin	Eriksen	m	g m n, tre b	Fv. Gaardbruger	44	1866-03-17	Sverige	b	n	Udtraadt intet samfund
Sentrum, kirkegata	Charlotte Louise	Nilsson	k	ug	Syerske	44	1866-06-15	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Haukelidgate	Karl	Beckmann	m	g m n	Støberiarbeider	45	1865-07-29	Sverige	b	Sverige	s
Kalhammeren	Emma	Jacobsen	k	g m n	hustru	49	1861-01-19	Sverige	b	n	s
Storhaug, Jæderensgate	Julius	Bentsen	m	g m n, to b	Skomagersvend	50	1860-12-24	Sverige	b	n %Malmø%	s
Sentrum, Verkgate	Oskar	Dabom	m	g	Bestyrer for Sardinfab.	50	1860	Sverige	mt	svensk	s
Eiganes, wessels gate	Karl	Johannessen	m	g m n, sju b	Komunearbeider	52	1858-08-15	Sverige	b	n	s
Sentrum, Holmegata	Peder	Pehrsson	m	ug	Hoteldreng	54	1856-06-28	Sverige	b	n	s

Kalhammeren	Karl Ludvig		Malmstrøm	m	g m n	Blikenslager	55	1855	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Nedre Blaasenborg	Per E.		Holmberg	m	g m n, to no, ett sv b	Stenhugger	56	1844-09-17	Sverige	b	n	adventist
Storhaug, Nygate	Claes		Strøm	m	g	Malersvend	56	1854-05-04	Sverige	b	Sverige	U. intet S.
Storhaug, Lysefjordsgate	Anders	Johannesen		m	g m n, to b	Stenarbeider	57	1853-10-05	Sverige	f	n	s
Eiganes, ned, str. Gate	Johan	Karlsen		m	g m n, ni b	Veiarbeider	57	1853-04-12	Sverige	f	Svensk	s (Luthersk)
Våland, Vaalandsgate	Johan S.	Johansen		m	g m n, seks b	overkonduktør Statens	58	1852-02-09	Sverige	b	n	s
Eiganes, rosenberggata	Emma		Raadlund	k	g m sv, ett sv b	hustru	59	1851-10-02	Sverige	b	n	s
Eiganes, rosenberggata	Johan		Raadlund	m	g m sv, ett sv b	Mekanikus paa Beslagf.	59	1851-05-10	Sverige	b	n	s
Storhaug, Taarngate	Johan		Norberg	m	e, tre no b	Stenarbeider	61	1849-02-22	Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Stiftelsegate	Ole		Hultman	m	g m n, to b	Stuert	62	1848-08-14	Sverige	f	n	s
Storhaug, Bergelandsgate	Stine	Larsen		k	g m n		62	1848-05-17	Sverige	b	n	s
Eiganes, midtgata	Oskar	Bentsen		m	g m n	huseier	62	1848-02-10	Sverige	b	n	s
Storhaug, Lysefjordsgate	Peder	Nilsen		m	g m n, seks b	Sjømand, Matros	65	1845-09-01	Sverige	f	n	s
Storhaug, Lervig	Karl		Ruthberg	m	g m n, to b	kularbeider	68	1842	Sverige	b	n	s
Sentrum, Holmegata	Bror		Wiktrøm	m	ug	Snedker	70	1840	Sverige	b	Svensk	s
Eiganes, Løwoldsgate	Johan	Andersen		m	g m n, ett b	Fatig Understøttet fra	73	1837-08-03	Sverige	b	n	s
Eiganes, dronningens gate	Caroline		Todnem	k	e	Midler og pension	73	1837-03-03	Sverige	b	n	s
Våland, Magnus Lagabøters g	Magna		Tomander	k	g	m. opplysningskontor	!!		Sverige	mt	Sverige	s
Eiganes, Brødregate	Johannes	Andersen		m	g m n	Skræddermester	67	1843-04-26	Sverige %Haaland%	b	n	s
Storhaug, Nymansgate	Johan		Lindstrøm	m	g m n, fem b	Kjedelsmed v/ støperi	60	1850-05-16	Sverrig	b	n	s
Storhaug, Kongstengate	Johan F. H.	Olsen		m	g m n, tre b	murarbeider	30	1880-06-28	Sverrige	b	Sverige	s
Storhaug, Store Skippergate 1	Marie		Eide	k	g m n		48	1862-09-26	Sverrige	b	n	s
Våland, Musægate	Anders Johan	Johanson		m	g m n, ett b	Jernbanekonduktør	54	1856-01-08	Sværige	f	n	s
Storhaug, Hjemmelandsgata	August		Fetz	m	ug	Litograf	25	1885-03-10	Swaback	b	Tysker	s
	Erna Margit		Lindmark	k	ug	Datter	7	25.10.1903	Södermanland	b	Sverrig	s
Eiganes, Sverdrupgate	Erna		Lindmark	k	g m n, to n, ett sv b	Hustru	32	1878-09-28	Södermanland	b	Sverrig	s
Tasta, Randabergveien	Alica	Paulsen		k	ug	Hermetikarbeiderske	25	1885-11-02	Thorshavn Færøerne	b	Dansk	s
Storhaug, Spilderhauggate	Wilhelmine	Sivertsen		k	e	arbeiderske	37	1873-04-16	Thorshavn Færøerne	b	n	s
Eiganes, Øvre Klevegata	Anders		Ficher	m	g m no, tre b	Jernbearnarbeider	49	1861-10-14	Tingkjøping	f	Dansk	s
	Amanda		Spande	k	ug	Husgjerning	16	1894-02-18	Toronto	b	Am	s
Storhaug, Spilderhauggate	Johanne		Hognestad	k	g m n, fire b	Husgjerning	33	1877-06-14	Torshavn, Færøylene	b	n	s
Våland, Musægate	Anna	Olsson		k	g	hustru	44	1866-08-03	Tossene Gøteborg - Bohus lä	b	n	s
Storhaug, Suldalsgata	Nicolai		Glick	m	ug	Kortevare kjøbmand	24	1886-10-15	Tranenburg	b	n	Mosait
Eiganes, Løkkeveien	Jørgen	Johnsen		m	g m no, ett b	Løsarbeider	73	1837-12-22	Trari Sverrige	b	Sverrige	s
Storhaug, Brattebjerggate	Karl		Krohn	m	g m no	stenarbeider	33	1877-05-29	Trollhättan	b	Svensk	s
	Margrethe		Groth	k	ug		2	19.09.1908	Tyskland	b	n	s
	Herbert		Groth	m	ug		4	30.07.1906	Tyskland	b	n	s
	Adolf		Rosenfeld	m	ug		5	25.01.1905	Tyskland	b	Tysk	Protestantisk
	Emmy		Rosenfeld	k	ug		8	15.05.1902	Tyskland	b	Tysk	Protestantisk
	Charlotte		Rosenfeld	k	ug		10	21.12.1900	Tyskland	b	Tysk	Protestantisk
Sentrum, Salværgata	Oskar		Haas	m	ug	Lithografsvend	19	1891-08-10	Tyskland	b	Tysk	%Intet samfund%
Storhaug, Lysefjordsgate	Wilhelm		Thissmann	m	g m n	Lithograf	22	1888-06-28	Tyskland	b	Tyskland	Tyske Folkekirke
Sentrum, Øvre strandgate	Richard		Petzold	m	ug	litografarb.	22	1888-11-16	Tyskland	mt	tysk	
Storhaug, Nymannsgata	Franz Josef		Franz	m	ug	Blikfabrikgravør	24	1886-07-06	Tyskland	b	Tysk	Katolsk
Våland, Rosenkrantzgate	Anna		Groth	k	g m ty, to b	hustru	25	1885-05-04	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Blåsenborg	Anna	Johannesen		k	ug	Herm. Fabrikarbeidersk	25	1885-09-16	Tyskland	b	n	s
Eiganes, Løkkeveien	Mechtildis		Werner	k	ug	Sykepleierske	25	1885-02-13	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Eiganes, egenesvn.	Paul		Schneider	m	ug	arbeider paa Beslagf.	25	1885-03-11	Tyskland	b	Tysk	s
Sentrum, Kirkegate	Ernst		Knipp	m	ug	traastiftarbeider	25	1885-03-05	Tyskland	b	Tyskland	s
Eiganes, Løkkeveien	Veronika		Riehl	k	ug	Sykepleierske	26	1884-02-09	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Eiganes, Løkkeveien	Magdalene		Tiike	k	ug	Sykepleierske	27	1883-12-17	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Eiganes, Løkkeveien	Rosa		Alberts	k	ug	Sykepleierske	28	1882-11-28	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Eiganes, Løkkeveien	Agnes		Lejeunne	k	ug	Sykepleierske	28	1882-07-00	Tyskland	f	Tyskland	katholsk
Eiganes, Løkkeveien	Hedvig		Peters	k	ug	Sykepleierske	29	1881-03-05	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
	Josefa		Sangs	k	ug	Sykepleierske	29	1881-06-27	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Eiganes, Løkkeveien	Martha		Huppertz	k	ug	Sykepleierske	30	1880-08-17	Tyskland	b	Tyskland	katholsk
Sentrum, Laugmandsgate	Julius		Hautau	m	g m n, tre b	Slagtermester	33	1877-10-18	Tyskland	b	Tyskland	evang. luth.

Eiganes, Løkkeveien	Elisabeth		Rømer	k	ug	Sykepleierske	33	1877-04-25	Tyskland	f	Tyskland	katholsk
Storhaug, Sandeidgate	Rosa	Svensen		k	g, fem b	Underholdningsbidrag	35	1875-03-08	Tyskland	b	n	s
Eiganes, Øvre Strandgate	Hermannd		Schraader	m	g	traastiftfabrikarbeider	35	1875-01-17	Tyskland	mt	tysk	s
Våland, Nils Juelsgate 14	Hedvig		Rosenfeld	k	g m ty, tre ty b		35	1875-01-14	Tyskland	b	Tysk	Protestantisk
Eiganes, Rosenberggate	Wilhelm		Verberg	m	g m n ett b	Formand paa Traadstift	36	1874-05-22	Tyskland	b	Tysk	s
Våland, Nils Juelsgate 14	Adolf		Rosenfeld	m	g m ty, tre ty b	Skrædder Tilskjærer (af	38	1872-05-14	Tyskland	b	Tysk	Protestantisk
Våland, Magnus Lagabøtters g	Hermann		Hüffmann	m	g m n, fem b	Cigarfabrik Formand	41	1869-01-14	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Lyder Sagens gate	!!		Midtbouer	m	g	Elektriks montør	42	1868-04-02	Tyskland	b	?	?
Eiganes, Løkkeveien	Helene		Pelzer	k	ug	Forstanderinde v/ syge	42	1868-05-14	Tyskland	f	Tyskland	katholsk
Storhaug, Nygate	August		Wietfeldt	m	g m n, seks b	Slagtermester	48	1862.05@03.	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Spilderhauggate	Otto		Bone	m	g	slagteriformand	50	1860-11-29	Tyskland	b	n	s
Eiganes, Egenæsveien	Ad. Aug. Fr. P.		Schlegel	m	g m n, sju b	Handelsgartner	55	1855-09-24	Tyskland	b	n	ev. luth
Sentrum, Østervaag	Ferdinand		Rudnick	m	g	Bager	60	1850-06-16	Tyskland	mt	n	s
Våland, Rosenkrantzgate	Adolfine		Groth	k	e	v/ huset	62	1848-10-02	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Jelsegate	Helene		Egenæs	k	e	Underholdes af svigers	66	1844-03-22	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Stenkargate	Johan		Valet	m	g m n, tre b	Hattemager	67	1843-09-15	Tyskland	b	Tysk	s
Våland, Biskop Rejnoldsgate	Conrad		Schauger	m	e	Pensjonist (Jernbane)	82	1828-12-28	Tyskland	b	n	s
Storhaug, Nykirkebakken	Paul		Rohde	m	ug	Malersvend	27	1883-11-07	Tyskland	b	Tysker	evgl.
Våland, Schiwesgate	Aleksander		Hamann	m	ug	Stenograf	!!		Tyskland	b	t	ved ikke
	Bernt	Knutsen		m	ug	Forsørges af hjemmet	11	1899-02-21	U.S.A	b	n	s
	Harald Leif Ingolf		Vallem	m	ug	Forsørges af hjemmet	12	1898-11-02	U.S.A	b	n	s
	Fredrik		Schaefer	m	ug	Hjemmet opholdes v/ f	14	1896-12-24	U.S.A	b	n	s
	Else	Jacobsen		k	ug	datter	3	03.04.1907	U.S.A.	b	n	s
	Magne	Jacobsen		m	ug	Søn	4	26.02.1906	U.S.A.	b	n	s
Storhaug	Johan O.		Larsen	m	e	Maskinarbeider	56	1854-02-08	Uddevalla	b	Sverige	s
Sentrum, øvre strandgate	Johannes Vilhelm	Olson		m	ug	Sjømand	24	1886-04-03	Uddevalla Sverig	mt	Svensk	s
Storhaug, Waisenhusgate	Johan		Mellesjer	m	g m n	Staaltraadsarbeider	45	1865-11-25	Ungarn	b	Ungarn	Romersk katolik
Eiganes	Marie		Holmberg	k	ug	Hernarb.	33	1877-05-20	Upsala	mt	n	s
Storhaug, Erfjordsgate	Nils	Svendsen	Strand	m	g m n, fem b	Jernbanearbeider	62	1848-11-03	Ursholt Sverige	b	Svensk	s
Storhaug, Nygate	Jacob	Hansen		m	g	Misioner	22	1888-11-20	Utah U. S. Amerika	b	Am	De siste dages Hellige
Storhaug, Nygate	Hans	Martinsen		m	g	Misioner	28	1882-12-04	Utah U. S. Amerika	b	Am	De siste dages Hellige
Storhaug, Suldalsgate	Karl		Hult	m	g m n, tre b	Opslager v/ Støperiet	85	1835-03-13	Varmeland	b	Sverige	s
	Hans		Aakre	m	ug	Butikbetjent Kolonialfo	16	1894-02-16	Vasjington	b	n	s
Eiganes	Sofie		Aakre	k	ug	elev i Modepant	18	1892-10-24	Vasjington	b	n	s
eiganes, løwolds gate	Nils	Thorsen		m	ug	sjømand matros	20	1890-12-07	Velmington Amerika	b	n	s
Eiganes, Egenæs	Johan Fr.	Johannesen		m	g m n, fire b	Stenarbeider	52	1858	Vermeland Sverige	f	svensk	s
Sentrum, Olavskleiva	Mathilda		Laabman	k	ug	Hotellvirksomhed	59	1851-05-25	Vermeland Sverig Silbodals Sc	b	Svensk	s
Sentrum, Verksgata	Tora	Karlsen		k	g, n	Husmor	20	1890-05-21	Verninge Danmark	b	n	s
Eiganes, Sverdrupsgate	Emil		Lindmark	m	g m sv, tre b	Knivsmed v. beslagfabr	34	1876-06-23	Vestmanland	b	Sverrig	s
Eiganes, Løvdahls gate	Ernst		Kürsteiner	m	g	Knivschneider Mechanil	24	1886-03-05	Wald Tyskland	b	Tysk	s
eiganes, Øvre Strandgate	Anna		Mumme	k	g m ty, seks b		41	1869-07-25	Walterhausen	b	n	s
eiganes, Øvre Strandgate	Maria		Wagner	k	e	underholdes av R. Mun	71	1839-07-07	Walterhausen	b	Tysk	s
Storhaug, kongsgata	Jenny	Johnsen		k	ug	fors. nr 1	20	1890-09-20	Washington Amerika	mt	n	Udtraadt intet Samfund
Eiganes, Øvre Strandgate	Olaf	Johannesen		m	e	Murerarbeider	51	1859-03-04	Wermeland Sverige	b	n	s
Våland, Peder Klowsgate	Josefa		Haidvogel	k	g m øst., tre b	hustru	37	1873-09-13	Wien Østerrige	b	n	Katolsk
Våland, Peder Klowsgate	Gustav		Haidvogel	m	g m øst., tre b	Gravør & Ciselør (Svenc	41	1869-06-20	Wien Østerrige	b	n	Katolsk
Eiganes	Axel August	Pettersen		m	g m n, fem b	Tømmermand ved Ros	54	1856-07-21	Wisby Sverige	b	n	s
Sentrum, Olavskleiva	Carl		Zwerg	m	ug	gärtner, Nylagd?? i Han	26	1884-07-04	Wittenberge Deutschland	b	deudtsch	s
Eiganes, Egenæs	Karl	Andersen		m	g m n, ett b	Gartner	58	1852-03-15	Woksdarp Sverige	b	n	s
Våland, musegata	Frithjof C.		Sigmond	m	ug	Kontorist, Amerikansk l	27	1883-04-26	Zumbrota Minn. U.S. Amerik	b	Am	s
Storhaug, Normansgate	Olaf	Thorsteinsen		m	g m n, ett b	Møbelsnedkersvend	31	1879-07-30	Øfjord Island	b	n	s
Storhaug, Pedersgate	Karel Petter	Karelsen		m	g m n, fire b	Jernbanearbeider	56	1854-07-11	Öknewalla Sverrige	f	n	s
Storhaug, Bødgersmuget	August		Lodén	m	g m n	Skræddersvend	64	1846-08-13	Østhammer	b	Sverige	s
Sentrum, Østervaag	Karl	Hermansen		m	g m n, to b	Keiarbeider	38	1872-07-11	Åbo Finland	b	n	s
Storhaug, Erfjordsgate	Anna P.		Kvam	k	m m n, ett b	Hustru	28	1882-01-27	Åbo, Finland	b	n	Intet samfund
	Todor		Mesenski	m	ugift	sønn	0	1910	Tyskland			
	Sonja		Middelthson	k	ugift	datter	1	1909	Brooklyn, USA			

	Cora	Hansen	k	ugift	datter	3	1907 USA	amerikansk
	Toralf	Helleren	m	ug	sønn	3	1907 USA	n
	Margaret	Middelthun	k	ugift	datter	4	1906 Brooklyn, USA	n
	Martin	Amundsen	m	ugift	sønn	4	1906 Minnesota, USA	n
	Jenny	Hansen	k	Ugift	datter	4	1906 USA	n
		Rasmusdatter						
	Beate	Goa	k	ug	datter	4	1906 Illinois, USA	n
	Morgan Kristoffer	Gundersen	m	ugift	sønn	5	1905 USA	n
	Elmer	Aarhun	m	ugift	sønn	6	1904 Canada	n
	Mary	Hansen	k	ugift	datter	6	1904 USA	n
	Peder Serinius	Gundersen	m	ugift	sønn	7	1903 USA	n
	Jennie jensine	Grove	k	ugift	datter	7	1903 USA	svensk
	Agnes	Aarhun	k	ugift	datter	7	1903 Canada	norsk
	Emma	Hansen	k	ugift	datter	7	1903 USA	n
	Herley Elias	Grove	m	ugift	sønn	8	1902 USA	n
		Rasmusdatter						
	Borty	Goa	k	ug	datter	8	1902 Illinois, USA	grensen
	Marvin Johan	Leikvold	m	ug	sønn	8	1902 Iowa, USA	hamburg
	Hary	Amundsen	m	ugift	sønn	9	1901 Minnesota, USA	n
	Lizzie Oline	Grove	k	ugift	datter	10	1900 USA	n
	Nørra	Sivertsdatter	k	ug	datter	10	1900 USA	n
	Emil Johan	Grove	m	ugift	sønn	13	1897 Usa	n
	Erik	Aarhun	m	ugift	sønn	14	1896 USA	n
	Elisebet	Stheinholt	k	ugift (pleiedatter)	datter	15	1895 Island	svensk
	Amanda	Grove	k	ugift	datter, husstell	16	1894 USA	n
Kvaleberg	Inger	Sondenaa	k	ugift	husgjerningen	16	1894 USA	svensk
	Nels	Aarhun	m	ugift	sønn	16	1894 usa	svensk
	Antoni	Knudsen	m	ugift	gaardsarbeider	17	1893 Usa	n
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Steffen	Bødversen	m	ugift	sønn	18	1892 Island	n
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Ella	Torkelsen	k	ugift (pleiedatter)	butikkfrøken	19	1891 Island	n
Hillevåg	Dagny Elisabeth	Berg	k	g m n	hustru	23	1887 Sverige	n
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Karoline	Holtte	k	g me n	hustru	24	1886 Afrika	amerikansk
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Harald	Jorgensen	m	g me d, ett b	stentryker vid kunstans	25	1885 Danmark	amerikansk
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Flora	Jorgensen	k	g med d, ett b	hustru	25	1885 Danmark	n
	Melvin	Kvenlaag	m	ug	h.arbeider	25	1885 USA	n
Hillevåg	David	Karlson	m	g m s, to b f i N	fabrikkarbeider v uldva	26	1884 Sverige	n
Goa	Oskar	Svendsen Goa	m	g m n, ett b	gaardbruger	27	1883 Chicago, USA	n
Hillevåg	martha	Scholz	k	g mty, tre b	hustru	28	1882 Tyskland	n
Våland	Lydia	Rossavik	k	g m n, tre b	hustru	28	1882 Usa	tysk
Hillevåg	Emma	Taylor	k	g m am	hustru	28	1882 usa	tysk
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Aksel	Mesenski	m	g m ty, ett b	litografarbeider	28	1882 Tyskland	n
Hillevåg	Karen	Karlson	k	g m s, to b f i N	tekstilarbeider	29	1881 Sverige	amerikansk
Hillevåg	Elisabeth	Spandow	k	g me ty, to b f i N	hustru	31	1879 Tyskland	amerikansk
Hillevåg	Alfred	Schirn	m	g m n	vævemester	32	1878 Cottlens, Tyskland	svensk
Hundvaag og småøerne	Peder	Nilsen	m	g m n, ett b	Stenarbeider	34	1876 Sverige	dansk
Hillevåg	Karl	Scholz	m	g m ty, tre b	snekker	34	1876 Tyskland	dansk
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Sophie	Mesenski	k	g m ty, ett b	hustru	34	1876 Tyskland	tysk
	Peder	Nyström	m	g	veiarbeider	34	1876 Sverige	tysk
Hillevåg	Ebba	Olsson	k	g m s, tre b f i N	hustru	35	1875 Norrköping, Sverige	tysk
Hillevåg	Hjalmar	Olsson	m	g m s, tre b f i N	uldvarefabrikbestyrer	36	1874 Norrköping, Sverige	n
Hillevåg	Otto	Spandow	m	g me ty, to b f i N	Eier av hermetikkfabrik	37	1873 Tyskland	n
Hillevåg	P.	Enerson Taylor	m	g m am	amerikansk konsul	39	1871 usa	n
Rosenli	Johan	Blomgren	m	g me n, ett b	gaardforpakter	39	1871 Lidköping, Sverige	n
	?	?	k	g m dansk	hustru	40	1870 Danmark	n
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Gudmund	Stheinholt	m	g m n, to pleiedøtre	bygningsmann	44	1866 Island	Islandsk
	?	?	m	g m dansk	handelsreisende	45	1865 Danmark	Islandsk
Riska	Marta	Knudsen	k	g m n	hustru	47	1863 Sverige	Islandsk

Kristianslyst	Andres	Hedin	m	g m n, ett b	gaardbruger	53	1857 Sverige	amerikansk
Hundvaag og småøerne	Emelia	Jensen	k	enke	husgjerningsarbeide	54	1856 Sverige	amerikansk
Jåtten	Thomas	Winder	m	g m n, ett b	gaardbruger, hønseri	55	1855 England	amerikansk
Hillevåg	Hilda	Soma	k	g m n, tre b	hustru	55	1855 Bohuslän, sverige	n
Hillevåg	Carl Johan	Nyberg	m	g m n, to b	Stenarbeider	56	1854 Sverige	n
Våland	Arndt	Jynger	m	g me n, to b	montør sentraloppvarm	56	1854 Sveits	n
Hillevåg	Johan	Breiteig	m	g m n, fire b	fabrikkarbeider v uldva	57	1853 Sverige	n
Riska	Karl	Gilberg	M	g m n, sju b	gaardbruger	58	1852 Sverige	n
Jåtten	Nils	Pedersen	m	g m n	gaardbruger	60	1850 Sverige	n
Hillevåg	Lars J	Johannesen	m	g m n, fire b	fabrikkarbeider	60	1850 Sverige	n
Hundvåg	Anbjørg	Jonsdatter	k	ugift	husholderske	69	1841 Island	n
Storhaug, Hetland pr.gjeld.	Ellen S.	Sunde	k	enke	?	71	1839 Island	n
Hillevåg	Svend	Andersen	m	g m n, tre b	gartner	80	1830 Sverige	n